

Statens tilbud

Jordbruksforhandlingene

2026

8. mai 2026

Innhold

1	Innledning.....	8
2	Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2026.....	9
2.1	Arbeiderpartiets partiprogram og Regjeringens plan for Norge.....	9
2.2	Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2023–2024).....	9
2.3	Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025).....	10
2.4	Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret 2025.....	10
2.5	Stortingets behandling av Dok 8: 57 S (2025–2026) i Innst. 132 S (2025–2026).....	10
2.6	Klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket.....	11
2.7	Bærekraftige matsystem - Matsystemutvalget.....	11
2.8	Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi.....	11
3	Utviklingen i jordbruket.....	13
3.1	Grunnlagsmaterialet.....	13
3.2	Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon.....	14
3.2.1	Produksjons- og markedsutvikling.....	14
3.2.2	Økt selvforsyningsgrad/hjemmemarkedsandel.....	16
3.2.3	Norskandel i fôr og korn.....	17
3.2.4	Dyr på beite.....	18
3.3	Landbruk over hele landet.....	19
3.3.1	Arealutvikling og -fordeling.....	19
3.3.2	Geografisk fordeling av produksjon og arbeidsforbruk.....	21
3.3.3	Rekruttering, kunnskaps- og næringsutvikling.....	22
3.4	Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen.....	39
3.4.1	Inntekts- og kostnadsutviklingen.....	39
3.4.2	Utvikling i investeringer.....	43
3.4.3	Utvikling i sysselsetting.....	44

3.4.4	Strukturutvikling.....	45
3.4.5	Overføringene til jordbruket.....	46
3.5	Natur, miljø og klima.....	48
3.5.2	Rapportering på enkeltordninger innenfor natur-, miljø- og klimaområdet.....	51
3.5.3	Økologisk jordbruk.....	60
3.6	Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet.....	63
3.6.1	Støtte til Norsk landbruksrådgiving.....	63
3.6.2	Klima- og energirådgiving i veksthus.....	63
3.7	Andre politikkområder.....	64
3.7.1	Tilskudd til utvikling av plantemateriale.....	64
4	Utvikling i foredlings- og omsetningsledd.....	65
4.1	Produksjon og marked av råvarer.....	65
4.2	Bearbeidingsindustrien, inkludert RÅK-industrien.....	67
4.3	Utvikling i matvarekjeden.....	68
4.4	Prisutviklingen på matvarer.....	68
4.5	Matpolitikken.....	70
5	Importvernet og internasjonale forhold.....	73
5.1	Internasjonale forhold.....	73
5.2	Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder.....	74
5.3	Import og eksport.....	77
5.4	WTO – Landbruksavtalen.....	78
5.5	EUs landbrukspolitikk.....	79
5.6	Forhandlinger om handelsavtaler.....	80
6	Hovedtrekk i tilbudet.....	82
6.1	Mål og rammer for oppgjøret.....	82
6.1.1	Hovedmålene i jordbrukspolitikken.....	82

6.1.2	Et mer bærekraftig matsystem	82
6.1.3	Selvforsyning	84
6.1.4	Ny usikkerhet i matvaremarkedene	84
6.1.5	Matpriser og budsjettstøtte	85
6.1.6	Prioritere natur, miljø og klima	86
6.1.7	Opptapping av inntektsmulighetene	87
6.1.8	Vilkår for opptrappingsplanen	88
6.2	Inntektsutviklingen	93
6.3	Økte inntektsmuligheter	94
6.3.2	Utslag på referansebrukene	99
6.4	Hovedprioriteringer	101
7	Nærmere om viktige politikkområder	104
7.1	Landbrukets utviklingsfond (LUF)	104
7.1.1	Økonomisk oversikt over fondet	104
7.1.2	Tilskuddsramme for LUF	105
7.2	Rekruttering, næringsutvikling og verdiskaping i landbruket	107
7.2.1	Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU)	107
7.2.2	Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon	110
7.2.3	Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler)	110
7.2.4	Regionale tilretteleggingsmidler i landbruket	110
7.2.5	Områderettet innsats	111
7.2.6	Rekruttering og kompetanseheving i landbruket	111
7.2.7	Forskning og utvikling	113
7.2.8	Stiftelsen Norsk Mat	114
7.2.9	Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	114
7.2.10	Støtte til Bondens marked og Norsk Gardsost	115

7.2.11	Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket	115
7.2.12	Skogbruk.....	116
7.2.13	Bekjempelse av villsvin.....	116
7.2.14	Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift.....	117
7.3	Natur, miljø og klima	117
7.3.1	Samlet oversikt over natur, miljø- og klimasatsing i jordbruksavtalen for 2027	118
7.3.2	Overordnede rammebetingelser og prioriteringer på natur-, miljø- og klimaområdet	118
7.3.3	Intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket.....	121
7.3.4	Oslofjordplanen - Oppfølging og fornyet plan	121
7.3.5	Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen	122
7.3.6	Oppfølging av revidert gjødselbruksforskrift	123
7.3.7	Arbeid med å redusere matsvinn.....	124
7.3.8	Nasjonalt miljøprogram	125
7.3.9	Regionale miljøprogram (RMP).....	128
7.3.10	Miljøvirkemidler over Landbrukets utviklingsfond (LUF).....	131
7.4	Økologisk jordbruk.....	136
7.4.1	Stimulere til økologisk produksjon.....	137
7.4.2	Markedsutvikling innen økologisk mat og drikke.....	139
7.5	Korn, kraftfôr og mel	140
7.5.1	Målpriser og prisnedskrivings- og matkorntilskudd	141
7.5.2	Arealtilskudd	142
7.5.3	Sikker tilgang på såkorn og såfrø	142
7.5.4	Gjennomgang prissystemet for korn	143
7.5.5	Tiltak for økt tilgang hvete til mat og fôr.....	143

7.5.6	Frakttilskuddsordningene til korn og kraftfôr	145
7.6	Frukt, bær, grønnsaker og poteter	145
7.6.1	Opplysningskontoret for frukt og grønt.....	146
7.6.2	«Det store norske Grøntløftet»	146
7.6.3	Kadmium	146
7.6.4	Potet.....	147
7.7	Melk	147
7.7.1	Kvoteordningen for melk – rekrutteringskvote Troms og Finnmark	148
7.8	Kjøtt og egg	148
7.8.1	Ammeku – storfekjøtt	148
7.8.2	Produksjon av sau/lam	149
7.8.3	Kraftfôrbasert husdyrhold	150
7.8.4	Frakttilskudd for egg og slaktedyr	150
7.8.5	Geit.....	150
7.8.6	Birøkt.....	151
7.9	Velferdsordninger.....	152
7.9.1	Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.	152
7.9.2	Avløsning ved fødsel og svangerskap	153
7.9.3	Andre endringer.....	154
7.9.4	Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid	155
7.9.5	Tidligpensjonsordningen for jordbrukere	155
7.9.6	Tilskudd til landbruksvikarordningen	155
7.9.7	Tilskudd til sykepengeordningen.....	155
7.10	Andre politikkområder	156
7.10.1	Tilskudd ved produksjonssvikt.....	156
7.10.2	God agronomi og næringsmessig preg.....	156
7.10.3	Tilskudd til dyreavl med mer	157

7.10.4	Tilskudd til frøavl m.m.	158
7.10.5	Tilskudd til utvikling av plantemateriale	158
7.10.6	Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet	158
7.10.7	Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem.....	159
7.10.8	Tilskudd til råvareprisordningen	160
7.11	Utvikling av tilskuddssystemet.....	160
7.11.1	Telledato for storfe	161
7.11.2	Teigbasert tilskudd	162
7.11.3	Fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP.....	162
7.12	Oversikt over utredninger og evalueringer	163
8	Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150.....	164
8.1	Budsjettmessige forhold.....	164
8.1.1	Innledning.....	164
8.1.2	Overførte beløp fra 2025 og omdisponering av bevilgninger i 2026	164
9	Vedlegg 1: Fordeling av statens tilbud.....	166

1 Innledning

Statens forhandlingsutvalg viser til jordbrukets forhandlingsutvalg sitt krav av 29. april 2026, og legger med dette frem statens tilbud i jordbruksforhandlingene 2026. Tilbudet legges frem som grunnlag for videre forhandlinger.

Forhandlingene føres på grunnlag av Hovedavtalen for jordbruket, hvor formålsparagrafen lyder:

«Avtaleverket for jordbruket har til formål å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift.»

For bevilgninger over statsbudsjettet omfatter forhandlingene kalenderåret 2027 og endringer og omdisponeringer innenfor rammen for 2026. Videre skal det forhandles om målpriser for perioden 1. juli 2026 til 30. juni 2027. Statens forhandlingsutvalg foreslår at enkelte mindre spørsmål av teknisk karakter avklares i forbindelse med gjennomgang av avtaleteksten for kommende periode.

I kapittel 2-5 gjennomgås det politiske grunnlaget og en del utviklingstrekk som bakgrunn for forhandlingene. Kapittel 6 gjengir hovedtrekkene i tilbudet, og kapittel 7 går nærmere inn på sentrale politikkområder. Kapittel 8 omtaler overførte og innsparte midler, og forslag til omdisponering av disse, samt detaljerte forslag til bevilgninger på de enkelte ordningene i 2027.

2 Grunnlaget for jordbruksforhandlingene i 2026

Dette kapitlet gir en oversikt over det mest sentrale politiske grunnlaget for forhandlingene, som er Arbeiderpartiets partiprogram og regjeringens plan for Norge, Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025) *Prinsipper for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken* i Innst. 197 S (2024–2025), Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmogleighetene i jordbruket* i Innst. 258 S (2023–2024), Meld. St. 8 (2024–2025) *Dyrevelferdsmeldingen* i Innst. 200 S (2024–2025), Prop. 149 S (2024–2025) *Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025)* i Innst. 448 S (2023–2024), samt Meld. St. 9 (2024–2025) *Totalberedskapsmeldingen*, Meld. St. 25 (2024–2025) *Klimamelding 2035 – på vei mot lavutslippssamfunnet* og klimaavtalen med jordbruket.

Gjeldende mål for landbrukspolitikken, slik de er beskrevet i Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon for 2026, er gjengitt i kapittel 6.

2.1 Arbeiderpartiets partiprogram og Regjeringens plan for Norge

I Arbeiderpartiets partiprogram heter det at landbruket er en bærebjelke for bosetting og arbeidsplasser i hele landet. Jordbrukets samfunnsoppdrag er å produsere nok, naturlig og trygg mat på norske naturressurser og dermed gi arbeid, god ernæring og helse.

Arbeiderpartiet vil jobbe for en helhetlig matpolitikk som setter bonden først, bidrar til et aktivt jordbruk og foredlingsindustri over hele landet, med konkurransevilkår som bidrar til å holde prisen hos forbruker på et tålelig nivå. Gode velferdsordninger er viktig for rekrutteringen.

Den 15. desember 2025 la Statsministeren frem Regjeringens plan for Norge (2025–2029). Planen peker ut områdene der regjeringen skal gjennomføre reformer og fornye samfunnet, og bygger på Arbeiderpartiets partiprogram. Planen skal revideres hvert år for å tilpasses utviklingen både i Norge og i verden. Måloppnåelsen avhenger av det økonomiske handlingsrommet. I planen heter det at «*Vi viderefører innsatsen for å styrke selvforsyningen av mat, og vil fortsatt gi forutsigbarhet for inntektsmuligheter i jordbruket*».

2.2 Stortingets behandling av Meld. St. 11 (2023–2024)

Stortinget behandlet Meld. St. 11 (2023–2024) i Innst. 258 S (2023–2024). Flere av vedtakene følges opp i andre prosesser enn i jordbruksoppgjøret, blant annet gjennom en ny NOU om fremtidens matsystemer, regjeringens oppfølging av Totalberedskapskommisjonens rapport NOU 2023: 17 i Meld. St. 9 (2024–2025) og samfunnsoppdrag bærekraftig fôr.

2.3 Stortingets behandling av Meld. St. 10 (2024–2025)

Stortinget behandlet Meld. St. 10 (2024–2024) Prinsipper for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken i Innst. 197 S (2024–2025). Stortinget anmodet regjeringen om:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn følgjande målsetting om produksjon av økologisk mat: Eit produksjonsmål der 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal vere økologisk innan 2032, kombinert med verkemiddel som stimulerer til auka omsetnad av og etterspurnad etter økologisk mat i marknaden.»

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at normeringsfaktoren, avsetning til investeringar i avskrivbar eigenkapital og samanlikningsgruppe ligg fast i talgrunnlaget slik det vart nytta ved jordbruksoppgjoret 2024, men at timetalet per årsverk i jordbruket vert redusert med 50 timar til 1 700 timar i to like trinn med verknad for kalenderåra 2026 og 2027.»

2.4 Stortingets behandling av jordbruksoppgjøret 2025

Stortinget behandlet Prop. 149 S (2024–2025) Endringer i statsbudsjettet 2025 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2025) i Innst. 534 S (2024–2025). Stortinget anmodet regjeringen om:

- i samråd med berørte fylker og kommuner etablere et restaureringsprosjekt for Oslofjorden, samt tiltak for å redusere nitrogen til faglig anbefalt nivå, og komme tilbake til Stortinget innen utgangen av 2026 med en plan for gjennomføring.
- styrke satsingen på produksjon av plantevekster til mat, for å øke selvforsyningen.
- legge til rette for økt verdiskaping i grøntsektoren gjennom målrettede tiltak som styrker denne sektorens konkurransevne.
- sikre at inntektsgapet mellom bønder og andre grupper i samfunnet forblir tettet fremover.
- legge til grunn at grøntsektoren skal utvikles til å spille en større rolle i norsk matproduksjon frem mot 2035, og at dette skal reflekteres i målformuleringene og prioriteringene i jordbruksforhandlingene fremover.
- bedre rammevilkårene for utvikling av miljøvennlig gjødsel, jordforbedring og bioenergi.
- gjennomgå returordningene for landbruksplast og innføre tiltak som sikrer at all landbruksplast resirkuleres.
- sikre at det i arbeidet med «Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket» foreslås løsninger som raskt reduserer nitrogentilførselen i Oslofjorden.
- styrke rammevilkårene for lokalmatproduksjon og agroturisme for å bidra til økt regional verdiskaping og bosetting.

2.5 Stortingets behandling av Dok 8: 57 S (2025–2026) i Innst. 132 S (2025–2026).

Stortinget behandlet Dok 8: 57 S (2025–2026) i Innst. 132 S (2025–2026). I innstillingen skriver et flertall at:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at rammevilkårene for jordbruket fastsettes gjennom jordbruksforhandlingene mellom staten og næringen, og at arbeidet med klima og bærekraft i jordbruket skal skje i tråd med de rammene Stortinget har trukket opp. Klimaavtalen mellom staten og jordbruket gjelder, og prinsippet om redusert utslipp per produsert enhet må ivaretas samtidig som Stortinget har vedtatt nye ambisiøse mål for selvforsyning, matsikkerhet og beredskap.»

Stortinget anmodet regjeringen om:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at bruk av metanreducerande fôrråvare ikkje skal vere eit krav for å motta husdyrtilskot, slik det er varsla i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025.»

2.6 Klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket

I juni 2019 inngikk staten og organisasjonene i jordbruket en intensjonsavtale med mål om å redusere klimagassutslippene og øke opptak av karbon tilsvarende 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. Vurdering av aktuelle virkemidler for å følge opp avtalen er en del av de ordinære budsjettprosessene, inkludert de årlige jordbruksoppgjørene. Regnskapsgruppens rapportering på klimaavtalen ligger i kap. 3.5.1.3. Neste hovedrapport for klimaavtalen med rapportering for årene 2021-2024, kommer høsten 2026.

2.7 Bærekraftige matsystem - Matsystemutvalget

Fremtidens matsystem skal være bærekraftig. Ifølge FN er et bærekraftig matsystem et system som tar vare på matsikkerhet og sikrer økonomisk, sosialt og miljømessig grunnlag for fremtidige generasjoner. Matsystemutvalget ble oppnevnt av regjeringen 7. februar 2025. Utvalget, som er et ekspertutvalg, skal bl.a. gjøre rede for muligheter, utfordringer og dilemma i fremtidens matsystem, komme med anbefalinger og tiltak som kan styrke bærekraften i det norske matsystemet, samt bidra til at det globale matsystemet blir mer bærekraftig. Matsystemet omfatter både grønn og blå sektor. Utvalget skal levere en utredning i form av en NOU (Norges offentlige utredninger) innen 1. november 2026.

2.8 Den økonomiske politikken og utviklingen i norsk økonomi

Etter en periode der offentlig etterspørsel og oljeinvesteringene holdt veksten i økonomien oppe, har husholdningene overtatt som den viktigste vekstmotoren i økonomien. Denne utviklingen ventes å fortsette. I fjor tok veksten i fastlandsøkonomien seg betydelig opp fra året før og ble ifølge foreløpige nasjonalregnskapstall 1,8 pst. Flere prognosemakere venter om lag samme veksttakt i år og neste år, noe som kan tilsi en nokså normal kapasitetsutnyttelse i økonomien. Arbeidsmarkedet har vært preget av høy etterspørsel etter arbeidskraft, og i flere sektorer har arbeidsgivere hatt utfordringer med å rekruttere arbeidskraft. Disse utfordringene er noe mindre nå, selv om det fortsatt er mange ledige stillinger. Det ventes moderat sysselsettingsvekst i år og neste år. Den registrerte ledigheten har holdt seg lav og ventes å være uendret de neste par årene.

Konflikten i Midtøsten har økt usikkerheten i norsk og internasjonal økonomi. I tillegg er det vedvarende usikkerhet om handelspolitikken, med mulighet for nye justeringer av

amerikanske tollsatser. Det mest markante utslaget av krigen er store svingninger i petroleumspriser. Siden Norge er en oljeeksportør, kan høye petroleumspriser ha en stimulerende virkning på økonomien. På den annen side vil høyere energipriser trekke ned aktiviteten hos våre handelspartnere, noe som ventes å dempe etterspørselen etter norsk eksport. I tillegg vil høye energipriser trekke inn kjøpekraft fra husholdningene og dermed redusere konsumveksten, selv om utslaget for husholdningene dempes av tiltak som Norgespris på strøm og redusert veibruksavgift på drivstoff. Samtidig har renteforventningene økt, både ute og hjemme. Norges Banks oppdaterte prognose for styringsrenten fra 26. mars indikerer at renten vil bli satt opp fra 4 pst. til mellom $4\frac{1}{4}$ og $4\frac{1}{2}$ pst. ved utgangen av 2026.

I årene fremover vil bærekraften i offentlig finanser her hjemme bli utfordret av økt forventet levealder, flere eldre i forhold til sysselsatte og avtakende inntekter fra petroleumsvirksomheten. På sikt vil det bli mindre handlingsrom i budsjettene til politiske prioriteringer etter at økte utgifter i regelstyrte ordninger under folketrygden er dekket. Dermed må eventuelle nye satsinger, herunder videreføring av historisk vekst i velferdstjenester, i større grad dekkes inn ved omprioriteringer eller økte inntekter.

3 Utviklingen i jordbruket

Dette kapitlet beskriver utviklingen i jordbruket opp mot mål og retningslinjer Stortinget har fastsatt. I kapittel 3.1 blir grunnlagsmaterialet for jordbruksoppgjøret gjennomgått. Kapittel 3.2 til 3.5 er en resultatrapportering på de fire landbrukspolitiske målene. Flere resultatindikatorer er relevante for flere mål, og det må gjøres løpende avveininger mellom kryssende hensyn. Landbruket og landbrukspolitikken må alltid ta hensyn til kostnader og konkurransekraft. Hele verdikjeden bidrar til det samlede tilbudet av norske jordbruksvarer.

Bønder er selvstendig næringsdrivende. Flere forhold påvirker inntektene og den løpende tilpasningen i det enkelte år. Næringen er utsatt for svingninger, for eksempel i avlinger og markedsforhold. Dette har blitt særlig tydelig de siste årene.

Jordbruket er en kapitalintensiv næring med langsiktige tilpasninger. Det vil derfor kunne ta flere år før en ser målbare resultater som følge av justeringer i politikk og virkemidler. Utviklingen i jordbruket må derfor sees over tid, og vurderes opp mot helheten i virkemiddelbruken.

Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) var det i 2024 i overkant av 182 500 landbruks-eiendommer i Norge med minst 5 dekar eid jordbruksareal og/eller minst 25 dekar produktivt skogareal.

Det var om lag 36 600 jordbruksbedrifter og 31 600 familieårsverk i 2025, jf. utredning 1 fra Budsjettnemnda for jordbruket. Utviklingen for gårdsbruk med ganske like forutsetninger varierer fordi bøndene, som selvstendig næringsdrivende, treffer sine valg ut fra en helhetlig vurdering basert på ressursgrunnlag, kompetanse, tid og økonomiske ressurser. Inntekten i jordbruket kan derfor ikke vedtas, slik lønn for arbeidstakere kan. SSBs skattestatistikk viser at i gjennomsnitt for de siste 10 årene, hentet 44 pst. av brukerne i personlig drevne jordbruksforetak mindre enn 10 pst. av inntekten sin fra jordbruket. 30 pst. av personlige brukere var uten næringsinntekt fra jordbruket, mens 27 pst. hentet over 50 pst. av inntekten sin fra næringen.

3.1 Grunnlagsmaterialet

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har som hovedoppgave å legge frem og bearbeide et grunnlagsmateriale for jordbruksoppgjøret. Den 16. april 2026 avga Budsjettnemnda grunnlagsmaterialet til årets forhandlinger. Materialet består av følgende rapporter:

- *Utredning nr. 1: Totalkalkylen for aktive jordbruksbedrifter: Publikasjonen er en totalkalkyle for aktive jordbruksbedrifter etter vanlige regnskapsprinsipper. Denne utredningen inneholder også beregning av sammenligningsinntekt (som beskrevet i Meld. St. 11 (2023–2024)), prognose for antall årsverk i 2027 (inkludert reduksjon i timetallet gitt av Meld. St. 10 (2024–2025)), og beregning av inntekten til sammenligningsgruppen.*

- *Utredning nr. 2:* Referansebruksberegninger: Beregningene er basert på driftsgranskningene fra Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO), og brukes til å vurdere utslag av et oppgjør for ulike produksjoner, distrikter og bruksstørrelser.
- *Utredning nr. 3:* Resultatkontrollen for gjennomføringen av landbrukspolitikken.

Totalkalkylens prognoser for 2026 er basert på best mulig grunnlag og tilgjengelig informasjon frem til 1. april, da strek måtte settes. Norges Banks Pengepolitiske rapport 1/2026 er lagt til grunn for de makroøkonomiske prognosene om prisvekst, lønnsvekst og rente.

Inntekter, kostnader og arbeidsforbruk knyttet til skogbruk og en del tilleggsnæringer er ikke med i Totalkalkylen, med unntak av kjøreinntekter der det er brukt maskiner som er kostnadsført i totalregnskapet. Totalkalkylen gir derfor ikke et fullstendig bilde av utviklingen i landbruksbefolkningens samlede næringsinntekter.

Totalkalkylen er et sektorregnskap for selvstendig næringsdrivende, og kan ikke ha samme presisjonsnivå som lønnsstatistikk. Data på foretaksnivå viser at det er betydelig variasjon rundt gjennomsnittet, også innen produksjoner og mellom bruk med likeartede forhold og forutsetninger. I tillegg kan revisjon av dataserier med grunnlag i nye data og endring av beregningsprinsipper, gjøre at både beregnet inntektsnivå og inntektsutvikling endres mellom beregningsår.

Hensikten med referansebrukene er blant annet å vise utslag av endringer som følge av jordbruksoppgjørene, for ulike driftsformer, størrelser og geografisk plassering. Referansebrukene representerer ikke hele jordbruket. Mange jordbruksbedrifter kan ha en produksjon som ligner et av referansebrukene, men vil likevel ikke kjenne seg igjen i beregningene. Dette kan skyldes flere faktorer, for eksempel ulikt produksjonsomfang, investeringsomfang eller investeringsår enn hva som er lagt til grunn i referansebrukene.

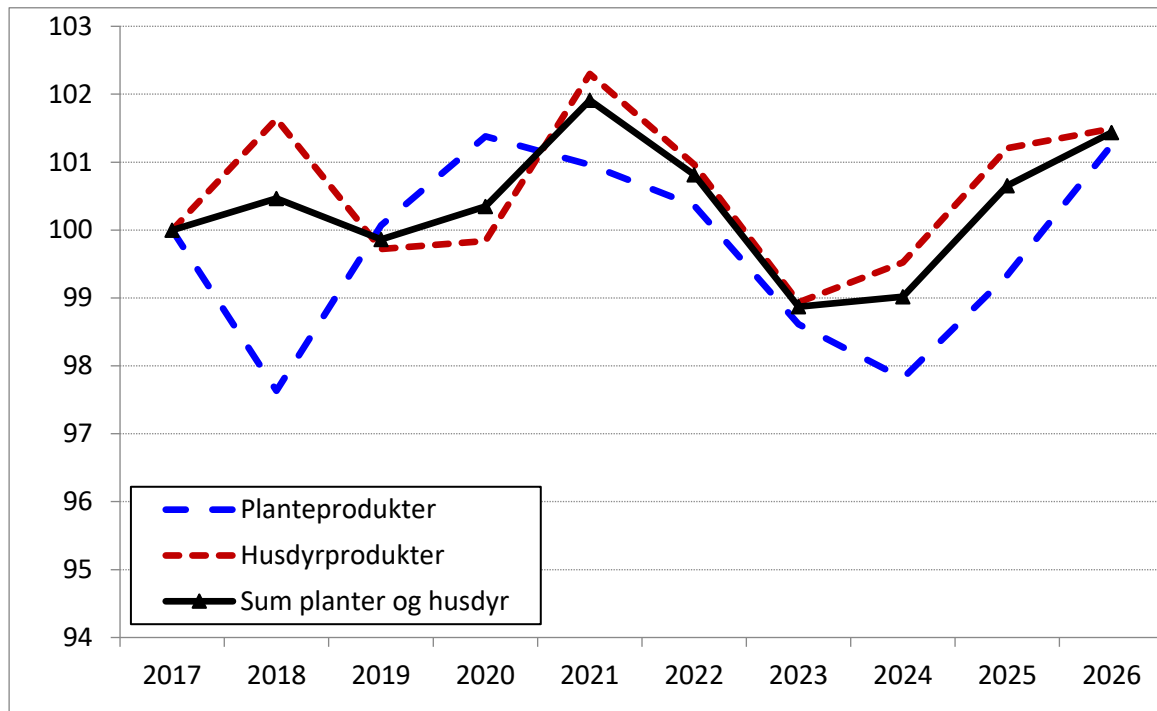
Referansebrukene er basert på regnskapsmateriale fra 2024 for bruk som deltar i Driftsgranskningene, med prisjusteringer for 2025 og 2026. I tillegg beregnes en volumutvikling i fremregningsårene. Inndelingen og utvalgskriteriene i årets referansebruk er uendret sammenlignet med i fjor. Referansebruksberegninger viste fra og med beregningene i 2026 resultatene for beregnet årsresultat per familieårsverk, hvor innleid arbeid er kostnadsført. Det er et resultatmål som er mer sammenlignbart med resultatet i utredning 1: Totalkalkylen for aktive jordbruksbedrifter. Beregningene for 2024 baserer seg på ett årsverk av 1845 timer. For budsjettåret 2025 benyttes 1810 timer i et årsverk, og for budsjettåret 2026 benyttes 1755 timer i et årsverk.

3.2 Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon

3.2.1 Produksjons- og markedsutvikling

I perioden fra 2017 til 2026 har det samlede produksjonsvolumet av planteprodukter økt med 1,3 pst. (prognosert volum for 2026), jf. figur 3.1. Dette er tall fra normaliserte

regnskap fra Budsjettnemnda for jordbruket, der avlingsvariasjoner er forsøkt jevnet ut mellom år.

Figur 3.1 Endring i produksjonsvolum fra 2017 til 2026, iflg. normalisert regnskap. 2017=100.

Kilde: Budsjettnemnda

Samlet sett over den siste tiårsperioden fra 2017 til 2026, har produksjonen av korn, erter og oljefrø økt med totalt i overkant av 7 pst. Med unntak av 2018 og 2023, har de siste vekstsesongene vært gode for korn. For poteter har økningen vært om lag 32 pst., mens den for grønnsaker har vært 1,1 pst. Produksjonen av frukt har hatt en økning på hele 49 pst. den siste tiårsperioden. Produksjonen av bær har imidlertid gått ned med i overkant av 34 pst. i samme periode, noe som hovedsakelig skyldes en kraftig reduksjon i jordbærproduksjonen under koronapandemien. Produksjonen av jordbær har imidlertid økt de siste to årene.

Markedet for frukt, grønnsaker og bær er preget av sterk konkurranse fra import. 2025 endte med avlinger omtrent på normalnivå for de fleste kulturer. Den store satsingen på norske epler, både med sortsutvikling og lagringsteknologi, de siste årene ga, sammen med et godt epleår, økt omsetning i 2025. Det var mindre behov for konsentratproduksjon som avsetningskanal i år, som følge av økt salg til konsum. Omsetningen av norsk frukt gikk opp med seks pst. sammenlignet med 2024, drevet av det økte eplesalget. Målprisene gjelder fra 1.7–31.6. For avtaleåret 2024–2025 ble det oppnådd målpris for poteter og grønnsaker med unntak av løk og purre. Det ble heller ikke oppnådd målpris for epler. Dette er også tilfelle for inneværende avtaleår. Landbruksdirektoratet har beregnet at verdiuttaket for grønnsaker og frukt i avtaleåret 2024–2025 var 52 mill. kroner høyere enn hva målprisen la opp til. For inneværende avtaleår er tilsvarende tall foreløpig 20 mill. kroner. Samlet sett er det fortsatt gode markedsmuligheter for økt planteproduksjon.

Produksjonsøkningen på husdyrprodukter i 2020 og 2021 skyldes økt etterspørsel som kom som følge av restriksjonene under koronapandemien, med kraftig reduksjon i grensehandelen, redusert utenlandsreise som følge av stengte grenser og økt etterspørsel i husholdningsmarkedet. Økningen i kjøttsalget ble antatt å være midlertidig, og deler av etterspørselsøkningen på kjøtt ble derfor dekket av økt import, særlig av svinekjøtt og storfekjøtt. I perioden 2023-2024 var markedene for svin- og storfekjøtt preget av overproduksjon og høye omsetningsavgifter. Gjennom 2025 og inn i 2026 har markedene bedret seg, og avregningsprisene er økt og omsetningsavgiftene redusert.

Det er stor variasjon i utviklingen mellom de ulike kjøttslagene fra 2017 til 2026. I perioden har storfeproduksjonen økt med 0,9 pst. Den siste tiden har det vært underdekning av norsk storfekjøtt. Det har falt sammen med et stramt marked for storfekjøtt også i Europa. Prognosen for EU er at fallet i produksjonen fortsetter i andre halvdel av 2026.

Produksjonen av sau og gris i Norge har gått ned henholdsvis 20,7 pst. og 3,2 pst. Produksjonen av fjørfe har økt med 25 pst. i samme periode. Også produksjonen av egg har økt betydelig de siste årene og siden 2017 er produksjonen økt med 17 pst.

Som følge av høy etterspørsel etter meieriprodukter, fikk kumelkprodusentene i 2024 og 2025 levere mer melk enn de hadde kvote til. I 2026 er forholdstallet 1,01 og det er forventet redusert melkeproduksjon fra 2025 til 2026. Som følge av lav etterspørsel etter geitemelk over flere år kunne produsentene av geitemelk ikke levere mer enn 95 pst. av kvoten. Inn i 2026 bedret markedet seg noe pga. økte priser ved eksport, og forholdstallet for geitemelk ble satt til 1,0.

3.2.2 Økt selvforsyningsgrad/hjemmemarkedsandel

Selvforsyningsgraden er i Norge definert som hjemmemarkedsandelen målt på energibasis, og er et mål på hvor stor del av det totale forbruket målt i energi som er produsert innenlands. Selvforsyningsgraden inkluderer fisk, og er ett av flere mål på hvilken markedsandel den norske matsektoren har i det norske matmarkedet. Den kan per definisjon aldri bli over 100 pst. Selvforsyningsgraden for jordbruksvarer påvirkes av faktorer, som naturgitte produksjonsforhold, vær, ulike kvalitetskrav, forbrukerpreferanser, priser, jordbrukspolitiske virkemidler og internasjonale handelsavtaler.

Den norske definisjonen av selvforsyningsgrad tar ikke hensyn til eksport, eller muligheten for å legge om produksjonen til produkter med høyere energigrad dersom situasjonen skulle kreve det. Hvor stor andel av innsatsfaktorene som er norskprodusert er heller ikke hensyntatt. En betydelig del av innsatsfaktorene i jordbruket, i tillegg til deler av råvarene til kraftfôr, blir importert fra utlandet. Dette gjelder blant annet maskiner, medisiner og diesel. Selvforsyningsgraden gir derfor ikke et komplett bilde på mulighetene for å dekke matvarebehovet med innenlandsk produksjon. Den er likevel et nyttig verktøy for å kartlegge hvilke produksjoner virkemidlene i jordbrukspolitikken kan rettes inn mot for å øke den innenlandske produksjonen.

Som følge av utviklingen i matkornproduksjonen, økte selvforsyningsgraden for jordbruksprodukter betydelig fra midten av 1970-tallet. Selvforsyningsgraden inkl. fisk og sjømat har variert rundt 50 pst. i flere tiår. Innarbeidingen av grensehandel/privatimport medførte en reduksjon på om lag to prosentpoeng i selvforsyningsgraden.

Regjeringen og Stortingets målsetting for selvforsyningsgraden legger til grunn å måle selvforsyning for jordbruksvarer justert for import av fôrråvarer. Tabellen under viser derfor selvforsyningsgrad uten fisk, som er resultatmålet på dette området. Tallene for 2024 er foreløpige, og sterkt påvirket av svært dårlige kornavlinger i 2023. NIBIO utarbeider tall for selvforsyningsgraden for de enkelte produktgruppene for 2025. Tallene vil sannsynligvis foreligge før sommeren 2026.

Tabell 3.1 Selvforsyningsgrad for jordbruksvarer (ekskl. fisk)

	1999	2009	2019	2021	2022	2023	2024
Selvforsyningsgrad for jordbruksvarer	43	47	40	45	46	46	41
Fôrkorrigert	40	42	33	40	40	41	34

* Foreløpige tall

Kilde: Beregnet av NIBIO for Helsedirektoratet.

I andre land enn Norge er det vanlig å bruke begrepet selvforsyningsgrad om det vi i Norge beskriver som dekningsgrad. Dersom man skal sammenligne selvforsyningsgraden i Norge og andre land, er dekningsgrad derfor et mer sammenlignbart mål å bruke enn selvforsyningsgrad. Dekningsgraden defineres som selvforsyningsgrad inkl. eksport, og omfatter derfor produksjonen av fisk og annen sjømat i Norge, uten å hensynta import av fôrråvarer til husdyrhold innen jordbruk eller havbruk. Den norske dekningsgraden er derfor mye høyere enn selvforsyningsgraden. Som selvforsyningsgraden, varierer dekningsgraden særlig med kornavlingene. I 2023 var dekningsgraden 86,6 pst., mens den i 2024 var 79,1 pst.

Selvforsyningsevnen sier noe om et lands evne til å sette i verk tiltak i en krisesituasjon for å sikre befolkningen forsyning av energi og andre næringsstoff for et fullverdig kosthold, dvs. et lands evne til å brødfø egen befolkning med utgangspunkt i egne ressurser og produksjon. Denne definisjonen inkluderer omlegging av forbruk i retning energirike plantevekster, korn, poteter og grønnsaker, og dreining av produksjonen i den retningen. For å vurdere selvforsyningsevne må det bl.a. defineres hva slags krise det er snakk om, for eksempel om varestrømmen av en eller flere varer til Norge blir brutt over lengre tid, eller om det er forstyrrelser av norsk produksjon som følge av ekstremvær eller radioaktivt nedfall.

3.2.3 Norskandel i fôr og korn

I 2025 var 85 pst. av fôret til norske husdyr produsert i Norge på norske råvarer, jf. tabell 3.2. Alt grovfôret som brukes i Norge er produsert i Norge. Andelen av norske råvarer i kraftfôret varierer fra år til år. Høyt energi- og proteininnhold i kraftfôret, har generelt redusert andelen av karbohydrater. Norskandelen karbohydrater avhenger først og fremst av tilgangen på norsk fôrkorn, men også av fôrutviklingen, bruk av andre råvarer i fôret

og sammensetningen av husdyrholdet. Foreløpige tall viser at andelen norsk karbohydrat-råvare i 2025 var 78 pst. Sammen med noe lavere norskandeler av fett, vitaminer og proteiner ble andelen norsk råvare i kraftfôret på 60 pst. I 2024 var andelen norsk råvare i kraftfôret 49 pst. som følge av en svært dårlig kornavling i 2023.

Hvete er en viktig råvare i kraftfôr av ernæringsmessige grunner, og økt tilgang til hvete er en nøkkel til økt norskandel i kraftfôret. Tilgangen på norsk hvete til fôr varierer med areal og avling hvete totalt sett og ikke minst andelen av hvete som holder kvalitetskravene til matkorn. Produksjonen av bygg i Norge var i 2025 høyere enn fôrindustrien i utgangspunktet hadde behov for. Etter vedtak i omsetningsrådet ble det benyttet omsetningsavgifter til å skrive ned prisen på bygg mer 7 øre per kg, samtidig som kvotene for suppleringsimport av karbohydratråvare ble redusert. Fôrindustriens tilpasset med bakgrunn i dette reseptene, slik at overskuddet av bygg ble tilnærmet brukt opp.

Norskandelen av fett og protein i kraftfôret har gått vesentlig ned over tid, blant annet som følge av forbudet mot bruk av animalsk protein (kjøttbeinmel og fiskemel) i dyrefôr. I mai 2022 ble det igjen tillatt å benytte bearbeidet animalsk protein (PAP) fra svin i fôr til fjørfe og PAP fra fjørfe i fôr til svin. Reglene for håndtering av denne typen protein er strenge og krever blant annet egne produksjonslinjer for fôret, noe som gjør produksjonen mer ressurskrevende. Det er fortsatt forbud mot bruk av protein fra samme dyreart.

Tabell 3.2 Norsk andel av råvarer i kraftfôr til husdyr. Prosent.

	2000	2010	2020	2023	2024	2025 ¹
Norskandel i fôret	90,3	82,3	83,9	84,2	80,5	84,9
Norskprodusert andel råvarer i kraftfôret	74,0	61,0	60,0	59,0	49,0	60,0
Herav i kraftfôret:						
Fett	87	50	56	51	50	50
Karbohydrat	80	74	77	74	62	78
Protein	37	12	5	10	7	5
Vitamin	100	100	51	40	38	49

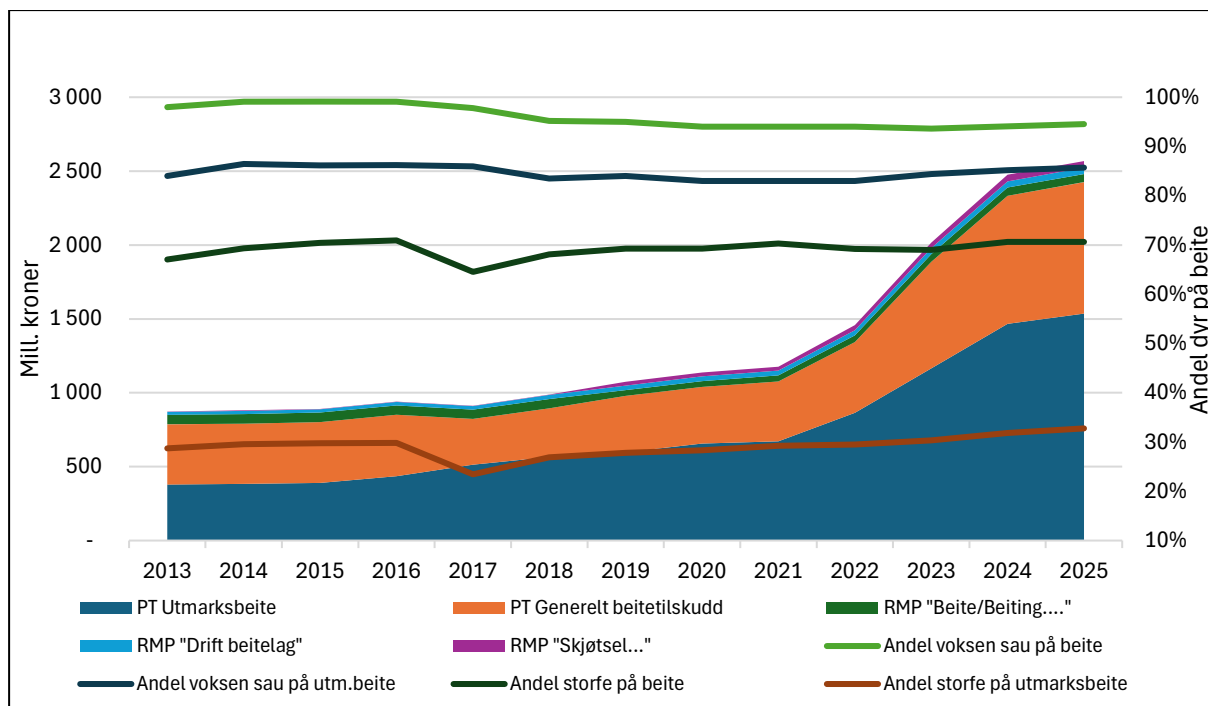
¹ Foreløpige tall

Kilde: Budsjettnemnda

Norskandelen i fôrrasjonen til de ulike dyreslagene varierer. Hos drøvtyggere utgjør grovfôr den største andel av fôrrasjonen, og bidrar med det til høy andel norsk fôr.

3.2.4 Dyr på beite

Tilskudd til beiting har vært sterkt prioritert de siste årene. Bevilgningen til ulike beite-tilskudd har siden regnskap 2021 økt med 125 pst. Andelen sau og storfe på utmarksbeite har i perioden økt med hhv. 3 og 4 prosentpoeng. Andelen sau på beite har økt med 1 prosentpoeng, mens andelen storfe på beite er uendret.

Figur 3.2 Beitetilskudd og andeler dyr på beite.

¹ I 2017 ble søknadstidspunkt og utmålingsregler for beitetilskudd og utmarksbeitetilskudd endret, i tillegg til endret tidspunkt for telling av dyr. Tallene før og etter 2017 er derfor ikke helt sammenlignbare.

3.3 Landbruk over hele landet

3.3.1 Arealutvikling og -fordeling

Norge har litt over 3 pst. jordbruksareal, spredt over alle fylker. Utviklingen i jordbruksarealet fremgår av tabell 3.3. Etter at innføringen av det digitale kartsystemet var ferdig i 2014¹, har det registrerte jordbruksarealet vært relativt stabilt, med en svakt økende tendens.

I 2025 ble 12 600 dekar godkjent nydyrket, om lag på samme nivå som i 2024. Målt i antall dekar var nydyrkingen størst i Innlandet, med 5 300 dekar.

Hvert år omdisponeres jordbruksareal til andre formål, for eksempel boligområder, industri og samferdselsprosjekter. Stortinget har de siste ti årene strammet inn målet for omdisponering av jordbruksareal. Fra 2023 er målet å avgrense omdisponeringen til under 2000 dekar per år innen 2030. I 2025 ble det omdisponert 1 763 dekar dyrka jord², nesten 750 daa mindre enn året før. Dette er den laveste registrerte omdisponeringen av dyrka jord på nesten seksti år. I tillegg til tallene foran, kommer landbrukets egen nedbygging som det ikke er nødvendig å søke tillatelse for etter jordlova.

¹Innføringen medførte en reduksjon i arealer på 3,4 pst. som følge av mer nøyaktige målinger og at endringer som har skjedd over tid først ble fanget opp i det nye kartverktøyet.

² Foreløpige tall

Tabell 3.3 Jordbruksarealet fordelt på vekster, 1000 dekar.

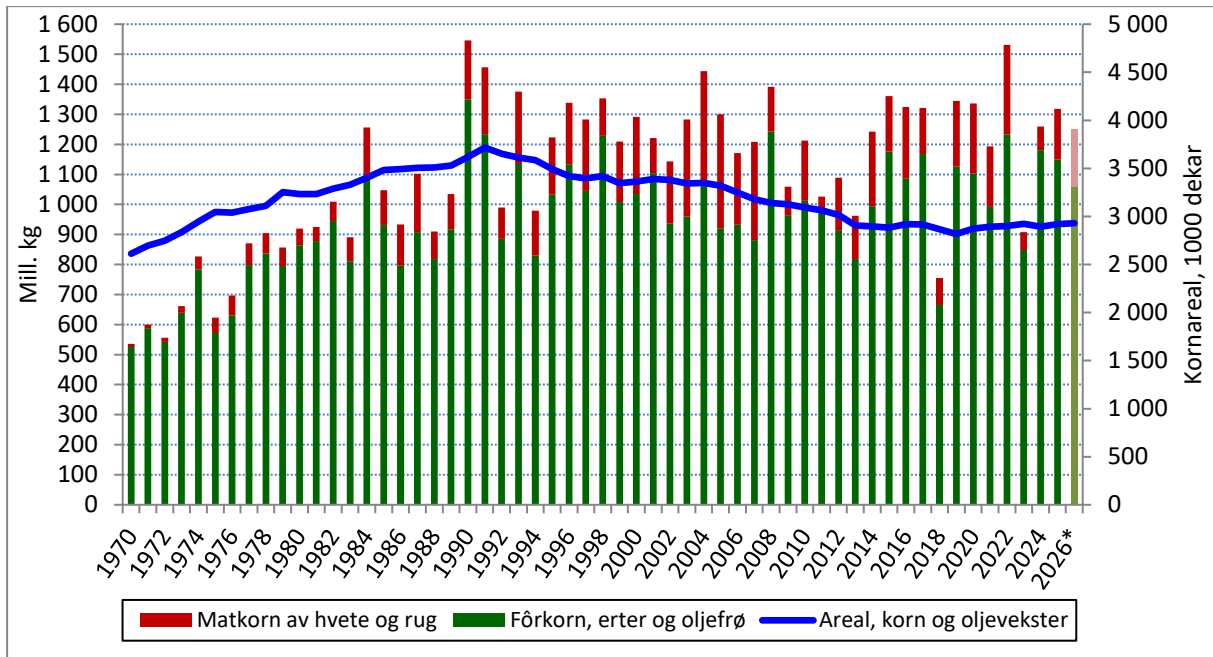
	2014	2021	2022	2023	2024	2025*	2026**	Endring 2014- 2025	Endring 24-25
Hvete	792	636	754	646	592	603	790	-23,9 %	1,9 %
Rug og rughvete	61	83	106	88	57	36	35	-41,0 %	-37,2 %
Bygg	1 265	1 427	1 313	1 420	1 455	1 573	1 380	24,3 %	8,1 %
Havre	720	685	632	684	695	603	610	-16,3 %	-13,2 %
Olje-/belgvekster	58	60	94	87	94	105	80	80,5 %	10,9 %
Sum korn og oljevekster	2 896	2 891	2 899	2 924	2 893	2 920	2 930	0,8 %	0,9 %
Poteter	123	118	121	117	121	125	125	1,6 %	3,3 %
Grønnfôrvekster	113	94	90	82	90	86	88	-23,9 %	-4,6 %
Grønnsaker	61	72	71	71	75	76	76	25,4 %	1,3 %
Andre vekster/brakk	134	143	144	132	143	136	136	1,4 %	-4,6 %
Sum åker og hage	3 327	3 318	3 324	3 326	3 322	3 343	3 355	0,5 %	0,6 %
Eng/beite på dyrket jord	4 766	4 777	4 775	4 775	4 786	4 792	4 790	0,6 %	0,1 %
Annen slått og beite	1 758	1 774	1 771	1 767	1 757	1 761	1 760	0,1 %	0,2 %
Jordbruksareal i drift i alt	9 851	9 868	9 870	9 867	9 864	9 897	9 905	0,5 %	0,3 %

* Foreløpige tall.

** Budsjett 2026.

Kilde: Budsjettnemnda

Produksjonen av korn har vært relativt stabil de siste årene, med unntak av 2018 og 2023, jf. figur 3.3. Dyrkingen av matkorn er i stor grad konsentrert til Østlandet, og særlig fylkene rundt Oslofjorden og rundt Mjøsa i Innlandet. Vær og klima gjør at andelen som går til mat varierer mye mellom år. Arealet av hvete var lavt både i 2024 og 2025.

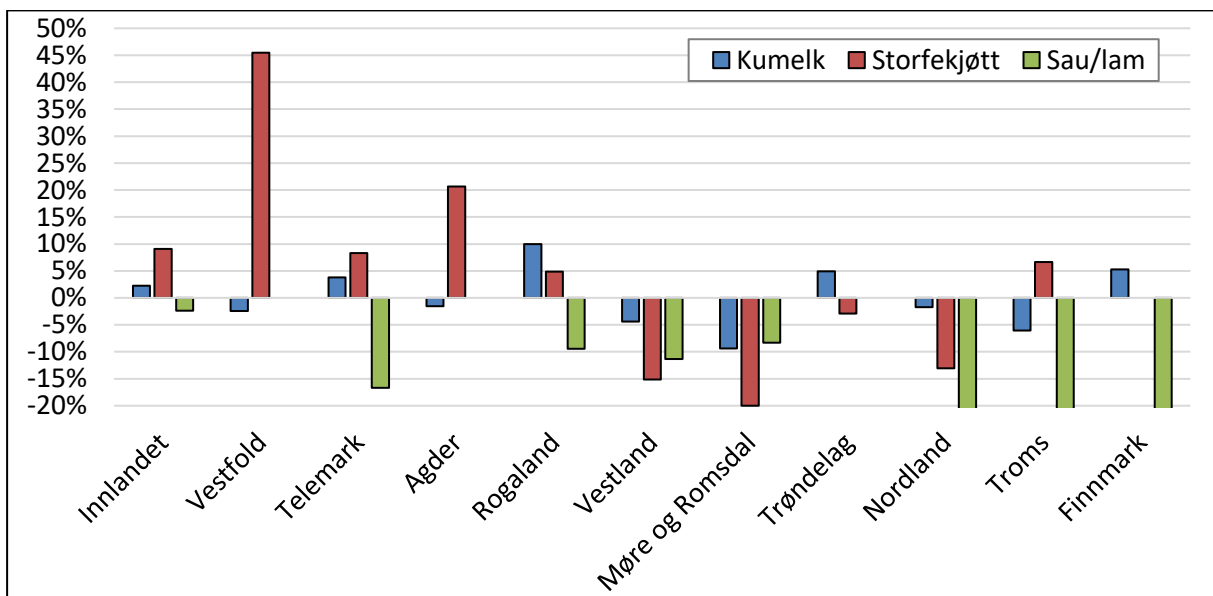

Figur 3.3 Produksjon av matkorn av hvete og rug og fôrkorn 1970–2025, normalårsprognose for 2026. Mill. kg. Kornareal på høyre akse.

Kilde: Budsjettnemnda

3.3.2 Geografisk fordeling av produksjon og arbeidsforbruk

Figur 3.4 viser endringer i produsert mengde for noen husdyrproduksjoner, fordelt på fylker, for perioden fra 2010 til 2025.

Figur 3.4 Endring i produsert mengde i fylkene, 2010–2025, prosent.

Kilde: Budsjettnemnda

Produksjonen av kumelk styres av regionale kvoter, og det er relativt små endringer i produksjonen fra 2010 til 2025 i fylkene.

Største delen av storfeproduksjonen foregikk i Innlandet, Rogaland og Trøndelag. Det produseres mest sau og lam i Rogaland, etterfulgt av Vestland og Innlandet. Svineproduksjonen foregår i store deler av landet, men det produseres mest i Rogaland, Innlandet og Trøndelag. Produksjon av fjørfekjøtt har hatt en geografisk forskyvning mot Østfold, Innlandet, Rogaland og Trøndelag, der de store foredlingsanleggene ligger. Produksjonen av egg foregår i stor grad i Innlandet, Rogaland og Trøndelag. Produksjonen av potet er i stor grad konsentrert til Innlandet, mens kornproduksjonen i hovedsak foregår i Akershus og Oslo, Østfold, Innlandet og Trøndelag.

Det registrerte (rapporterte) arbeidsforbruket for menn og kvinner i jordbruket, fordelt på virkeområder for distriktpolitiske virkemidler, bygger på landbruksundersøkelsen fra 2023. Tallene er ikke oppdatert etter denne undersøkelsen, som er omtalt i Prop. 149 S (2024–2025).

Gjennomsnittsalderen for bønder i 2025 var 52,7 år. Dette tallet har vært stabilt siden 2021. Andelen brukere under 39 år utgjorde 17 pst. i 2020, mens den i 2025 har økt til 19 pst. Andelen brukere over 50 år var 59 pst. både i 2020 og 2025.

3.3.3 Rekruttering, kunnskaps- og næringsutvikling

3.3.3.1 Investering og bedriftsutvikling (IBU-midler)

De fylkesvise IBU-midlene har et todelt formål. De skal bidra både til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket, og til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen. IBU-midlene bidrar til betydelige investeringer i næringen, men også til sysselsetting og verdiskaping i bygg- og anleggsbransjen og tilhørende underleverandører. Midlene forvaltes av Innovasjon Norge. Fylkesvise rammer for IBU-midlene bestemmes av en fordelingsnøkkel. Innen rammen av nasjonale føringer fastsetter partnerskapene i fylkene, bestående av fylkeskommunen, statsforvalteren, faglagene i landbruket og Innovasjon Norge, regionale føringer for bruken av midlene.

Rammen for IBU-midlene har økt betydelig de siste årene. I 2025 var rammen på 1 464,8 mill. kroner, inkludert 175 mill. kroner fra revidert nasjonalbudsjett og overføring av ubenyttet ramme fra 2024. Det ble i 2025 innvilget investeringstilskudd på til sammen 1 543,3 mill. kroner fordelt på 1 264 prosjekter. At det ble innvilget mer i tilskudd enn rammen skyldes tilbakeføring av tilsagn fra prosjekter som ikke ble gjennomført. Dette er en rekordhøy tildeling og en økning på nærmere 250 mill. kroner fra 2024. Det ble innvilget 100 færre prosjekter enn i 2024, noe som må ses i lys av at utmålingsreglene er endret slik at det kan tildeles mer støtte per investeringsprosjekt. Fra 1. juli 2025 ble tilskuddsandelen for investeringer innen storfeproduksjon til løsdrift og i svineproduksjonen i Nordland, Troms og Finnmark økt til inntil 65 pst. av godkjent kostnadsgrunnlag. Fra 1. januar i år ble tilskuddsandelen økt til inntil 55 pst. for investeringer innen storfeproduksjon til løsdrift for bruk som skal ha drift med inntil 30 kyr.

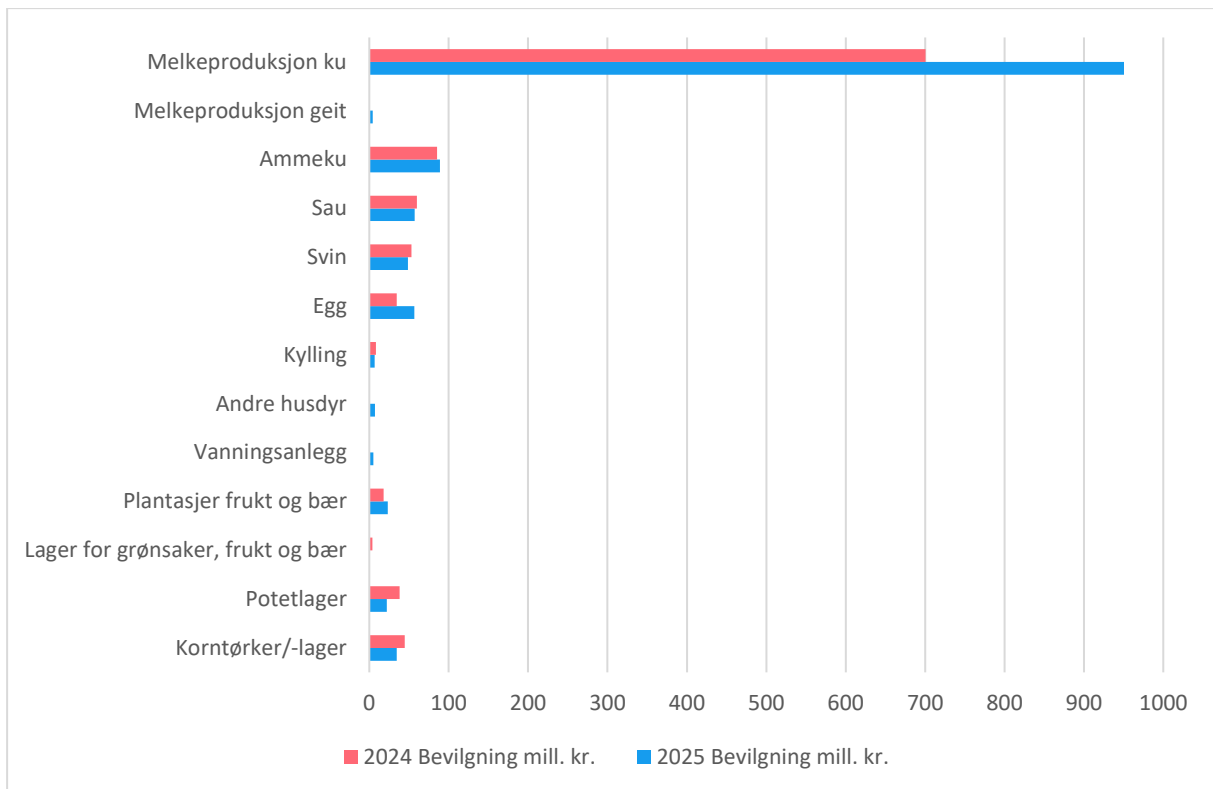
Fylkesvis fordeling av midlene via fordelingsnøkkel, sammen med ulike etterspørsel etter investeringsstøtte, gir variasjoner regionalt i støtteutmåling og totalt innvilget beløp. Alle fylkene brukte opp rammene for 2025, bortsett fra Finnmark og Buskerud, som hadde stående igjen en liten andel.

Bevilgninger til tradisjonelt landbruk

Det ble i 2025 innvilget 1460,5 mill. kroner i tilskudd til tiltak innen tradisjonelt landbruk, som er en økning på om lag 260 mill. kroner fra 2024. Det betyr at om lag 95 pst. av tilskuddene ble gitt til investeringer innen tradisjonelt landbruk, som er nærmere 3 prosentpoeng mer enn det foregående året. Figur 3.5 viser hvor mye som er tildelt til investeringsprosjekter i de ulike produksjonene innen tradisjonelt landbruk i 2025, og i tillegg 2024.

I 2025 er det gitt støtte for om lag 280 mill. kroner mer til prosjekter innen husdyrproduksjon enn det foregående året. Økningen i bruk av midler skyldes i all hovedsak økte investeringskostnader og økt støtteutmåling per prosjekt. Tilsagnene innen husdyrproduksjon har til sammen utløst investeringer på i overkant av 3,2 mrd. kroner. Innen tradisjonelt landbruk er 73 pst. av tilskuddene bevilget til investeringer innen melkeproduksjon i 2025. Det ble bevilget 250 mill. kroner mer til investeringer innen melkeproduksjon enn i 2024. Dette gjenspeiler at de senere års jordbruksoppgjør har hatt en særskilt prioritet til investeringer i omlegging til løsdriftsproduksjon. Andelen gjenværende båsfjøs er størst blant de mindre og mellomstore brukene, og det har der for vært gitt særlig støtte til melkebruk med under 30 årskyr. For 2025 er gjennomsnittlig buskap før utbygging 25 årskyr og etter utbygging 32 årskyr (34 kyr i 2024).

Når det gjelder prosjekter innen planteproduksjon, er det noe økning i antall prosjekt sammenlignet med 2024, som skyldes flere plantasjer for frukt og bær. Samtidig er samlet bevilgning til prosjekter innen planteproduksjon redusert med nærmere 20 mill. kroner fra 2024. Dette skyldes reduserte tilsagn til utbygging av korntørker- og lager og til potetlager.

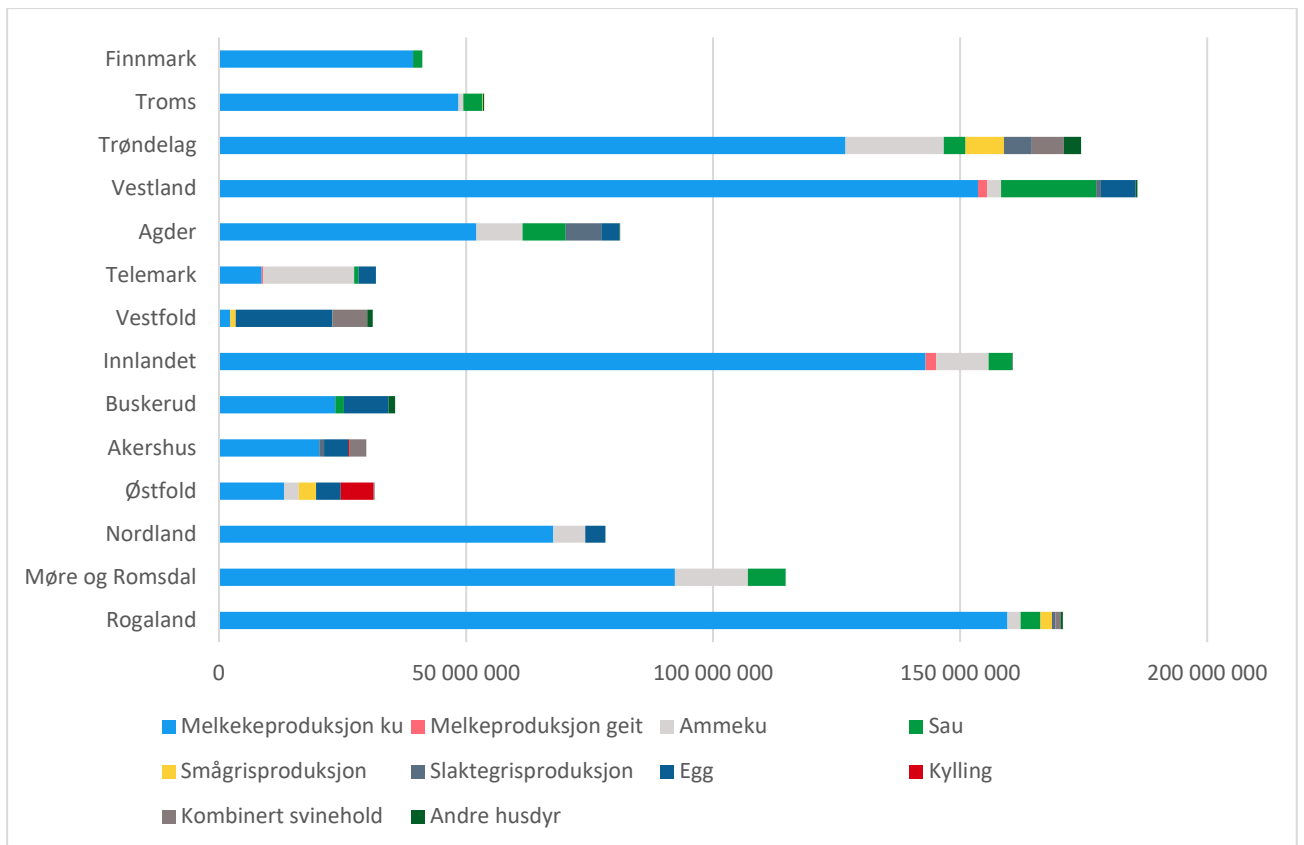

Figur 3.5 Investeringstilskudd til tradisjonelt landbruk fordelt på ulike husdyrproduksjoner i 2025 og 2024. Mill. kroner.

1. Fra 2025 rapporteres det særskilt på vanningsanlegg. Dryppvanningsanlegg i forbindelse med fruktplantasjer inngår ikke i dette.

Kilde: Innovasjon Norge

Figur 3.6 gir en oversikt over fylkesvis fordeling av investeringstilskudd til ulike husdyrproduksjoner innen tradisjonelt landbruk i 2025 (ekskl. tilskudd til generasjonsskifte, gjødsellager og ressurskartlegging).

Figur 3.6 Fylkesvis fordeling av investeringstilskudd til tradisjonelt landbruk fordelt på ulike husdyrproduksjoner i 2025. Kroner.

Kilde: Innovasjon Norge

Ressursavklaringstilskudd for mer økonomisk bærekraftige investeringsprosjekter

Tilskuddet skal legge til rette for at investeringsprosjekter for omlegging til løsdrift, skal være tuftet på en grundig vurdering av økonomiske forutsetninger for den kommende investeringen, som et utgangspunkt for planleggingen. Ordningen er særlig etablert med tanke på små og mellomstore storfebruk som må tilpasse seg løsdriftskravet. Totalt sett ble det i 2025 bevilget 20,1 mill. kroner fordelt på 240 tilsagn til ressursavklaring. Dette er en nedgang i bevilgning og antall prosjekter sammenlignet med 2024, da det ble bevilget 28,2 mill. kroner fordelt på 328 prosjekter. Det er gitt flest tilsagn i Vestland, Trøndelag, Møre og Romsdal og Rogaland.

Støtte til unge bønder og generasjonsskifter

I 2025 gikk 27 pst. av investeringstilskuddene til personer under 35 år. Det ble samtidig tildelt om lag 108 mill. kroner i tilskudd til generasjonsskifte innen tradisjonelt jordbruk. Generasjonsskiftetilskuddet er ment som et investeringstilskudd til bønder under 35 år til mindre investeringer på gården i forbindelse med et generasjonsskifte. Tilskuddet kan også innvilges til første del av en etappevis utbygging, f.eks. knyttet til løsdriftsfjøs, men der det ikke er avklart om man vil eller kan foreta hele investeringen. Tilskuddet til

ressurskartlegging er også godt tilpasset unge bønder som har overtatt gård og har behov for å kartlegge muligheter og alternativer før en ev. større investering.

Prosjekter med miljø- og klimaeffekt og prosjekter innen økologisk landbruk

Investeringer og modernisering av driftsapparat gir muligheter for å drive mer miljøvennlig og med mindre klimagassutslipp, for eksempel gjennom energieffektivisering og bedre utnytting av avfall, restråstoff og biologiske ressurser. Om lag 550 mill. kroner (38 pst.) av tilskuddet som ble gitt innen tradisjonelt landbruk i 2025 hadde en miljøeffekt. Dette er hovedsakelig prosjekter knyttet til husdyrgjødsel, i form av tilskudd til gjødsellager og biorest eller oppgradering av driftsbygning der gjødsellager er inkludert. Det er en liten økning i beløp til prosjekter med miljøeffekt fra 2024, men andelen av totale tilsagn er redusert på grunn av økning i rammen. I 2025 ble det innvilget om lag 11 mill. kroner til gjødsellager, en nedgang fra om lag 14 mill. kroner i 2024.

Det ble innvilget 46 mill. kroner til investeringer innen økologisk jordbruk. Dette er en dobling av tilskuddsbeløp fra 2024, da det ble tildelt 23 mill. kroner til økologisk landbruk. Tilskuddene til økologisk landbruk utgjør 3 pst. av totale tilskudd til investeringsprosjekter.

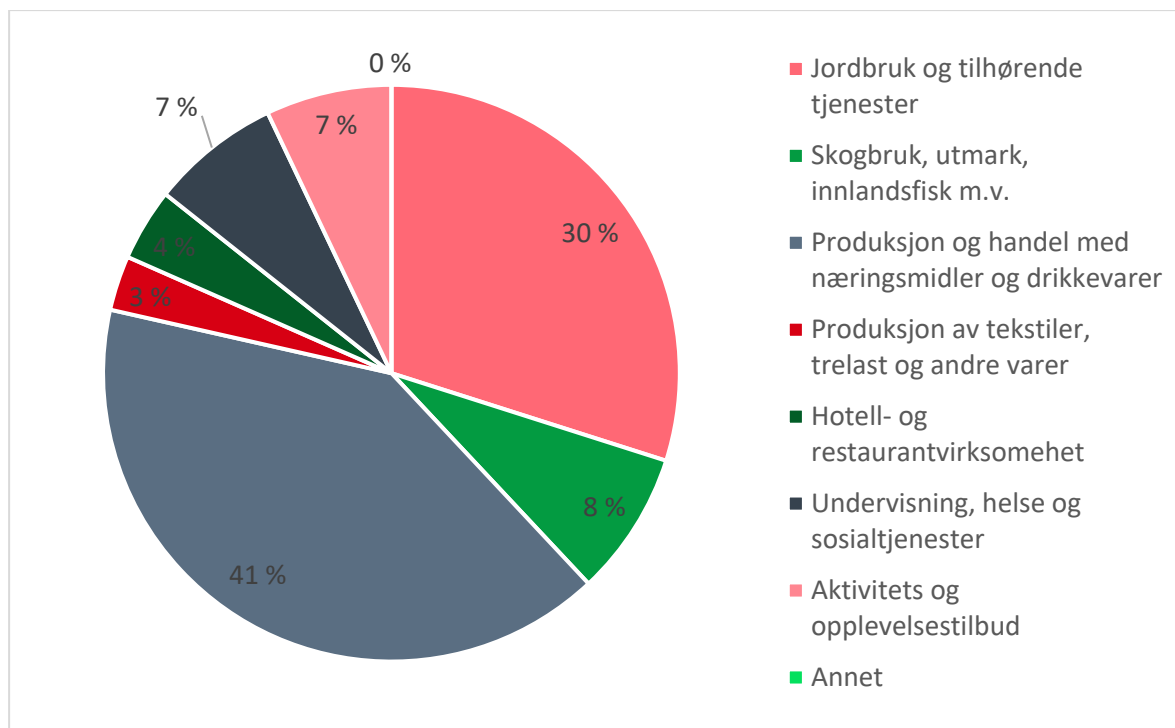
Bevilgninger til andre landbruksbaserte næringer

Det har vært en gradvis nedgang i andelen tilskudd som gis til andre landbruksbaserte næringer de siste årene over IBU-ordningen, fra rundt 15 pst. i 2020, til dagens 5,4 pst., hovedsakelig fordi den samlede økningen på IBU-rammen har vært vesentlig. Det er likevel verdt å merke seg at også kronebeløpet som er bevilget til prosjekter innenfor andre landbruksbaserte næringer har gått ned de senere årene.

Det ble bevilget om lag 82,3 mill. kroner i IBU-tilskudd til andre landbruksbaserte næringer i 2025. Dette er en nedgang fra 2024 på 15 mill. kroner. Det er en betydelig variasjon mellom fylkene, fra om lag 18 pst. av midlene til andre landbruksbaserte næringer i Telemark til 1 pst. i Finnmark. Variasjonen skyldes i hovedsak ulikt søknadstilfang, og ikke prioritering.

For etablering av bedrifter i landbruket utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, er det en klar politisk målsetting at midlene skal bidra til økt sysselsetting og etablering av nye, lønnsomme arbeidsplasser. Til sammen forventet søkerne av tilskudd innen andre landbruksbaserte næringer i 2025 en vekst i sysselsettingen på 275 årsverk, noe som er om lag ti årsverk mindre enn i 2024.

Figur 3.7 gir en oversikt over fordelingen av tilskudd i 2025 til andre næringer i tilknytning til landbruket, fordelt på bransjer. Fordelingen tar utgangspunkt i SSBs standard for næringsgruppering. Det er kun mindre endringer i fordelingen mellom de ulike næringene sammenlignet med 2024. Produksjon av lokalmat og drikke utgjør fremdeles den største delen, etterfulgt av jordbruk og tilknyttede tjenester.

Figur 3.7 Andel IBU-tilskudd til andre landbruksbaserte næringer fordelt på bransjer (2025)¹. Prosent.

1. Tilskudd til Inn på tunet inngår i grupperingen undervisning, helse og sosialtjenester.

Kilde: Innovasjon Norge

Risikolån

Fra og med 2006 ble det åpnet for å sette av midler til et taps- og rentestøttefond innenfor rammen av de fylkesvise IBU-midlene. Selve lånene gis fra lånerammer som Innovasjon Norge forvalter utenfor jordbruksavtalen. I 2025 ble det innvilget ti risikolån på landbruksområdet med en samlet bevilgning på 15,9 mill. kroner. Av disse prosjektene var 8 innenfor tradisjonelt landbruk, hvorav tre innen melkeproduksjon. Fem av prosjektene var innen det distriktpolitiske virkeområdet. I områder med lavt pantegrunnlag vil en slik toppfinansiering i begrenset grad være mulig i det private markedet. Risikolånene har derfor en langt tydeligere distriktsprofil enn ordinære investeringstilskudd til tradisjonelt jordbruk.

3.3.3.2 Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon

I jordbruksoppgjøret i 2025 ble partene enige om å opprette en tilskuddsordning til investeringer i melkesetre for å bidra til at melkeproduksjonen på setra kan opprettholdes, gjenopptas eller startes opp for den konkrete setrer som mottar tilskudd. Dette for å bidra til en bærekraftig og diversifisert matproduksjon ved at utmarksressursene i større grad benyttes i matproduksjonen. Det er satt av 6 mill. kroner til ordningen i 2026. Regelverket for tilskuddsordningen ble fastsatt 29. april, og Landbruksdirektoratet har lyst ut midlene med søknadsfrist 1. juni.

3.3.3.3 Nasjonale tilretteleggingsmidler

Formålet med Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midlene) er å bidra til å styrke verdiskapingen i landbruket gjennom tilretteleggende tiltak som bidrar til fellesskapsløsninger innen næringsutvikling og kompetanseheving av nasjonal nytteverdi. Prosjektene som er innvilget over ordningen er vurdert til å ha høy relevans og kvalitet.

Den ordinære rammen for 2025 var på 16 mill. kroner. I henhold til føringer fra jordbruksoppgjøret 2024, og i samråd med avtalepartene, var følgende fire særskilte prioriteringer for 2025-midlene lagt inn i utlysningen: Økt selvforsyning, rekruttering til landbruksutdanning, økologisk landbruk og HMS-arbeid i landbruket. Det ble i desember 2024 innvilget tilskudd til 13 prosjekter for om lag 16 mill. kroner totalt. Samlet ble det søkt om 43 mill. kroner. Størst andel av midlene, 7 mill. kroner, gikk til prosjekter innen temaet rekruttering til matfaglig utdanning og til landbruksutdanning.

3.3.3.4 Det Store Norske Grøntløftet

Det Store norske Grøntløftet er et treårig prosjekt som avsluttes i 2027. Prosjektet er et samarbeidsinitiativ i hele grøntnæringen i Norge, inkludert dagligvarehandelen, med mål om å øke både forbruket og andelen av norsk frukt og grønnsaker, herunder også økologiske produkter. I prosjektet har per nå 24 aktører i hele verdikjeden forpliktet seg gjennom egne grøntløfter som skal følges opp med årlig rapportering for å sikre progresjon. I tillegg gjennomføres forbrukerkampanjer i regi av Opplysningskontoret for frukt og grønt og Nyt Norge.

3.3.3.5 Regionale tilretteleggingsmidler

De regionale tilretteleggingsmidlene (RT-midlene) skal legge til rette for regional næringsutvikling og kompetanseheving med mål om å styrke verdiskapingen i landbruket. Midlene forvaltes av fylkeskommunene og fordeles etter samme fordelingsnøkkel som for IBU-midlene. Forskrift om regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving ligger til grunn for forvaltningen. Målgruppen er bl.a. kommuner, organisasjoner og FoU-institusjoner. Det kan gis tilskudd til tilretteleggingstiltak som bidrar til utvikling av konvensjonell eller økologisk drift i landbruket, til utvikling av andre landbruksbaserte næringer og til rekrutteringstiltak til utdanning og næring.

Fra og med 2025 er midlene til rekruttering og kompetanseheving i landbruket (RK-midlene) slått sammen med regionale tilretteleggingsmidler (RT-ordningen). Fylkeskommunene rapporterer at dette er et vellykket grep, med en bedre forvaltning av midlene totalt sett.

Det regionale partnerskapet på landbruk prioriterer bruken av midlene ut fra regionale strategier og plandokumenter. Partnerskapet fastsetter også de regionale føringene for investeringsvirkemidler i landbruket (IBU-midler) fra Innovasjon Norge. Dette bidrar til en god sammenheng mellom virkemiddelbruken hos fylkeskommunene og Innovasjon Norge.

Rammen for 2025 var på til sammen 61 mill. kroner, der det ble innvilget 57,64 mill. kroner til 180 prosjekter i 2025. Det har vært en liten økning i antall søknader og

prosjekter som har mottatt støtte, sammenlignet med året før. Det er en god bredde i type prosjekter, og samlet sett treffer de godt på ordningens formål. Om lag halvparten av prosjektene er knyttet til formidling, kompetanseutvikling og rekruttering. Om lag halvparten er direkte knyttet til prosjekter innen bestemte produksjoner.

3.3.3.6 Områderettet innsats – Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord og fjellandbruket

Områderettet innsats omfattet i 2025 en samlet bevilgning på 20 mill. kroner. 17 mill. kroner ble bevilget til «Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord» og 3 mill. kroner til fjellandbruket.

Satsingen på *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord* skal styrke sårbare produsentmiljøer i Nord-Norge, motvirke bruksnedgang, øke arealbruken og heve kompetansen til landbruksnæringen og verdikjeden for mat, samt utnytte regionale fortrinn og muligheter innen arktisk landbruk. Ordningen har vært operativ siden 2023, og skal brukes til utviklingsrettede fellestiltak. Troms fylkeskommune har ansvaret for å forvalte ordningen i samarbeid med partnerskapet for landbruk i Nord-Norge. 5 mill. kroner av satsingen har vært øremerket NIBIO til forskning og øvrig kunnskapsutvikling. Fylkeskommunene i Nordland, Troms og Finnmark har i 2025 bidratt med 6,5 mill. kroner for å styrke satsingen utover midlene over jordbruksavtalen. Midlene fra fylkeskommunene er brukt i tråd ordningens formål, og har bl.a. finansiert fylkeskommunale prosjekter som ikke kan støttes med statlige midler, jf. forskriften for ordningen. Samarbeidsprosjektet «Bærekraftig landbruksutdanning i Nord-Norge», i regi av Arktisk Landbruksfaglig senter for de 4 skolene som tilbyr naturbruk grønn i landsdelen, er et eksempel på dette. Samlet sett har det i 2025 vært vel 28 mill. kroner til disposisjon til satsingen inkludert midlene fra fylkeskommunene selv. 1,2 mill. kroner har vært brukt til administrasjon i tråd med føringene for ordningen.

I 2025 har det regionale partnerskapet prioritert midler til prosjekter med vekt på økonomi og lønnsomhet, økt bruk av utmarksbeite i nord og for å øke totalberedskapen gjennom økt matproduksjon. Troms fylkeskommune rapporterer at NIBIO har levert kunnskapsstøtte i tråd med arbeidspakkene som er lag til grunn for satsingen. Det har vært satt av 0,8 mill. kroner innenfor ordningen til evaluering av satsingen i tråd med bestillingen fra partene i jordbruksoppjøret. Ruralis har evaluert ordningen, og avleverte rapport i mars 2026.

Fjellandbruket omfattet i 2025 totalt 50 fjellkommuner i fylkene Trøndelag, Innlandet, Telemark og Buskerud, med mål om å styrke grunnlaget for bærekraftig verdiskaping i fjellområdene innenfor tradisjonelt landbruk og bygdenæringer. Trøndelag fylkeskommune har ansvaret for å forvalte ordningen, i samarbeid med regionalt partnerskap landbruk i de øvrige berørte fylkene. I 2025 har partnerskapet fordelt totalrammen på 3 mill. kroner til en nasjonal utlysning på 1,9 mill. kroner til fylkesoverskridende prosjekter som løfter viktige felles problemstillinger for å utvikle landbruket i fjellregionen. 1,0 mill. kroner er fordelt de aktuelle fylkeskommunene for å støtte lokale initiativ som understøtter formålet med fjellandbruksmidlene (fagdager, møteplasser, forprosjekter mm). Resterende midler har vært avsatt til administrasjon, i tråd med føringene for

ordningen. For 2025 er det prioritert prosjekter som direkte eller indirekte kan bidra til økt bruk av utmarksbeiteressursen, styrking av seterbruken, omdømmebygging og styrket rekruttering og klimatilpasning, agronomi og driftstilpasning.

3.3.3.7 Nasjonal modell for voksenagronomen

Den nasjonale modellen for *voksenagronomen* har vært en ordning fra og med skoleåret 2018/2019. Tretten av 15 fylkeskommuner tilbyr voksenagronomen på til sammen 20 naturbruksskoler fra Tana i nord til Søgne i sør. For 2025 ble det satt av 17 mill. kroner til voksenagronomen, herunder 0,3 mill. kroner til drift av felles digitale og pedagogiske løsninger til bruk i voksenagronomen, basert på kompetanseprosjektet som ble avsluttet sommeren 2022.

Fylkeskommunene rapporterer om stor interesse for tilbudet, og i 2025 var det om lag 400 deltagere på landsbasis, der over 40 av disse gikk på «voksengartneren». To skoler i hhv. Trøndelag og Vestland fylkeskommuner har tilbudt gartneropplæring i 2025/2026.

3.3.3.8 Pilotprosjekt for styrket landbruksutdanning

I 2024 ble avtalepartene enige om å avsette 2 mill. kroner hvert år i tre år fra og med 2025 til et prosjekt for å styrke landbruksutdanningen. I 2025 ble partene enige om å styrke prosjektet med ytterligere 1 mill. kroner årlig, slik at det for 2026 er satt av 3 mill. kroner til prosjektet.

Bakgrunnen for prosjektet er at det er krevende for fylkeskommunene å opprettholde fagmiljøer og tilby landbruksutdanning der det er svært få søkere til den enkelte opplæring. Trøndelag fylkeskommune er prosjektansvarlig, og det er inngått forpliktende samarbeid med flere andre fylkeskommuner og med relevante aktører i næringen, herunder Norges Bondelag, når det gjelder arbeidet knyttet til lærebedrifter.

3.3.3.9 Forskning

Formålet med FoU-midler over jordbruksavtalen er å utvikle ny kunnskap som støtter opp under de landbruks- og matpolitiske målene. Prioriteringene skal være i tråd med innsatsområder fastsatt i årlige jordbruksoppgjør. Midlene disponeres i første rekke til forsknings- og innovasjonsprosjekter etter utlysning, men det settes også av noe midler til forprosjekter og utredninger. Midlene forvaltes av et styre bestående av avtalepartene.

For 2025 ble det satt av 95,5 mill. kroner over ordningen. I løpet av året ble 8 forskningsprosjekter samt 11 forprosjekter og utredninger støttet av ordningen ferdigstilt.

I samarbeid med Styret for Fondet for forskningsavgift ble det innvilget støtte til 16 nye kompetanse- og samarbeidsprosjekter i 2025. Disse styrker samarbeidet mellom forskningsmiljøer og næringsaktørene og innrettes etter tema og problemstillinger med høy relevans for norsk landbruk. Videre ble det innvilget 12 nye innovasjonsprosjekter. Disse eies av bedrifter og bidrar til fornying og økt verdiskaping hos prosjekteierne. Styret innvilget også støtte til 14 nye utredninger og forprosjekter.

Styret for ordningen tildelte 3,25 mill. kroner til Forskningsrådets satsing på miljøforskning i 2025. Aktuelle tema er bruk og forvaltning av utmark, kulturlandskap og jordbrukets påvirkninger på miljøet. Videre ble det tildelt støtte på 4 mill. kroner til planteforedlingsforskning i Graminor AS til sortsutvikling av korn, engvekster, potet,

frukt og bær. Styret har også støttet norsk-svensk samarbeid om hesteforskning med 2,5 mill. kroner i 2025. Prosjektene bidrar med kunnskap innen blant annet hestens helse og velferd samt verdiskaping innen hestenæringen.

3.3.3.10   *PRESIS*

Over jordbruksoppjøret er det satt av midler til det flerårige prosjektet Presisjonsjordbruk ut i praksis (PRESIS) i regi av NIBIO. For 2025 ble det satt av 4 mill. kroner. Prosjektet har resultert i tilbudet PRESISnet. Dette er et webbasert tilbud som tilbyr en rekke digitale løsninger der målgruppene er bønder, agronomer, rådgivere og forskningsmiljø.

Tjenesten vil støtte norske bønder i deres avlingshåndtering, herunder blant annet å optimalisere gjødselbruk og bekjempe ugress. For agronomer og landbruksrådgivere gir PRESISnet verktøy som behøves for å gi nøyaktige og datadrevne anbefalinger til bønder. NIBIOs karttjenester gir innsikt i avlingenes tilstand, noe som gjør det enklere å planlegge gjødsling, høsting og andre viktige beslutninger. Forskningsinstitusjoner kan dra nytte av tjenesten for å samle inn og analysere data, og dermed fremme vitenskapelig forskning innen landbruk og agronomi. Prosjektet Presis er gjennomført i nært samarbeid med Norsk landbruksrådgiving og avsluttes i første kvartal 2026.

3.3.3.11   *Stiftelsen Norsk Mat*

Stiftelsen Norsk Mat har som formål å styrke konkurranseevnen til norsk matproduksjon, og synliggjøre konkurransefortrinn og opprinnelse overfor forbrukere. Stiftelsen Norsk Mat administrerer og videreutvikler Kvalitetssystem i landbruket (KSL), merkeordningene Nyt Norge, Beskyttede betegnelser og Spesialitet. De har videre ansvaret for faktabasert informasjon om økologisk mat til forbrukere, samt godkjennings- og merkeordningen for Inn på tunet. Stiftelsen ble tildelt et tilskudd på 79 mill. kroner for 2026.

Kvalitetssystem i landbruket (KSL)

KSL er jordbruksnæringens internkontrollsystem, og er den enkelte bondes verktøy for styring og kvalitetssikring. Gjennom KSL kan jordbruket dokumentere for forbrukerne, varekjedene og myndighetene at driften på norske gårdsbruk er i tråd med lover, forskrifter og krav.

Videreutviklingen av KSL har vært et av stiftelsens viktigste satsingsområder i 2025. Arbeidet har i hovedsak vært knyttet til prosjektet KSL 2030, som har som mål å modernisere revisjonsordningen, styrke tilliten til KSL, imøtekomme økte krav fra marked og myndigheter, samt etablere et mer dokumentert og risikobasert system for avvikshåndtering. I 2025 er det gjennomført 5 874 ordinære KSL-revisjoner og 267 oppfølgingsrevisjoner Gyldig KSL. I tillegg er det gjennomført 170 bedriftsrevisjoner.

Det er gjennomført pilotrevisjoner i 2025, og evalueringene viser at produsentene opplever systemet som rettferdig og forutsigbart. Revisorene rapporterer om en tydeligere og mer presis dialog med produsentene, og digital lukking av avvik fungerer tilfredsstillende.

Beskyttede betegnelser

Beskyttede betegnelser er en offentlig merkeordning som bidrar til å utvikle og løfte frem det ypperste Norge har innen mat og drikke, både med tanke på kvalitet, mathåndverk, og historie om mat- og drikkekultur.

I 2025 var det 36 produkter med Beskyttet betegnelse (BB), hvorav tre kom til i 2024. Prosjektet BB 2030 har som formål å oppnå til sammen 50 norske beskyttelser innen 2030. Det er arbeidet strategisk mot produsentmiljøer for å stimulere til flere søknader, samtidig som ordningen er synliggjort i forbrukermarkedet gjennom blant annet deltakelse på matfestivaler og kommunikasjonsaktivitet i digitale og sosiale kanaler.

Inn på tunet (IPT)

Den nasjonale godkjenningsordningen for Inn på tunet-gårder skal sikre trygghet og kvalitet i tjenesten. Godkjenningsordningen er en del av KSL. Ordningen Inn på tunet omfattet i 2025 425 godkjente gårder som leverer ulike tilbud i innhold og omfang.

Spesialitet

Spesialitet-merket skal vise forbrukerne veien til lokal mat og drikke av særlig høy kvalitet. Merket er profilert gjennom deltakelse på større matfestivaler, sosiale medier og kampanjer. I alt 560 produkter er godkjent som Spesialitet i 2025, en oppgang på 20 produkter fra 2024. Kjennskapen til merket (hjulpet kjennskap) fikk en liten nedgang fra 35 pst. til 34 pst. i målgruppen matinteresserte.

Markedstjenester og lokalmat.no

I tråd med jordbruksavtalen for 2026 er stiftelsens kompetansearbeid for små og mellomstore lokalmatbedrifter avsluttet i 2025 og overført til de regionale kompetansenettverkene. Lokalmat.no videreutvikles som et oppslagsverk og en kvalitetssikringsplattform for produsenter og innkjøpere. Plattformen omfatter ved utgangen av året 590 virksomheter og 3 050 produkter.

Salgsverdi av lokalmat

Norsk Mat gjennomfører en årlig måling av salgsverdien av lokalmat i dagligvarehandelen, storhusholdning og fra direkte salg. Salgsverdien i 2025 var på totalt 13,55 mrd. fordelt med 6,44 mrd. kroner i dagligvarehandelen, tilsvarende en økning på 7,2 pst., og 7,1 mrd. kroner i storhusholdningsmarkedet og ved direkte salg, tilsvarende en økning på 13,3 pst.

Økologisk jordbruk

Norsk Mat har ansvaret for å drive forbrukerrettet informasjonsvirksomhet om økologisk produksjon og økologiske produkter, og er gitt et koordinerende ansvar for å systematisere og tilgjengeliggjøre fakta og dokumentasjon om økologisk mat. Også i 2025 har hovedaktiviteten i tillegg til løpende publisering, vært systematisk søkemotoroptimalisering av tekst og bilder på Økologisk.no. For å møte endringer med KI i søkemotorene er det

utviklet en egen KI-agent for *øko*logisk.no. Informasjonsvirksomheten omfattet i 2025 også Det store norske Grøntløftet.

3.3.3.12 *Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping*

Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping (Utviklingsprogrammet) skal bidra til vekst og verdiskaping i næringer basert på landbrukets og reindriftens ressurser. Innovasjon Norge forvalter programmet.

Programmets målgruppe er primærprodusenter i landbruket og reindriften, ferskvanns-/innlandsfiske- og næringsmiddelbedrifter som utvikler, foredler og selger kvalitetsprodukter basert på lokale råvarer, reiselivsbedrifter med utgangspunkt i landbrukets og reindriftens ressurser, jakt- og fisketurisme, og Inn på tunet-tilbydere innenfor godkjenningsordningen til Norsk Mat.

Programmet tilbyr finansiering til bedrifter som ønsker å vokse, støtte til forpliktende bedriftsnettverk, samt støtte til tilpassede kompetansetiltak til bedriftene innenfor forretningsutvikling. Utviklingsprogrammet kan også støtte kompetanse- og produktutvikling for aktører som ønsker å selge jaktopplevelser, og for de som ønsker å videreforedle og selge viltkjøtt. I tillegg finansieres nasjonale og internasjonale omdømmetiltak for å bidra til profilering og utvikling av andre landbruksbaserte næringer.

For 2025 var det satt av 77 mill. kroner til Utviklingsprogrammet. Det ble bevilget totalt 52 mill. kroner til 69 ordinære kundeprosjekter, med 37 mill. kroner til finansieringstiltak, 3,8 mill. kroner til bedriftsnettverk og kompetanseutvikling og 11 mill. kroner til omdømmeaktiviteter, en økning på i underkant av 15 mill. kroner fra 2024. I tillegg er det bevilget midler til særskilte prosjekter, til sammen 22,65 mill. kroner. Dette gjelder deltakelse på landbruksmessen Grüne Woche, profilering av landbruksbasert reiseliv gjennom VisitNorway og FRAM, et program innen strategi og ledelse.

Sammenlignet med 2024 har det vært en markant økning i etterspørselen etter finansiering av vekstprosjekter. Fordelingen mellom bransjene lokalmat og drikke og reiseliv, servering m.m. har vært stabil over år, hvor om lag 70 pst. av tilskuddene går til lokalmat og drikke.

Frakt fra produsent til sluttforbruker er kostbart og en tilbakevendende problemstilling hvor frakttilskudd ofte løftes frem som en løsning. I 2025 ble derfor avtalepartene enige om å be Innovasjon Norge om å vurdere muligheter for å støtte opp under fellesskapsløsninger for logistikk og distribusjon for lokalmat- og drikkeprodusenter. Innovasjon Norge peker i sin vurdering på at det er usikkert hva det faktisk kan gis støtte til med tanke på regelverket. Et tilbakevendende tema i samtaler med produsenter og nettverk er behovet for driftsstøtte til frakt. Det er flere forslag om å opprette en ordning for frakttilskudd som kan bidra til å møte disse utfordringene. Det stilles spørsmål om hvem som best kan bidra til å finne gode løsninger, og om Innovasjon Norge gjennom Utviklingsprogrammet som skal håndtere eventuell fraktstøtte. I flere tilfeller kan det være vel så viktig å støtte produsenter i å øke produksjonsvolumet for å legge til rette for mer stabile og forutsigbare distribusjonsavtaler, noe som er avgjørende for videre

utvikling av verdikjeden. Innovasjon Norge viser også til at det er allerede gjort betydelige tiltak, særlig i forbindelse med gårdsutsalg, samt gjennom «matkasser» og ulike digitale løsninger. LMD har i 2025 gitt Innovasjon Norge i oppdrag å sette i gang én eller flere piloter som skal se på muligheter og løsninger for å forenkle logistikk- og distribusjon for lokalmat- og drikkeprodusenter gjennom produsentnettverk. Dette vil kunne samle erfaringer som forenkler logistikken og distribusjonen for lokalmatprodusenter.

Finansieringstiltak (vekstfinansiering³ og bedriftsnettverk)

Vekstfasen er krevende, spesielt har markedsadgang og økte kostnader vært en utfordring. I 2025 økte etterspørselen etter vekstfinansiering, etter noen år med lav etterspørsel, og det ble gitt 9 mill. kroner mer i tilskudd under vekst 1 og 5,6 mill. kroner mer under vekst 2 enn i 2024. Dette tyder på utfordringene som fulgte av koronapandemien nå er forbi, og at flere bedrifter har mål om å vokse. Høsten 2025 ble det satt i gang en markeds kampanje for å mobilisere flere reiselivsbedrifter som jobber med lokalmat/drikke til videre vekst.

De fleste vekstbedriftene som mottok støtte i perioden 2016–2025 omsatte for under 8 mill. kroner i 2025. Dette er en liten økning i gjennomsnittlig omsetningen sammenlignet med fjorårets gjennomgang av vekstbedrifter som mottok støtte. Det har vært flest vekstbedrifter i Trøndelag, Innlandet og Vestland, og få i Troms og Finnmark. I underkant av halvparten (47 pst.) av bedriftene som mottok vekstfinansiering i perioden 2016–2025 sysselsatte i 2024 under fem årsverk.

For bedrifter som har avsluttet vekstprosjekt viser regnskapsstatistikk for 127 bedrifter⁴ at de hadde en omsetningsøkning på 24,6 pst. i gjennomsnitt fra støtteåret til siste år i vekstprosjektet, mens medianveksten var 24 pst. Av de 127 bedriftene opplevde 87 bedrifter vekst i omsetningen i løpet av perioden for vekstprosjektet, og 67 bedrifter hadde et forbedret resultat.

Bedriftsnettverk er tilbud som bidrar til økt samarbeid både innad og på tvers av næringene. Virkemiddelet bidrar blant annet til en kobling mellom produsenter/tilbydere og kjøpere, og etablerte nettverk har bidratt til forenkling for begge gruppene. I 2025 ble det bevilget 3,6 mill. kroner til tolv prosjekter, om lag samme nivå som i 2024. Innovasjon Norge har i 2025 justert ordningen for å forbedre den, og har forventinger om økt pågang.

Kompetanse

Bedrifter som tilbys kompetanse sammen med finansiering har generelt bedre forutsetninger for å lykkes. I 2025 ble det bevilget 200 000 kroner til mentorstøtte til sju prosjekter som også mottok finansieringstjenester fra Innovasjon Norge.

---

³ Vekstfinansiering består av to faser, vekst 1 og vekst 2, med ulike krav til omsetningsvekst, omsetning og lønnsomhet. Vekst 1 må være gjennomført før Vekst 2.

⁴Bedrifter som er registrert som AS eller SA og har avsluttet vekstprosjektet, dvs. mottatt støtte i perioden 2016–2022 og har bokført omsetning og resultat i støtteåret og to år etter.

I 2024 gjennomførte Innovasjon Norge i tillegg en pilot på skaleringsprogram for åtte mat- og drikkebedrifter. Formålet var å gi bedriftene verktøy for videre vekst gjennom tilførsel av kompetanse, i tillegg til nettverk og erfaringsutveksling. Erfaringene fra piloten var gode, og det planlegges for gjennomføring med nye bedrifter i 2027.

Omdømme

Innovasjon Norges omdømmeportefølje skal bidra til utvikling og omdømmebygging nasjonalt og internasjonalt, og supplere regionalt arbeid. I 2025 ble det innvilget 11 mill. kroner til konkrete prosjekter i bedriftene, og det ble brukt 22,5 mill. kroner til overordnede omdømmeprosjekter, blant annet norsk deltakelse på landbruksmessen Grüne Woche, som i januar 2025 ble gjennomført med deltakelse fra Fjord Norge og Nord-Norge. I tillegg ble det i 2025 satt av 10 mill. kroner til profilering av landbruks- og bygdebaserte reiseliv gjennom Visit Norway, som del- eller fullfinansiering av kampanjer. Det har blant annet vært et langsiktig arbeid med å løfte norske matopplevelser. I 2025 har *The Norwegian Kitchen* blitt relansert i Tyskland, Storbritannia og Frankrike, kampanjer rettet mot aktiviteter for barnefamilier og naturopplevelser i alle landsdelene har blitt gjennomført, og det nye matkonseptet *Norwegian kitchen on the road* er påbegynt.

3.3.3.13 Regionale kompetansenettverk for lokalmat

De regionale kompetansenettverkene for lokalmat er en del av det samlede offentlige kompetansetilbudet til lokalmatprodusenter. Målgruppen for ordningen er små matbedrifter med opptil ti ansatte, og nettverkene er spesielt innrettet mot bedrifter i en oppstartsfasen med behov for matfaglig kompetanse. Dette kan være primærprodusenter eller næringsmiddelbedrifter med mål om å utvikle, foredle og selge kvalitetsprodukter basert på lokale råvarer, eller reiselivsbedrifter som har utviklingsprosjekter i samarbeid med lokalmatprodusenter. I tillegg til det matfaglige tilbudet hos kompetansenettverkene, kan man få hjelp til å løse markedsutfordringer gjennom Norsk Mat sitt tilbud innen markedstjenester, et tilbud som de regionale kompetansenettverkene har overtatt ansvaret for, fra 2026. Fra 2026 skal kompetansenettverkene også tilby matfaglig kompetanse og markedstjenester til økologiske produsenter. Kompetansenettverkene har i 2025 arbeidet med å forberede innlemming av kurs for økologiske produsenter og markedstjenester.

Forvaltningsansvaret for ordningen ligger hos fem av fylkeskommunene, og ansvaret for driften av nettverkene er fordelt på ulike regionale aktører. De ansvarlige fylkeskommunene skal bidra til god koordinering mellom kompetansenettverkene, mellom fylkene innenfor nettverkets virkeområde, og opp mot andre kompetansetilbud i regionen. I 2025 ble det gitt en bevilgning på 15 mill. kroner til kompetansenettverkene.

Nettverkene tilbød i 2025 et bredt spekter av matfaglige kompetanseaktiviteter, dels i form av kurs og dels i form av en-til-en rådgiving (såkalte besøksordninger). Nettverkene samarbeider også om å tilby kurs. Flere kurs og møter innen besøksordninger blir gjennomført digitalt. I 2025 har det vært en nedgang i antall rådgivingsoppdrag innenfor besøksordningen på 20 pst. (fra 239 foretak i 2024, til 183 i 2025), mens antall avholdte kurs er på tilsvarende nivå som tidligere år (i underkant av 80 kurs).

3.3.3.14 Tilskudd til Bondens marked og Norsk Gardsost

Siden 2022 er det årlig bevilget 1 mill. kroner til Norsk Gardsost og 2 mill. kroner til Bondens marked. Tilskuddene skal bidra til å opprettholde aktivitet i organisasjonene, og fremme kunnskap om og forståelse for norsk landbruksproduksjon og matkultur, og med det bidra til utviklingen av Norge som matnasjon.

3.3.3.15 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket (Bionova)

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket skal bidra til fornybare energiløsninger både i landbruket og i andre sektorer, og samtidig gi mulighet for økt verdiskaping for skogeiere og jordbrukere. Programmet skal også bidra til å teste ut ny teknologi som kan bidra til reduserte klimagassutslipp og økt konkurransekraft for landbruket. Ordningen er en del av Bionova og sees i sammenheng med bioøkonomiordningen over kap. 1152 på Landbruks- og matdepartementets budsjett.

Landbruket har vist god interesse for å gjennomføre klima- og miljøinvesteringer de siste årene, og det har vært en økning i antall prosjekter fra 2024 til 2025. Totalt ble det innvilget 215 mill. kroner til 262 prosjekter i 2025, mens det for 2024 ble innvilget 154 mill. kroner til 208 saker.

Programmets rammeforbruk ble 92 pst. i 2025. Dette underforbruket kan skyldes usikkerhet knyttet til rentenivå og lønnsomhet i næringen, samt at utviklingen i valutakursen har bidratt til en betydelig kostnadsøkning. En annen del av forklaringen kan være at støtten til rene solcelleanlegg er avsluttet.

Ut fra Innovasjon Norges kundefeffektundersøkelse 2025, er det anslått at omleggingen til fornybar energi i landbruket gjennom dette programmet bidro til å redusere utslipp med 11 400 tonn CO₂-ekvivalenter i 2025.

Produksjon av fornybar energi

Det er forventet at prosjektene finansiert i 2025 bidrar til en energiproduksjon i størrelsesorden 49 GWh. Den største andelen av prosjekter er knyttet til varmesentraler, biogassanlegg på gårdsnivå og CHP (energiløsninger i kombinasjon).

Varmesentraler utgjør om lag 50 pst. av antallet innvilgede saker (129 stk.). Det ble gitt støtte til åtte biogassanlegg på gårdsnivå, samt seks forprosjekt knyttet til biogassproduksjon, som viser at det fortsatt er interesse for små og mellomstore biogassanlegg basert på husdyrgjødsel. Det er en økt pågang av prosjekter som har fokus på energieffektivisering og utnyttelse av flere typer energiløsninger i kombinasjon på samme gårdsbruk eller veksthus. I 2025 var det 18 prosjekter som fikk støtte til kombinasjonsprosjekter, til sammen ble det innvilget 20 mill. kroner.

Prosjekter knyttet til introduksjon av ny teknologi

Det ble innvilget støtte til 34 prosjekter tilknyttet introduksjon av ny teknologi i 2025, mot tre prosjekter i 2024. Prosjektene omfatter blant annet uttesting av roboter, droner, sensorer og redskap, og totalt ble det innvilget 49 mill. kroner til teknologiprojekter i

2025. Man opplever en stor interesse for ordningen, og Innovasjon Norge fortsetter mobiliseringen i 2026.

3.3.3.16 Skogbruk

Skogbruk og trebasert industri er en viktig verdikjede i Norge som sysselsetter om lag 20 000 personer, herav rundt 6 350 i skogbruket. Stående kubikkmasse i den norske skogen er på om lag én milliard m³ og den årlige tilveksten er på rundt 24,5 mill. m³. I 2025 var tømmeravvirkningen i Norge til industriformål på om lag 13,5 mill. m³, opp fra 11,8 mill. m³ året før. Det ble eksportert rundt 5,4 mill. m³ i 2025, opp fra 4,6 mill. m³ året før.

I 2024 var 74 pst. av kontrollert areal tilfredsstillende forynget i henhold til kravene i forskrift om bærekraftig skogbruk. I naturmeldingen vises det til 13 utvalgte indikatorer for økologisk tilstand i skog som kan påvirkes av skogbrukstiltak, restaureringstiltak eller fravær av tiltak, med fokus på den produktive skogen. Et flertall av disse indikatorene viste en positiv utvikling i perioden 1997-2021.

Tilskuddsrammen til skogbruk over Landbrukets utviklingsfond var i 2025 på 279 mill. kroner. Av dette utgjorde ordningen for tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket (NMSK) totalt 226 mill. kroner. Fordelingen fremgår av tabell 3.4.

Nærmere om nærings- og miljøtiltak i skogbruket

Av det totale beløpet til NMSK ble det satt av 221 mill. kroner til nybygging og ombygging av skogsveier samt drift i vanskelig terreng i 2025. Det blir også bevilget midler til skogsveier over statsbudsjettet på kapittel 1149, post 71. I 2025 ble det bygd og ferdigstilt 111 km nye skogsbilveier og det ble ombygd 230 km eldre skogsbilveier. Det ble i 2025 utbetalt i overkant av 9 mill. kroner til drift i vanskelig terreng, i hovedsak til taubanedrift.

For 2025 ble det satt av 98 mill. kroner til skogkulturtiltak. I tillegg ble 3 mill. kroner øremerket til miljøtiltak i skogbruket. Det ble til sammen plantet i underkant av 52 mill. planter på ca. 285 000 dekar. Dette er en oppgang fra de senere årene og skyldes i hovedsak økt hogst, tettere planting og noe mer planting av furu enn før. Det ble utført ungskogpleie på ca. 358 000 dekar, en økning på 14 pst. fra 2024. Det fortsatt et stort etterslep og behov for økt ungskogpleie for best mulig produksjon av kvalitetsvirke og utnyttelse av skogens mulighet i klimasammenheng. Ungskogpleie er også en viktig del av skogbrukets klimatilpasning da det øker skogens stabilitet mot klimapåkjenning.

Etter forskrift om nærings- og miljøtiltak i skogbruket kan det bl.a. gis tilskudd til skjøtselstiltak og dekning av økonomiske tap knyttet til langsiktig bevaring av miljøverdier. Det ble satt av ca. 3 mill. kroner til dette formålet i 2025.

Det ble i 2025 satt av 30 mill. kroner til skogbruksplanlegging med miljøregistreringer. Det ble holdt tilbake 3 mill. kroner sentralt til utvikling av systemet. Det ble levert skogbruksplanprosjekter for et areal på litt over 3 mill. dekar. Utbetalingene skjer etter hvert som prosjektene ferdigstilles.

Kystskogbruket

Skogbruket i kyststrøkene har særskilte utfordringer knyttet til bl.a. lav skogsveidekning, høy andel vanskelig terreng, eiendomsstruktur mv. Det ble satt av 6 mill. kroner til kystskogbruket for 2025. Midlene blir tildelt fylkeskommunene i kystfylkene fra Agder til og med Finnmark og blir brukt til næringsrettede fylkesoverbyggende prosjekter med mål om å utvikle skogbruksnæringen og utnytte skogressursene langs kysten.

Kompetansetiltak

Skogkurs er en sentral aktør når det gjelder å utvikle og gjennomføre kompetansetiltak på skog- og utmarksområdet, rettet mot veiledningsapparat og skogeiere, skogsarbeidere og entreprenører over hele landet. Skogkurs sine lokale skogbrukskurs med instruktør er et eksempel på denne aktiviteten, og det ble gjennomført 770 slike kurs i 2025.

Tabell 3.4 Fordeling av tilskuddsrammer skogbruk for 2021–2026, mill. kroner.

	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Nærings- og miljøtiltak i skogbruket:	204	170	204	217	221	226
– Veibygging, taubane o.a.	109	85	113	117	120	121
– Skogkultur, miljøtiltak og andre tiltak	87	85	90	95	98	102
– Miljøtiltak	8	0	5	5	3	3
Kystskogbruket	6	6	6	6	6	6
Skogbruksplanlegging med miljøreg.	32	30	29	30	31	30
Kompetansetiltak (Skogkurs og Velg Skog)	15	15	17	17	17	17
Totalt	257	221	260	270	275	279

3.3.3.17 Tiltak mot villsvin

Det ble for 2025 satt av 2,5 mill. kroner over jordbruksavtalen til tiltak mot villsvin og til oppfølging av Handlingsplan mot villsvin 2020–2024, med tillegg. Landbruksdirektoratet forvalter midlene på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet. Midlene ble brukt til Villsvinprosjektet og til bestandsovervåking. Villsvinprosjektet har som hovedformål å bidra til effektiv jakt på villsvin for å nå nullvisjonen. Det skjer blant annet gjennom organisering av grunneiere og jegere fra Halden i sør til Elverum i nord. Bestandsovervåkingen benytter kamerafeller og GPS-data til å overvåke utvikling i villsvinbestanden, spredning og arealbruk mv. I jaktåret 2024/2025 ble det innrapportert 377 felte villsvin, en oppgang fra 343 felte villsvin året før. Data fra jegerrapporteringer og bestandsovervåkingen tilsier at bestanden holdes noenlunde stabil.

3.3.3.18 Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift

Det ble totalt avsatt 3 mill. kroner til konfliktforebyggende tiltak mellom jordbruk og reindrift i 2025, fordelt likt mellom jordbruksavtalen og reindrifftsavtalen. Tilskuddsordningen er regulert i forskrift til reindrifftsavtalen, og forvaltes av Statsforvalteren i Trøndelag. Hovedformålet med tiltakene er å redusere konflikter mellom reindriften og øvrig landbruk. I tillegg omfatter ordningen konfliktforebyggende tiltak mellom by og rein. Tilskuddet benyttes hovedsakelig til gjerdebygging, men også til ekstraordinære tiltak for gjeting, føring og beiteundersøkelser.

Det har over tid vært ubrukte midler på ordningen. De siste årene har søknadstilfanget økt, og det har vært mulig å innvilge søknader utover det som har vært avsatt det enkelte år. I 2025 ble det innvilget tilskudd for 6 mill. kroner til ni konfliktforebyggende tiltak.

3.4 Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen

3.4.1 Inntekts- og kostnadsutviklingen

Årets totalalkyle for aktive jordbruksbedrifter ligger på et lavere nivå for de siste årene enn det Budsjettnemnda leverte i fjor. Det skyldes i stor grad revisjon av dataserier som følge av nytt datagrunnlag, spesielt SSBs landbruksundersøkelse i 2025 (LU25). Den viste bl.a. klart høyere investeringer og vedlikehold enn tidligere. I sum gjør endringene for kapitalslit, vedlikehold, leasing og avsetning til investeringer at nivået er 1,2 mrd. kroner lavere for året 2025. I tillegg er flere serier revidert, og nemnda har korrigert en feil i registeret for omfanget av salat i veksthus.

Fra et lavere nivå, er inntektsveksten beregnet høyere enn det partene anslo i fjorårets avtale fra 2024 til 2026. Tabell 3.5 viser utviklingen i inntekter og kostnader, samt årsresultat og jordbrukets sammenligningsinntekt fra 2024 til budsjetterte tall for 2026.

Årets beregninger viser at fra 2024 til 2026 er bruttoinntektene i jordbruket beregnet å øke med 9 mrd. kroner, fra 64 til 73 mrd. kroner, som tilsvarer en økning på 14 pst. Det er god inntektsvekst i de fleste sektorer, spesielt for melk i 2025 og for kjøtt i 2026.

Kostnadene (eks. gjeldsrenter) er anslått å øke med 4,3 mrd. kroner, tilsvarende 8,7 pst. over to år. BFJ har prognosert en spesielt høy kostnadsvekst i 2026 for gjødsel og drivstoff, som følge av situasjonen i Midtøsten. Usikkerheten er stor, selv om mye av gjødsla for 2026-sesongen var kjøpt inn før krigsutbruddet.

Årsresultatet er beregnet å øke med 4,6 mrd. kroner fra 2024 til 2026, tilsvarende 33 pst. Etter innarbeiding av verdien av jordbruksfradraget, avsetning til investeringer og normeringsfaktoren, har nemnda beregnet en vekst i jordbrukets sammenligningsinntekt på 22,8 pst. i 2025 og ytterligere 6,9 pst. i 2026.

Fra starten på opptrappingsperioden i 2021 til budsjettet for 2026, øker jordbrukets sammenligningsinntekt med 106 pst. nominelt. På grunn av det lavere nivået i kalkylen, gir det likevel en nivåforskjell til sammenligningsgruppen på vel 63 000 kroner per årsverk i 2026.

Etter vedtak i Stortinget, reduseres antall timer i et årsverk fra 1845 timer i 2024, til 1755 timer i 2026. Det gjør at det gradvis blir flere årsverk i jordbruket – per definisjon – til tross for en liten reduksjon i antallet rapporterte timer. Timetallsreduksjonen gjør at inntektsveksten *per time* er om lag 5 pst. høyere enn *per årsverk* fra 2024 til 2026.

Tabell 3.5 Utviklingen i inntekter og kostnader, årsresultat og sammenligningsinntekt, iflg. BFJs normaliserte regnskap for aktive jordbruksbedrifter. Mill. kroner og kroner per familieårsverk.

	2021	2022	2023	2024	2025*	2026**
Sum produksjonsinntekter	38 236	41 874	42 576	44 313	48 070	50 765
<i>Herav pristilskudd</i>	2 296	2 363	2 568	3 223	3 707	3 936
+ Direkte tilskudd	12 081	14 677	17 128	19 756	21 548	22 276
Sum inntekter inkl. tilsk. (A)	50 317	56 551	59 704	64 069	69 618	73 041
Sum ikke-varige produksjonsmidler	26 713	29 766	32 378	32 097	33 874	35 420
+ Sum leiekostnader	5 090	5 230	5 711	6 124	6 338	6 581
Sum kapitalkostnader	6 663	6 988	7 337	7 665	8 009	8 413
Sum kostnader (B)	38 466	41 983	45 427	45 887	48 222	50 413
Driftsresultat (A-B)	11 851	14 567	14 277	18 182	21 396	22 628
– Rente på lånt kapital (C)	1 717	2 170	3 442	4 033	3 960	3 839
Årsresultat (A-B-C)	10 134	12 398	10 836	14 149	17 436	18 789
Antall familieårsverk	31 800	31 300	31 400	31 050	31 600	32 400
Årsresultat pr familieårsverk. Kr	318 700	396 100	345 100	455 700	551 800	579 900
Endring pr familieårsverk, kr	11 100	77 400	-51 000	110 600	96 100	28 100
Endring pr familieårsverk, pst.	4	24	-13	32	21	5
Effekt jordbr.fradr, kr/årsverk	34 200	46 700	47 700	47 200	48 700	48 800
<i>Årsresultat pr fam.årsverk inkl. effekt av jordbruksfradraget, kr</i>	352 900	442 800	392 800	502 900	600 500	628 700
Endring pr familieårsverk, kr	12 100	89 900	-50 000	110 100	97 600	28 200
Endring pr familieårsverk, pst.	4	25	-11	28	19	5
Avsetning til investeringer i avskrivbar kapital, mill. kr.	1 621	2 200	2 572	2 700	2 829	2 676
- Avsetning, kr pr familieårsverk	51 000	70 300	81 900	87 000	89 500	82 600
Årsresultat pr fam.årsverk inkl. j.fr etter avsetning, kr	301 900	372 500	310 900	415 900	511 000	546 100
+ Normeringsfaktor 20 prosent	60 400	74 500	62 200	83 200	102 200	109 200
Sammenligningsinntekt	362 300	447 000	373 100	499 100	613 200	655 300
Økning fra 2021 til 2026						106 %

*Foreløpig regnskap **Budsjett

3.4.1.1 Referansebrukene

Referansebrukene er basert på regnskap på foretaksnivå for ulike produksjoner, størrelser og områder, og er basert på NIBIOs driftsgranskinger, hvor de om lag 1/3 minste foretakene etter brutto omsetning ikke er representert. Referansebrukene benyttes til å vurdere fordelingseffekten av en ramme i jordbruksoppjøret. Årets beregninger er basert på regnskapsmateriale fra driftsgranskningene fra 2024. Tabell 3.6 viser Budsjettnemndas beregninger av årsresultat per familieårsverk, inkl. virkningen av jordbruksfradraget, for referansebrukene i årene 2024 til 2026. Tabellen er uten avsetning til investeringer og normeringsfaktor, i motsetning til i sammenligningsinntekten i Totalkalkylen for hele det aktive jordbruket.

Tabell 3.6 Årsresultat per familieårsverk på referansebrukene, inkl. inntektsverdi av jordbruksfradraget og volumfremregning fra 2024. Kroner per årsverk.

	2024 1)	2025 2)	2026 3)
1 Melk. 35 årskyr	512 400	676 700	690 200
2 Korn. 559 dekar	788 500	901 500	751 300
3 Sau. 157 vinterfôra	250 000	355 200	383 500
4 Melkegeit. 166 årsgjeiter	599 800	686 400	695 900
5 Svin/korn. 50 avlssvin	701 400	831 700	1 086 300
6 Egg/planteproduksjon 6.300 høner	902 900	1 101 500	1 243 800
7 Poteter 134 daa + 259 daa korn	859 200	961 200	938 600
8 30 ammekyr	244 400	313 100	373 500
9 60 dekar frukt og bær	783 600	884 500	983 600
10 174 daa grønnsaker + korn	1 015 800	1 061 900	988 000
11 Fjørfselakt og planteprodukter	1 410 700	1 408 900	1 387 300
12 Økologisk melk. 35 årskyr, landet	635 800	854 100	889 100
13 Melk. 17 årskyr, landet	472 400	580 100	583 600
14 Melk. 56 årskyr, landet	573 000	797 900	821 400
15 Melk. 73 årskyr, landet	677 300	927 900	967 000
16 Melk. 43 årskyr, Østlandet (1 og 3)	549 500	737 700	753 000
17 Melk. 33 årskyr, Østlandet (5a)	499 900	659 600	664 200
18 Melk. 38 årskyr, Jæren (2)	536 100	695 400	719 900
19 Melk. 32 årskyr, Vestlandet (5b)	465 200	620 500	635 300
20 Melk. 46 årskyr, Trøndelag (4)	519 500	707 200	719 400
21 Melk. 33 årskyr, Nord-Norge (6,7)	569 200	736 900	752 000
22 Korn. 367 daa, Østlandet	688 100	839 000	700 800
23 Korn. 882 daa, Østlandet	1 078 100	1 231 100	1 077 900
24 Sau. 156 vinterfôra, Sør-Norge (5a, 5b)	261 000	371 300	401 900
25 Sau. 150 vinterfôra, Nord-Norge (6,7)	198 200	282 900	296 700
26 Sau. 86 vinterfôra, landet	188 600	261 100	278 100
27 Sau. 262 vinterfôra, landet	354 900	491 200	535 200
28 Ammeku 29 kyr (5a, 5b, 6, 7)	296 300	361 700	426 500
29 Ammeku 31 kyr (1, 3, 4)	135 800	197 900	237 800
30 Ammeku 42 kyr, landet	304 700	394 100	473 400

¹ 1845 timer i et årsverk ² 1810 timer i et årsverk ³ 1755 timer i et årsverk

Kilde: Budsjettmemnda

Referansebruksberegningene gir data for perioden 2024 til 2026 *før* effekt av jordbruksoppgjøret. For korn, poteter og grøntsektoren er prisen på avlingene *før* nye avtalte målpriser, og de nye prisene vil gjelde for hele volumet i produksjonssesongen.

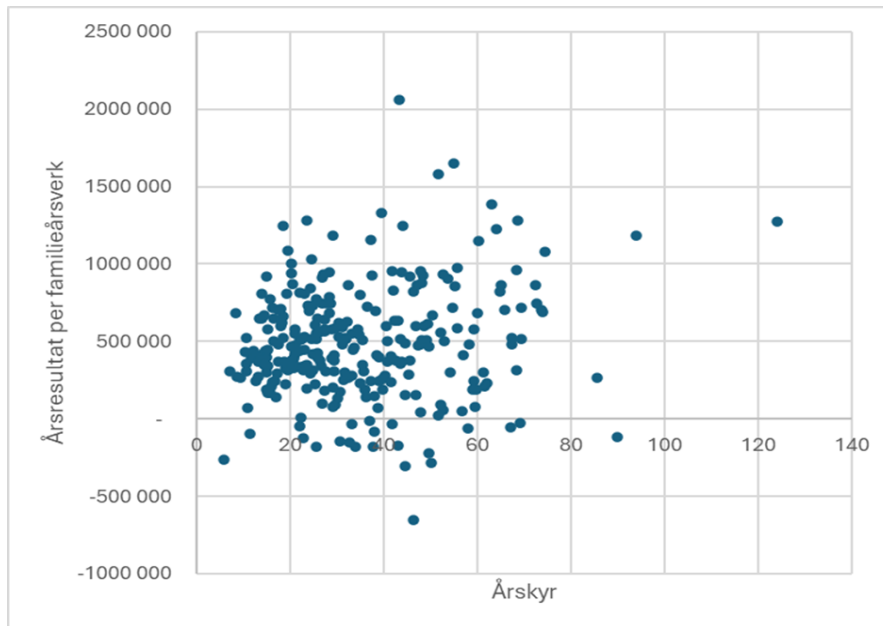
Et veid gjennomsnitt av referansebrukene ligger i 2024 om lag 36 000 kroner høyere enn i Totalkalkylen og inntektsveksten er større i fremregningen til 2026. Som i Totalkalkylen er resultatutviklingen påvirket av den politisk definerte reduksjonen i antall timer som skal regnes i et årsverk. Det innebærer, som for Totalkalkylen, at inntektsveksten *per time* fra 2024 til 2026 er om lag 5 pst. større enn inntektsveksten *per årsverk*.

BFJ budsjetterer med en betydelig inntektsvekst fra 2024 til 2026, med unntak for korn, hvor resultatet er beregnet før ev. endringer i målpriser i årets oppgjør og er den produksjonen som blir mest påvirket av økning i gjødselpris. Gjennomgående har

planteproduksjonene og kylling og egg høyest beregnet inntektsnivå, mens sau og ammeku ligger lavest.

Variasjon i regnskapene i driftsgranskingene

De ulike referansebrukene beregnes som gjennomsnitt av brukene i driftsgranskingene for den aktuelle produksjonen. Det er stor variasjon i observasjonene bak gjennomsnittet for referansebruket, jf. figur 3.8 for melkeproduksjon. For øvrige produksjoner er variasjonen minst like stor.

Figur 3.8 Årsresultat per årsverk og driftsomfang for brukene i melkeproduksjon, 2024-tall. Ett punkt per bruk i driftsgranskingene.

Kilde: NIBIO/BFJ

Tabell 3.7 viser medianen for årsresultat per familieårsverk i 2024 og resultatet for laveste og høyeste halvdel for referansebrukene.

Tabell 3.7 Median for årsresultat per familieårsverk og høyeste og laveste halvdel for referansebrukene. Kroner per familieårsverk.

		Laveste halvdel	Median	Høyeste halvdel
1	Melk. 35 årskyr. 281 bruk	249 317	489 364	802 920
2	Korn. 559 dekar korn. 70 bruk	142 223	819 687	1 679 706
3	Sau. 157 vinterfôra sauer. 116 bruk	32 009	228 584	474 623
4	Melkeproduksjon geit. 166 årsgeiter. 20 bruk	435 771	633 080	800 280
5	50 avlssvin + 404 dekar korn. 25 bruk	53 417	478 389	1 375 479
6	6325 høner + 288 dekar korn. 20 bruk	451 760	948 167	1 506 007
7	134 dekar poteter + 259 daa korn. 20 bruk	191 414	878 893	1 430 954
8	30 ammekyr. 67 bruk	-47 325	257 624	630 401
9	60 dekar frukt og bær. 26 bruk	362 925	775 923	1 341 559
10	174 daa grønnsaker+273 daa korn. 16 bruk	280 007	1 022 159	1 881 499
11	Fjorfekjøtt/planteprodukter. 20 bruk	611 696	1 226 617	2 437 558

Kilde: Budsjettnemnda

3.4.2 Utvikling i investeringer

Tabell 3.8 gir oversikt over bruttoinvesteringene i jordbruket, i løpende og faste priser, fordelt på de ulike kapitalgruppene, samt avdragsdelen av leasingkontrakter. SSBs investeringsstatistikk danner grunnlaget for Budsjettnemndas tall. Fra 2024 er tallene oppdatert fra SSBs Landbruksundersøkelse 2025, med data fra 2024.

Målt i løpende priser, har bruttoinvesteringene i jordbruket aldri vært høyere enn i 2025 med om lag 11,4 mrd. kroner. Det budsjetteres med en ytterligere økning til 12,2 mrd. kroner i 2026. Målt i faste 2024-priser er sum investeringer inkludert leasing tilbake på nivåene fra 2016–2020.

Tabell 3.8 Bruttoinvesteringer i jordbruket. Løpende og faste priser. Mill. kroner.

	Løpende priser				Faste 2024-priser			
	Bygninger	Maskiner og redsk.	Annet	Sum	Sum	Endring	Leasing avdr.del	Sum inkl. leasing
2013	4 010	2 158	357	6 525	11 111	-4,7 %	873	11 984
2014	3 814	2 062	431	6 307	10 331	-7,0 %	861	11 192
2015	4 224	2 142	407	6 773	10 634	2,9 %	858	11 492
2016	4 688	2 223	523	7 434	11 693	10,0 %	889	12 582
2017	4 824	2 237	566	7 627	11 642	-0,4 %	937	12 579
2018	5 097	2 252	605	7 954	11 605	-0,3 %	966	12 571
2019	5 370	2 266	627	8 263	11 603	0,0 %	1 000	12 603
2020	5 643	2 337	627	8 607	11 365	-2,1 %	978	12 343
2021	5 916	2 295	578	8 788	10 824	-4,8 %	1 155	11 979
2022	6 082	2 495	604	9 182	10 380	-4,1 %	1 142	11 522
2023	6 249	2 696	543	9 488	9 950	-4,1 %	1 098	11 048
2024	6 415	2 897	637	9 949	9 949	0,0 %	1 090	11 039
2025*	7 624	3 111	760	11 495	11 048	11,0 %	1 129	12 177
2026**	8 417	2 993	793	12 203	11 281	2,1 %	1 171	12 452

* Foreløpige tall

** Budsjett

Kilde: Budsjettnemnda

Statens bidrag til investeringer er betydelig. I 2025 ble det innvilget 1 543 mill. kroner i tilskudd til 1 264 investeringsprosjekter i bygninger og andre utviklingsrettede tiltak i landbruket. En stor del av investeringstilskuddene går til melke- og storfeproduksjonen for å imøtekomme kravet om løsdrift som trer i kraft i 2034.

3.4.3 Utvikling i sysselsetting

Jordbruket stod i 2024 og 2025 for 1,6 pst. av den samlede sysselsettingen i Norge, mot 2,2 pst. i 2010, ifølge Budsjettnemnda. I tillegg leverer mange foretak varer og tjenester til landbruket, og det er en omfattende næringsvirksomhet knyttet til videreforedling og omsetning av landbruksvarer.

Tabell 3.9 viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter i drift, antall årsverk totalt og antall familieårsverk siden 1999. Arbeidsforbruket er basert på anslag fra SSBs arbeidskraftsundersøkelse fra 2023. Budsjettnemnda har også gjort estimater og framskrivninger for årene undersøkelsen ikke er utført. Familieårsverk inkluderer arbeid utført av bruker og ektefelle/partner, deres barn, foreldre og søsken. Alt familiearbeidet, lønnet eller ubetalt, inngår i de aktive jordbruksbedriftenes familieårsverk. Antall familieårsverk er prognosert å øke frem til 2027, til tross for at antall arbeidstimer som totalt legges inn i sektoren fortsatt er fallende. Dette skyldes at reduksjonen i timetall per familieårsverk, som Stortinget har vedtatt, fordeles per år frem til og med 2027.

Tabell 3.9 Antall jordbruksbedrifter, årsverk og familieårsverk i 1 000 stk., 1999–2025

År	1999	2005	2010	2015	2020	2022	2023	2024	2025	2026 ¹
Jordbruksbedr.	70,70	53,00	46,62	42,02	38,71	37,92	37,16	36,72	36,57	36,11
Årsverk totalt	79,90	61,70	49,70	44,75	42,70	41,95	41,70	41,70	42,50	43,70
Familieårsverk			37,50	34,30	31,70	31,30	31,40	31,05	31,60	32,40

¹ Foreløpige tall

Kilde: Budsjettnemnda

3.4.4 Strukturutvikling

Samlet sett over det siste tiåret, inkl. prognose for 2026, har antall jordbruksbedrifter gått ned med i overkant av 10 pst., om lag 4 200 bedrifter. Den årlige reduksjonen har vært 1,4 pst. Gjennomsnittlig areal per jordbruksbedrift har økt med 29 dekar i samme periode, fra 244 dekar til 274 dekar, eller 12 pst. Gjennomsnittstall for antall dyr eller dekar preges av at mange jordbruksbedrifter har flere produksjoner, hvor noen produksjoner er typiske tilleggproduksjoner. Strukturutviklingen innebærer generelt at bedriftene spesialiseres.

Antallet jordbruksbedrifter går ned, samtidig som det totale jordbruksarealet holder seg relativt stabilt. Fra 2017 til 2026 har totalt jordbruksareal økt med 0,3 pst. ifølge Budsjettnemnda. Arealet til bedrifter som går ut av næringen overtas i stor grad av eksisterende bedrifter, enten via salg eller leie. I 2024, som er siste oppdaterte året med tall for leid areal, hadde 66 pst. av jordbruksbedriftene leid areal, og i underkant av 49 pst. av jordbruksarealet i drift var leid. Hver jordbruksbedrift leide i snitt 130 dekar i 2024, mens tilsvarende tall for 2020 var 118 dekar. Statistikken viser stor regional variasjon. Nordland, Troms og Finnmark hadde størst andel jordbruksbedrifter med jordleie. Rogaland og Østfold har både den laveste andelen jordbruksbedrifter med jordleie og lavest andel leid jordbruksareal.

I 2020 var det 7 145 jordbruksforetak med melkekyr. I 2025 viser foreløpige tall at antallet var redusert til 6 043. Samtidig har gjennomsnittlig antall melkekyr per foretak økt fra 29,9 melkekyr i 2020 til 34,8 i 2024. Krav om løsdrift i storfehold treer i kraft 1. januar 2034, noe som medfører et omstillingsbehov for de storfeprodusentene som fremdeles har båsfjøs. Tall fra Tine og Kukontrollen viser at 80 pst. av melka ble produsert i løsdriftsfjøs i 2024. 40 pst. av besetningene er imidlertid fortsatt i båsfjøs. Agder, Troms og Vestland er regionene med den høyeste andelen båsfjøs. Gjennomsnittlig antall liter kvote som ble disponert av et melkeproduksjonsforetak har økt fra 228 736 liter i 2020 til 257 491 liter i 2025.

Fra og med 2022 har det ikke vært det mulig å se hvor stor andel av grunnkvoten som er utleid eller inngår i samdrift pga. endringer i fagsystemet. Strukturutviklingen i noen plante- og husdyrproduksjoner i perioden 2000 til 2025 går frem av tabell 3.10.

Tabell 3.10 Strukturutvikling for noen produksjoner, 1999–2025.

Type jordbruksbedrift	1999	2010	2020	2024	2025*
Korn og oljevekster					
Antall bedrifter	21 909	13 533	10 121	9 566	9 419
Areal, 1000 dekar	3 282	3 071	2 832	2 821	2 842
Areal per bedrift	150	227	280	295	302
Poteter					
Antall bedrifter	10 260	2 795	1 505	1 349	1 368
Areal, 1000 dekar	148,5	132,4	115,1	118,7	123,1
Areal per bedrift, alle	14,5	47,4	76,5	88,0	90,0
Areal per bedrift > 10daa	55,6	100,7	141,7	164,5	170,4
Grønnsaker på friland					
Antall bedrifter	2 123	1 044	907	907	917
Areal, 1000 dekar	60,2	71,2	82,5	90,6	92,3
Areal per bedrift, alle	28,3	68,2	90,9	99,9	100,6
Melkekyr					
Antall bedrifter	22 659	11 130	7 145	6 194	6 043
Antall melkekyr, 1000 stk.	313	238	214	207	210
Melkekyr per bedrift	13,8	21,4	29,9	33,5	34,8
Ammeku					
Antall bedrifter	5 464	5 203	5 894	5 847	5 774
Antall ammekyr, 1000 stk.	37	70	106	109	109
Ammekyr per bedrift	6,7	13,4	18,0	18,7	18,9
Sau					
Antall bedrifter	22 709	14 779	13 807	12 902	12 821
Antall sau, 1000 stk.	955	923	903	877	874
Sau per bedrift	42,1	62,4	65,4	67,9	68,2
Purker					
Antall bedrifter	3 676	1 460	950	791	786
Antall purker, 1000 stk.	97	95	74	63	61
Purker per bedrift	26,5	65,1	78,1	79,9	78,1
Verpehøner (jordbr.bedr. > 500 høner)					
Antall bedrifter	1 186	657	610	610	646
1000 verpehøner	3 101	3 926	4 570	4 596	4 920
Verpehøner/bedrift	2 615	5 975	7 492	7 535	7 616

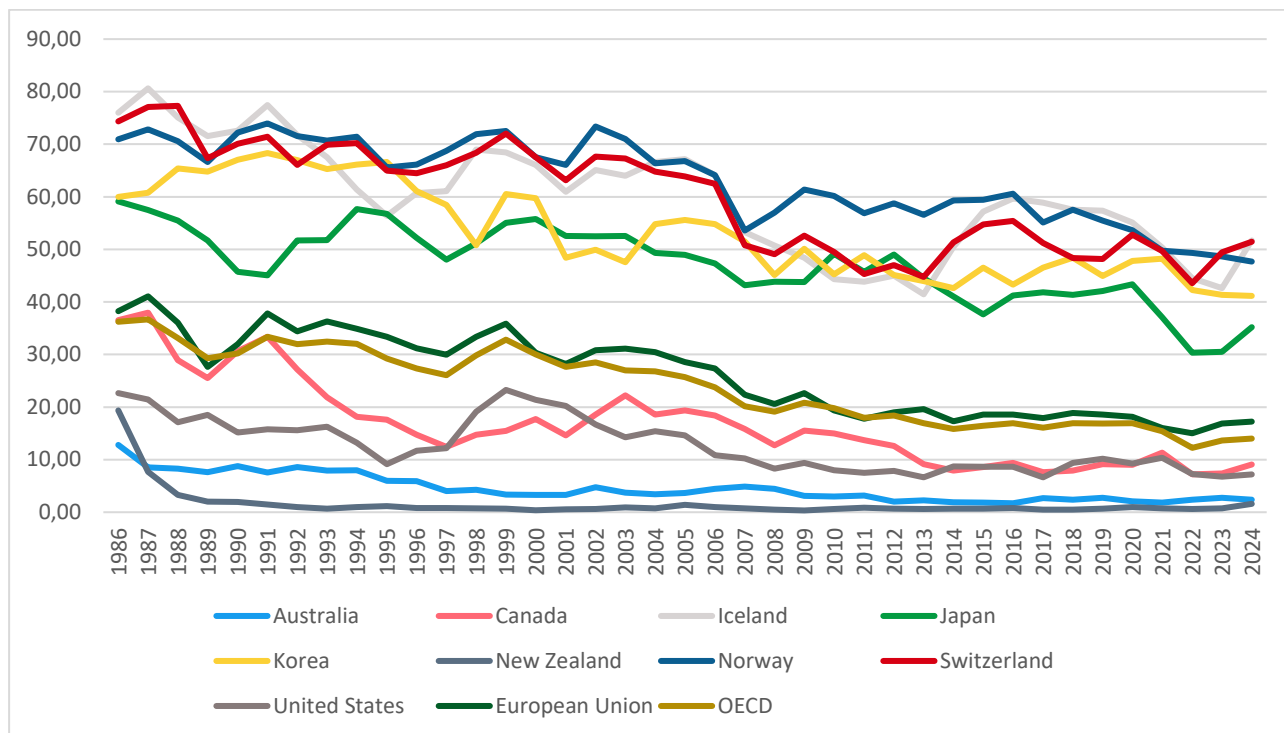
* Foreløpige tall

Kilde: Budsjettnemnda

3.4.5 Overføringene til jordbruket

OECDs PSE-analyser (Producer Support Estimate) viser næringsstøttens andel av jordbrukets samlede brutto inntekt. Beregningene omfatter både budsjettstøtte og virkning av importvernet (skjermingsstøtte), dvs. forskjellen mellom verdensmarkedspris og norsk pris. I tillegg kommer verdien av særskilte skatte- og avgiftsordninger. Beregningene skal i prinsippet gi et totalmål for støtten til produsentene. For Norges del er jordbruksfradraget i skatteligningen et eksempel på en skatteordning som også inkluderes i beregningene. PSE-prosenten gir med andre ord en indikasjon på støttenivået. Den gir ikke grunnlag for en nøyaktig sammenligning mellom land, fordi det varierer hvor stor andel av jordbruksproduksjonen som inngår og hvilke virkemidler som er inkludert.

Norge har, sammen med Island, Sveits og Sør-Korea, den mest omfattende jordbruksstøtten blant OECD-landene, jf. figur 3.9.

Figur 3.9 Utvikling i PSE-prosent for utvalgte land.

Kilde: OECD

Støttenivået i Norge målt ved PSE-prosenten har i gjennomsnitt vært på i underkant av 47 mellom 2022 og 2024. Prosenten varierer noe fra år til år, i hovedsak pga. svingninger i verdensmarkedspriser på en rekke landbruksprodukter. Endringer i PSE-prosenten kan også skyldes endringer i det interne støttenivået og valutakurser. Tabell 3.11 gir en oversikt over PSE for Norge og sammenlignbare land.

Tabell 3.11 Gjennomsnittlig PSE-prosent for Norge og andre land.

	1986–88	2000–02	2022–24	2022	2023	2024
OECD-gjennomsnitt	35	28	13	12	14	14
EU	38	30	16	15	17	17
Norge	71	69	47	44	48	48
Sveits	76	66	49	45	49	51
Island	77	64	47	45	45	52
Japan	57	54	32	30	30	35
Sør-Korea	62	53	40	41	40	41

Kilde: OECD (2024), Agricultural Policy Monitoring and Evaluation 2025

OECDs system for støtte målt i PSE kan ikke sammenlignes direkte med WTOs inndeling av internstøtte, bl.a. fordi WTO-beregningene benytter administrerte priser og verdensmarkedspriser fra 1986–1988 til å beregne «skjermingsstøtten». WTO-beregningene angir derfor ikke et lands oppdaterte skjermingsstøtte. Når det gjelder Norges forpliktelser på internstøtte, vises det til kapittel 5.3.

CSE (Consumer Support Estimate) måler netto overføringer mellom forbrukere og jordbrukssektoren og er et uttrykk for den «implisitte skatt» som pålegges forbrukerne som følge av landbrukspolitikken (negativ verdi fordi det er en overføring fra forbrukerne). En negativ verdi betyr at forbrukerne i praksis betaler høyere priser enn verdensmarkedsnivået, altså en implisitt kostnad for forbrukerne. Norges prosentvise CSE var i 2024 på -4,4 pst. Gjennomsnittet for OECD-land lå på -3,3 pst.

3.5 Natur, miljø og klima

I dette kapitlet rapporteres det på målsettingen om bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser. Det vises for øvrig til nettbasert miljø- og klimastatistikk fra Landbruksdirektoratet, miljøstatus.no, vann-nett.no, SSB og Resultatkontrollen for gjennomføring av landbrukspolitikken.

Norsk landbruk har lange tradisjoner for bærekraftig forvaltning som både ivaretar og tar hensyn til miljø, kulturlandskap og naturmangfold. Norsk jordbruk bidrar til å holde arealer i hevd, og ivaretar naturmangfold gjennom beiting, annen skjøtsel og bærekraftig bruk. Gjengroing, fremmede arter, oppdyrking og gjødsling kan true kulturlandskapets naturmangfold. Plantevernmidler kan også være en trussel, særlig mot insekter. Jordbruksdrift medfører forurensning av natur og miljø gjennom blant annet tap av jordpartikler og næringsstoffer og utslipp av ammoniakk og klimagasser. Utvikling i kunnskap og virkemidler har bidratt til at aktiviteten på mange områder er mer miljøvennlig i dag enn for 30–40 år siden. Måling av miljøvirkemidlene har stått sentralt. Det er etablert virkemidler over jordbruksavtalen som bidrar både til å redusere belastningen på klima og miljø, og ivaretar natur- og miljøgoder. Det har over flere år vært en betydelig forsterket innsats for å redusere avrenningen for å bidra til å oppnå målet om god tilstand i jordbrukspåvirkede vannforekomster.

3.5.1.1 Klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak

I 2019 inngikk Solberg-regjeringen og organisasjonene i jordbruket, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag, en intensjonsavtale om å redusere klimagassutslipp og øke opptaket av karbon fra jordbruket med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter samlet for perioden 2021–2030⁵.

Det er etablert en regnskapsgruppe for intensjonsavtalen som skal føre regnskap for oppfølging av klimaavtalen, og som skal gjøre opp status for avtalepartenes arbeid med å oppfylle avtalen i forbindelse med de årlige jordbruksforhandlingene. Rapporteringen skal gi grunnlag for at partene skal kunne vurdere om progresjon og utvikling er som forutsatt i klimaavtalen. Metodikken for regnskapsføring ble presentert i Prop. 121 S (2022–2023).

Klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak, som utarbeides årlig, gir oversikt over jordbruksrelaterte utslipp i sektorene jordbruk, energibruk og arealbruk slik det føres i det offisielle klimagassregnskapet. De faktiske utslippene påvirkes både av hvordan bonden drifter gården sin og av forhold som man ikke kan påvirke, som f.eks. vær og klima. For

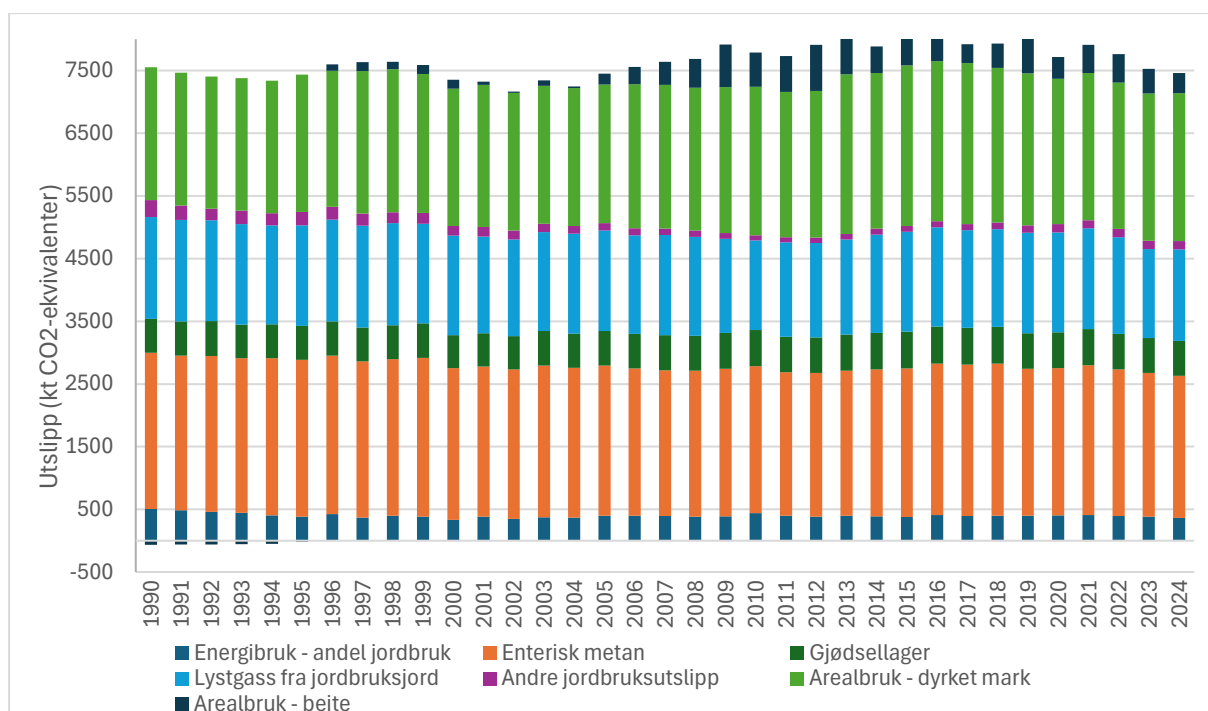
---

⁵ [Klimaavtalen for jordbruket - Landbruksdirektoratet](#)

noen av disse tiltakene mangler metode eller data for å kunne registrere de i det offisielle klimagassregnskapet.

Det totale utslippet i klimaavtalens regnskap for det fjerde året i avtaleperioden (2024), er beregnet til 7,46 mill. tonn CO₂-ekvivalenter. Mellom 2020 og 2024 hadde utslippet en nedgang på 3,3 pst. Grunnen til sammenligning med 2020 er at det er siste året før avtalen trådte i kraft. De største kildene til utslipp i jordbrukssektoren, slik det avgrenses i det nasjonale klimagassregnskapet, er enterisk metan, metan og lystgass fra gjødsellagring og lystgass fra dyrket mark. I perioden 2020–2024 har disse utslippene samlet gått ned med 4,8 pst., hovedsakelig på grunn av en nedgang i antallet melkekyr og sauer, og redusert bruk av mineralgjødsel. Utslipp fra energibruk i jordbruket er knyttet til oppvarming, samt traktorer og andre maskiner og redskaper. Mellom 2020 og 2024 har utslippet fra energibruk gått ned med 10,5 pst. Jordbruksrelaterte utslipp i arealbrukssektoren er utslipp og opptak av klimagasser knyttet til hvordan arealene brukes. Utslipp og opptak fra arealbrukskategoriene dyrket mark og aktivt beita innmarksarealer er omfattet av avtalen, mens arealbruk knyttet til skog ikke er omfattet. Mellom 2020 og 2024 har de jordbruksrelaterte utslippene i arealbrukssektoren gått opp med 0,4 pst. Størsteparten av utslippene stammer fra oppdyrking av myr (organisk jord) og skog på organisk jord. Nydyrking på drenert organisk jord i tidligere og nyere tid fortsetter å frigjøre karbon og vil gi utslipp i mange år fremover, noe som også gir utslag i utslippsregnskapet. Utviklingen i utslipp i løpet av avtaleperioden vil derfor påvirkes av nydyrking både før og etter avtalen ble inngått. Regnskapsgruppa kommer høsten 2026 med en hovedrapportering som skal gi partene i avtalen et faglig grunnlag for å vurdere om progresjon og utvikling er som forutsatt i avtalen.

Figur 3.10 viser utviklingen for utslippene for alle kilder i klimaavtalens regnskap for utslipp og opptak på aggregert CRF-nivå for årene 1990–2024.

Figur 3.10 Jordbruksrelaterte utslipp og opptak i sektorene jordbruk, energibruk og arealbruk i perioden 1990–2024, CO₂-ekv.

Kilde: Miljødirektoratet.

Regnskapsgruppa har også som oppgave å initiere prosjekter som kan bidra til et mer oppdatert klimagassregnskap for jordbruket. Det settes av midler på Klima- og miljøprogrammet til slike prosjekter.

På oppdrag fra regnskapsgruppa har NIBIO gjennomgått kunnskapsgrunnlaget for lystgassutslipp fra dyrka mark ved tilførsel av gjødsel. Prosjektet ble ferdigstilt våren 2025 og ga en vurdering av om Norge bør gå fra standard faktorer til en eller flere nasjonale faktorer. Rapporten inneholder også en vurdering av om det er flere faktorer som bør deles opp enn vått/tørt klima og mineralgjødsel/husdyrgjødsel, og hva dette i så fall vil kreve av nasjonale utslippsfaktorer. Ifølge rapporten vil dette kreve feltforsøk hvor husdyrgjødsel og mineralgjødsel testes på ulike typer jord og areal alene og i kombinasjon, for å finne nasjonale faktorer for begge.

SSB har i 2025 gjennomført en kvalitetssikring av aktivitetsdata og mulig bruk av alternative datakilder på vegne av Regnskapsgruppa i 2025: Beitetid for melkeku, proteininnhold i grovfôr og proteininnhold i kraftfôr for storfe, og slaktealder og -vekt for ungdyr av storfe. SSB fant mindre utslippsendring ved oppdatering av datakilder for beitetid for perioden 2014–2024, og foreslår å bruke data fra Tine/Mimiro frem til 2013 og deretter oppdatere med data om beitetilskudd fra Landbruksdirektoratet. Proteininnholdet i grovfôr for storfe varierer over og under den konstante faktoren over tid, som viser at det er tilstrekkelig å beholde denne. Det samme gjelder dagens aktivitetsdata for proteininnhold i kraftfôr. Å bytte ut kilde for data om slaktevekt og –alder for ungdyr fra dagens Tine/Mimiro med Animalia for enterisk metan, gir lavere utslipp og viser at dagens nasjonale utslippsregnskap ikke underestimerer utslippet. Siden Tine/Mimiro sine

data er tilpasset modellene for utslippsberegningene anbefaler SSB å beholde dette som datakilde.

NIBIO har også hatt i oppdrag fra regnskapsgruppa å vurdere om og hvordan bruk av biokull og fangvekster kan inkluderes i Norges nasjonale klimagassregnskap, i tråd med IPCCs retningslinjer og tilgjengelige norske data.⁶ Rapporten beskriver ulike metodiske tilnærminger og gir et første utkast til metodikk. For å kunne inkludere tiltakene i utslippsregnskapet, kreves det utvikling av metodikk på Tier 2- eller Tier 3-nivå, samt konsistente aktivitetsdata, også tilbake til 1990.

3.5.2 Rapportering på enkeltordninger innenfor natur-, miljø- og klimaområdet

3.5.2.1 Genetiske ressurser – Bevaringsverdige husdyrraser

Hovedkriteriene for å definere en bevaringsverdig rase går frem av Nasjonal tiltaksplan for bevaring og bærekraftig bruk av genetiske ressurser for mat og landbruk fastsatt av LMD i 2023, der nærmere presisering av grad av truethet går frem av Norsk genressurssenters *Handlingsplan for bevaringsverdige husdyrraser 2021–2025*⁷. For 2025 viser tallene en økning i antall avlsdyr i de bevaringsverdige husdyrrasene innen sau, hest og geit, mens det for første gang siden 2016 er en nedgang i antall avlsdyr for storfe. Ingen av de bevaringsverdige kurasene er lenger vurdert som «kritisk truet». Ingen av rasene er likevel så tallrike at de kan karakteriseres som «ikke truet». Antallet gammelnorsk spælsau fortsetter nedgangen de har opplevd de siste årene, men rasen er for tallrik til å bli omfattet av ordningen for bevaringsverdige husdyrraser. Norsk hestesenter (NHS) følger opp Handlingsplan for bevaring av de nasjonale hesterasene. Fjording, dølahest og nordlands-/lyngshest er truet. Kaldblodstraveren er sårbar, men det rettes oppmerksomhet mot utvikling av innavl. Norsk hestesenter utarbeider hvert år en egen rapport med nøkkeltall for de bevaringsverdige rasene.

3.5.2.2 Nasjonalt program for jordhelse

Jordas fysiske, kjemiske og biologiske egenskaper er forutsetningen for produksjon av mat og biomasse. God jordhelse og økt innhold av karbon i jord har positive effekter for blant annet matproduksjon, klimagassutslipp, biologisk mangfold og vannmiljø. Jord i god tilstand bidrar til 13 av 17 bærekraftsmål og er av stor betydning for jordbrukssystemets evne til å håndtere klimaendringene. I Meld. St. 11 (2023–2024) ble det varslet at det skal legges til rette for tiltak som styrker god jordhelse.

De siste årene har både krav og tilskudd blitt trappet opp for at større del av åpenåker-arealene skal ha plantedekke en større del av året. NIBIO har etablert overvåkingsprogram for jordbruksjord (JordVAAK). Overvåkingsprogrammet vil gi landsdekkende kunnskap om egenskaper som har betydning for jordhelsen: Erosjon, jordpakking, tap av organisk materiale og næringsstoffer, tap av jordbiodiversitet og forurensning. JordVAAK vil gi

---

⁶ [Rapportere biokull og fangvekster i det nasjonale klimagassregnskapet - Et første utkast til metodikk - Nasjonalt vitenarkiv](#)

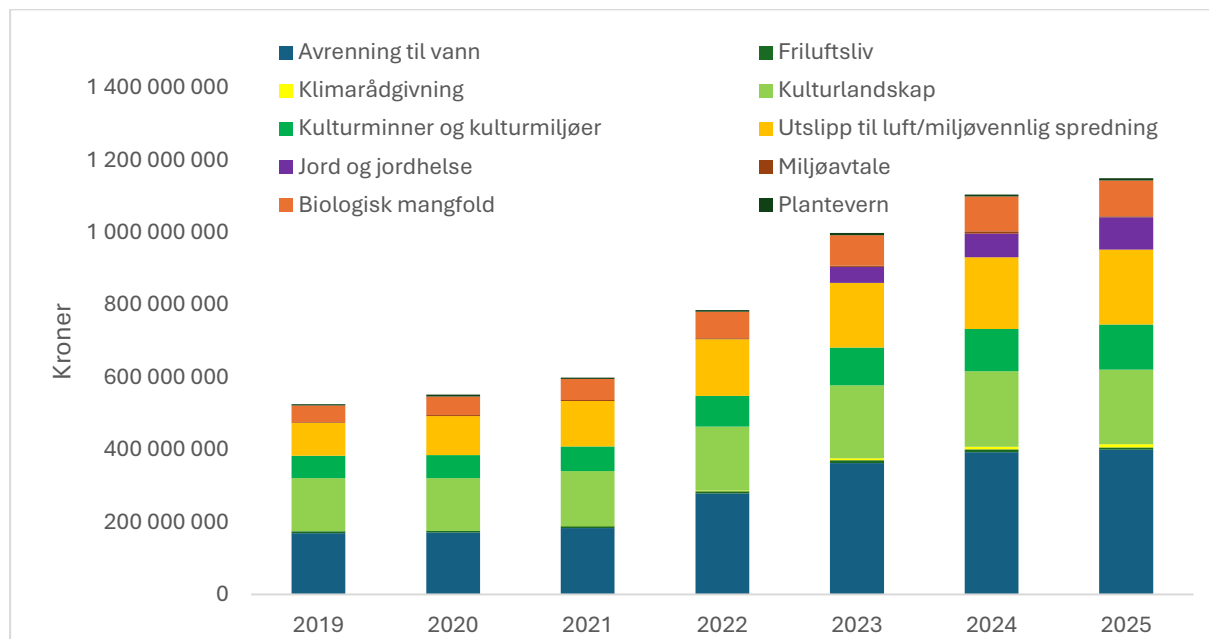
⁷Handlingsplan for bevaringsverdige husdyrraser

mulighet for å sette inn effektive forbedringstiltak hvis det viser seg at jordas egenskaper ikke fungerer optimalt, til det beste for bonden, miljøet og for landets matproduksjon. Som en del av innføringen av det nye gjødselregelverket blir det nå etablert system for å samle inn analyseresultat fra gårdbrukernes jordprøver. Slik vil foretak og forvaltning i større grad ha en felles oversikt over utviklingen i norsk jordbruksjord.

3.5.2.3 Regionale miljøprogram

Regionalt miljøprogram (RMP) omfatter en sentral del av de mest målrettede miljøtiltakene og miljøvirkemidlene over jordbruksavtalen. Formålet er bevaring og skjøtsel av naturmangfold, kulturminner og kulturmiljøer i kulturlandskapet, og å redusere forurensing til vann og luft. På oppdrag fra avtalepartene leverte NIBIO i desember 2025 en evaluering av regionalt miljøtilskudd. Se kap. 7.3.9 for omtale og oppfølging av evalueringen.

I 2025 ble det, innenfor RMP, gjennomført tiltak på om lag 61 pst. av alle foretak som mottar produksjonstilskudd. Det var litt over 22 200 foretak som gjennomførte tiltak og 758 beitelag som fikk tilskudd. Det ble utbetalt ca. 1 142 mill. kroner for gjennomførte tiltak i 2025, en økning på ca. 42 mill. kroner fra 2024. Søknadsdata viser økende oppslutning om RMP med økende foretaksstørrelse. Økningen i rammen til RMP har vært på 117 pst. fra 2019 til 2025. Figur 3.11 viser økningen fordelt på de ulike hovedtemaene.

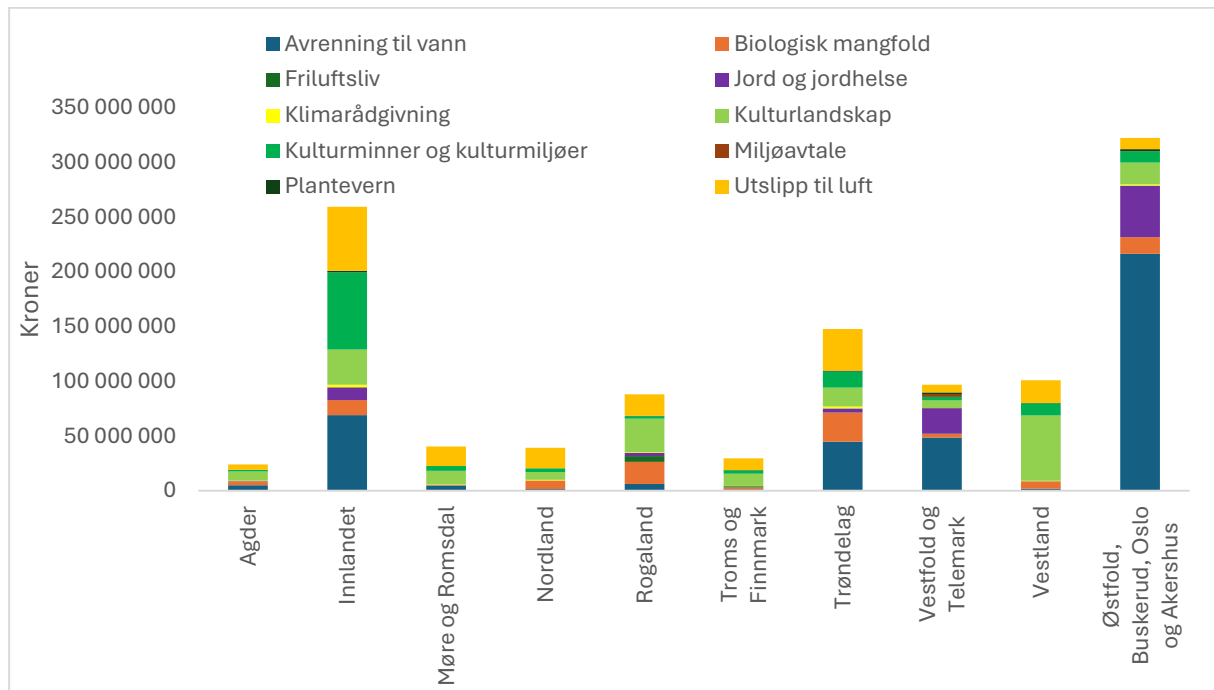

Figur 3.11 RMP-midler fra 2019 til 2025, fordelt på hovedområder. Kroner.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Det er stor variasjon i prioriteringer av tiltak i RMP mellom de ulike fylkene, jf. figur 3.12. Fylker med stor andel korndyrking bruker en betydelig andel av midlene til tiltak for å redusere erosjon og avrenning av næringsstoffer til vann og vassdrag, mens de øvrige fylkene særlig vektlegger tiltak som hindrer gjengroing og ivaretar verdifulle

kulturlandskap og naturtyper. Den ulike prioriteringen av tiltak mellom fylker er i tråd med intensjonen for ordningen.

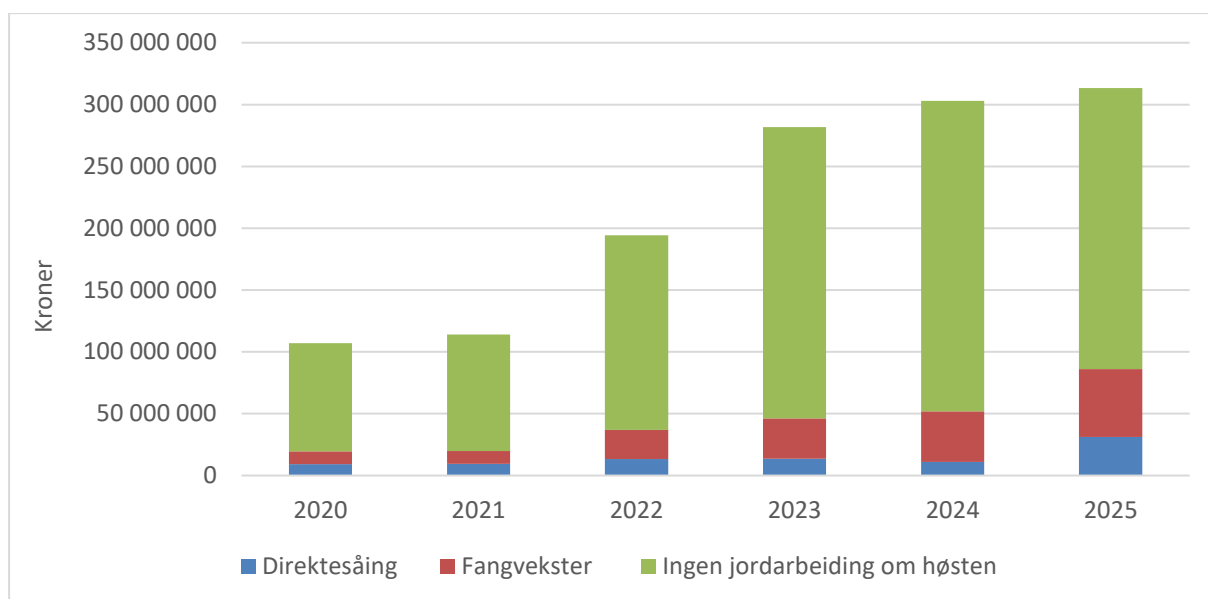

Figur 3.12 Fordeling av tilskudd per miljøtema i RMP i 2025. Kroner. RMP følger statsforvalterembetene sin geografiske inndeling.

Kilde: Landbruksdirektoratet

I tråd med intensjonen fra restaureringsvedtaket på Stortinget har de siste jordbruksoppgjørene hatt kraftfull satsing på vannmiljøtiltak i områder som drenerer til Oslofjorden, («Oslofjordfylkene»: Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus, Innlandet og Vestfold og Telemark). I tillegg er det nå innført forskrifter om regionale miljøkrav for jordbruket i disse områdene, for å sikre miljøforsvarlig drift og bidra til å opprettholde vannmiljømålet. Forskriftene stiller blant annet krav om redusert jordarbeiding om høsten og bruk av fangvekster for å redusere tap av fosfor, nitrogen og partikler. Om lag 1,8 mrd. kroner er innvilget til vannmiljøtiltak i Oslofjordområdet gjennom de Regionale miljøprogrammene siden 2019.

Figur 3.13 viser omfanget i utbetalt tilskudd for tiltakene ingen jordarbeiding om høsten, direktesådd høst Korn og fangvekster i Oslofjordfylkene fra 2020 til 2025.

Figur 3.13 Tilskuddsmidler til ulike vannmiljøtiltak i RMP i nedbørfeltet til Oslofjorden (Østfold, Buskerud, Oslo, Akershus, Innlandet og Vestfold og Telemark) i årene 2021-2025. Kroner

Kilde: Landbruksdirektoratet

Oppslutningen om tiltakene «Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel» har økt betydelig over flere år, og alle fylker har implementert disse tiltakene i RMP. Tiltakene bidrar til mindre utslipp av ammoniakk og lystgass, mindre avrenning av næringsstoff og partikler til vann og gir bedre utnyttelse av husdyrgjødsel. Om lag 18 pst. av RMP-midlene gikk til dette formålet i 2024, og tiltakene ble gjennomført på drøyt 3,0 mill. dekar, en økning på om lag 1,2 mill. dekar fra 2019.

I jordbruksoppgjøret i 2024 og 2025 ble avtalepartene enige om at tilskudd til klimarådgiving skulle tas ut av Regionale miljøtilskudd (RMP) med tilhørende regionale forskrifter, og opprettes som egen tilskuddsordning i en nasjonal forskrift. Forskrift om tilskudd til klimarådgiving ble fastsatt 23.2.2026 og ordningen er plassert på Landbrukets utviklingsfond, LUF. I 2025 var det 1 064 foretak som fikk innvilget tilskudd til klimarådgiving over RMP, en liten nedgang siden 2024.

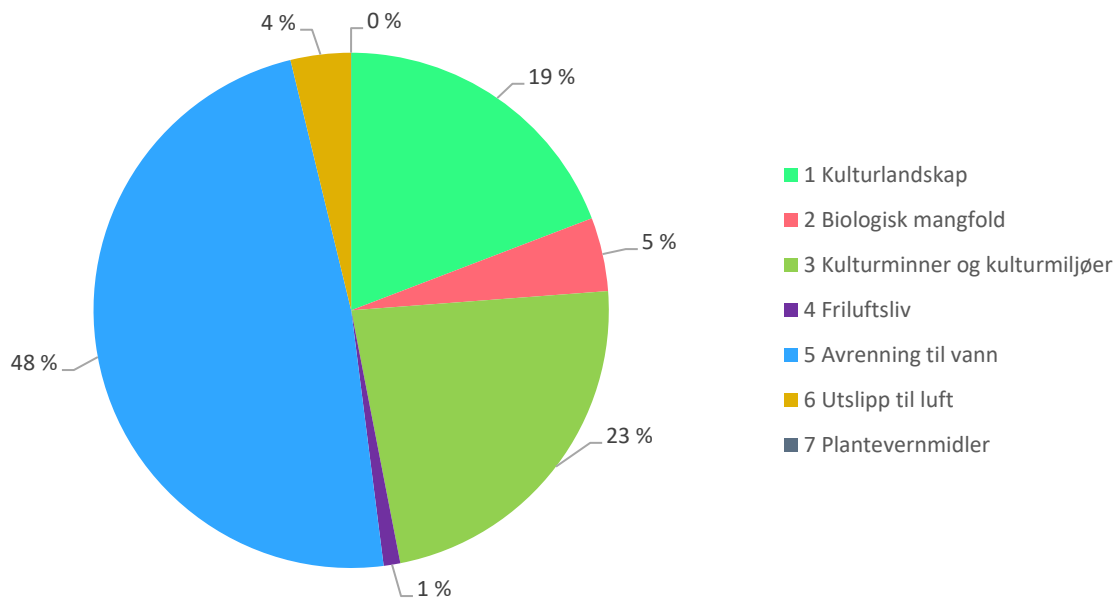
3.5.2.4 Rapportering på miljøvirkemidler i Landbrukets utviklingsfond

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med SMIL er å ivareta natur- og kulturmiljøverdiene i kulturlandskapet, samt redusere forurensingen fra jordbruket. Ordningen skal gi mer målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger.

SMIL-ordningen forvaltes av kommunene og totalt ble det i 2025 innvilget 267,8 mill. kroner, en økning på 28,6 mill. kroner fra 2024. Totalt var det 3 466 prosjekter som fikk innvilget tilskudd. Det ble innvilget tilsagn på mer enn årets innvilgningsramme. Dette skyldes bruk av inndratte midler i løpet av året.

Tradisjonelt har den største andelen av SMIL-midlene blitt innvilget til kulturlandskaps-tiltak, (biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljø), men over tid har en stadig større andel av midlene gått til forurensingstiltak, særlig tiltak mot utslipp til vann. I 2025 ble det innvilget mer midler til miljøtema «Avrenning til vann» alene, enn til alle miljøtemaene under hovedformålet «Kulturlandskap» til sammen. Denne dreiningen kan forklares med behov for blant annet tilpasning til et endret klima og oppfølging av regionale vannforvaltningsplaner, der tiltak for å redusere utslipp til vann er avgjørende for å nå målet om god tilstand etter vannforskriften. Dette er også i tråd med overordnede føringer om å prioritere vannmiljøtiltak, særlig i fylkene rundt Oslofjorden, se figur 3.14 for innvilgning av tilskuddsmidler innen hovedområder.

Figur 3.14 SMIL-midler fordelt på miljøtema/deltema i 2025. Prosent.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Drenering

Drenering er et viktig ledd i tilpasningen til et endret klima med mer nedbør. God drenering kan redusere faren for erosjon i form av overflateavrenning som fører til tap av jord og fosfor, og på den måten også bidra til bedre vannkvalitet. Dreneringssystemet er imidlertid også hovedveien for nitrogenavrenning fra jordbruket. Godt drenert jord gir mindre dannelse av lystgass enn dårlig drenert jord. Dette er avhengig av om dreneringen utføres på organisk eller mineralsk jord, kombinert med god gjødslingsplanlegging. Godt drenert jord gir også redusert bruk av gjødsel per produsert enhet, som medfører en positiv klima- og miljøeffekt.

Økte tilskuddssatser fra 1.7.2023 førte til en betydelig økt aktivitet fra midten av 2023. Avtalepartene ble i 2023 enige om å øke satsen for dreneringstiltak til 4 000 kroner per daa for systematisk grøfting og økt sats på 60 kroner per løpemeter grøft med ei øvre grense på 4 000 kroner per daa. For å sikre forutsigbare vilkår ble partene enige om at

satsen skal ligge fast på dette nivået. Innvilget beløp i 2025 ble 239,2 mill. kroner til 3 482 søknader, noe som vil bidra til å drenere over 59 000 dekar jordbruksareal. Om lag 30 pst. av tilsagnene om tilskudd går til drenering av leid jord. Siden ordningen ble innført i 2013/2014, er det innvilget tilskudd til drenering av 629 550 dekar jordbruksareal. Det er fortsatt stort behov for å drenere arealer, noe også Riksrevisjonen viste til i sin rapport *Matsikkerhet og beredskap på landbruksområdet* (Dokument 3:4 (2023–2024)).

Levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg

Tilskuddets formål er å redusere utslipp av klimagasser fra husdyrgjødsel, gjennom å støtte jordbruksforetak som leverer husdyrgjødsel til biogassanlegg. Når husdyrgjødsel blir brukt i produksjon av biogass reduseres lagringstida av gjødsla, og dermed reduseres utslipp av metan og lystgass fra gjødsellager. Samtidig produseres det klimavennlig biogass som kan komme til erstatning for fossile drivstoff. Norsk biogassproduksjon og bruken av husdyrgjødsel som substrat i produksjonen går stadig opp.

Landbruksdirektoratet mottok 109 søknader for gjødsel brukt til biogassproduksjon i 2025, med en samlet tilskuddsutbetaling på om lag 23,5 mill. kroner.

Enova vedtok i 2025 støtte til fem prosjekter innen biogassproduksjon med til sammen 226 mill. kroner i investeringsstøtte. Enova gir støtte til industrielle anlegg og innovative teknologier med spredningspotensial. Gårdsanlegg som vil satse på fornybar energi kan motta støtte fra Bionova gjennom Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket, se omtale i kap. 3.3.3.14.

Klimasmart Landbruk

Landbrukets Klimaselskap ble etablert av næringen i 2016. Selskapet har som formål å bidra til klimaløsninger for å redusere klimaavtrykket og legge til rette for klimatilpasninger i landbruksnæringen, samtidig som næringens konkurransekraft sikres. For å oppnå denne visjonen er det en målsetting å kunne tilby bonden en gratis klimakalkulator for alle produksjoner. Det er i perioden 2017–2026 stilt om lag 120 mill. kroner på kap. 1142 og kap 1150 til disposisjon for Landbrukets Klimaselskap og utvikling av klimakalkulator for ulike jordbruksproduksjoner. For 2025 og 2026 ble det avsatt til sammen 24 mill. kroner til utvikling av ny digital plattform for klimakalkulatorene. Arbeidet ventes å starte opp i 2026.

Gjennom 2025 har det vært rettet innsats mot: 1) utvikling av nye og videreutvikling av eksisterende kalkulatorer i nært samarbeid med forskningen, 2) å kommunisere ut til rådgivere og bønder som skal bruke kalkulatoren, og 3) å få til digital flyt av data som allerede er registret hos bonden. Klimaselskapet rapporterer at det fortsatt mangler kalkulator på enkelte produksjoner. Gjennom grøntnæringens bærekraftprosjekt har det vært dialog om økt satsing på utvikling av flere klimakalkulatormoduler. Dette arbeidet fortsetter i 2026. Det pågår for tiden en strategiprosess i klimaselskapet, som fortsetter i 2026.

I begynnelsen av april 2026 var det 11 400 klimaberegninger av norske gårder i kalkulatoren. Flere initiativ, slik som Tines bærekraftstillegg, har gjort at antall

beregninger har økt. I 2025 innførte HOFF et krav om at potetprodusenten måtte ha gitt sitt samtykke i klimakalkulatoren. I mars 2026 annonserte Nortura og KLF at de vil lansere insentiver høsten 2026.

MetanHUB

Avtalepartene ble i jordbruksforhandlingene 2023 enige om å støtte etablering av MetanHUB med 10 mill. kroner for 2024. Det ble vedtatt 10 mill. kroner for 2025 og 15,5 mill. kroner for 2026. Tine er prosjekteier og mange landbruksaktører er involvert. Formålet med MetanHUB er forskning på effekten av flere typer metanreduserende fôrvarer under norske forhold, og utprøving av tildelingsmetoder for ulike driftsopplegg. Bruken av metanreduserende fôrvarer skal være forenlig med norsk husdyrhold og ressursgrunnlag, god dyrevelferd, mattrygghet og forbrukeraksept. Prosjektet har i 2025 blant annet utført flere forsøk: to forsøk med 3-NOP⁸ (Bovaer) til melkeku, som nå er avsluttet, og kalsiumnitrat (SilvAir) til ammeku i felt. I 2026 utføres forsøk med praktisk uttesting av kraftfôr med økt innhold av rapsfett til melkegeit, og praktisk uttesting av SilvAir og økt innhold av rapsfett til ammeku og sau. Det er også undersøkt om genetikk hos melkekyr er av betydning for effekten av metanreduserende fôrvarer. Det er opprettet en nettside (www.metanhub.no) for fortløpende formidling av resultater.

Stortinget ba i februar regjeringen om å legge til grunn at bruk av metanreduserende fôrvarer ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd, slik det ble varslet i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025.

Tilskudd til tiltak i beiteområder

Tilskuddet skal legge til rette for best mulig utnyttelse av beite i utmark, redusere tap av dyr på utmarksbeite og fremme fellestiltak i beiteområdene. Indirekte bidrar tilskuddet til å forhindre gjengroing av kulturlandskapet.

Det gis tilskudd til investeringer i faste infrastrukturtiltak på utmarksbeite, som sperregjerder, ferister, bruer og sanke- og skilleanlegg. Det gis også tilskudd til elektronisk overvåkingsutstyr for beitedyr (radiobjeller mv.), elektronisk gjerdeteknologi og ulike typer planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Tilskuddet gis primært til beitelag (fellestiltak), men kan også gis til enkeltprodusenter når det på grunn av naturgitte eller driftsmessige forhold ikke ligger til rette for samarbeid. For 2026 ble det avsatt 41 mill. kroner til ordningen. Av dette var 6,5 mill. kroner øremerket til CWD-tiltak i Nordfjella og på Hardangervidda. Statsforvalteren i Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus forvalter disse midlene i samarbeid med statsforvalterne i Vestfold og Telemark og i Vestland. Det var også enighet om øremerking av 1 mill. kroner til videreføring av Norsk Sau og Geit sitt arbeid med rådgiving av beitelag.

Det er stor interesse for investeringer i teknologi på beitedyr. Dette gjelder både teknologi som kan spore dyr på utmarksbeite (radiobjeller) og teknologi som kan styre beitedyrene.

---

⁸3-nitrooxypropanol

Det blir stadig færre sauebesetninger, og dermed færre beitebrukere som må dele på vedlikeholdsansvar for sperregjerdene. Bøndene er også mer alene om tilsyn og sanking enn før.

Det søkes om tilskudd langt ut over rammen, men søknadsbeløpet gir ikke et fullstendig bilde av behovet. Det er kjent at tilskuddsrammen er begrenset, samtidig som kostnadene ved investeringer øker. NIBIO er i gang med et prosjekt som skal se på bruk og effekt av elektronisk overvåkning. Det kan være nyttig for forvaltningen for å få en god oversikt over omfang av bruk.

I 2025 ble det innvilget tilskudd til omtrent 850 prosjekter. Av det innvilgede beløpet var omtrent 66 pst. til elektronisk overvåkingsutstyr. Ellers ble mest midler innvilget til sperregjerder (ca. 12 pst.) og sanke- og skilleanlegg (ca. 10 pst.).

Klima- og miljøprogrammet

Klima- og miljøprogrammet skal bidra til å oppnå landbrukspolitikkenes målsettinger på klima- og miljøområdet gjennom utredninger og informasjonstiltak som raskt kan formidles til landbruket. Det ble bestemt i jordbruksoppgjøret 2022 å avsette 8 mill. kroner over tre år (2023 til 2025) til prosjekter som bidrar til bærekraft som konkurransefortrinn i norsk grøntsektor.

For 2025 ble det avsatt 40 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet. 29 mill. kroner til nasjonale prosjekter, herunder 11 mill. kroner til øremerkede prosjekter, og 11 mill. kroner til regionale prosjekter. Prosjekter som skulle undersøke og tydeliggjøre økologisk jordbruk sin spydspissfunksjon ble prioriterte. Det ble satt av øremerkede midler til prosjektene Bærekraft som konkurransekraft i norsk grøntsektor, Kunnskap om variasjon i dreneringskostnader og kartlegging av øvrige barrierer for økt drenering og Evaluering av pilotperiode for tilskudd til klimarådgiving.

Resten av midlene ble lyst ut. Det kom inn 53 søknader innen fristen, med totalt søknadsbeløp på om lag 79,6 mill. kroner, noe som ligger på samme nivå som 2024. Det var mange prosjekter innen samtlige kategorier og 13 søknader ble innvilget, jf. tabell 3.12. De regionale midlene lyses ut med utgangspunkt i samme retningslinjer som de nasjonale, men med noen regionale tilpasninger. Fylkenes rapportering viser at de fylkesvise midlene i hovedsak går til aktiviteter som retter seg direkte mot bønder.

Tabell 3.12 Oversikt over fordeling av prosjekter på fagkategorier i 2025.

Fagkategori	Antall søknader	Antall tildelte prosjekter	Tildelt beløp, kroner
Klimatilpasning	6	3	1 495 000
Klimagassutslipp ¹	8	2	3 800 000
Jord og jordhelse	12	2	2 292 300
Naturmangfold og kulturminner	8	1	2 385 500
Forurensning	13	3	3 769 800
Økologisk landbruk ²	6	2	3 950 000
Sum	53	13	17 995 600

¹ Endret fra Klimagassutslipp og karbonbinding f.o.m. 2021

² Ny kategori f.o.m. 2023

For 2026 ble det avsatt 34 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet. Av disse gikk 16 mill. kroner til nasjonale prosjekter, herunder 7 mill. kroner til øremerkede prosjekter, og 11 mill. kroner til regionale prosjekter. De øremerkede midlene er avsatt til lystgassprosjekt, bærekraft i grøntsektoren, regnskapsgruppa for klimaavtalen, sirkulering av uønskede stoffer fra organiske gjødselvarer, effektivt plantevern og alternativer til kjemiske plantevernmidler, klimavirkning av dyr på beite.

Rapporten «Klimavirkninger av å holde dyr på beite» ble bestilt av avtalepartene i jordbruksoppgjøret 2025. Nibio fikk oppdraget. Rapporten samler kunnskap om beitedyrenes klimapåvirkning. Den gir også en systematisk gjennomgang av hvordan beiteaktiviteten håndteres i det nasjonale klimagassregnskapet og mulige forbedringer både i regnskapet og i beitepraksisen. Rapporten viser til at beitedyr både påvirker utslipp og opptak av klimagasser gjennom bl.a. arealbruksendringer, spesielt avskoging knyttet til nytt innmarksbeite gir store utslipp i regnskapet. Samtidig står en stor andel innmarksbeiter ubrukt i Norge, og trues av gjengroing. Effektene av metanutslipp og utslipp av husdyrgjødsel fra dyr på beite er relativt små, men noen studier antyder noe lavere metanutslipp ved godt beite på fulldyrka jord. Rapporten peker på to hovedutfordringer: behov for sterkere insentiver til å bruke eksisterende innmarksbeiter fremfor nyrydding, og potensial for mer beiting av melkekyr på fulldyrka jord.

Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Røros bergstad og Circumferensen, Vegaøyen og Vestnorsk fjordlandskap

Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket omfatter 51 områder over hele landet der formålet er å bidra til å sikre verdier knyttet til landskap, biologisk mangfold, kulturminner og kulturmiljøer, herunder sikre langsiktig skjøtsel og drift. Ulike skjøtels- og istandsettingstiltak blir finansiert med midler over jordbruksavtalen og Klima- og miljødepartementets budsjett. For 2025 var det til sammen 31,8 mill. kroner til tilskuddet, hvorav 15,5 mill. kroner er avsatt over jordbruksavtalen. Aktiv jordbruksproduksjon i områdene er en forutsetning for gjennomføring av satsingen. Landskapsskjøtsel, biologisk mangfold og kulturminner/kulturmiljøer er blant tiltakene som fikk mest støtte i 2025.

Landbruket spiller en vesentlig rolle i verdensarvområdene. Gjennom tilskudd til tiltak i verdensarvområdene blir det gitt tilskudd for å styrke landbruket i disse tre områdene. Det

ble i 2025 avsatt totalt 11,7 mill. kroner til ordningen, der 9,5 mill. kroner er avsatt over jordbruksavtalen og 2,2 mill. kroner over Klima- og miljødepartementets budsjett. Det blir gitt støtte til både drift og investeringstiltak. I 2025 gikk størstedelen av midlene til tiltak innen landskapsskjøtsel, fulgt av andre næringsretta tiltak, kulturminner og kulturmiljøer og biologisk mangfold. Disse midlene kommer i tillegg til Klima- og miljødepartementets øvrige midler til verdensarvområdene.

Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler

For 2026 ble det avsatt 15 mill. kroner over jordbruksavtalen til å følge opp handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler. Referansegruppen gir overordnede føringer for hvilke temaer som skal prioriteres det enkelte år. For 2026 vektla referansegruppen blant annet kunnskap om plantevernmidler under norske forhold og hensyn til jord, informasjon og holdningsskapende arbeid for riktig bruk av plantevernmidler og utstyr, integrert plantevern og alternativer til kjemiske plantevernmidler, kartlegging av faktisk eksponering og helseeffekter for brukere og andre av slik eksponering som skyldes spredning av plantevernmidler.

Totalt søknadsbeløp for 2026 var ca. 40 mill. kroner fordelt på 27 søknader. Landbruksdirektoratet har vurdert søknadene i samarbeid med Mattilsynet, og har tildelt 15 mill. kroner til 12 prosjekter. Alle prosjektene er nye med oppstart i 2026.

Norge er forpliktet til å ha en handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler gjennom EØS-avtalen. Den eksisterende handlingsplanen (2021–2025) er under revisjon.

Omsetningen av plantevernmidler varierer mellom år, og 2025 hadde den høyeste omsetningen i siste 5-års periode. Fra 2024 til 2025 økte den totale omsetningen betydelig, noe som i hovedsak skyldes en økning i omsetning av ugrasmidler.

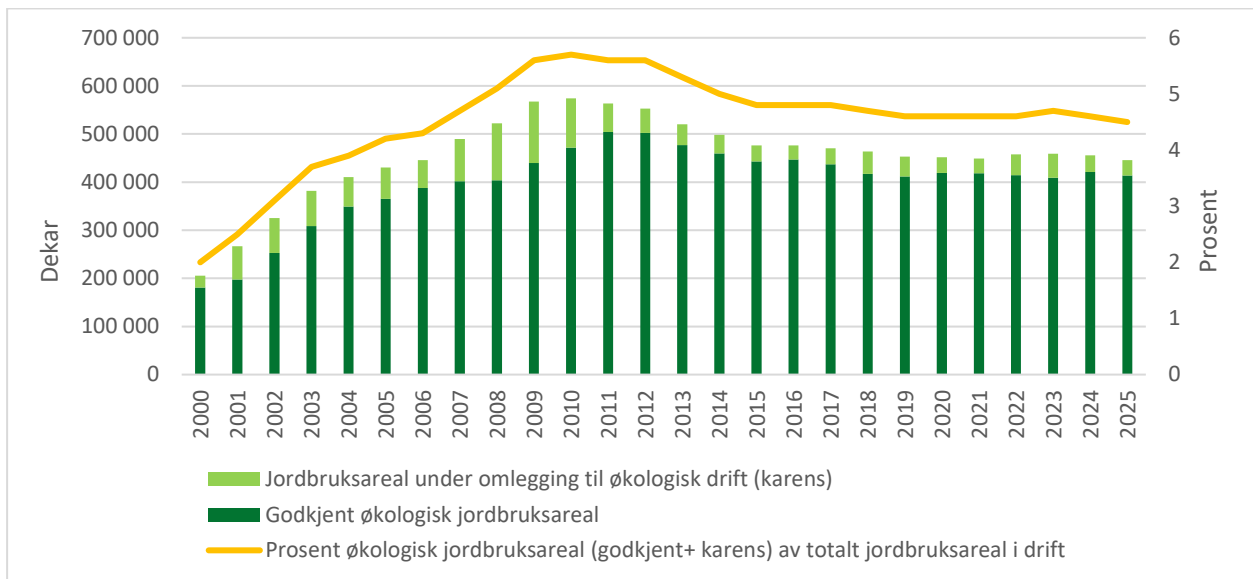
3.5.3 Økologisk jordbruk

Regjeringen la i april 2025 frem en oppdatert nasjonal strategi for perioden frem til 2032 for økologisk jordbruk, *Fra økologisk jord til middagsbord*. Utgangspunkt for strategien er mål om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet.

I 2025 ble det utbetalt 166,1 mill. kroner i direktetilskudd til økologisk primærproduksjon. Dette er tilskudd som kommer i tillegg til ordinære tilskudd, og var en økning på 4,8 mill. kroner fra 2024.

3.5.3.1 Areal- og produksjonsutvikling

Figur 3.15 viser utviklingen i antall dekar økologisk drevet areal og areal under omlegging (karensareal) i perioden 2000–2025. Figuren viser også sammenlagt utvikling for økologisk areal og karensareal i prosent av totalt jordbruksareal. I 2025 ble 414 000 daa jordbruksareal ble drevet økologisk, og 32 000 daa var under omlegging. Medregnet karensareal utgjorde areal i økologisk drift 4,5 pst. av det totale jordbruksarealet, en nedgang på 0,1 prosentpoeng sammenliknet med året før. Andelen foretak med økologisk produksjon har holdt seg relativt stabil på 5 pst. de siste årene.

Figur 3.15 Utvikling i økologisk areal og karensareal (dekar), samt økologisk jordbruksareal og karensareal som prosent av totalt jordbruksareal i drift, 2000–2025.

Kilde: Debio og SSB

3.5.3.2 Produksjon og omsetning

Sesongen 2025–2026 viser foreløpig en økning på ca. 7 pst. i produksjonen av økologisk korn, erter, oljefrø og åkerbønner, sammenlignet med forrige sesong. Den totale økologiske produksjonen er anslått til 16 100 tonn, over 100 tonn høyere enn snittet de foregående fem sesongene. Arealet brukt til økologisk kornproduksjon gikk ned med 1,7 pst. i 2025.

Produksjonen av økologisk melk var på 43,4 mill. liter i 2025, en marginal nedgang fra 2024. Anvendelsesgraden, dvs. andelen solgt videre som økologisk melk, var i 2025 på 80 pst. Volumet er det største som til nå har blitt registrert.

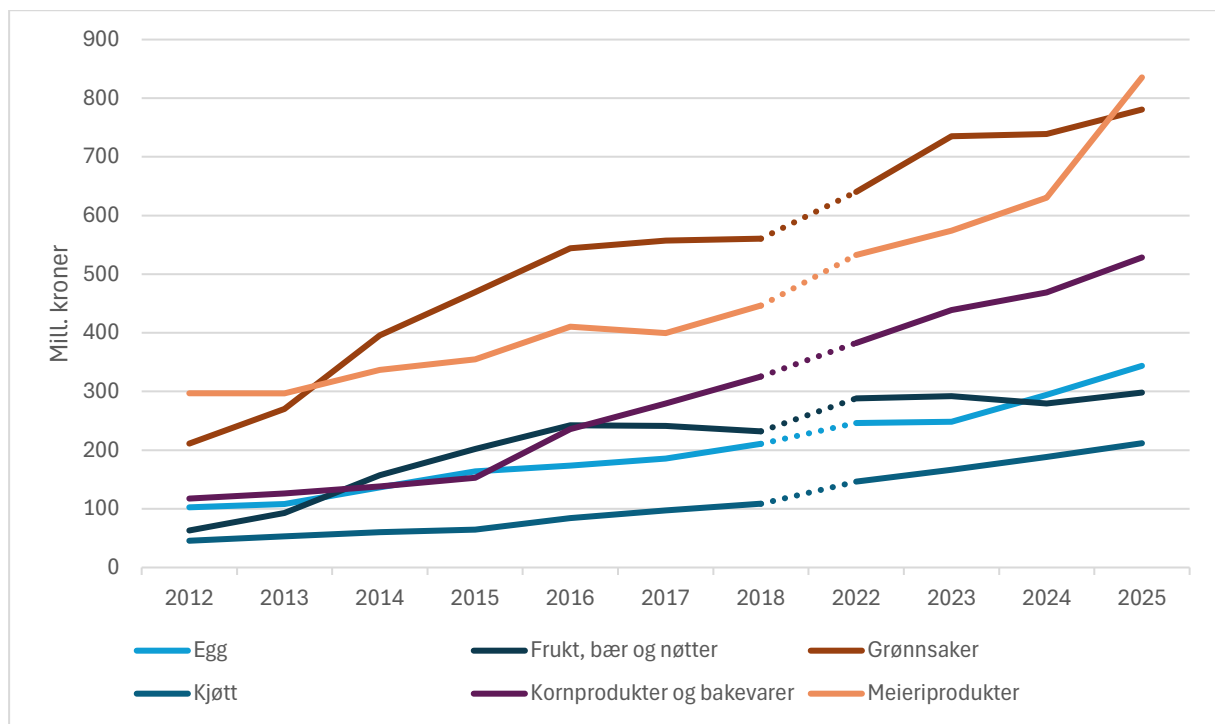
Samlet produksjon av økologisk kjøtt fra storfe, svin, fjørfe og småfe i 2025 var 3 135 tonn, en økning på 1,1 pst. fra året før. Produksjon av storfe var stabil, ellers økte produksjon av kjøtt i alle kategorier. Anvendelsesgraden totalt var 41 pst., med 90 pst. for svinekjøtt og hhv. 41 og 39 pst. for storfekjøtt og sau/lam. Alt fjørfekjøttet ble anvendt som økologisk vare. Produksjonen av økologiske egg økte i 2025, og var på 4 700 tonn.

Omsetningen i grossistleddet av norsk økologisk frukt og grønt til dagligvaremarkedet utgjorde i 2025, 1,6 pst. av totalomsetningen. For de fleste grønnsaker er andelen økologisk av total omsetning liten og varierer mye mellom produktene, fra 0,1 til 22 pst. Gulrot er den største grønnsakskulturen i Norge, målt i omsatt mengde. 2025 var et utfordrende år for produsentene av økologiske epler.

Omsetning i forbrukermarkeder

Det ble i 2025 omsatt økologiske matvarer i dagligvarehandelen til en verdi av 4,3 mrd. kroner. Dette er en betydelig vekst, med en økning på 17,6 pst. fra året før. Veksten i økologisk omsetningsverdi var betydelig større enn den generelle stigningen i matvarepriser fra 2024 til 2025, som var på 5,6 pst. Økologisk andel av dagligvaremarkedet ligger stabilt på rundt 2 pst.

Omsetningen økte i verdi innenfor de fleste varegruppene, og var størst for grønnsaker, meieriprodukter, kornprodukter og bakevarer, jf. figur 3.16. Meieriprodukter skiller seg spesielt ut med en betydelig vekst fra 2024 til 2025, og var i 2025 den største varegruppen innen omsetning av økologisk vare.

Figur 3.16 Utvikling i omsetningen av økologiske matvarer per produktgruppe mest relevante for norsk jordbruksproduksjon, 2015–2018 og 2022–2025. Mill. kroner.

Kilde: Nielsen IQ og Landbruksdirektoratet

I andre salgskanaler utenom dagligvare har det vært en samlet vekst på 13,9 pst. fra 2024 til 2025. Dette er en vesentlig høyere vekst enn året før. Storhusholdningsmarkedet og bakeri, inkl. kaféutsalg, er de største salgskanalene.

3.5.3.3 Utviklingsmidler

For prosjektåret 2026 ble det avsatt 13 mill. kroner til ordningen «Utviklingstiltak innen økologisk landbruk.» Det ble i tillegg avsatt 2 mill. kroner til «Landbrukets Økoløft», som etter jordbruksoppkjøret i 2025 ble egen ordning.

Det ble øremerket midler til anbudene med tema «Økologiske og bærekraftige menyer i storhusholdning» og «Produktutvikling av økologiske produkter fra norsk jordbruk».

Det gis i tillegg støtte til utviklingsprosjekter innenfor økologisk jordbruk over to andre ordninger: Nasjonale tilretteleggingsmidler, se omtale i kap. 3.3.3.3, og Klima- og miljøprogrammet, se omtale i kap. 3.5.2.4. Til sammen ble det over disse ordningene innvilget i alt 8 prosjekter på økoområdet med oppstart i 2026, tilsvarende en samlet innvilgning på 9,8 mill. kroner.

3.6 Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet

3.6.1 Støtte til Norsk landbruksrådgiving

For å bidra til god agronomi og økt kompetanse i landbruksnæringen, er det viktig at kunnskap og forskningsresultater er lett tilgjengelig for næringsutøverne. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er en viktig kunnskapsprodusent for jordbruket og driver faglig utvikling og lokalt tilpasset rådgiving i landbruket i hele landet.

For 2025 ble det satt av 117 mill. kroner til NLR over jordbruksavtalen. Formålet med støtten som gis til NLR over jordbruksavtalen er å bidra til at alle bønder skal ha et likeverdig rådgivingstilbud i hele landet. Hoveddelen av støtten går til rådgivings- og kunnskapsutviklingsarbeid innen konvensjonell og økologisk planteproduksjon. NLR har også viktige oppgaver innenfor fagområdet HMS i landbruket og krisebistand. I tillegg til rådgiving til den enkelte gårdbruker arrangerer NLR kurs, samlinger og fagdager med ulike tema innen ulike fagområder de har ansvaret for, og samarbeider med relevante fagmiljø og aktører. I 2025 ble det gjennomført 430 feltforsøk, holdt 687 markdager og skrevet 262 fagartikler. NLR gir tilbud til både medlemmer og ikke-medlemmer, med differensierte priser. Fagstoff er gjort tilgjengelig på nett for alle.

Etter sammenslåingen av de regionale rådgivingsenhetene og sentralenheten i 2024, har NLR jobbet med å ta ut gevinstene ved prosessen, blant annet ved å etablere strukturer som sprer kunnskap og kompetanse i hele organisasjonen. Dette har NLR lyktes bra med i 2025.

I 2025 har NLR videreført tilbudet med en mentorordning. Målet med mentorordningen er å hjelpe nye eller unge produsenter under 35 år med kompetanseheving gjennom personlig veiledning i en oppstarts- eller utviklingsfase. I 2025 var det 148 par adepter og mentorer som fikk tildelt plass.

3.6.2 Klima- og energirådgiving i veksthus

Norsk Gartnerforbund (NGF) har drevet energi- og klimarådgiving rettet mot veksthusnæringen siden 2006. Det ble avsatt 1 mill. kroner til formålet over jordbruksavtalen for 2025. Hovedformålet med NGFs rådgivingsarbeid er å redusere fossil energibruk i veksthusnæringen og konvertere energibruken til fornybare kilder. I følge NGF er CO₂-utslippene i veksthusnæringen redusert med 2 470 tonn til 44 823 tonn CO₂ fra 2024 til 2025, en reduksjon på 5,2 pst. Energi- og klimarådgiverne i Norsk Gartnerforbund har i

2025 jobbet med en rekke prosjekter som kan bidra til energiltak og utslippskutt på hhv. 20,96 GWh og 1 556,9 tonn CO₂.

3.7 Andre politikkområder

3.7.1 Tilskudd til utvikling av plantemateriale

Formålet med tilskudd til utvikling av plantemateriale er å bidra til å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang til klimatilpasset, variert og sykdomsfritt materiale, og gjøre materialet mer konkurransedyktig på hjemmemarkedet og eksportmarkedet.

Tilskuddet tildeles i tråd med gjeldende *Retningslinjer for tilskudd til utvikling av plantemateriale ved Graminor AS, Sagaplant AS og Norges miljø- og biovitenskapelige universitet (NMBU)*, som ble fastsatt av Landbruks- og matdepartementet i 2016.

Graminor

Graminor AS har ansvar for utvikling av plantesorter til jord- og hagebruksnæringen i Norge. Selskapets samfunnsoppdrag er å levere nye plantesorter tilpasset norske vekstforhold til matprodusentene. Graminor utvikler nye sorter av artene korn, engvekster, potet, frukt og bær. Graminors arbeid er av stor beredskapsmessig betydning for å sikre norsk matproduksjon tilpasset et endret klima, både gjennom pågående programmer og videre satsinger i foredlingsprogrammene, for å møte utfordringer knyttet til endrede markedsforhold og kompetansemangel. Dette gjelder spesielt innen foredlingsprogrammene som ikke har tilfredsstillende markedsmessig basis i Norge. Planteforedling er en flerårig prosess, og Graminor fikk i 2025 godkjent sorter av både toradsbygg, hvete, havre og potet. En ny eplesort er i siste fase av prosess for rettsbeskyttelse. Graminor har i tillegg prebasisproduksjon, og hadde i 2025 totalt 13 prebasispartier korn og 5 prebasispartier for engvekster.

Sagaplant

Sagaplant produserer rent plantemateriale av en rekke hagebruksvekster i Norge. Sagaplant tar inn planter til karantenedyrking, testing og rensing for så å oppformere planter i ulike kvaliteter og ulik bruk. Sagaplant oppbevarer en stor andel genetisk viktig plantemateriale som en del av norsk matberedskap og fremtidig foredlingsarbeid. 193 aksesjoner av forskjellig plantemateriale av bl.a. potet, jordbær, eple og rabarbra er lagret på kryotank.

NMBU

Fremavlprosjektet ved Institutt for plantevitenskap ved NMBU bevarer 39 sorter prydvvekster *in vivo* (levende) og 29 sorter *in vitro* (i glassbeholder), og sikrer at norske blomsterdyrkere får muligheten til å anskaffe friskt plantemateriale til overkommelig pris.

4 Utvikling i foredlings- og omsetningsledd

Kapittel 0 omhandler foredling av jordbruksråvarene og salg av jordbruksprodukter til sluttbruker. Kapittel 4.1 omhandler mottak av råvarer fra jordbruket det siste året, mens kapittel 4.2 omhandler næringsmiddelindustriens foredling av disse råvarene. Næringsmiddelindustrien er Norges største fastlandsindustri, både regnet etter sysselsetting og etter verdiskaping. Betydelige deler av næringsmiddelindustrien foredler norskproduserte råvarer, samtidig som den er eksponert for internasjonal konkurranse. Kapittel 4.3 omhandler utvikling i matvarekjeden, mens kapittel 4.4 omhandler prisutviklingen på matvarer. Matpolitikken omtales i kapittel 4.5.

4.1 Produksjon og marked av råvarer

Kjøtt og egg

Den totale norske kjøttproduksjonen av storfe, svin, kylling, sau og lam økte med 0,9 pst. i 2025. Det var kun produksjonen av storfe og voksen sau som falt fra året før, mens produksjonen økte for svin, kylling og lam.

Veksten var størst for svineproduksjonen både i prosent og tonn. Produksjonen økte med 3 600 tonn til 132 300 tonn, noe som er 2,8 pst. mer enn i 2024. Produksjonen av lam økte med 1,7 pst. etter en økning i slaktevekter. Storfeproduksjonen falt for tredje året på rad med 3,8 pst. til 82 800 tonn.

Totalt sett har det norske kjøttmarkedet lagt bak seg en krevende periode som følge av høye lagre med svin og storfe. Overskudd og lagerbygging har gjort det krevende for næringa med høye reguleringskostnader, og har samtidig lagt en demper på prisutviklingen til bonden. I 2025 ble lagrene tømt etter aktive tiltak for å nedregulere produksjonen. Som følge av den reduserte produksjonen ble det derfor nødvendig å supplere markedet med import. I 2026 er det prognosert markedsbalanse for lam, en tydelig underdekning av storfe og begrenset underdekning av svin.

Kyllingproduksjonen fortsatte sin oppadgående trend i 2025. Det ble produsert mer enn 113 000 tonn kylling, en økning på 2,4 pst. fra året før.

Det har vært underdekning av egg og importbehov i flere år, men dekningen ble stadig bedre i 2025. Produksjonen økte med 3,2 pst. Den økte produksjonen bidro til nesten en halvering i importen sammenlignet 2024. I 2026 er det prognosert en begrenset overproduksjon av egg.

Melk

Leveransene av melk til meieri økte med 67 mill. liter fra 2024 til 2025, opp til 1 547 mill. liter. Av dette var 18 mill. liter geitemelk. Melkekvotene ga rom for økningen i produksjon siden forholdstallet var satt til 1,2. Det ble brukt 1 549 mill. liter ku- og geitemelk til meieriprodukter. Dette var 60 mill. liter mer enn i 2024. Volumet melk brukt til produksjon av modnede oster økte mest, med tørrmelk og ferske oster på plassene deretter. I 2026 er forholdstallet for melk satt til 1,0.

Etterspørselen etter meieriprodukter økte for alle kategorier i 2025. Yoghurt hadde størst salgsøkning. Helmelk, smaksatt søtmeik og smaksatt syrnet melk øker, mens lettmeik og skummet melk går noe tilbake. Ostesalget økte, drevet av cottage cheese og kvarg.

Importen av meieriprodukter økte med 8 pst. til 39 000 tonn. Ost var det største importproduktet, men veksten skyldes i stor grad økt import av yoghurt og smaksatt melk. Eksporten økte, hvor ost var det produktet som økte mest i mengde.

Honning

Salget av norsk honning økte med 24 pst. i 2025 fra året før, mens importen økte med ti pst.

Frukt og grønt

Ved inngangen til 2025 viste lagerbeholdningene at det var en stabil tilgang på norske grønnsaker og poteter. Gjennom vinteren og frem mot ny norsk sesong holdt produktene seg godt på lager og det var jevnt over god tilgang. Høsten 2025 startet godt og det var høy omsetning av norske grønnsaker og poteter.

Høstingen av nye, norske poteter startet siste uka i mai, først i små mengder. Det var høy etterspørsel etter norske nypoteter utover i juni, og kvaliteten var god i butikkene. Etterspørselen etter norske poteter holdt seg jevnt høy gjennom sommeren og nypotetene ble gradvis erstattet av mer lagringsdyktige varianter. Omsetningen av konsumpoteter var høyere enn tidligere år.

Etterspørselen etter norske agurker har holdt seg høy, og andelen norsk er ca. 80 pst. Omsetningen av norske tomater og agurker holdt seg stabil fra 2024 til 2025.

2025 endte med avlinger omtrent på normalnivå for de fleste kulturer. Omsetningen av gulrot økte, og norskandelen er på om lag 97 pst. Lagertellingen per 1. januar 2026 viser at det er stabil tilgang på norske produkter.

Den store satsingen på norske epler de siste årene har ført til økt omsetning i 2025. Både eksponering i butikk, og gjennomgående god kvalitet har hjulpet. Omsetningen av norske jordbær til konsum har hatt en marginal økning.

Det var mindre behov for konsentratproduksjon som avsetningskanal i år, selv om årets eplelesong var god. Kålrot og gul gulrot til skiver har hatt avlingssvikt, men det har blitt levert mengder på flere kulturer over kontrakt. Årets produksjon av bær til industri var bedre enn i fjor, men produksjonen av bringebær og jordbær til industri er fortsatt lav sammenlignet med historiske tall.

Korn

Produksjonen i sesongen 2025–2026 ble omtrent på nivå med fjorårssesongen. Markedsregulator Felleskjøpet Agri (FKA) anslo i sin prognose fra november en total produksjon av korn, erter og oljefrø på 1 260 000 tonn. Det er om lag 5 pst. høyere enn i 2024–2025, og 7 pst. over gjennomsnittet for de fem foregående sesongene.

Mengden bygg økte og gav ubalanse i markedet, og Omsetningsrådet vedtok i oktober ekstraordinære tiltak for å redusere overskuddet. Kvaliteten på mathveten er betydelig enn

foregående sesong med en matkornandel på 60 pst. Dette medfører at andelen norsk matkorn i mel vil øke betydelig i 2026 fra 34 pst i 2025.

4.2 Bearbeidingsindustrien, inkludert RÅK-industrien

Verdiskapingen i den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien har, justert for inflasjon, ligget stabilt de siste årene. I 2024 var verdiskapingen 53 mrd. kroner. Samlet sett har denne industrien om lag 39 000 sysselsatte.

Den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien kjøper og foredler i hovedsak norskproduserte råvarer, samtidig som den er eksponert for internasjonal konkurranse. Industrien representerer en av Norges få komplette verdikjeder, og bedriftene er spredt over hele landet.

Primærproduksjonen er avhengig av en konkurransedyktig næringsmiddelindustri som kundebase, og næringsmiddelindustrien er avhengig av stabil tilgang på råvarer som er konkurransedyktige på pris og har riktig kvalitet. For norsk næringsmiddelindustri er det en utfordring å beholde eller øke markedsandelen innenfor det voksende markedet for bearbeidede landbruksvarer. Fremtidig utvikling i industrien avhenger av både nasjonale rammebetingelser (råvarepriser, kronekurs og rentenivå) som industrien opererer under, internasjonal konkurranse og industriens egen evne til effektivisering og omstilling.

Anslagsvis 75 pst. av matkornet, 25 pst. av melkeproduksjonen og 10 pst. av eggproduksjonen i Norge inngår i produksjonen av RÅK-varer, iht. tall fra 2025. Bearbeidede varer som er omfattet av protokoll 3 til EØS-avtalen omtales som RÅK-varer, varer som er omfattet av råvarekompensasjonsordningen. En betydelig andel av norsk matkorn, melk, egg, frukt og bær går til produksjon av RÅK-varer. For de råvarene og ferdigvarene som omfattes av ordningen, blir forskjellen mellom norsk og internasjonal råvarepris kompensert ved utbetaling av tilskudd når tollsatsen alene ikke kompenserer for råvareprisforskjellen. Prisutjevningen skjer i form av prisnedskrivning av innenlandske jordbruksråvarer som benyttes til produksjonen av ferdigvarer.

Bearbeidede landbruksprodukter som omfattes av RÅK-ordningen, er spesielt utsatt for økt importkonkurranse. Importen har over tid vært økende både i verdi og mengde. I 2025 ble det importert RÅK-varer til en verdi av 25,6 mrd. kroner. Totalt ble det importert 659 000 tonn RÅK-varer, som tilsvarer en økning på 5 pst. fra 2024. Økningen i verdi fra året før var på 11 pst. Til sammenligning økte importert mengde med 1 pst. fra 2023 til 2024. Samtidig var importen i 2025 fortsatt 6 pst. lavere enn rekordnivået i 2021, da det ble importert 699 500 tonn. Storparten av importen av RÅK-varer til Norge kommer fra EU, og da særlig våre naboland. Utviklingen i råvareprisene i Norge sammenlignet med EU er viktig for konkurransevilkårene i industrien, f.eks. bakeindustrien. Internasjonale råvarepriser varierer i større grad enn norske priser gjennom året, og svingende råvarepriser har vært fremtredende på verdensmarkedet de senere årene.

I 2025 ble det utbetalt 202 mill. kroner i tilskudd for omsetning av nesten 110 000 tonn RÅK-varer, mot 225 mill. kroner året før. I denne produksjonen ble det brukt nesten 40 000 tonn tilskuddsberettigede råvarer, en økning på 20 pst. fra året før. Økningen

henger også sammen med at ordningen har blitt utvidet med ferdigretter som ris, puddinger og desserter fra 2025. Utbetalingene er redusert med 10 pst. og må ses i sammenheng med internasjonal prisutvikling og endringer i tilskuddssatser. Sjokolade er den tilskuddsberettigede varen med størst omsetning, men det utbetales mest tilskudd for pizza. Fra 1. januar 2026 ble RÅK-ordningen vareomfang utvidet med pizzaboller/-snurrer og tørket potetmos.

4.3 Utvikling i matvarekjeden

De tre store dagligvarekjedene hadde ifølge Konkurransetilsynets Dagligvarerapport 2024 markedsandeler i dagligvaremarkedet i Norge på til sammen om lag 96,5 pst. Norges-Gruppen hadde 43,5 pst. av markedet, Coop 29,2 pst. og REMA1000 hadde 23,9 pst. Bunnpris, som har innkjøps- og distribusjonsavtale med NorgesGruppen, hadde 3,3 pst. av markedet. Konkurransetilsynets kartlegging viser at Rema har hatt den største økningen i markedsandeler de siste fem årene, mens NorgesGruppen har hatt den største reduksjonen. Kartleggingen viser også at lavpriskonseptene til de tre store kjedene øker sin omsetning på bekostning av bredsortiments- og nærbutikker.

Samfunnsøkonomisk Analyse kartla i 2023 omfanget av dagligvarekjedenes egne merkevarer og vertikal integrasjon på oppdrag fra Nærings- og fiskeridepartementet. De analyserte også hvordan dette virker inn på konkurranse, pris og utvalg i dagligvarebransjen. Rapporten viser at om lag 20 pst. av dagligvarene hos de tre store dagligvarekjedene var egne merkevarer i 2022. I 2017 var tilsvarende andel 17 pst. Også andelen tilknyttede merkevarer har økt, fra 7,8 pst. i 2017 til 8,4 pst. i 2022. Dette er merkevarer der det finnes en tilknytning mellom merkevareprodusent og en dagligvarekjede, for eksempel gjennom delvis eierskap eller juridisk bindende avtaler. Totalt sett er det leverandørenes merkevarer som utgjør den største andelen av dagligvaremarkedet, med en andel på 66 pst. i 2022.

Dagligvarekjedene har betydelige eierandeler i industrien og har etablert seg innen bl.a. bakeri-, grønt- og kjøttsektoren. Vertikal integrasjon er, sammen med stor markeds-konsentrasjon i tre salgskanaler (dagligvare, storhusholdning og bensin, kiosk og servicehandel), med på å gi dagligvarekjedene vesentlig kontroll i verdikjeden. Det er også høy konsentrasjon på grossistleddet og leverandørleddet i verdikjeden for mat.

Virksom konkurranse i alle ledd i verdikjeden for mat og dagligvarer er nødvendig for at norske forbrukere skal ha både kvalitetsmessig god mat, et størst mulig vareutvalg og i ulike priskategorier. Regjeringen prioriterer arbeidet med konkurranseforholdene i verdikjeden for mat og dagligvarer høyt, og har iverksatt flere tiltak for å bedre konkurranseforholdene.

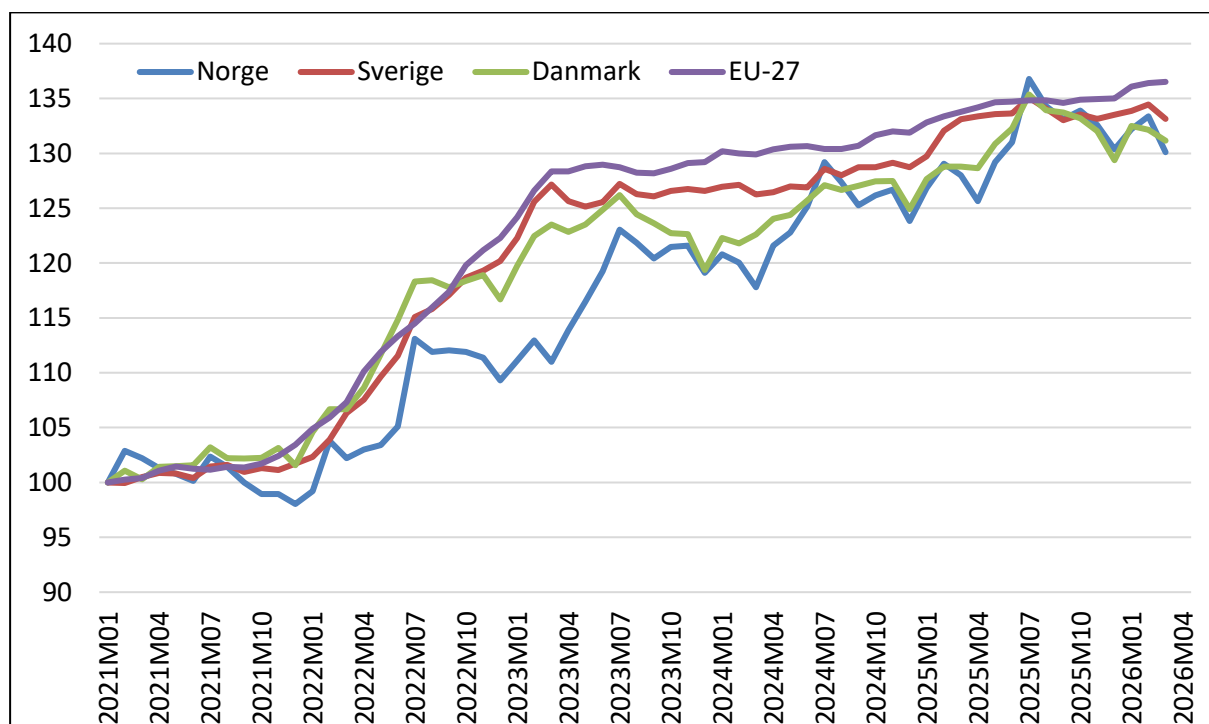
4.4 Prisutviklingen på matvarer

Siden 2021 har det vært høy prisvekst både i Norge og internasjonalt. I denne perioden har prisveksten på matvarer i Norge vært enda høyere enn den generelle prisveksten. I 2025 økte prisene på matvarer og alkoholfrie drikkevarer med 5,7 pst., mens KPI økte med

3,1 pst. I mars 2026 var tolv månedersveksten for mat og alkoholfrie drikkevarer lavere enn tolv månedersveksten i KPI for første gang siden mars 2022, men det er sannsynlig at det var påvirket av påskens plassering.

Etter at de samlede matvareprisene globalt falt i 2023 og 2024, økte prisene for 2025 med ca. 3 pst. Utviklingen gjennom året viser imidlertid at etter en økning de første sju månedene, var prisen igjen på vei nedover fra august.

Månedlig prisutvikling i Norge, Sverige, Danmark og EU-27 fra januar 2021 til mars 2026 vises i figur 4.2. Prisveksten på mat tiltok i mange andre europeiske land tidligere enn i Norge, men for perioden sett under ett, har prisveksten i Norge vært omtrent som i mange av landene rundt oss.

Figur 4.1 Utviklingen i konsumprisindeksen for mat og alkoholfrie drikkevarer i Norge, Sverige og Danmark, og harmonisert konsumprisindeks for mat i EU-27. Januar 2021=100.

Kilde: SSB, statistikkbyråene i Sverige og Danmark og Eurostat Food price monitoring tool

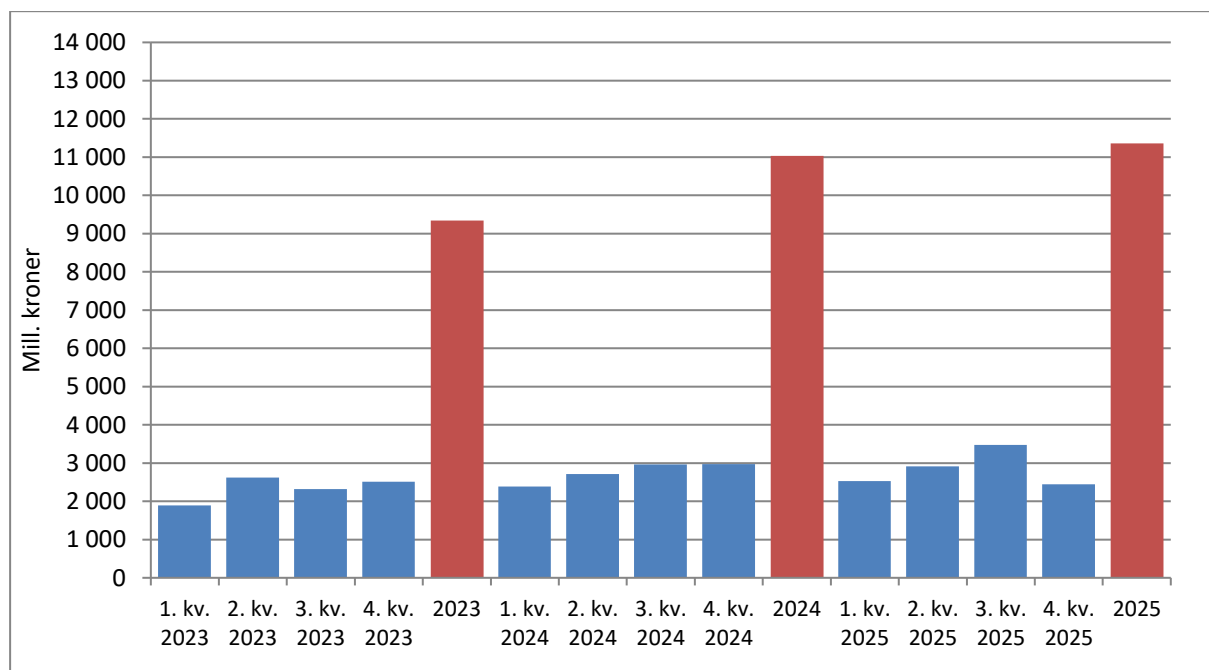
Matvarer og alkoholfrie drikkevarer utgjør ifølge vektene i SSBs konsumprisindeks 10,5 pst. av forbruksutgiftene til norske husholdninger. Matvareprisene er høye sammenliknet med mange andre land, men prisforskjellen har blitt redusert de siste årene. Prisnivået påvirkes av blant annet kostnads- og lønnsnivå, geografiske forhold, konkurranseforhold og valuta. I tillegg er norske råvarepriser høyere enn i nabolandene, blant annet som følge av landbrukspolitikken, herunder tollvernet. Ifølge Eurostat/SSB lå prisnivået på matvarer og alkoholfrie drikkevarer i Norge 31 pst. over gjennomsnittsnivået for EU-27 i 2024, mot 46 pst. over EU-27 i 2022. Av matvarene er det fisk som, relativt sett, er billigst i Norge sammenliknet med EU-27, mens kjøtt er dyrest. Prisnivået på alle varer og

tjenester til konsum i husholdningene var 24 pst. høyere i Norge enn gjennomsnittet i EU-27 i 2024.

Grensehandelen

Etter mange år med vekst i grensehandelen, ga koronatiltakene fra 12. mars 2020 nær full stans i grensehandelen. I andre halvår 2021 tok grensehandelen seg litt opp etter at restriksjonene ble hevet. Fra 2023 til 2025 har SSB beregnet at grensehandelen økte fra 9,3 til 11,4 mrd. kroner årlig. SSB endret metoden for datainnsamling fra 1. januar 2023, og tall fra da av er ikke direkte sammenlignbare med tidligere år.

Svekkelsen av den norske kronen sammenliknet med den svenske har bidratt til at det har vært mindre penger å spare enn før på å gjøre innkjøp på andre siden av grensen. Fra 1. april senkes momsen på mat fra 12 til 6 pst. i Sverige, og den siste tiden er den norske krona styrket mot den svenske. Begge deler trekker i retning av at det kan bli mer å spare på grensehandel. Kjøp av mat- og dagligvarer utgjorde 4,6 mrd. kroner i 2025, tilsvarende 40,5 pst. av den totale grensehandelen. Statistikken skiller ikke på grupper av matvarer.

Figur 4.2 Grensehandel per kvartal og år 2022–2025. Mill. kroner.

Kilde: SSB

4.5 Matpolitikken

All mat som blir omsatt i Norge skal være trygg og uten farlige smitte- og fremmedstoffer. Selv om vi hvert år opplever større og mindre utbrudd av matbårne infeksjoner, er matbåren sykdom mye mindre forekommende i Norge enn i mange andre land.

God plante- og dyrehelse er grunnleggende for mattrygghet, og en viktig innsatsfaktor for norsk landbruks verdiskaping og konkurransevne og for en bærekraftig matproduksjon.

Husdyrene har lite produksjonssjukdommer, få smittsomme sjukdommer og det er lite smitte mellom dyr og mennesker i Norge. Geografiske forhold, et kjølig klima, samt lite livdyrimport og gode overvåkings- og kontrolltiltak som næringen slutter opp om, er av stor betydning. Den gode situasjonen skyldes også målrettet arbeid og god samhandling mellom norske myndigheter, husdyrnæringene og forsknings- og forvaltningsstøtteinstitusjonene.

Norsk dyrehelse er under press fra omverdenen, og i løpet av de siste årene har gamle, kjente husdyrsjukdommer dukket opp igjen i tillegg til utbrudd av sjukdommer vi ikke har hatt tidligere. Det er blant annet påvist storfetuberkulose som vi ikke har hatt på mange år. Vi har også i 2025 hatt utbrudd av fugleinfluenza hos villfugl og i en kommersiell fjørfebesetning i Nordland. Endret klima og høyere temperaturer har betydning for risikobildet, og vi må være forberedt på nye utbrudd av dyresjukdommer og sjukdommer som smitter mellom dyr og mennesker. Situasjonen krever økt bevissthet, overvåking og beredskap.

Plantehelsen i Norge anses som god, men svakheter i plantehelseregelverket og importkontrollen truer plantehelsen. Import av planter utgjør en betydelig risiko for å introdusere nye, alvorlige planteskadegjørere. Det er en stor vekst i import av planter. I 2025 ble det importert 96,6 mill. levende planter mot 25,4 mill. i 2004 (kilde Statistisk Sentralbyrå). Risikoen ved import forsterkes av manglende importkontroll, fravær av systematisk overvåking og utilstrekkelig oversikt over skadegjørere nasjonalt, i tillegg til klimaendringer og reduksjon i tilgang på plantevernmidler. Mattilsynet har som tidligere år gjort funn av plantevernmiddelrester og mykotoksiner i importerte varer. Det er også viktig å kjenne til forekomst av plantevernmidler og deres metabolitter i vann.

Antibiotikaresistens er en av de alvorligste truslene mot menneskers og dyrs helse. Et høyt forbruk av antibiotika øker forekomsten av resistente bakterier. Den gode situasjonen i Norge skyldes blant annet god helse hos dyrene, samt en restriktiv praksis for bruk av antimikrobielle preparater.

Meld. St. 8 (2024-2025) *Dyrevelferd* peker ut en overordnet retning for en kunnskapsbasert og stegvis forbedring av dyrevelferden. Vurderinger knyttet til dyrevelferd må sees i sammenheng med andre viktige hensyn, som dyrehelse og mattrygghet, konkurransekraft og økonomi.

God dyrevelferd er et mål i seg selv. God dyrehelse er en forutsetning for god dyrevelferd. Høye dyrevelferdskrav, sammen med god dyrehelse og lavt forbruk av antibiotika, utgjør en viktig merverdi for den norske matproduksjonen. Regjeringen viser til at det er gjort mye bra arbeid for å styrke dyrevelferden, og løfter spesielt frem den jobben som gjøres av næringene selv. Det er likevel rom for forbedringer. Tilstrekkelig plass, og varierte og stimulerende miljøer har stor betydning for dyrs velferd.

God faglig beredskap, kunnskapsutvikling og formidling er avgjørende for å nå matpolitiske mål og for å sikre en kunnskapsbasert forvaltning. Arbeidet for trygg mat må stadig tilpasses nye trender, endrede klimatiske forhold og utviklingen i det globale matvaremarkedet og forsyningskjedene. Endringene kan skape nye muligheter, som for eksempel at nye ressurser kan brukes til mat, fôr og gjødsel, men også nye trusler, slik

som økt fare for utvikling av antibiotikaresistens eller overføring av sykdom fra dyr til mennesker.

Hoveddelen av regelverket på matområdet er harmonisert innenfor EØS. EØS-avtalen krever at regelverket i EU og Norge så raskt som mulig skal være det samme. Regjeringen legger vekt på tidlig involvering av interessentene, tydelige posisjoner og målrettet innsats i regelverksutviklingen.

Tilstrekkelig tilgang på veterinærtjenester er vesentlig av hensyn til dyrevelferd, dyrehelse, mattrygghet og landbruk i hele landet.

5 Importvernet og internasjonale forhold

Dette kapitlet gir en oversikt over internasjonale forhold og hvordan de påvirker det norske markedet. I kapittel 5.1 beskrives generelle internasjonale forhold. I kapittel 5.2 beskrives utviklingen i internasjonale matvaremarkeder og i kapittel 5.3 omtales import og eksport av landbruksvarer. I kapittel 5.44 beskrives Verdens Handelsorganisasjon (World Trade Organization –WTO) og landbruksavtalen spesielt. I kapittel 5.55 beskrives EUs landbrukspolitik. I kapittel 5.66 beskrives forhandlinger om handelsavtaler.

5.1 Internasjonale forhold

Handel bidrar til økonomisk vekst og utvikling, og utviklingen over tid har gått i retning av reduserte handelsbarrierer og økt handel. FNs organisasjon for handel og utvikling (UNCTAD) anslår at verdenshandelen med varer økte med 6 pst. i 2026. Samtidig forventes det at den økonomiske veksten i 2025 og 2026 blir på 2,6 pst, ned fra 2,9 pst i 2024.

Rammene for tollvernet for norske jordbruksvarer er gitt gjennom Norges internasjonale avtaler. Det maksimalt tillatte tollnivå for jordbruksvarene går frem av Norges WTO-forpliktelser. Norge har inngått frihandelsavtaler, der handelspartene får tilgang til det norske markedet til reduserte tollsatser eller gjennom tollfrie kvoter. Videre har Norge på ensidig basis gitt tollettelser til utviklingsland gjennom ordningen for generelle tollpreferanser (GSP). Innenfor denne ordningen gis utviklingslandene ulik grad av tollettelser avhengig av utviklingsnivå og produkt.

Den senere tiden har man opplevd økt geopolitisk spenning, mer tilspisset økonomisk konkurranse, og at handelspolitikk og globale verdikjeder benyttes i rivaliseringen mellom stormaktene. Verdens Handelsorganisasjon (WTO), som har en sentral rolle i internasjonal handelspolitikk, har vært preget av uløste problemer, særlig knyttet til evnen til å inngå nye avtaler. Norske myndigheter støtter opp om WTO som fundamentet for et regelbasert globalt handelssystem, som Norge, som en åpen økonomi, er helt avhengig av.

Krigen i Ukraina og stormaktsrivalisering har gjennom flere år påvirket handelsstrømmer og handelspolitiske virkemidler. De siste måneders utvikling med krigen i Iran og tidvis stenging av Hormuzstredet har medført betydelig høyere energipriser, og dermed økte kostnader og markedsforstyrrelser for en lang rekke varer. Dette understreker at våre forsyningslinjer kan være sårbare. De geopolitiske motsetningene man opplever i dag, skaper usikkerhet og kan også over tid endre handelen mellom land og regioner.

Handelspolitikk ses i økende grad i sammenheng med sikkerhetspolitikk og energipolitikk. Dette gir seg uttrykk i prioriteringene som gjøres av viktige aktører globalt. EU vektlegger konkurransekraft, grønn omstilling og regulering, samt åpen strategisk autonomi og sikkerhet. USA er opptatt av å redusere handelsunderskuddet, som de mener bla. har oppstått som følge av handelspolitiske virkemidler hos land som eksporterer til USA. Økte tollsatser, og ulike tollsatser overfor ulike land, har vært benyttet som et virkemiddel fra USAs side. Kina preges på sin side av globale ambisjoner og sterk statlig styring av økonomien, og har bygd opp produksjonskapasitet i enkeltsektorer som langt

overgår etterspørselen i verdensmarkedet. Dette har ført til kinesisk markedsdominans og fallende globale priser. Den sterke veksten i Indias økonomi fortsetter.

Etter store svingninger i prisen på bulkfrakt de første årene på 2020-tallet, var prisene mer stabile i 2024. I 2025 økte imidlertid internasjonale fraktpriser igjen, som følge av uro i handelspolitikken og utviklingen i Midtøsten. Blant annet førte Irans trusler om å stenge Hormuzstredet til oppgang i prisene, selv om blokaden ikke ble iverksatt. Krigen i Iran og usikkerhet med tidvis stenging av Hormuzstredet i 2026 har ført til økte fraktpriser, så vel som økte energipriser.

Høye energipriser øker kostnadene i produksjonen av mat, og dermed de globale matvareprisene. Prisen på naturgass påvirker norske produsenter gjennom både energikostnader og energipriser. De første månedene av 2026 har prisene vært preget av stor ustabilitet. Etter USAs bombing i Iran, og usikkerheten rundt frakt av olje og gass ut gjennom Hormuzstredet har prisene steget kraftig, og deretter vært svært volatile.

Den norske kronen har vært svak siden høsten 2022, og i 2025 var gjennomsnittskursen mot euro og amerikanske dollar på henholdsvis 11,72 kroner og 10,39 kroner. Års-gjennomsnittet var 1 pst. høyere enn i 2024 for euro, mens kronen styrket seg mot amerikanske dollar. Urolige økonomiske tider bidrar normalt til en svakere krone, mens høy oljepris drar i motsatt retning. Per januar 2026 var det forventet at kronen skulle styrke seg mot både euro og amerikanske dollar fremover.

Prisene på mineralgjødsel (kunstgjødsel) påvirker kostnadene i planteproduksjonene. I juli 2025 informerte Felleskjøpet Agri om at de ikke lenger ville sette langsiktige gjødselpriser i det norske markedet, men justere prisene oftere i takt med utviklingen i det globale markedet. Prisene på energi og viktige råvarer er i sin tur bestemmende for prisen på mineralgjødsel. I 2025 økte prisene fra et lavere, stabilt nivå i 2024. Blant årsakene var høye priser på innsatsfaktorer og handelsrestriksjoner som følge av sanksjoner. I starten av 2026 sank de internasjonale prisene som følge av lavere etterspørsel og fall i gassprisene. Med uroen i Midtøsten og usikkerheten rundt eksport ut Hormuzstredet har prisene økt vesentlig.

Handelspolitikken preges av balansegangen mellom nasjonale interesser og en tettere integrasjon i den globale økonomien. Handelspolitiske motsetninger mellom land øker og globale handelsstrømmer endres. Det er tendenser til økt regionalisering og antydninger til økonomisk fragmentering mellom enkelte land og industrier. Verdenshandelen har likevel fortsatt å vokse, men veksten har vært særlig drevet av handel med tjenester. Bildet er sammensatt med betydelig grad av usikkerhet for fremtiden.

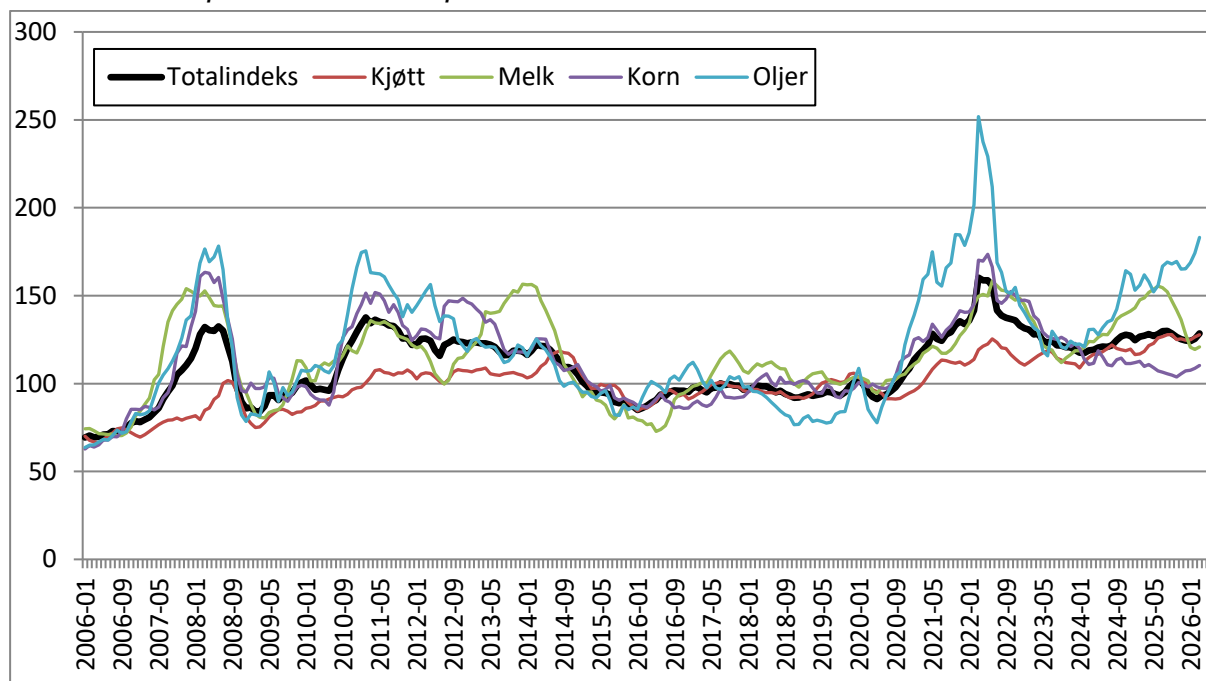
Regjeringen vil ivareta norske landbruksinteresser i internasjonale handelsforhandlinger hvor landbruk inngår, i samsvar med regjeringens mål for landbrukspolitikken.

5.2 Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder

Som omtalt har det de siste årene vært økt geopolitisk spenning. Økte kostnader har gitt økte matvarepriser. Det har vært betydelige prissvingninger for de ulike råvaregruppene.

Figur 5.1 viser FAOs prisindeks for matråvarer for perioden 2006–2025. Etter Russlands invasjon av Ukraina nådde FAOs matvareprisindeks i mars 2022 sitt høyeste nivå siden den ble etablert i 1990, deretter falt indeksverdien gjennom 2023. I 2024 snudde trenden og prisene økte gradvis gjennom 2024 og første halvår av 2025. I 2026 har prisene økt med 3,5 pst. siden januar, og alle varekategorier har hatt prisvekst. Prisveksten i mars er bl.a. knyttet til sterkt økte energipriser som følge av konflikten i Midtøsten.

Faktorer som påvirker matvarepriser

Figur 5.1 FAOs prisindeks for matråvarer 2006–2025. Gjennomsnitt 2014–2016=100.

Kilde: FAO

Makroøkonomisk utvikling

Global vekst holdt seg opp gjennom første halvår av 2025, til tross for geopolitiske spenninger og tiltakende handelskrig etter Trump administrasjonens kunngjøring av globale tollsatser i april 2025. I G20, som utgjør over 80 pst. av verdensøkonomien, økte aktiviteten med omtrent 0,9 pst. fra første til andre kvartal i 2025, ifølge OECD. Dette kommer etter en vekst på 0,7 pst. i første kvartal. Økt vareproduksjon som følge av fremskyndede leveranser i forkant av varslede tolløkninger bidro til å holde aktiviteten oppe. Få land svarte med gjensidige tolltiltak, noe som også bidro også til økonomisk aktivitet og handel klarte seg bedre enn antatt. Veksten i global økonomi holdt seg overraskende godt gjennom 2025, og endte til slutt på i overkant av 3 pst. Dette er på linje med gjennomsnittet de siste tjue årene. Aktiviteten har blitt drevet av lavere inflasjon, lavere renter og ekspansiv budsjettpolitikk i flere store økonomier. Store teknologiinvesteringer knyttet til kunstig intelligens, særlig i USA, har også bidratt til å løfte aktiviteten. Samtidig har økte forsvarsinvesteringer stimulert aktivitet i Europa.

Usikkerheten fremover er stor. USAs tolløkninger og angrepet på bl.a. Venezuela og Iran innebærer økt risiko for forstyrrelser i oljemarkedet, som vil gi høye energi kostnader med dets konsekvenser for global vekst. En videre tilspissing av handelskonflikten mellom USA og Kina eller USA og EU utgjør også er en åpenbar nedsiderisiko for global aktivitet.

I IMFs seneste «World Economic Outlook» fra april ventes den globale økonomien å vokse med 3,1 pst. i 2026, dette ned fra 3,3 pst. ved tidligere anslag. Prisene på olje, gass og gjødsel har steget kraftig grunnet blokkeringen av Hormuzstredet. IMF venter med det også en høyere inflasjon på 4,4 pst. i år, som er 0,6 pst. høyere enn ventet i januar. IMFs prognoser forutsetter en relativt kortvarig konflikt med midlertidige forstyrrelser i energimarkedene. I mer ugunstige scenarier, der energiprisene holder seg høye ut året vil den globale veksten avta og inflasjonen øke betydelig mer. IMF påpeker at virkningen på fremvoksende økonomier, vil være nesten dobbel så stor som på mer utviklede økonomier og at særlig lavinntektsland som importerer store volumer mat og energi vil bli særlig hardt rammet.

Det norske forbrukermarkedet har vært stabilt, tross uro internasjonalt og prisvekst på mat- og drikkevarer. Konsekvensene av de internasjonale forholdene for Norge har først og fremst vært knyttet til kronekurs, prisutvikling på råvarer og innsatsfaktorer, og dermed også på matpriser for forbrukeren, ikke bortfall av produksjon eller varer.

For Norge, som en liten og åpen økonomi, er det avgjørende å opprettholde gode handelsforbindelser. Norge fortsetter å prioritere samarbeid i multilaterale fora som WTO og FAO. Arbeidet i WTO for å fremme en åpen og regelbasert verdenshandel er viktig for Norge og for vår matvareberedskap, se også omtale i kapittel 5. Samtidig styrker Norge sin nasjonale beredskap og produksjon for å sikre matvareforsyningen i møte med internasjonale utfordringer.

Matsikkerhet og ernæring globalt

Ifølge FAO er mellom 638 og 720 mill. mennesker, tilsvarende rundt 7.8 – 8.8 pst. av verdens befolkning, rammet av sult og underernæring globalt. Dette er en liten nedgang siden 2022, grunnet bedret status blant annet i Sørøst-Asia og Sør-Amerika. Krig, konflikt og økte utfordringer med tørke og ekstremvær er de viktigste årsakene til matvarekriser, som i Sudan der 41 pst. av befolkningen er rammet av akutt matvaremangel.

Koronapandemien, klimakrisen, regionale konflikter og krigen i Ukraina, prisøkninger og tilbudssvikt fra sentrale eksportører av matvarer og innsatsmidler har kommet på toppen av andre lokale og globale kriser som har gitt økt matmangel i verden de siste årene. Samtidig har det blitt mer utfordrende for bønder over hele verden å produsere mat, fordi priser på drivstoff, energi og kunstgjødsel har vært høye. Dette komplekset av utfordringer utgjør en økende trussel for importavhengige og politisk ustabile land – både humanitært, sosialt og sikkerhetspolitisk.

Risiko for en forverring av den globale matsikkerhetssituasjonen øker dag for dag som følge av stengningen av Hormuzstredet. Ifølge FAO transporteres 20 til 45 pst. av sentrale

innsatsfaktorer til landbruket gjennom Hormuzstredet. Gode tall for kornproduksjon globalt har foreløpig bidratt til å dempe effekten på globale matvarepriser, men økte energi og gjødselpriser kan føre til lavere produksjon globalt med konsekvenser for globale matvarepriser på sikt. Situasjonen rammer avlingssesong og matsikkerhets-situasjon regionalt, særlig det Sørlege Asia, Øst- Afrika og Midtøsten. Ved endringer i avlingsnivå i Brasil og Thailand vil en kunne se systemiske konsekvenser. Andre faktorer, som ekstremvær og værphenomen som El Niño vil også ha betydning og kan potensielt forsterke den eksisterende krisen.

5.3 Import og eksport

Norge importerte jordbruksvarer i 2025 til en verdi av 125,5 mrd. kroner, en økning på 6,1 pst. målt i verdi. Målt i mengde økte importen med 4,9 pst. Som følge av underskudd i det norske markedet i 2025 økte importen av kjøtt og kjøttvarer med hele 45 pst. sammenlignet med året før. Importen av frukt og grønt økte også. Importen av korn gikk derimot ned med 8 pst. i 2025, noe som kan forklares med en betydelig økning i norsk kornproduksjon både i 2024 og 2025.

Av importen var om lag 80 pst. tollfri. Det meste av importen består av varer som ikke produseres i Norge eller som er nødvendige innsatsvarer til næringsmiddelindustri eller havbruket. Fiskefôr eller råvarer til fiskefôr utgjorde 26 pst. av jordbruksvareimporten.

Den største andelen av importen av jordbruksvarer i 2025 kom fra EU, med en importverdi på 76 mrd. kroner, dvs. 61 pst. av vår totale landbruksimport målt i verdi. Det blir importert mye fra våre nærmeste naboland, og sammen med Nederland stod Sverige og Danmark for om lag en fjerdedel av den totale importen, målt i verdi, i 2025. Utenfor EU er Brasil den klart største eksportøren av jordbruksvarer til Norge.

Importen av jordbruksvarer fra u-land økte i verdi, med rundt 12 pst., fra 2024 til 2025. Importverdien av jordbruksvarer fra utviklingsland endte på 31,1 mrd. kroner i 2025, en økning fra 27,8 mrd. kroner i 2024. Import fra utviklingsland utgjorde, som i 2024, omtrent 24 pst. av totalimporten av jordbruksvarer. En betydelig del av denne importen kommer fra Sør-Amerika og Asia, i hovedsak fôrvarer til havbruksnæringen. Våre største importmarkeder blant utviklingslandene var i 2025 Brasil, Peru, Kina, Belarus og India.

Toll- og kvotefri markedsadgang for produkter fra de fattigste landene er, og har lenge vært, et sentralt tiltak i norsk handels- og utviklingspolitikk. Alle land kategorisert som minst utviklede land (MUL) på OECDs DAC-liste og lavinntektsland med mindre enn 75 mill. innbyggere, omfattes i dag av nulltoll-ordningen. Andre utviklingsland, fra lavinntekts- til øvre mellominntektsland, får også vesentlige tollreduksjoner ved eksport til Norge gjennom GSP-ordningen. Namibia, Botswana og Eswatini har i tillegg særskilte eksportmuligheter for storfekjøtt og sauekjøtt til Norge, innenfor årlige kvoter på 3 700 tonn for storfekjøtt og 400 tonn for sauekjøtt.

Importen av jordbruksvarer fra nulltoll-landene var totalt på 1,6 mrd. kroner i 2025. Dette er en økning på 22 pst. fra 2024. Den største importen fra nulltoll-land i 2025, målt i

verdi, var snittblomster. Størstedelen av importen kom fra Kenya, som sammen med Etiopia stod for to tredjedeler av all importen av snittblomster til Norge i 2025. Importen av snittblomster har økt jevnt de siste årene, og andelen som kommer fra nulltoll-land er stigende.

Importen av fett og oljer av fisk fra nulltoll-land økte mye fra 2024 til 2025, både målt i mengde og i verdi. Denne importen kom kun fra Mauritania. Også importen av kaffe fra nulltoll-land økte mye i 2025. Denne importen kom først og fremst fra Kenya og Etiopia.

Det ble eksportert jordbruksvarer til en verdi av 20,3 mrd. kroner, en økning på 5,7 pst. fra året før. Det eksporteres mye landbruksvarer som ikke direkte avtar råvarer fra norsk jordbruk. Blant de største eksportvarene, målt i verdi, finner vi blant annet produkter som tilberedte næringsmidler, dyrefôr, fett og oljer av fisk, fiskefôr og soyaolje produsert av importerte soyabønner. Av sentrale norske jordbruksvarer var eksporten av kjøtt den største med 556 mill. kroner, målt i verdi, etterfulgt av ost med 308 mill. kroner. Etter en nedgang i eksporten av ost de to foregående årene, doblet eksporten seg fra 2024 til 2025. Det var først og fremst eksporten av faste oster som økte i verdi. Våre naboland importerer de meste av osten.

5.4 WTO – Landbruksavtalen

WTO ble opprettet 1. januar 1995. Samtidig ble det etablert egne avtaler om landbruk (Landbruksavtalen) og om sanitære og plantesanitære forhold (SPS-avtalen) under det multilaterale avtaleverket om handel med varer. Landbruksavtalen legger viktige rammebetingelser for den nasjonale landbrukspolitikken gjennom forpliktelser og rettigheter på de tre områdene markedsadgang, internstøtte og eksportsubsidier.

Markedsadgang

Norges forpliktelser når det gjelder øvre tillatte tollsatser og importkvoter fremgår av Norges bindingsliste til WTO (vedlegg til St.prp. nr. 65 (1993–94)). Norge har notifisert bruk av importkvoter til og med 2024.

Internstøtte

WTOs landbruksavtale skiller mellom støtte som er underlagt forpliktelser om reduksjon (såkalt gul støtte), og støtte som ikke er underlagt slike forpliktelser (såkalt blå og grønn støtte). For den sistnevnte kategorien støtte eksisterer det ingen øvre beløpsbegrensning, men støtteordningene må oppfylle visse kriterier for å være unntatt fra begrensningen.

Norges notifisering av støtte til landbruket for 2024 ble sirkulert av WTO 6. januar 2026. Denne vil bli gjennomgått i møtet i Landbrukskomiteen i WTO i mai 2026. Grønn støtte skal ha liten eller ingen innvirkning på produksjon og handel, og er unntatt reduksjonsforpliktelser. For Norges del omfatter denne kategorien støtte til bl.a. miljøprogrammer og velferdsordninger. For 2024 var notifisert grønn støtte på 14,2 mrd. kroner. Dette var en økning på 1,5 mrd. kroner fra 2023.

Blå støtte er ordninger under programmer som skal begrense produksjonen, og som er basert på faste arealer eller avlinger, eller på et fast antall dyr. Blå støtte er unntatt fra reduksjonsforpliktelsene. For 2024 var notifisert blå støtte på 9,5 mrd. kroner. Dette var en økning på 800 mill. kroner fra 2023.

Samtlige interne støttetiltak til fordel for jordbruksprodusenter som ikke er omfattet av ett av unntakene, er underlagt begrensninger som er uttrykt ved hjelp av et samlet mål for støtte, AMS (Aggregate Measurement of Support), også omtalt som gul støtte. Gul støtte er verdien av differansen mellom norske målpriser (løpende) og faste referansepriser fra perioden 1986–1988 multiplisert med tilhørende volumer, i tillegg til prisstøtte over budsjett, fratrukket særavgifter. Norges maksimalt tillatte gule støtte er på 11,449 mrd. kroner. For 2024 var det notifiserte nivået i gul boks 11,0 mrd. kroner. Dette var en økning fra 2023 på 1,4 mrd. kroner, hovedsakelig som følge av større kornavlinger i 2024, samt noe økning som følge av endringer i grunntilskudd kumelk som medførte at tilskuddet fra og med 2024 inngår i beregningen av AMS. Omlegging til volummodell for melk fra 1. november 2024 førte til at notifisert gul støtte i 2024 ble lavere enn den ville vært ved videreføring av målprissystemet. Full effekt av omlegging av prissystemet vil sees i notifiseringen for 2025.

Eksportstøtte

Som følge av vedtak på ministerkonferansen i WTO i 2015 ble Norges ordninger for eksportstøtte avvirket ved utgangen av 2020. Dette ble formalisert i Norges reviderte bindingsliste til WTO (godkjent 28.2.2018).

Landbruksforhandlingene

Det har vært vanskelig å få enighet om reformer av landbrukspolitikken i WTO etter Uruguay-runden i 1994. Dette skyldes at avstanden mellom enkelte av medlemmene i WTO, på sentrale punkter, har vært for stor. En har imidlertid kommet til enighet på flere enkelttema, som tollkvoteadministrasjon for landbruksvarer, offentlige matvarelager i utviklingsland og tilbakeholdenhet i bruken av alle former for eksportstøtte (i 2013) og endelig avvikling av eksportstøtte for landbruksvarer (i 2015).

På WTOs ministerkonferanse i Yaoundé, Kamerun, i mars 2026 var reformer i WTO og grenseoverskridende handel med elektroniske varer og tjenester sentrale tema. Ministermøtet klarte ikke å komme til enighet, og arbeidet med disse temaene vil fortsette i Genève frem mot hovedrådsmøtet i begynnelsen av mai. Det ble heller ikke enighet om en erklæring om å starte opp igjen forhandlinger på landbruk. Det er uklart hvordan videre drøftinger og forhandlinger i WTO om reformer i landbrukspolitikken vil skje etter årets ministermøte og frem til neste ministermøte i WTO i 2028.

5.5 EUs landbrukspolitik

EU iverksatte 1. januar 2023 landbrukspolitikken som gjelder til utgangen av 2027. Denne har ni målsettinger. Dette er å sikre en rimelig inntekt for bøndene, øke konkurransekraften, styrke bondens posisjon i verdikjeden, iverksette tiltak knyttet til klima, miljø, og

biologisk mangfold, sikre rekruttering, utvikle nye arbeidsplasser i distriktene, sikre trygg og sunn mat og fremme kunnskap og innovasjon. EU legger stor vekt på klima og miljø i sin landbrukspolitikk. 40 pst. av EUs landbruksbudsjett skal bidra til å oppnå EUs målsettinger knyttet til klimagassutslipp og klimaendringer. Videre skal 25 pst. av den direkte støtten under budsjettet brukes på et eget miljøprogram.

Medlemslandene har fått større ansvar for gjennomføringen av politikken enn tidligere. Hvert enkelt medlemsland har utarbeidet en strategi som beskriver nasjonale utfordringer og virkemidler de vil benytte for å nå EUs felles mål for landbruket. Det legges opp til økt fleksibilitet for medlemslandene i bruk av virkemidlene for bygdeutvikling, bl.a. støtte til innovasjon, modernisering og styrket konkurransekraft.

Kommisjonen fremmet i juli 2025 forslag til EUs neste langtidsbudsjett for 2028-2034, samt forslag til ny landbrukspolitikk i samme periode. Mange av virkemidlene og støtteprogrammene videreføres, men med en noe endret innretning. I forslaget målrettes for eksempel den arealbaserte inntektsstøtten mot aktive bønder, små og mellomstore bruk og unge bønder, gjennom å innføre reduserte tilskudd per areal opp mot et fast tak på 100 000 euro per gård. Videre legges det i forslaget opp til forenkling av regelverket, herunder bl.a. forenkling av miljø- og klimakrav under et nytt rammeverk for «farm stewardship» der medlemslandene i større grad selv kan definere krav tilpasset nasjonale og regionale forhold innenfor felles EU-mål.

Den største endringen gjøres i kommisjonens forslag til nytt langtidsbudsjett, der landbruksbudsjettet (i dag inndelt i to ulike fond) slås sammen med flere andre budsjettposter i ett, nytt stort fond – omtalt som Nasjonalt og regionalt partnerskapsfond. Landbrukspolitikken vil inngå sammen med blant annet samhörighetspolitikken, fiskeri og enkelte sikkerhetsrelaterte utgifter i én felles budsjettstruktur. Sammenslåingen åpner for økt konkurranse om midlene og større politisk prioriteringsrom for medlemslandene når de skal vedta egne nasjonale og regionale partnerskapsplaner for bruk av budsjettmidlene. Forslaget fra kommisjonen ligger nå til behandling i rådet og i parlamentet, og forhandlingene forventes ikke å være slutførte før tidligst neste år.

Landbrukspolitikken er ikke en del av EØS-avtalen, men utviklingen av EUs felles landbrukspolitikk har likevel betydning for norsk landbruk og næringsmiddelindustri. Prisutviklingen og politikktutformingen i EU på jordbruksprodukter påvirker omfanget av import, grensehandel og konkurransekraft til næringsmiddelindustrien. En betydelig del av EUs regelverk på klima- og matområdet er helt eller delvis EØS-relevant og kan omfatte flere sektorer. Regelverksutviklingen i EU er et prioritert område for departementet. Det er opprettet et eget EØS-forum for landbruk for å styrke dialogen med landbruket og andre berørte organisasjoner i regelverksutformingen.

5.6 Forhandlinger om handelsavtaler

Utover EØS-avtalen og Norges bilaterale avtaler med Storbritannia, Færøyene og Grønland, har Norge gjennom EFTA (Norge, Sveits, Island og Liechtenstein) inngått 34 frihandelsavtaler med til sammen 45 land. I oktober 2025 trådte en handels- og økonomisk partnerskapsavtale (TEPA) mellom EFTA-medlemmene og India i kraft. Thailand og

EFTA-statene kom til enighet om en avtale i november 2024 som forventes å tre i kraft i 2026. Norge og de øvrige EFTA-landene signerte også en ny og omfattende frihandelsavtale med Kosovo i januar 2025.

I desember 2024 fullførte EFTA-statene og Ukraina moderniseringen av frihandelsavtalen, som har vært i kraft siden 2012. Den moderniserte avtalen vil inkludere et nytt kapittel om bærekraftig utvikling samt reviderte bestemmelser om varehandel. Partene gjennomgikk også markedsadgang for varer, noe som resulterte i liberalisering av handel innenfor visse produktkategorier som f.eks. råvarer til fiskefôr. Utover handel har avtalen også stor utenrikspolitisk betydning, fordi den støtter at Ukraina integreres i det europeiske fellesskap.

EFTA-statene og MERCOSUR-landene Argentina, Brasil, Paraguay og Uruguay kom til enighet om en frihandelsavtale 2. juli 2025, og avtalen ble signert 16. september 2025. Avtalen vil bli lagt frem for Stortinget våren 2026. For jordbruk er det gitt konsesjoner innenfor eksisterende landbrukspolitikk. Sensitive jordbruksprodukter er skjermet. Dette gjelder eksempelvis for de grasbaserte produksjonene som storfe og sau.

Norge har i hovedsak gitt MERCOSUR bilaterale importkvoter og tollettelser på jordbruksvarer der vi har import i dag, og der importen ikke går på bekostning av norsk produksjon. Dette gjelder eksempelvis mais, melasse og soyamel. Soya importeres generelt tollfritt inn til Norge.

6 Hovedtrekk i tilbudet

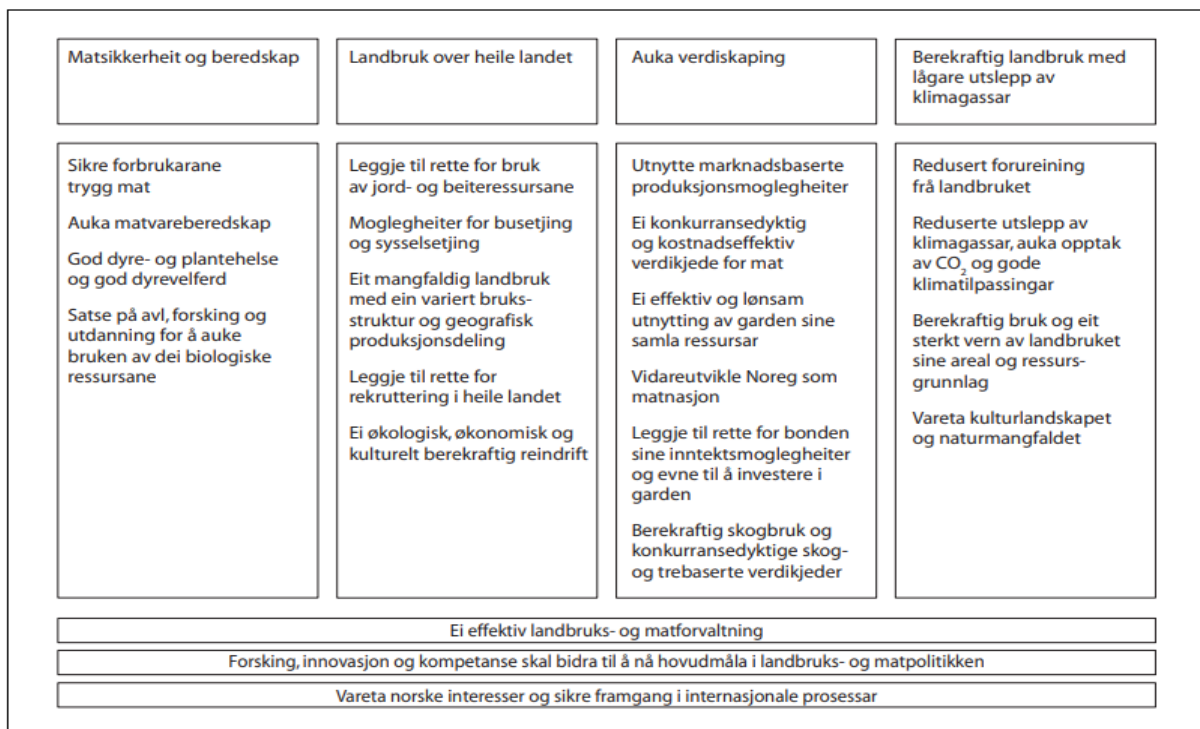
6.1 Mål og rammer for oppgjøret

Kapittel 1–5 gjennomgår grunnlaget for forhandlinger om ny jordbruksavtale. Meld. St. 11 (2023–2024) *Strategi for auka sjølvforsyning av jordbruksvarer og plan for opptrapping av inntektsmoglegheitene i jordbruket* og Meld. St. 10 (2024–2025) *Prinsipper for tallgrunnlag m.m. i jordbrukspolitikken* utgjør, sammen med Stortingets behandling av fjorårets jordbruksavtale, sentrale premisser for årets oppgjør.

Hovedavtalen for jordbruket sier at jordbruksavtalens formål er å regulere tiltak som er egnet til å fremme fastlagte mål for jordbruket, og som ikke er uttømmende regulert ved lov, stortingsvedtak eller forskrift. Hovedavtalen sier også at jordbruksavtaler står tilbake for lover og stortingsvedtak, og kan heller ikke kreves gjennomført i strid med traktater som er bindende for staten.

6.1.1 Hovedmålene i jordbrukspolitikken

Gjeldende mål for landbrukspolitikken er gjengitt i Landbruks- og matdepartementets budsjettproposisjon for 2026, jf. figur 6.1. Jordbruksoppgjørets oppgave er å utvikle virkemidlene med sikte på en best mulig samlet måloppnåelse.

Figur 6.1 Målene for landbrukspolitikken

6.1.2 Et mer bærekraftig matsystem

FNs bærekraftsmål vedtatt i 2015 er verdens felles handlingsplan for bærekraftig utvikling frem mot 2030, og utgjør en overbygning for alle land og samfunnsområder. Samtidig

med global vekst i matproduksjonen har også forekomsten av sult og feilernæring økt globalt, og kostnader knyttet til miljødeleggelse og ressursbruk er blitt mer tydelig. En viktig erkjennelse er derfor at mål for matproduksjon ikke kan ses isolert, men henger sammen med mål for verdiskaping og sosial likhet, helse, forbrukeradferd, miljø og bekjempelse av klimaendringer. Begrepet «bærekraftige matsystem» er ment å fange opp disse sammenhengene. Regjeringen har satt ned et offentlig utvalg som skal utrede fremtidens matsystemer og som skal levere sin rapport 1. november 2026. Ekspertutvalget skal identifisere muligheter, utfordringer og dilemma, og komme med anbefalinger til tiltak. Arbeidet skal legge grunnlag for en stortingsmelding om fremtidens matsystemer, der folkehelse, klima, natur og landbruks- og matpolitikken blir satt i sammenheng.

Økonomisk bærekraft

Fra et samfunnsøkonomisk perspektiv er økonomisk bærekraft knyttet til effektiv ressursbruk og måloppnåelse. Fra et bedriftsøkonomisk perspektiv dreier økonomisk bærekraft seg om lønnsomhet, dvs. balanse mellom inntekter, kostnader og produktivitetsutvikling. Forutsigbare rammevilkår og gode inntektsmuligheter er grunnleggende forutsetninger for at jordbruksproduksjonen skal oppnå tilstrekkelig økonomisk bærekraft og bidra til god rekruttering til næringen. Målet om økt selvforsyning krever mer konkurransedyktig planteproduksjon til mat og fôr. Økt omsetning og forbruk av norsk korn, proteinvekster, frukt og grønt bidrar også til økt verdiskaping basert på norske ressurser, mer mangfold for forbrukeren og god helse.

Miljømessig bærekraft

Statens tilbud har en tydelig natur-, miljø- og klimaprofil, med styrking av de målrettede klima- og miljøordningene, samt virkemidler knyttet til utviklings- og omstillingstiltak. Staten ønsker med tilbudet å legge til rette for en rettferdig og bærekraftig omstilling av jordbruket til et lavutslippssamfunn, klimatilpasning av jordbruket til et klima i endring, reduserte utslipp til vann og styrking av naturmangfoldet.

Sosial bærekraft

For den enkelte næringsutøver i jordbruket er sosial bærekraft sterkt knyttet til forutsigbare rammevilkår, gode velferdsordninger og inntektsmuligheter. For samfunnet for øvrig handler sosial bærekraft i jordbruket bl.a. om hvilke samfunns-goder jordbruksnæringen bidrar til totalt sett. Et sentralt mål for norsk landbrukspolitikk er målet om matvareberedskap, hvor landbruk i hele landet både bidrar til matproduksjon og til spredt bosetting og aktivitet. Det innebærer en tydelig kobling til distriktspolitikk og landbrukets bidrag til matproduksjon, sysselsetting, verdiskaping og lokalsamfunnsutvikling i hele Norge. I statens tilbud videreføres den særskilte satsingen på å styrke landbruket i Nord-Norge.

6.1.3 Selvforsyning

Regjeringen lanserte i Meld. St. 11 (2023–2024) sin strategi for å nå det ambisiøse målet om at selvforsyningsgraden, korrigert for import av fôr, skal økes til 50 pst. på energibasis. Regjeringens hovedstrategi fikk bred oppslutning ved Stortingets behandling. Den er å:

«forbedre og øke produksjonen av planteprodukter, både til mat og fôr, på en måte som styrker jordbrukets konkurransekraft mot import, slik at etterspørselen etter norske jordbruksvarer øker.»

Oppfølging av planen og tilhørende vedtak vil måtte skje på mange områder og med en rekke spesifikke virkemidler, rettet både mot ulike deler av landet og av verdikjeden. Også virkemidler over jordbruksavtalen vil være helt sentrale, og oppfølgingen av denne målsettingen er et viktig premiss for forhandlingene.

Årets avtale må ha som mål å bidra til å forbedre og øke produksjonen av planteprodukter, både til mat og til fôr, samt opprettholde den høye norskandelen av kjøtt, egg og melk. Å forbedre kvalitet er på flere områder en forutsetning for å kunne øke produksjonen. Det gjelder både for korn og grovfôr som bruker det aller meste av det norske jordbruksarealet. Mer og bedre grovfôr, og mer norsk korn til både mat og fôr i tillegg til økt produksjon av proteinvekster i Norge, skal redusere behovet for import av korn og andre råvarer til kraftfôr. Skal selvforsyningsgraden korrigert for import av fôr øke, og uten at det gir ubalanse og deretter fallende inntekter, er det en forutsetning at norsk plante-produksjon styrkes slik at importen av korn kan reduseres.

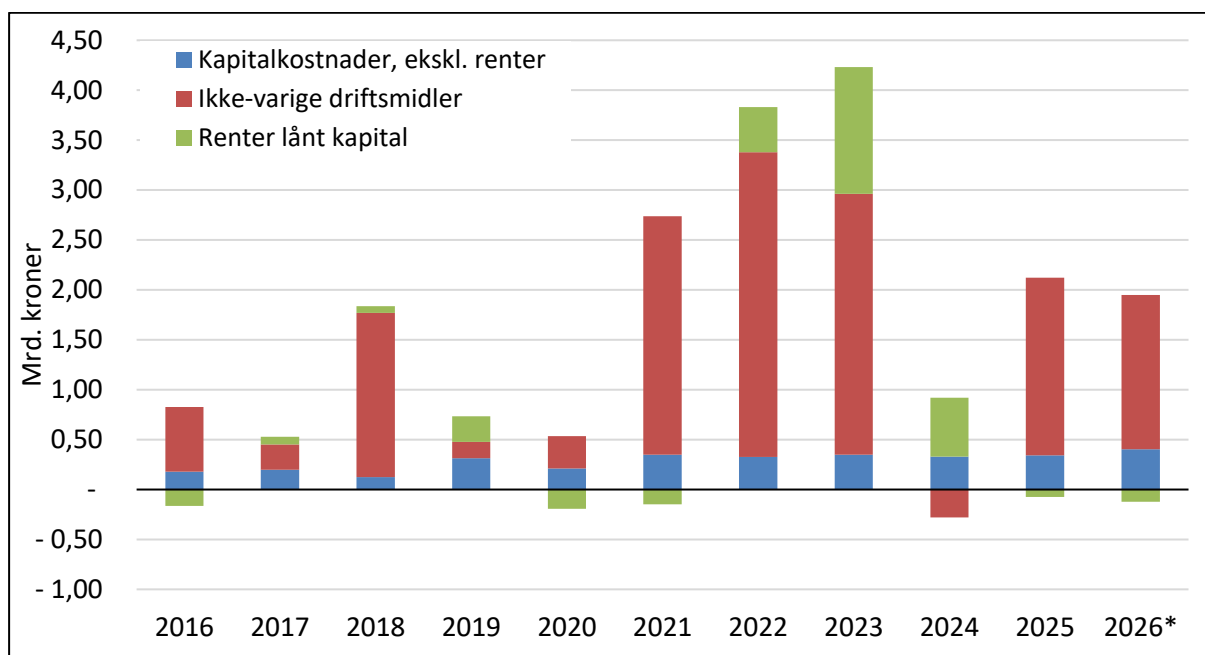
Et helhetlig samarbeid mellom alle leddene i verdikjeden for mat er avgjørende for å lykkes. Aktørene må blant annet gå sammen om forskning, agronomi og produktutvikling. Å styrke konkurransekraften mot import er avgjørende for å øke hjemmemarkedsandelene. Stor forbedring i inntektsmulighetene vil ikke bidra til å øke selvforsyningsgraden hvis ikke konkurransekraften forbedres. Da vil heller selvforsyningsgraden falle, og produksjonsapparatet i Norge vil bli dårligere utnyttet. Alle tiltak i jordbrukspolitikken må vurderes opp mot hvordan disse påvirker målet som er satt om økt selvforsyning korrigert for fôrimport. Statens forhandlingsutvalg har gjort slike vurderinger, og forslag til konkrete tiltak i tilbudet er gjengitt i kapittel 6.4.

6.1.4 Ny usikkerhet i matvaremarkedene

Verdens matvaremarkeder har stått i en ekstraordinær situasjon de siste årene. FAOs råvareprisindeks for matvarer har falt med 20 pst. siden toppen i mars 2022, men har økt med 3,5 pst. til nå i år.

Jordbruket opplevde i perioden 2021–2023 en ekstraordinær kostnadsvekst for gjødsel, fôr, strøm, drivstoff, frakt, emballasje, bygningsmaterialer m.m., jf. figur 6.2. Dette bidro, sammen med regjeringens ambisjon om å løfte inntektsmulighetene i jordbruket, til svært høye økonomiske rammer i jordbruksoppkjørene. Krigsutbruddet i Midtøsten bringer inn ny kostnadsvekst og ny usikkerhet om den videre utviklingen. Utviklingen i kostnadene med matproduksjon er sentralt i jordbruksoppkjørene, og ny kostnadsvekst er en viktig

driver. Det norske forhandlingsystemet innebærer en betydelig risikoreduksjon for jordbruket.

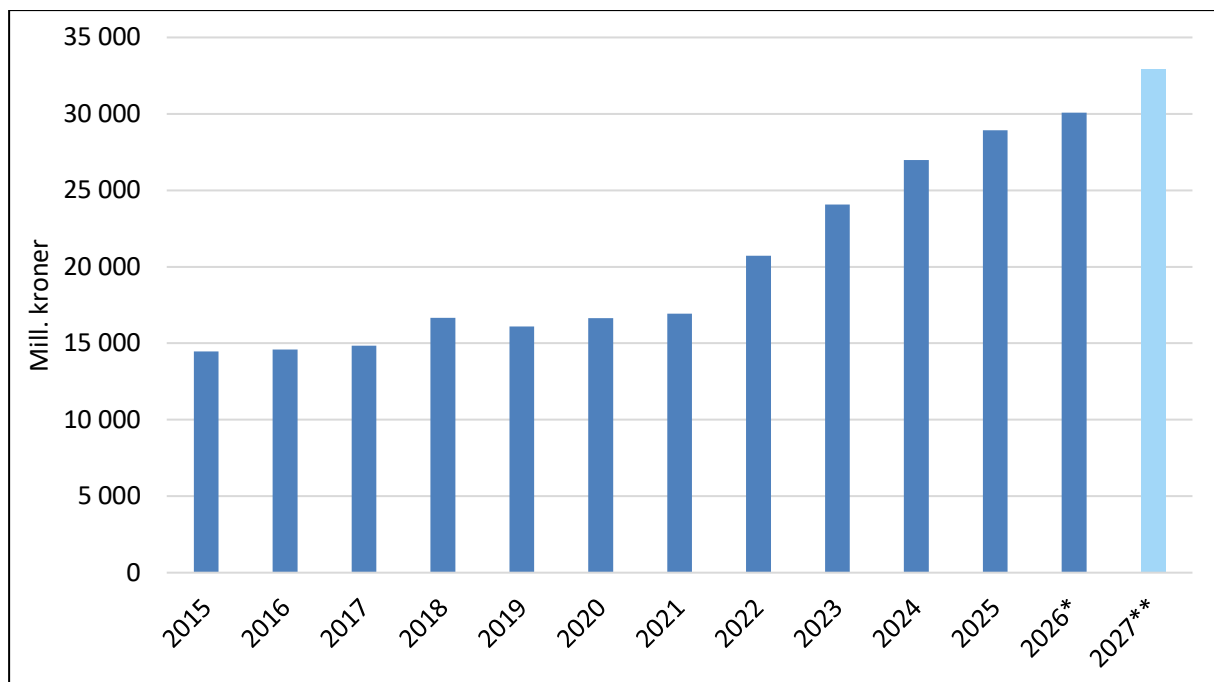
Figur 6.2 Årlig endring i kostnader i jordbruket (ekskl. leiepostene), iflg. Totalkalkylen. Milliarder løpende kroner.

6.1.5 Matpriser og budsjettstøtte

Regjeringen vil bidra til trygghet for norsk matproduksjon, selvforsyning og matberedskap i en usikker verdenssituasjon og med klimaendringer som truer stabiliteten i matproduksjonen. Samtidig har Regjeringen oppmerksomhet på utviklingen i forbrukerprisene på mat, både av hensyn til lavinntektsgrupper og bidraget til inflasjon, selv om avtalen ikke lenger har målpriser på husdyrprodukter. Regjeringen legger også vekt på at utviklingen i råvareprisene påvirker konkurransekraft mot import og substitutter, og dermed også selvforsyningen med jordbruksvarer. Trygg økonomisk styring er viktig også for jordbruket, og moderat prisvekst på jordbruksråvarer bidrar til å dempe inflasjonen, spesielt prisvekst på mat, som særlig rammer lavinntektsgrupper.

Bevilgningen til gjennomføring av jordbruksavtalen har økt betydelig de siste årene, jf. figur 6.3. Fra regnskapet for 2021 til budsjettet for 2026 har støtten over jordbruksavtalen økt med 78 pst. I tillegg kommer strømstøtten til primærprodusenter i jordbruket, veksthusnæringen og vanningslag og verdien av jordbruksfradraget. Det er bare Forsvaret som har hatt en sterkere budsjettvekst i denne perioden. Det viser regjeringens sterke prioritering av norsk jordbruk og matproduksjon. Den kraftige økningen i budsjettstøtten har bidratt til å dempe prisveksten på jordbruksvarer. Samtidig har det ført til at markedsinntektens andel av bruttoinntektene har falt i gjennomsnitt. I en normal situasjon er denne utviklingen uheldig og ikke i tråd med vilkåret om at markedsinntektens andel av bruttoinntektene bør opprettholdes. Vilårslista sier også at de større brukene over tid bør hente mest mulig av inntekten gjennom markedet for å sikre en utvikling med mangfold av bruk og jordbruk i hele landet. Over tid kan inntektsmålet bare

nås samtidig som markedsinntektene andel av bruttoinntektene opprettholdes eller økes, dersom produsentprisene øker mer enn prisene på innsatsfaktorer og/eller at produktivitetsveksten øker.

Figur 6.3 Bevilgning til gjennomføring av jordbruksavtalen (kap. 1150). Mill. kroner, inkl. Statens tilbud for 2027.

6.1.6 Prioritere natur, miljø og klima

Jordbruksavtalen har over flere år blitt dreid i en mer klima- og miljøvennlig retning gjennom styrking av de målrettede natur-, miljø- og klimaordningene. Vridningen fortsetter i årets jordbruksforhandlinger. Statens forhandlingsutvalg foreslår å avsette 12,1 mrd. kroner til ordninger med natur-, miljø- eller klimaeffekt i 2027, dette er 1,25 mrd. kroner mer enn det som ble avsatt for 2026. Statens forhandlingsutvalg vil med tilbudet legge til rette for en rettferdig og bærekraftig omstilling av jordbruket til et lavutslippssamfunn, klimatilpasning av jordbruket til et klima i endring, reduserte utslipp til vann og styrking av naturmangfoldet. Tilskuddsordningene RMP og SMIL prioriteres i dette arbeidet. Øremerkingen over RMP til Oslofjorden styrkes.

Regjeringen mener at det er nødvendig å intensivere arbeidet med å oppnå målbare reduksjoner i klimagassutslippene og økt opptak. Tilbudet prioriterer også tiltak som skal styrke oppslutningen om klimatiltak, samt kunnskapsgrunnlaget som skal bidra til oppfølging av klimaavtalen mellom staten og jordbruket. Økt miljømessig bærekraft i sektoren kan bidra til oppfyllelse av de andre landbrukspolitiske målene, eksempelvis gjennom bedre ressursutnyttelse, klimatilpasning og omdømme.

Det er lagt ned stor innsats i å utvikle kunnskap, praksis og politikk til hjelp for å redusere jordbrukspåvirkningene på Oslofjorden. Regjeringen arbeider nå med en ny Oslofjordplan. Som grunnlag for ny plan er det også gjennomført modellering som viser at

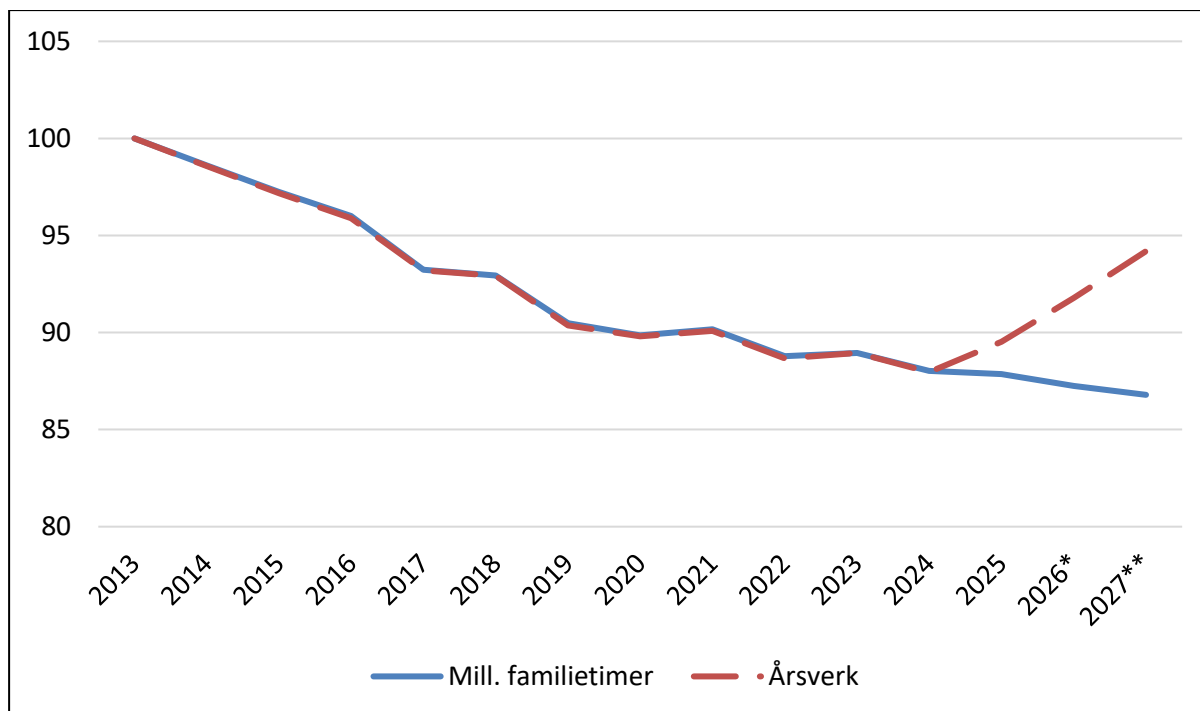
igangsatte jordbrukstiltak har svært god effekt for partikler, god effekt for fosfor og en del effekt for nitrogen. Som oppfølging av jordbruksavtalen 2023 har Landbruksdirektoratet, sammen med Miljødirektoratet, utarbeidet «*Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen*», som ble oversendt avtalepartene 15. mars 2026. Statens forhandlingsutvalg slutter seg til planen som en meny bestående av fem innsatsområder med mange ulike tiltak, og foreslår at de legges til grunn for videre arbeid med bedre nitrogenforvaltning i norsk jordbruk. Flere av tiltakene gjennomføres allerede i varierende skala, andre tiltak er mer umodne og krever mer kunnskapsinnhenting og utvikling før det kan være aktuelt for gjennomføring.

6.1.7 Opptapping av inntektsmulighetene

Gode inntektsmuligheter er et viktig virkemiddel for å nå målet om økt selvforsyning og de øvrige målene i jordbrukspolitikken. Regjeringen arbeider ut ifra at jordbrukets gjennomsnittlige sammenligningsinntekt skal kunne være på nivå med sammenligningsgruppas lønn når regnskapet for 2027 gjøres opp. Ved behandlingen av Meld. St. 10 (2024–2025) vedtok Stortinget at:

«Stortinget ber regjeringa leggje til grunn at normeringsfaktoren, avsetning til investeringar i avskrivbar eigenkapital og samanlikningsgruppe ligg fast i talgrunnlaget slik det vart nytta ved jordbruksoppgjeret 2024, men at timetalet per årsverk i jordbruket vert redusert med 50 timar til 1 700 timar i to like trinn med verknad for kalenderåra 2026 og 2027.»

Gjennom Stortingets vedtak vil timetallet per årsverk bli redusert fra 1845 til 1700 timer (7,9 pst.) på 3 år. Budsjettnemndas materiale viser at det faktisk utførte antall timer fortsatt er svakt fallende, iflg. SSBs undersøkelser, mens antall årsverk øker, per definisjon. Det innebærer at inntektsveksten per utførte time øker mer enn inntektsveksten per årsverk. Forskjellen på antall utførte timer, iflg. registreringene, og antall definerte årsverk går frem av figur 6.4.

Figur 6.4 Utviklingen i antall utførte familietimer og antall årsverk ved reduksjon i timetall per årsverk. Indekser, 2013=100.

Inntektsopptopping og måloppnåelse

Opptopping av gjennomsnittlig sammenligningsinntekt i jordbruket har generert en betydelig økning i overføringene til jordbruket. Med det utgangspunktet har avtalepartene de siste årene fordelt bevilgningsøkningen med sikte på måloppnåelse i jordbrukspolitikken. I fordelingen må i mange tilfeller rent inntektspolitiske begrunnelser avveies mot måloppnåelse for samfunnet. Strategien for økt selvforsyning er en sentral føring for dette oppgjøret, dvs. å prioritere planteproduksjoner til mat og fôr. Videre foreslås det en prioritering av grøntsektoren, Nord-Norge og økologisk jordbruk. Jordbrukets inntektspolitiske begrunnede prioritering av sau og ammeku må vurderes opp mot dette.

6.1.8 Vilkår for opptappingsplanen

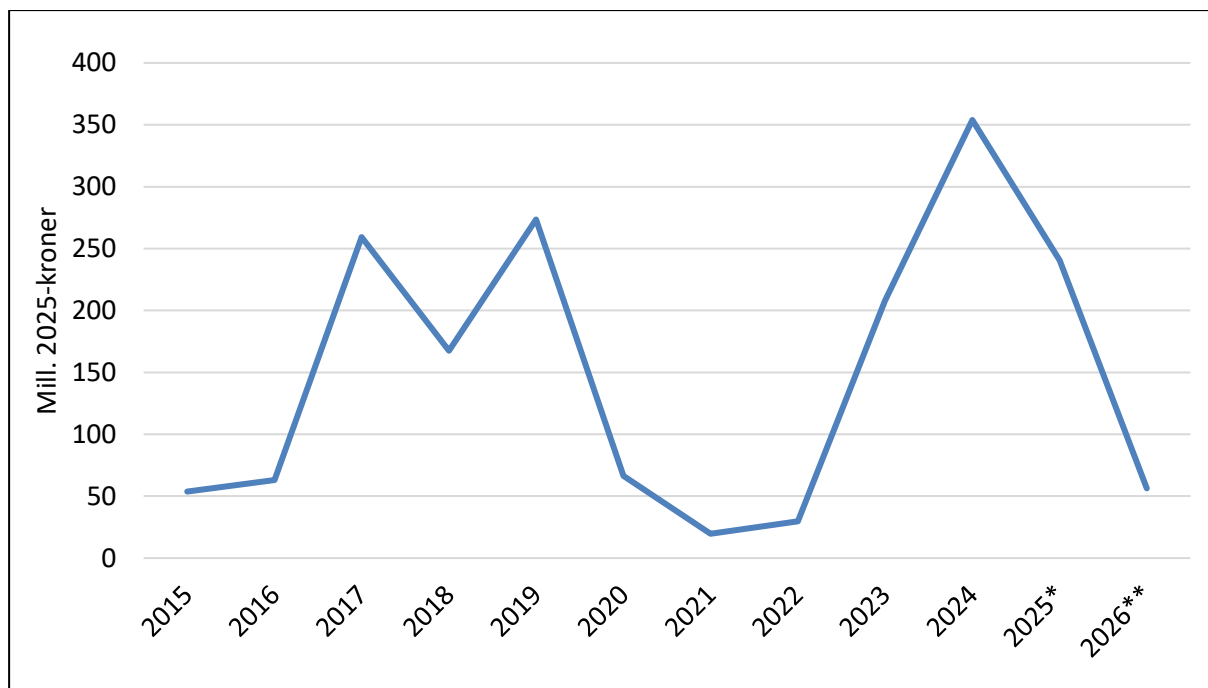
I Meld. St. 11 (2023–2024) stilles det opp flere vilkår for opptappingsplanen for inntektsmulighetene:

- «Produksjonen må vere godt tilpassa etterspurnad frå forbrukarane. Det må vere balanse i råvaremarknadene, dvs. at jordbruket framleis skal ha det økonomiske ansvaret for overproduksjon, med tilhøyrande prisfall og auka omsetnadsavgifter. Inntektssvikt som følgje av overproduksjon kan ikkje krevjast kompensert og må handterast i kvart einskild jordbruksoppgjer. Dette tyder samstundes at ein i einskilde år kan erfare at det rekna inntektsgapet for einskilde produksjonar veks som følgje av svikt i marknadsinntekter. Det tyder at utvikling i marknadsinntektene vil påverke inntektsutviklinga.

- Opptappingsplanen skal gjennomførast slik at ein får best mogleg utteljing for dei ressursane ein set inn både for bondens inntekt og for samfunnet. Produktivitets- utviklinga og omstillinga må fortsetje. Å få gradvis meir ut av ressursane er bra for inntektsmoglegheitene, klima, og miljø. Budsjetstøtta må utformast på ein måte som opprettheld insentiv til effektiv drift.
  - Konkurranseskrafta mot import og substitutt må styrkast, fordi alternativet kan bli fallande produksjon og inntektsmoglegheiter og reduserte moglegheiter for å nå m.a. målet om landbruk over heile landet.
  - Offentlege bidrag må vere innanfor rammene av WTO-avtalen. I aukande grad vil produktprisane vere marknadsbasert og ikkje basert på avtalte målprisar. Delen marknadsinntekt av bruttoinntekta bør haldast oppe.
  - Dei større bruka bør over tid hente mest mogleg av inntekta gjennom marknaden for å sikre ei utvikling med mangfald av bruk og jordbruk i heile landet.
  - Gjennomføringa av opptappingsplanen skal ta omsyn til dei samla måla som er sett for jordbruket. Klimagassutslepp, -binding, klimatilpassing, miljø og dyrevelferds- omsyn må inngå som ein sentral premis for utforminga og av inntektspolitikken.
  - Budsjetstøtta må fastsetjast innanfor ei samla vurdering av heile det økonomiske handlingsrommet. Skulle forutsetningane for planen endra seg vesentleg vil dette kunne ha konsekvensar gjennomføringa av planen.
  - Gjennomføringa av planen føreset eit tett samarbeid mellom jordbruket og staten.»
- Måloppnåelsen for opptapping av inntektsmulighetene må vurderes mot vilkårslista. For flere av punktene innebærer det krevende avveininger av kryssende hensyn. Hensynet til klima og miljø, konkurransekraft og budsjettet er omtalt over. Regjeringen mener at hensynet til produktivitetsvekst, markedsinntekter, konkurransekraft og markedsbalanse må styrkes som grunnlag for god måloppnåelse i jordbrukspolitikken, herunder mål om inntekt og selvforsyning.

Overproduksjon

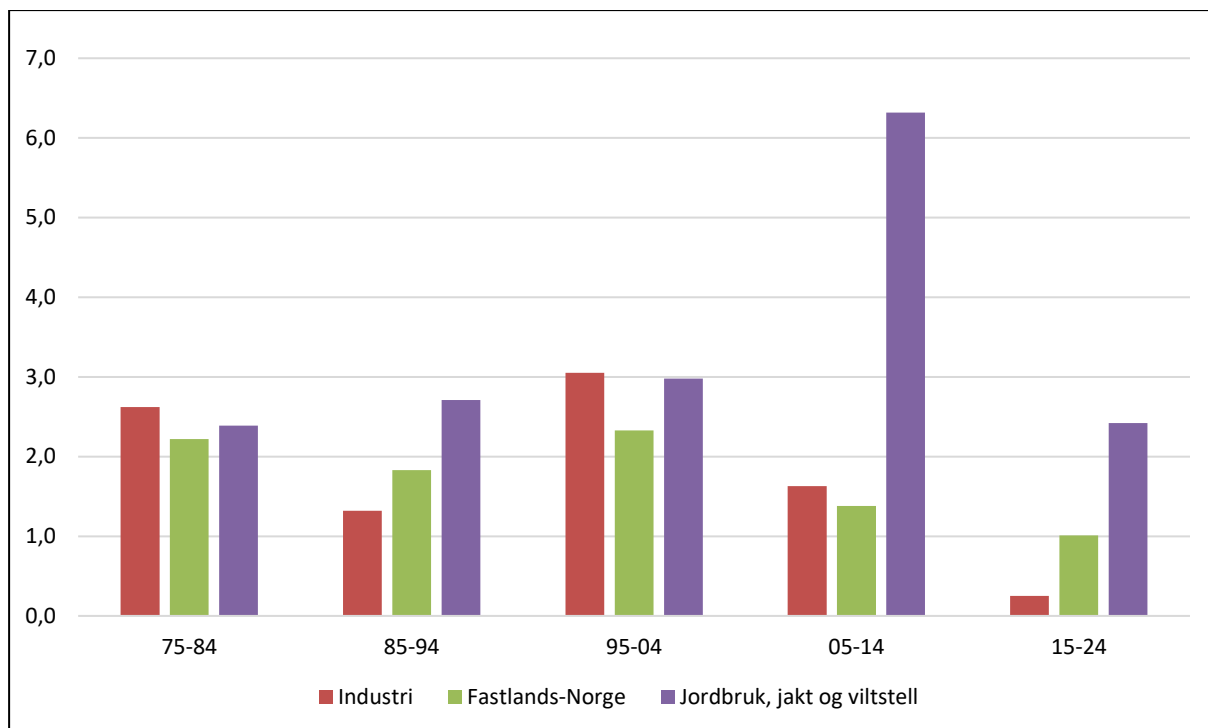
Vilkårslista sier at inntektstap som følge av overproduksjon ikke kan kreves kompensert. Overproduksjon vil gi pristap i markedet og økte omsetningsavgifter for å finansiere reguleringskostnadene. Markedsreguleringstiltak finansiert ved omsetningsavgift kan observeres direkte, mens pristap i markedet må vurderes mer skjønsmessig. Begge elementer må imidlertid tas hensyn til i en samlet vurdering av hvordan vilkåret skal følges opp. Etter en periode med betydelige overskudd av kjøtt er balansen i råvaremarkedene nå gjennomgående god, og det er delvis underdekning med norsk vare i husdyrproduksjonene. For korn medførte flere forhold at det i 2025 ble et betydelig overskudd av bygg. Det ga en økt kostnad til regulering på om lag 50 mill. kroner, som ble finansiert med omsetningsavgift. Figur 6.5 viser anslag på forhøyet omsetningsavgift for å finansiere reguleringstiltak i perioden 2015 til 2026.

Figur 6.5 Anslag på reguleringskostnad som følge av forhøyet omsetningsavgift for å finansiere regulerings tiltak.

Produktivitetsvekst

Budsjettnemnda har beregnet en gjennomsnittlig vekst i bruttoprodukt per timeverk på 0,7 pst. per år de siste 10 år. Gjennomsnittet for Fastlands-Norge var 1,0 pst. og 0,3 pst. for industrien, ifølge TBU. Produktivitetsveksten for jordbruket er meget lav i historisk sammenheng, hvor veksten i jordbruket har vært vesentlig høyere enn i fastlandsøkonomien. Statens forhandlingsutvalg registrerer at i jordbrukets krav er det lagt til grunn en vekst i bruttoprodukt per timeverk på 1,8 pst. fra 2026 til 2027. Utviklingen i produktivitet i jordbruk og skogbruk, industri, fastlands-Norge og jordbruk, jakt og viltstell er vist i figur 6.6 for de fem siste tiårene.

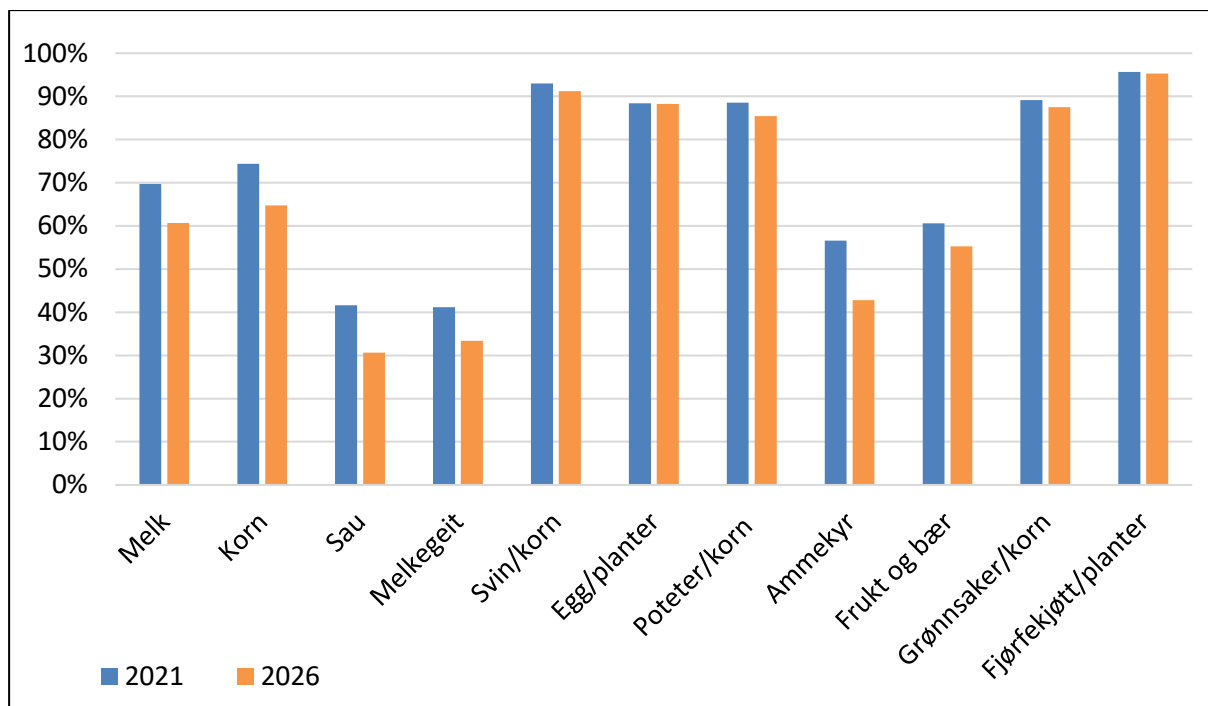

Figur 6.6 Bruttoprodukt per timeverk. Gjennomsnitt per tiår. Vekst i 2024 for «Jordbruk, jakt og viltstell» basert på vekst for «Jordbruk og skogbruk».

Kilde SSB, nasjonalregnskapet.

Andel markedsinntekt

Budsjettnemndas totalkalkyle viser at fra regnskapet i 2021 til 2025 reduseres andelen markedsinntekt av bruttoinntekt fra 71,4 pst. til 63,7 pst. Fra 2025 til 2026 har nemnda prognosert at andelen markedsinntekt vil øke litt igjen, til 64,1 pst. I jordbrukets krav faller andelen markedsinntekt igjen markant. Statens forhandlingsutvalg viser til vilkårene for inntektsopptappingen, jf. omtale i kap. 6.1.8. Både fordelingen mellom budsjettstøtte og markedsinntekter og endringen i fordelingen i opptappingsperioden fra 2021 varierer mellom produksjoner. Lav andel markedsinntekt i noen produksjoner kan svekke insentivene til markedsrettet produksjon som bør være hovedgrunnlaget for all næringsvirksomhet. Figur 6.7 viser andelen markedsinntekt av bruttoinntekten for referansebrukene i 2021 og 2026.

Figur 6.7 Andelen markedsinntekt av bruttoinntekt for referansebruk

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

Tollvernet, prisutviklingen internasjonalt og kronekursen har betydning for utviklingen i markedsinntektene og skjeringsstøtten varierer mellom produksjoner. Begrensninger i mulighetene for prisøkninger av hensyn til konkurransekraften tilsier også at arbeidet med kostnadsreduksjoner og økt produktivitet, er viktig for at andelen markedsinntekt skal kunne opprettholdes.

Det er avtalepartenes oppgave å utforme virkemidlene best mulig for å nå målene Stortinget har fastsatt. Jordbruksavtalen har et meget høyt antall tilskuddsordninger, både brede ordninger som bidrar til å nå flere mål og spissede ordninger rettet inn mot særskilte delmål. Jordbrukspolitikken har flere målkonflikter og det er en krevende oppgave å utforme virkemiddelsystemet på en god måte i avveiningen mellom de kryssende hensynene. Blir målene for mange og virkemidlene for komplekse, kan konsekvenser av virkemiddelbruken være vanskelig å få oversikt over. Det kan svekke jordbrukspolitikken legitimitet. Det må være partenes felles ansvar og interesse at man så langt som mulig unngår en slik utvikling.

Jordbrukets krav inneholder en rekke forslag om ytterligere nye tilskuddsordninger og ytterligere differensiering av eksisterende ordninger. Regjeringen har på sin side mål om å forenkle hverdagen for næringslivet og redusere byråkratiet. Nye tilskudd og ytterligere differensiering vil over tid gi et enda mer uoversiktlig virkemiddelsystem, usikker måloppnåelse og behov for økt forvaltning, mer byråkrati og mer administrasjon i jordbruksforetakene. Det vil dessuten svekke mulighetene for økt produktivitet. Det tjener både jordbruket og samfunnet at jordbruksavtalesystemet er mest mulig oversiktlig, og at differensiering av de store løpende tilskuddene skal sette bonden i stand til å håndtere

forskjeller i enkelte kostnadsposter, heller enn et bredt spekter av særordninger. Det er et nødvendig perspektiv for å komme noen vei med forenkling av virkemiddelapparatet.

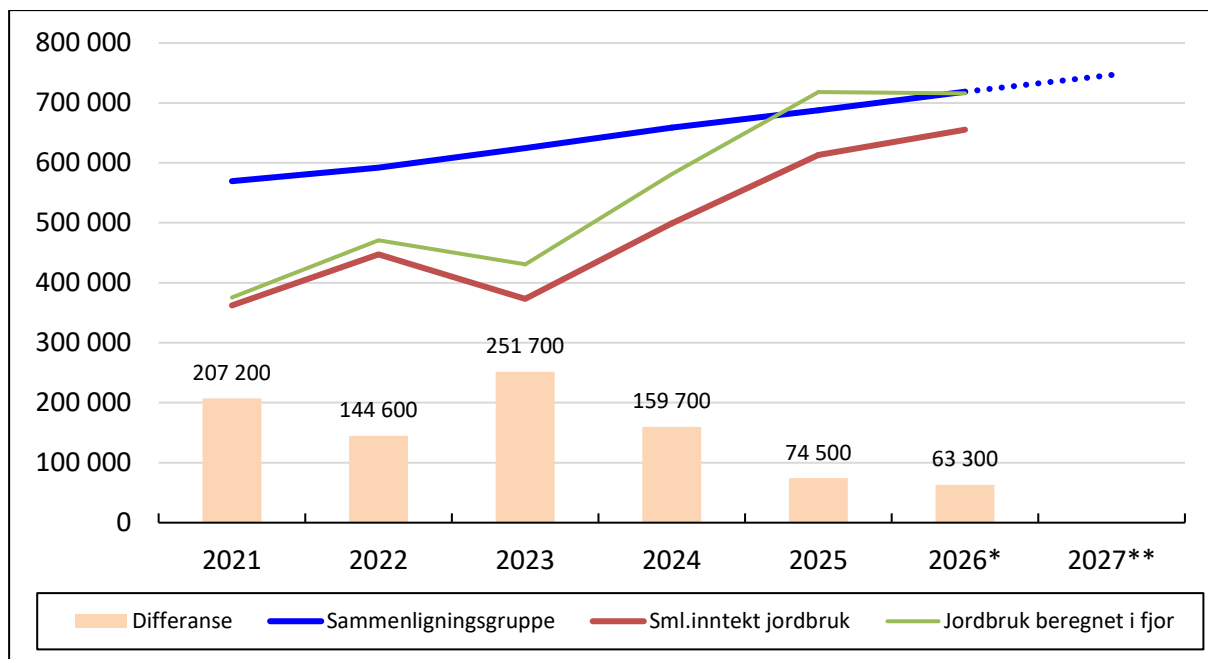
6.2 Inntektsutviklingen

Budsjettnemnda for jordbruket (BFJ) har levert et grunnlagsmateriale i tråd med Stortingets behandling av de to siste meldingene om tallgrunnlag mv. I Utredning nr.1 – Totalkalkylen for aktive jordbruksbedrifter - har nemnda beregnet jordbrukets sammenligningsinntekt under forutsetningene Stortinget har lagt for oppfølging av inntektsmålet. Grunnlagsmaterialet viser betydelig inntektsvariasjon både mellom bruk og bruksgrupper, og fra år til år. Variasjon i inntekter og kostnader, og periodisering i Totalkalkylen, har betydning for utviklingen fra år til år, og inntektene bør vurderes over noe tid.

I fjor ble det søkt å legge til rette for at jordbruksinntekten skulle kunne være på nivå med sammenligningsgruppen allerede i 2026. Årets totalkalkyle viser imidlertid et klart lavere nivå enn fjorårets kalkyle for de siste årene. Den viktigste enkeltårsaken er resultatet av SSBs landbruksundersøkelse i 2025. Undersøkelsen viser en klart større vekst i investeringer og vedlikehold enn det som ble lagt til grunn i fjor. I sum øker kostnadene fra 2024 med over 1 mrd. kroner, som følge av dette. I tillegg bidrar også oppdaterte data på andre områder, samt en feil i databasen for grønnsaksproduksjon i fjor, til at årets kalkyle (rød graf) ligger på et noe lavere nivå enn beregnet i fjor (grønn graf). Statens forhandlingsutvalg mener økte kostnader til investeringer og vedlikehold er en påregnelig effekt av den sterke økningen i inntektsmuligheter og budsjettoverføringer de siste årene. Det samme gjelder en betydelig økning i jordverdien hos aktive bedrifter.

Inntektsveksten fra 2024 til 2026 beregnes nå høyere enn det partene anslo i fjorårets jordbruksavtale, men utgangspunktet er et lavere nivå. Partene undervurderte kostnadsveksten fra 2025 til 2026, men undervurderte samtidig inntektsveksten i enda større grad. Budsjettnemnda har beregnet en vekst i jordbrukets sammenligningsinntekt på 22,8 pst. i 2025 og ytterligere 6,9 pst. i 2026. Siden timetallet per årsverk er redusert fra 1845 i 2024 til 1755 i 2026, øker inntektene per time om lag 5 pst. mer enn per årsverk.

På grunn av det lavere nivået i kalkylen, er det likevel en nivåforskjell til sammenligningsgruppen på 63 300 kroner per årsverk i 2026, før årets oppgjør. Økningen i målpriser for planteprodukter i årets oppgjør føres på kalenderåret 2026, og etter oppgjør vil derfor forskjellen til sammenligningsgruppen være redusert.

Figur 6.8 Utvikling i sammenligningsinntekt jordbruk og sammenligningsgruppen, iflg. Budsjettnemnda for jordbruket, april 2026.

6.3 Økte inntektsmuligheter

Statens tilbud tar utgangspunkt i regjeringens opptrappingsplan med målsetting om at gapet mellom jordbrukets sammenligningsinntekt og andre grupper skal kunne tettes innen 2027. Samtidig må denne målsettingen vurderes opp mot vilkårene for opptrappingsplanen.

Statens forhandlingsutvalg vil peke på flere forhold som grunnlag for dimensjonering av rammen:

- Kostnadsveksten ser ut til å bli klart høyere enn i fjorårets oppgjør, og usikkerheten om prognosene er stor.
- Nedtrapping av timetallet per årsverk fra 1755 i 2026 til 1700 timer i 2027 innebærer en betydelig engangskostnad.
- Også inntektsmålsettingen for jordbruket må veies mot andre hensyn, herunder budsjettensyn, jf. vilkårslista.

Tekniske forutsetninger

Statens forhandlingsutvalg har lagt til grunn de tekniske forutsetningene for utviklingen fra 2026 til 2027 som går frem av tabell 6.1. Det er betydelig usikkerhet, spesielt om kostnadsutviklingen som følge av situasjonen i Midtøsten. Det gjelder særlig energipostene og gjødsel. Statens forhandlingsutvalg mener det ikke er hensiktsmessig å vurdere alle enkeltposter i detalj, og legger til grunn prognoser som anses som forventningsrette på aggregert nivå. Det vil oppstå avvik fra gjennomsnittet for postene.

Den internasjonale situasjonen innebærer uforutsigbarhet for jordbruket og usikkerhet om kostnadsprognosene. Statens forhandlingsutvalg vil likevel peke på at kostnadsanslagene

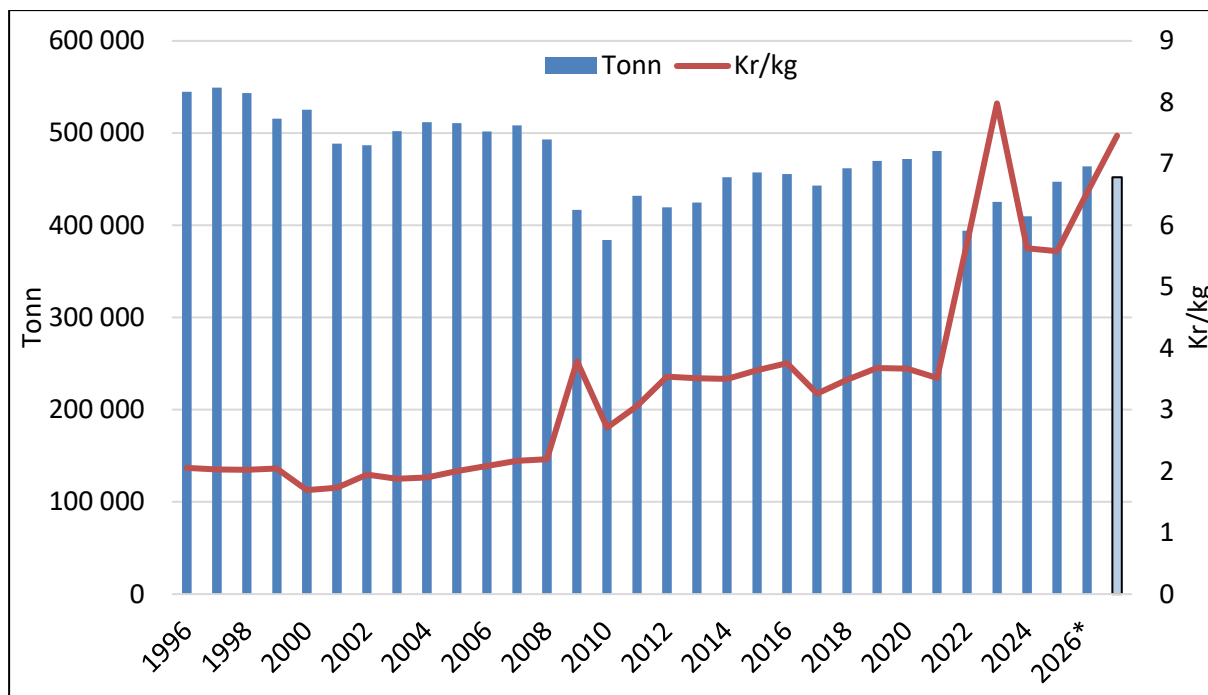
for 2027 er med på å dimensjonere tilskuddsutbetalingene i 2027, herunder produksjons- og avløsertilskuddene som utbetales i februar 2027. Om prognosene skulle avvike noe fra resultatet, innebærer likevel forhandlingsystemet og forhandlingsmåten en betydelig reduksjon av jordbrukets risiko.

For produksjonsvolum og volumet av ikke-varige driftsmidler, utenom gjødsel, har Statens forhandlingsutvalg lagt til grunn samme produktivitetsfremgang som i jordbrukets krav. Når det gjelder prisutvikling for varer uten målpris, ikke-varige driftsmidler (utenom gjødsel) og leiepostene er det lagt til grunn at prisene vil øke med 0,6 prosentpoeng mer enn Norges Banks anslag for generell prisøkning i Pengepolitisk rapport (PPR) 1/26 på 2,3 pst. For driftsmidlene, utenom gjødsel, er det samme anslag som i jordbrukets krav.

Budsjettmemndas prisindekser viser at prisveksten for varer som ikke har målpriser har økt klart mer enn KPI både for de siste ti år og for de siste 5 år. Et veid gjennomsnitt for de siste ti årene er 4,7 pst. og i gjennomsnitt for de siste fem årene har veksten vært over 6 pst. Statens forhandlingsutvalg konstaterer at prisene for varer uten målpris øker minst like mye som prisene på driftsmidler relativt til KPI. Det er også grunn til å peke på at når Norges Banks prognoser i PPR1/26 brukes som hovedgrunnlag for anslagene, så prognoseseres det der med reduksjon i olje- og strømprisene i 2027, og usikkerheten understrekes.

Gjødselprisene har økt betydelig etter at krigen i Iran brøt ut. For produksjonssesongen 2026 var mye av gjødsel kjøpt inn før krigsutbruddet, men likevel økte prisene på mineralgjødsel i gjennomsnitt med 17 pst. Budsjettmemndas sekretariat har beregnet at dersom prisnivået i april 2026 ligger på det nivået for hele kommende produksjonssesong, vil det gi en ytterligere prisøkning på i underkant av 15 pst. Slik situasjonene er per nå, er det sannsynlig at prisveksten kan bli større.

Statens forhandlingsutvalg er enig med Jordbrukets forhandlingsutvalg i et anslag på 20 pst. prisvekst, men det er grunn til å tro at prisøkningen på gjødsel vil redusere kvantumet. Figur 6.9 viser utviklingen i totalt salg av mineralgjødsel (N og NPK) og gjennomsnittspris de siste 30 årene. Iflg. bransjen er priselastisiteten på gjødsel lav, men krigsutbruddet i Iran og forventninger om økte gjødselpriser ga en ekstraordinær salgsvekst. Det anslås at et kvantum på 10 000 tonn er kjøpt inn for neste sesong. Tallene i figur 6.9 antyder også en priselastisitet på -0,18. Med bakgrunn i dette anslår Statens forhandlingsutvalg en kvantumsreduksjon på 3,5 pst.

Figur 6.9 Omsatt mengde mineralgjødning og gjennomsnittspris de siste 30 årene.

Kilde: Budsjettnemnda for jordbruket

For kapital slit, leasing, renter på lånt kapital og avsetning til investeringer legges beregningene fra Budsjettnemndas sekretariat til grunn, som hos jordbruket. For verdien av jordbruksfradraget er det lagt til grunn at endringen i verdien vil utgjøre 3,4 pst. av endringen i driftsoverskuddet, slik det var fra 2025 til 2026 i Budsjettnemndas beregning i Utredning nr. 1. Statens forhandlingsutvalg vil peke på at prognosene er usikre, at variasjon i tilpasningene i jordbrukshusholdningene som følge av en slik vekst i inntektsmulighetene vil påvirke resultatoppnåelsen.

Tabell 6.1 Tekniske forutsetninger og økonomisk ramme for tilbudet.

	2026	Volum	Pris	Endring	2027
	Mill. kr			Mill. kr	Mill. kr
1. Produksjonsinntekter	50 765	0,3 %		152	
Varer uten målpris	37 948		2,9 %	1 100	
2. Sum Produksjonsinntekter	50 765			1 253	52 018
3. Direkte tilskudd	22 276				22 276
4. Sum inntekter	73 041			1 253	74 294
Gjødsel	3 055	-3,5 %	20,0 %	483	
Andre ikke-varige produksjonsmidler	32 365	-0,1 %	2,9 %	905	
5. Sum ikke-varige produksjonsmidler	35 420			1 388	36 808
6. Leie av jord og kvoter	1 314	0,6 %	2,9 %	46	
7. Innleid arbeid	5 267	-0,6 %	3,9 %	173	
8. Kapitalslit og leasing	8 413			487	
9. Rentekostnad	3 839			342	
10. Sum kostnader	54 253			2 436	56 689
11. Årsresultat (4 -10)	18 788			-1 183	17 605
12. Avsetning til investeringer	2 676			-468	2 208
13. Jordbruksfradrag	1 580				1 580
14. Justert årsresultat (11-12+13)	17 692			-715	16 977
Familieårsverk	32 400				33 250

Normerte tall, normeringsfaktor 20%	2026, kr/f.årsv.	Endring i pst.	2027, kr/ famårsv.	Mill. kr
A. Sammenligningsinntekt per familieårsverk	655 259		612 706	
B. Årslønn andre grupper	718 600	3,9 %	746 600	
C. Differanse før oppgjør, kr/familieårsverk	-63 341		-133 894	
D. Kostnadskomp. og økte inntektsmuligheter			115 500	
Kostnadskompensasjon			42 553	1 179
Økte inntektsmuligheter			72 947	2 021
E. Sammenligningsinntekt etter oppgjør			728 206	
F. Sum ramme, mill. kroner				3 200
Endring fra 2026 (BFJ), før oppgjør		11,1 %	72 947	
Endring fra 2021		101,0 %	365 906	

1) Linje 14 dividert på antall familieårsverk multiplisert med normeringsfaktor 20 pst.

2) Endring i kr/familieårsverk multiplisert med familieårsverk dividert på normeringsfaktor 20 pst.

Ramme for oppgjøret

Med prognosene i tabell 6.1 legger Statens forhandlingsutvalg til grunn at årsresultatet i 2027 kan bli om lag 490 mill. kroner høyere enn jordbruket har lagt til grunn. Det gir tilsvarende lavere behov for økte overføringer i oppgjøret, med den samme økningen i inntektsmuligheter. Statens forhandlingsutvalg legger videre vekt på vilkårene for inntektsopptrappingen og et begrenset handlingsrom på statsbudsjettet for 2027.

Produktivitetsveksten i jordbruket er nå historisk lav, og avhengigheten av tilskudd fra

staten øker, i strid med vilkårene. Det må derfor i oppgjøret gjennomføres tiltak som kan bedre denne situasjonen.

Staten tilbyr en ramme for oppgjøret på 3 200 mill. kroner, jf. tekniske forutsetninger i tabell 6.1. Tilbudet legger til rette for full kostnadskompensasjon og en økning i jordbrukets sammenligningsinntekt per familieårsverk på 11 pst. fra 2026, før oppgjør, til 2027. På grunn av nedtrappingen av antall timer i et årsverk, blir inntektsveksten per time om lag 14 pst. For opptrappingsperioden fra 2021 ligger det an til en inntektsvekst på over 100 pst. per familieårsverk. Det har skjedd i en periode med sterk kostnadsvekst, og til tross for at timetallet per årsverk er redusert de siste to årene.

Tilbudet innebærer økning i målpriser, som med fullt årsutslag utgjør 182 mill. kroner, for de planteproduktene som har målpriser. Fordelingen på produkter fremgår av tabell 6.2. Med statens tilbud vil tilskuddene over jordbruksavtalen ha økt med vel 94 pst. siden regnskap for 2021, og vil i 2027 utgjøre om lag 1 mill. kroner per familieårsverk i gjennomsnitt.

Tabell 6.2 Økonomisk ramme for statens tilbud. Mill. kroner.

	Mill. kroner
Endring i målpriser	182
Endret bevilgning på kap. 1150	2 844
Overførte midler	94
Endret verdi av jordbruksfradraget	80
Sum, mill. kroner	3 200

Regjeringen legger stor vekt på hensynet til prisutviklingen og til jordbrukets konkurransekraft, både mot import og substitutter. Målprisøkningene foreslås økt med 4,1 pst. i gjennomsnitt, som er klart mer enn Norges Banks anslag for generellprisvekst i 2027 i PPR1/26. Historien viser at i situasjoner med sterk vekst i energi- og gjødselpriser, øker jordbruksprisene klart mer enn generell prisvekst, fordi matproduksjonen er energiintensiv, jf. også anslaget på prisvekst for varer uten målpris på 2,9 pst., som er klart lavere enn for planteproduksjonene, hvor gjødsel utgjør en større andel av kostnadene.

Av hensyn til matkornets konkurransekraft, økes matkorntilskuddet slik at råvareprisen blir uendret. Målprisøkningene fra 1. juli vil gi inntektseffekt allerede i 2026. I tillegg finansieres tilbudet med 94 mill. kroner i ledige midler som ikke ligger inne i grunnlagsmaterialet, og et anslag på økt verdi av jordbruksfradraget på 80 mill. kroner.

Statens forhandlingsutvalg vil peke på at nettoinntekten i jordbruksforetakene ikke kan vedtas, fordi den avhenger av en rekke andre forhold, herunder bøndernes egne valg. Inntektsveksten vil kunne gi større kostnadsvekst, og dermed i seg selv bidra til at forutsetningene om inntektsutvikling ikke oppfylles.

Tabell 6.3 viser tilbudets forslag til endringer i målpriser fra 1. juli 2026.

Tabell 6.3 Målprisendringer fra 1. juli 2026.

Produkt	Mill. l/kg/kr	Målpris, kr/l/kg	Endring, kr/l/kg	Endring, mill. kr
Poteter	93,8	7,51	0,27	25
Grønnsaker og frukt	2 774,2		3,8 %	105
Norsk matkorn	185,9	5,37	0,28	52
Sum målprisendringer				182

Omdisponering innenfor budsjettet for 2026

Innenfor bevilgningen for 2026 (summen av udisponerte overførte midler fra 2025 og endringer innenfor budsjettet for 2026) er 79,3 mill. kroner disponibelt. Statens forhandlingsutvalgs forslag til disponering av ledige midler i 2026 fremgår av tabell 6.4.

Tabell 6.4 Disponering av ledige midler i 2026.

Post	Ordning	Mill. kr
50	Fondsavsetninger LUF	5,3
50	Nedskrivning risikolån	7,3
50	Tilskudd til seter	2,0
21	Utredning andre landbruksbaserte næringer	1,5
71	Tilskudd ved produksjonssvikt	18,2
73	Tilskudd til matkorn	27,1
73	Prisnedskrivningstilskudd korn, økologisk korn og proteinvekster, erter og oljefrø	17,9
	Sum omfordeling 2026	79,3

6.3.2 Utslag på referansebrukene

Budsjettnemndas sekretariat har beregnet det isolerte utslaget av pris- og tilskuddsendringer i tilbudet, inkludert forutsetninger om pris- og kostnadsendringer og utnytting av jordbruksfradraget. Beregningen er kvantumsfast med unntak for mengde gjødsel, jf. anslaget i tabell 6.1.

Tabell 6.5 viser fullt utslag for kalenderåret 2027 sammenlignet med 2026, før oppgjøret. Statens forhandlingsutvalg har valgt en presentasjon som i Jordbrukets krav, dvs. med 1 700 timer per årsverk alle år, og med tekniske forutsetninger som vist i tabell 6.1. Det innebærer at det er regnet 2,9 pst. prisvekst fra 2026 til 2027 for alle varer uten målpris, men differensiert mellom produkter som i jordbrukets krav. Videre er det regnet 2,9 pst. økning i prisen på ikke-varige driftsmidler utenom gjødsel, jord- og kvoteleie og andre kostnadsposter. Leid arbeid er regnet frem med lønnsvekstanslaget på 3,9 pst., og avskrivningene er regnet frem med 4,8 pst.

Utviklingen fra 2026 til 2027 bør ses i sammenheng med utviklingen fra 2025.

Tabell 6.5 Beregnet helårsvirkning på referansebrukene av pris- og tilskudds-
endringer, inkl. anslåtte kostnadsendringer til 2027, inkl. endret verdi av
jordbruksfradraget. Kroner per familieårsverk á 1 700 timer alle år.¹

REF.		2025	2026	2027	2027-2026	2027-2025
BRUK		årsv.korr.	årsv.korr.	Inkl. skatt*	D-CC	D-BB
		BB	CC	D		
1	Melk. 35 årskyr	635 600	668 600	720 300	51 700	84 700
2	Korn. 559 dekar	846 700	727 800	814 900	87 100	-31 800
3	Sau. 157 vinterfôra	333 600	371 500	437 900	66 400	104 300
4	Melkegeit. 166 årsgaier	644 700	674 100	752 200	78 100	107 500
5	Svin/korn. 50 avlssvin	781 200	1 052 300	1 117 500	65 200	336 300
6	Egg/planteprod. 6.300 høner	1 034 600	1 204 800	1 197 500	-7 300	162 900
7	Poteter 134 daa + 259 daa korn	902 800	909 200	933 200	24 000	30 400
8	30 ammekyr	294 100	361 800	403 900	42 100	109 800
9	60 dekar frukt og bær	830 700	952 800	1 027 700	74 900	197 000
10	174 daa grønnsaker + korn	997 400	957 000	1 030 600	73 600	33 200
11	Fjørffeslakt og planteprodukter	1 323 300	1 343 800	1 403 900	60 100	80 600
12	Økologisk melk. 35 årskyr, landet	802 200	861 200	957 600	96 400	155 400
13	Melk. 17 årskyr, landet	544 800	565 300	608 800	43 500	64 000
14	Melk. 56 årskyr, landet	749 400	795 700	855 000	59 300	105 600
15	Melk. 73 årskyr, landet	871 500	936 700	1 008 100	71 400	136 600
16	Melk. 43 årskyr, Østlandet (1 og 3)	692 900	729 400	751 100	21 700	58 200
17	Melk. 33 årskyr, Østlandet (5a)	619 500	643 400	683 000	39 600	63 500
18	Melk. 38 årskyr, Jæren (2)	653 100	697 300	724 200	26 900	71 100
19	Melk. 32 årskyr, Vestlandet (5b)	582 800	615 400	671 300	55 900	88 500
20	Melk. 46 årskyr, Trøndelag (4)	664 200	696 900	734 900	38 000	70 700
21	Melk. 33 årskyr, Nord-Norge (6,7)	692 100	728 400	791 500	63 100	99 400
22	Korn. 367 daa, Østlandet	788 000	678 800	795 300	116 500	7 300
23	Korn. 882 daa, Østlandet	1 156 300	1 044 100	1 171 500	127 400	15 200
24	Sau. 156 vinterfôra, Sør-Norge (5a, 5b)	348 700	389 300	463 100	73 800	114 400
25	Sau. 150 vinterfôra, Nord-Norge (6,7)	265 700	287 400	339 700	52 300	74 000
26	Sau. 86 vinterfôra, landet	245 200	269 400	309 200	39 800	64 000
27	Sau. 262 vinterfôra, landet	461 300	518 400	611 700	93 300	150 400
28	Ammeku 29 kyr (5a, 5b, 6, 7)	339 700	413 100	448 800	35 700	109 100
29	Ammeku 31 kyr (1, 3, 4)	185 900	230 300	278 700	48 400	92 800
30	Ammeku 42 kyr, landet	370 100	458 600	521 800	63 200	151 700

¹ Parentesene angir hvilken arealtilskuddssone de ulike referansebrukene er plassert i.

6.4 Hovedprioriteringer

Styrking av norsk plantebaserte produksjon og økt selvforsyning av jordbruksvarer

Arbeidet med å øke selvforsyningsgraden må foregå på mange områder, og vil strekke seg over tid. Statens forhandlingsutvalg legger opp til å styrke korn- og grøntproduksjonen gjennom bl.a. økt konkurransekraft og bedre produsentøkonomi. I statens tilbud er følgende ordninger og satsinger rettet mot å styrke planteproduksjon og øke selvforsyningen av jordbruksvarer:

- Økt bøndenes inntektsmuligheter vesentlig, og samtidig prioritert norsk matproduksjons konkurransekraft mot import.
- Vesentlig styrking av ordningene for såkorn og såfrø, for å sikre tilstrekkelig tilgang på såkorn i tråd med behovet.
- Kraftig satsing på matkorn gjennom økte tilskuddssatser og målpriser i jordbruksoppgjørene fra 2022 og frem til i dag.
- Bedret kornøkonomien generelt, særlig økte målpriser på mathvete. Over flere oppgjør er forventet dekningsbidrag dreid vesentlig i favør hvete, relativt til bygg. Økt hveteproduksjon er avgjørende for økt selvforsyning.
- Stor økning i satser for de særskilte arealtilskuddene for hvete, oljefrø og proteinvekster for å stimulere produksjon av hvete og proteinvekster.
- Økt arealtilskudd til korn i marginale kornområder, og prioritering av investeringer til tørke og lager i de samme områdene.
- Styrke norsk produksjons konkurransekraft gjennom økning i matkorntilskuddet og RÅK-ordningen.
- Kraftig satsing på produksjon av frukt, grønt, bær og potet gjennom økte tilskuddssatser og målpriser, og videreført bevilgning til det treårige prosjektet «Det store norske grøntløftet».
- Økt distriktsdifferensieringen i tilskudd til grasbasert husdyrhold som styrker kanaliseringen.
- Betydelig økning i avsetningen til drenering som øker avlingspotensialet.
- Økt bevilgning til Norsk Landbruksrådgiving vesentlig, for å styrke veiledning og bedre agronomi.

Fjerne all samordning ved svangerskap og fødsel

Regjeringen ønsker å styrke og videreutvikle velferdsordningene for jordbruket for å bidra til trygghet for den enkelte og likestilling. Kjernen i den norske modellen er velferdsgoder tilgjengelig for alle, uavhengig av økonomi. Familiens deltakelse i gårdsarbeidet er viktig for jordbruket og den norske matproduksjonen. Statens forhandlingsutvalg vil derfor prioritere økonomisk styrking for bønder som får barn.

I tillegg til gode velferdsordninger er en generell styrking av produsentøkonomien, tilgang til investeringsvirkemidler og generasjonsskiftetilskudd viktig for rekruttering og etablering. Tilbudet fra Statens forhandlingsutvalg inneholder flere grep som er viktig for rekruttering og velferd:

- Fjerne all samordning ved svangerskap og fødsel.
- Øker satser for avløsertilskuddet mer enn lønnsveksten.
- Øke rammen til investerings- og bedriftsutvikling (IBU).
- Fullfinansiering av voksenagronomen.
- Styrking av de regionale tilretteleggingsmidlene der en vesentlig del av rammen benyttes til kompetanseutvikling og rekruttering.

Et betydelig løft for natur-, miljø- og klimaarbeidet

Statens forhandlingsutvalg vektlegger i årets jordbruksforhandlinger følgende på miljø- og klimaområdet i statens tilbud:

- Oppfølging av klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket med styrking av kunnskapsgrunnet om klimatilpassing, tiltak som bidrar til reduserte utslipp av metan og lystgass, og bedre klimatilpassing.
- Oppfølging av gjødselbruksforskriften for å minimere konsekvensene for bonden.
- Oppfølging av Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket.
- Oppfølging av Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden med tilskuddsmidler som skal stimulere til gjennomføring av avrenningsreduserende tiltak.
- Styrking av de målrettede klima- og miljøordningene som RMP, SMIL og VSP.

Styrking av landbruket i Nord-Norge

Det er viktig for totalberedskapen i landet å legge til rette for matproduksjon, industri og bosetting i Nord-Norge. Landbruk og landbruksbasert virksomhet har stor betydning for verdiskaping og sysselsetting. I årets tilbud vektlegger Statens forhandlingsutvalg å legge til rette for utmarks- og beitenæringene, og å styrke driftsøkonomien gjennom følgende tiltak:

- Avsette inntil 2 mill. liter kumelk til rekrutteringskvoter i Troms og Finnmark.
- Styrking av tilskudd som direkte bidrar til å bedre produsentøkonomi i landsdelen.
- Styrke produsentøkonomien på svin i Nord-Norge for å bidra til råvaretilgang til industrien.
- Det legges opp til en vesentlig økning av investeringsvirkemidlene og en ekstra styrking av rammene til Troms og Finnmark.
- Videreføre satsingen på bærekraftig matproduksjon i nord på 15 mill. kroner.
- Økt frakttilskudd til slakt og egg.

Økologisk jordbruk

Statens forhandlingsutvalg øker den målrettede satsingen på økologisk jordbruk. Tiltakene vil bidra til å nå målet om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet. Dette følger også opp den oppdaterte strategien for økologisk jordbruk, *Fra økologisk jord til middagsbord*, som ble lagt frem i april 2025 og gjelder for perioden 2025–2032. Statens forhandlingsutvalg foreslår følgende tiltak:

- Øke pristilskudd for økologisk melk.
- Øke prisnedskrivningstilskuddet for økologisk korn.
- Øke pristilskudd for økologisk frukt, grønnsaker og potet og pristilskudd for økologisk salat.
- Øke kvalitetstilskudd lammeslakt for økologisk lam.
- Sette av 3 mill. kroner til Landbrukets Økoløft over LUF i 2027.
- Øke bevilgningen til ordningen Utviklingstiltak innen økologisk landbruk med 4 mill. kroner for 2027.
- Prioritere økologiske utviklingsprosjekter over ordningene Nasjonale tilretteleggingsmidler og Klima- og miljøprogrammet.

Landbrukets utviklingsfond

Landbrukets utviklingsfond omfatter virkemidler innen nærings- og kunnskapsutvikling og klima- og miljøtiltak. For 2027 foreslår Statens forhandlingsutvalg å øke bevilgningen til fondet med 507 mill. kroner. Utbetalingene fra fondet økes med 356,5 mill. kroner og fondet styrkes dermed med 150,5 mill. kroner.

Statens forhandlingsutvalg har prioritert å øke investeringsvirkemidlene med 140 mill. kroner for å imøtekomme krav om god dyrevelferd og da spesielt kravet om løsdrift for storfe som trer i kraft fra 2034. Små og mellomstore bruk skal prioriteres. Videre er de målrettede virkemidlene med klima- og miljøeffekt prioritert høyt.

Fremtidens tilskuddssystem

Teknologiutviklingen gir nye muligheter gjennom store datamengder, kartløsninger, analyseverktøy og kunstig intelligens. Statens forhandlingsutvalg vil derfor legge til rette for arbeid med fremtidige systemløsninger for jordbruket. Statens forhandlingsutvalg mener at en mer langsiktig satsing på utvikling av tilskuddssystemer for å utforske hvordan ny teknologi kan bidra til forbedringer i systemene. I tilbudet har Statens forhandlingsutvalg foreslått at det skal settes av 2,5 mill. kroner for å finansiere deler av innsikts- og analysefasen for utviklingen av fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP i 2027.

7 Nærmere om viktige politikkområder

7.1 Landbrukets utviklingsfond (LUF)

Landbrukets utviklingsfond (LUF) omfatter virkemidler innenfor bl.a. næringsutvikling, kompetanse og klima- og miljøtiltak. Midlene gis i hovedsak som tilskudd.

7.1.1 Økonomisk oversikt over fondet

Regnskap og prognoser for utviklingen av fondet er basert på Landbruksdirektoratets årsrapport for fondet av 15. mars 2026. Per 31. desember 2025 var fondets egenkapital 1 536 mill. kroner. Tabell 7.1 viser kapitalstatusjonen i LUF per 2025 og prognoser for 2026–2030.

Fondet har ansvar for innvilgede, men ikke utbetalte tilskudd. Ansvar per 31. desember 2025 er beregnet til 3 683,3 mill. kroner. I tillegg kommer ansvar for rentestøtteordningen som per 31. desember 2025 er beregnet til 8,33 mill. kroner. Rentestøtteordningen skriver seg fra tilskudd gitt over investerings- og bedriftsutviklingsmidlene frem til 2015 til nedskrivning av renter på investeringslån til landbruksformål.

I fjorårets jordbruksoppgjør ble bevilgningen til fondet for 2026 økt med til sammen 92 mill. kroner, 20 mill. kroner mer enn det som ble satt som samlet tilskuddsramme⁹ ut fra fondet. Fondet ble også styrket med engangsmidler i 2025, om lag 65 mill. kroner. Midlene gikk til å redusere gjestående forpliktelser fra rentestøtteordningen.

De siste årene har regnskapet vist et positivt resultat, etter en periode hvor fondskapitalen ble redusert som følge av at tilskuddsrammen fra fondet i flere år var vesentlig høyere enn bevilgningen inn til fondet. Fondsregnskapet for 2025 viser et positivt resultat på 372,8 mill. kroner i 2025, mens prognosene for kapitalstatusjonen i fondet frem mot 2030 viser at endringene i fondskapitalen de neste fem årene vil være negativ. I 2025 økte bevilgningen til fondet gjennom tilleggsbevilgninger i revidert nasjonalbudsjett og i nysalderingen av budsjettet. Dette forsterket resultatet i 2025, men vil gi økte utbetalinger fra fondet i årene fremover, noe som svekker kapitalstatusjonen i fondet.

Det er gjort flere tiltak for å styrke fondets egenkapital. Avtalepartene ble i jordbruksoppgjøret 2023 enige om et prinsipp for inndragning av ubenyttede rammer ved årsskiftet, der avtalepartene møtes hvert år innen 15. februar for å vurdere inndragning av midler som ikke er benyttet. I 2026 ble det inndratt 54 mill. kroner som ved årsskiftet 2025/2026 ikke var benyttet. Inndragning av ubenyttede rammer gir lavere tilskuddsrammer i påfølgende år, noe som reduserer ansvaret i fondet. Statens forhandlingsutvalg foreslår at prinsippene for inndragning av ubenyttede rammer fastholdes.

Statens forhandlingsutvalg foreslår videre at fondet tilføres 9,3 mill. kroner i engangsmidler for 2026 til å innfri gjestående rentestøtteforpliktelser på 7,3 mill. kroner og 2

---

⁹ Tilskuddsrammen er den årlige rammen som settes til bevilgning av tilskudd fra fondets ulike tilskuddsordninger.

mill. kroner i økning til tilskudd til melkesettrer. Med dette vil gjenstående forpliktelser i rentestøtteordningen være innfridd.

For 2027 foreslår Statens forhandlingsutvalg at bevilgningen til fondet økes med 506,9 mill. kroner og settes til 3 147,2 mill. kroner. Bevilgningen til fondet øker da med 150,4 mill. kroner mer enn tilskuddsrammen ut av fondet. Dette vil gi en bedring i fondets likviditet fra 2027 og i prognoseårene fremover, noe som er innarbeidet i tabell 7.1. Det er utfordrende å fastsette gode utbetalingsprognoser for et fond som har nærmere 30 ulike tilskuddsordninger, og hvor utbetalingene skjer over flere år. På grunn av stor usikkerhet i utbetalingsprognoser fra fondet, må kapitalstusjasjonen til fondet fortsatt følges nøye.

Tabell 7.1 Framføring av kapitalstusjasjonen for LUF for 2025–2030. Mill. kroner.

	Regnskap 2025	Prognose 2026	Prognose 2027	Prognose 2028	Prognose 2029	Prognose 2030
Bevilgning kap. 1150.50	2 828,6 ¹	2 640,3	3 147,2	3 147,2	3 147,2	3 147,2
Engangsmidler	166,8	9,3				
Renteinntekter	75,1	70,0	70,0	70,0	70,0	70,0
Andre inntekter ²	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0	20,0
Bevilgning kap. 1149	23,6	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
SUM INNTEKTER	3 114,0	2 769,6	3 267,2	3 267,2	3 267,2	3 267,2
Utbetalinger av tilskudd fra fondet jf. årsrapport 2025	2 717,6	2 879,9	2 900,8	2 932,7	3 009,2	3 058,8
Utbetalinger kap. 1149	23,6	30,0	30,0	30,0	30,0	30,0
Endring i tilskuddsramme ³		9,3	356,5	356,5	356,5	356,5
SUM UTBETALINGER	2741,2	2 919,2	3 287,3	3 319,2	3 395,7	3 445,3
RESULTAT	372,8	-149,6	-20,1	-52,0	-128,5	-178,2
<i>Utvikling i egenkapital</i>	1 536,5	1 386,8	1 366,7	1 314,7	1 186,2	1 008,0
Innestående i Norges Bank, inkl. a konto IN	1 577,9	1 384,0	1 213,7	1 011,4	732,6	404,1
Utestående investeringslån	1,0	2,9	2,6	2,5	2,4	2,3
Tapsfond risikolån BU	-42,4					
Kortsiktig gjeld						

1. Bevilgningen i 2025 inkluderer også 180 mill. kroner fra revidert nasjonalbudsjett 2025 og 100 mill. kroner bevilget i nysalderingen av statsbudsjettet for 2025.
2. Omfatter overføringer fra KLD til ordningene Verdensarv og Utvalgte kulturlandskap, samt overføring fra Reindriftens utviklingsfond til ordningen konfliktforebyggende tiltak
3. Endring i tilskuddsrammen for 2026 og 2027 (ut over prognose satt i årsrapport for LUF 2025) kommer trolig ikke til utbetaling i sin helhet i 2026 og 2027.

7.1.2 Tilskuddsramme for LUF

Tabell 7.2 viser tilskuddsramme for LUF i 2027, samt endring i tilskuddsramme fra 2026 til 2027. Tilskuddsrammen for fondet for 2027 foreslås økt med 356,5 mill. kroner og settes til totalt 3 154,2 mill. kroner. Avsetning til Landbruksdirektoratets administrasjon av fondet på 4,2 mill. kroner fremgår ikke av tilskuddsrammen.

Statens forhandlingsutvalg prioriterer for 2027 investeringstilskudd for å imøtekomme dyrevelferdskrav, ordninger med klima- og miljøinnretning og forskning og utvikling.

Tabell 7.2 Tilskuddsramme for LUF. Mill. kroner.

	2026	Ekstra 2026	2027	Endring 2026–2027
Bedriftsrettede midler til investering og utvikling	1 312,5		1 452,5	140,0
Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon	6,0	2,0	16,0	10,0
Nasjonale tilretteleggingsmidler	13,0		16,0	3,0
Det store norske Grøntløftet	5,0		5,0	0,0
Regionale tilretteleggingsmidler	64,0		75,5	11,5
Områderettet innsats				
Bærekraftig matproduksjon i nord ¹	20,0		15,0	-5,0
Fjellandbruket	4,0		4,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket			0,0	
Pilotprosjekt videreutvikling av landbruksutdanning	3,0		3,0	0,0
Nasjonal modell for voksenagronom	17,0		19,0	2,0
Regionale kompetansenettverk for lokalmat	21,0		24,0	3,0
Forskning og utvikling ²	95,5		112,5	17,0
Stiftelsen Norsk mat	79,0		84,0	5,0
Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	61,0		68,0	7,0
Bondens marked og Norsk Gardsost	3,0		4,0	1,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	228,0		248,0	20,0
Skogbruk	279,0		309,0	30,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,5		2,5	0,0
Midler til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift	3,0		4,0	1,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	230,0		270,0	40,0
Drenering	151,0		190,0	39,0
MetanHUB	15,5		5,0	-10,5
Klimasmart landbruk	24,0		24,0	0,0
Tilskudd til tiltak i beiteområder	41,0		55,0	14,0
Handlingsplan for plantevernmidler	15,0		17,0	2,0
Gebyrfinansiering godkjenning av lavrisiko plantevernmidler			1,5	1,5
Klima- og miljøprogram	34,0		42,0	8,0
Biogass	30,0		38,0	8,0
Verdensarvområdene og Utvalgte kulturlandskap	26,0		30,0	4,0
Landbrukets økoløft	2,0		3,0	1,0
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	12,7		16,7	4,0
SUM tilskuddsramme	2 797,7	2,0	3 154,2	356,5

1. Endring i bevilgning fra 2026 til 2027 gjelder avvikling av teigbasert tilskudd.

2. Midler til norsk- svensk hesteforskning på 2,5 mill. kroner følges opp av Landbruksdirektoratet. Bevilgningen inngår i en ramme der det også avsettes midler fra pengespill på hest samt fra Norges forskningsråd.

7.2 Rekruttering, næringsutvikling og verdiskaping i landbruket

Virkemidlene under Landbrukets utviklingsfond følger opp regjeringens ambisjoner knyttet til utvikling og investering innen landbruksnæringen, økt produksjon og omsetning av lokalmat og -drikke og økologisk mat, samt utdanning, kompetanseheving og forskning. Virkemidlene bygger også opp under målene som er satt i Meld. St. 11 (2023–2024) om økt selvforsyning og opptrapping av inntektsmuligheter i jordbruket.

Gjennom risikoavlastning, støtte til oppstart og kompetanseutvikling skal virkemidlene bidra til en konkurransedyktig og fremtidsrettet landbruksproduksjon over hele landet. Ordningene har også betydning for rekrutteringen til landbruket og landbruksutdanningene.

7.2.1 Midler til investering og bedriftsutvikling i landbruket (IBU)

Investeringer i og moderniseringer av driftsapparatet bidrar til måloppnåelse på en rekke områder, blant annet effektivisering og økt konkurransekraft i landbruket, bedre dyrevelferd, mer miljøvennlig produksjon og mindre utslipp av klimagasser. IBU-midlene har en tydelig distriktsprofil og er et sentralt virkemiddel for å bidra til å opprettholde landbruk over hele landet. Samtidig fremmer ordningen rekruttering til næringen, blant annet fordi investeringer ofte skjer i forbindelse med generasjonsskifter.

Ordningen har blitt evaluert (Ruralis, rapport nr. 3/2026). Evalueringen konkluderer med at ordningen er et målrettet, effektivt og fleksibelt virkemiddel i norsk landbrukspolitik. Ordningen har hatt, og har, særlig stor betydning for investeringer i fornying av driftsbygninger i landbruket, og den har vært et bidrag til å opprettholde gårdsbruk i alle deler av landet. Særlig gjelder dette for bønder som må tilpasse seg til kravet om løsdrift i storfeholdet, som trer i kraft fra 2034, ettersom støtte til slike investeringer er høyt prioritert over ordningen. Prioriteringen av omlegging til løsdrift gir samtidig lite rom til å prioritere andre produksjoner innenfor både tradisjonelt landbruk og annen landbruksbasert næring. Det er også pekt på enkelte forbedringsområder når det gjelder saksbehandlingsrutiner og forvaltning av ordningen, som Innovasjon Norge vil følge opp.

På bakgrunn av de særskilte utfordringene med å oppfylle løsdriftskravet for storfe, er det i de siste jordbruksoppgjørene gjort flere tiltak for å sikre opprettholdelse av melkeproduksjon og produksjonsmiljø i hele landet. Antall båsfjøs er gradvis redusert. I 2025 ble i underkant av 80 pst. av melka produsert i løsdriftsfjøs, og nesten 6 av 10 melkefjøs var løsdriftsfjøs, ifølge data fra Tine SA. Økningen i IBU-rammen for 2027 skal legge til rette for videre omstilling til løsdrift.

Geografien og de spredte naturressursene i Norge er slik at det er krevende eller uhensiktsmessig å øke produksjonsvolumet på flere av de aktuelle gårdene, uten at det medfører økonomiske stordriftsulempere og/ eller avhengighet av kraftfôr. Et stort antall av gårdene som skal legges om til løsdrift de neste årene, har allerede et produksjonsvolum og dyretall som er godt tilpasset til gårdens størrelse og egne ressurser. Det prioriteres investeringstilskudd til bruk som vil legge om til løsdrift, men som ikke har naturressurser på gården til å kunne øke størrelse på besetning eller volumet i melkeproduksjonen. Målet

er å bidra til å omstille så mange som mulig av båsfjøsene og gi de som ønsker det mulighet til videre aktivt drift med tilsvarende eller om lag samme volum og besetningsstørrelse, etter omlegging til løsdrift. Maks støtteandel til omlegging til løsdrift på bruk som skal ha drift med inntil 30 kyr skal fortsatt være 55 pst. I Nordland, Troms og Finnmark skal maksimal støtteandel fortsatt være 65 pst. for investeringer i løsdrift for storfe.

Innovasjon Norge har før årets forhandlinger levert en vurdering av den nasjonale løsdriftspotten. Innovasjon Norge peker på at denne øremerkingen de siste to årene har utløst mange løsdriftsprosjekter som ellers ikke ville funnet sted. Først og fremst i Rogaland, men også i Møre og Romsdal, Vestland og Agder. For 2026 er rammen til løsdriftspotten 200 mill. kroner da det ble satt av 100 mill. kroner som del av nysalderingen av statsbudsjettet i 2025, som kun gjelder for 2026. Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre ordningen med en nasjonal løsdriftspott, men er samtidig opptatt av at en øremerking ikke i for stor grad må gå på bekostning av de regionale rammene og dermed partnerskapenes mulighet til å prioritere mellom ulike produksjoner ut fra regionale behov.

I Troms er det særskilte utfordringer knyttet til opprettholdelse av en kritisk masse av svineprodusenter for å sikre grunnlaget for slakteristrukturen i regionen. Det har derfor vært åpnet for støtte til nyetablering av svineproduksjon i Troms. I jordbruksoppgjøret 2025 ble det i tillegg åpnet opp for at det kunne gis støtte til nyetablering av svineproduksjon i Finnmark. Norturas anlegg i Karasjok har imidlertid ikke slaktelinje for gris, og det er heller ikke et ønske å etablere dette. Dette gjør at avstand til nærmeste slakteri for eventuelle svineprodusenter i Finnmark er stor. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at det fra 2027 kun er produsenter i Troms som skal kunne motta støtte til nyetablering av svineproduksjon.

Sauenæringen i Troms og Finnmark er viktig for å ta i bruk ressurser som ellers ikke ville bli brukt. Dette bidrar til å opprettholde primærproduksjon, selvforsyning og bosetting, utnyttning av gras- og beiteressurser og ivaretagelse av biologisk mangfold. Innenfor den samlede IBU-rammen foreslår Statens forhandlingsutvalg en ekstra styrking av IBU-rammen i Troms og Finnmark på 15 mill. kroner for særlig å bidra til fornying og modernisering av sauefjøs i disse fylkene. Det skal legges til rette for utbedring av sauefjøs som bygges ut nøkternt, men likevel bidrar til en lettest mulig arbeidshverdag for bonden i fjøset og som ivaretar dyrevelferden på en god måte. Tidligere investert kapital blir dermed tatt i bruk på nytt. Ordningen med ressurskartlegging, som Innovasjon Norge har for investeringer i løsdrift i melkeproduksjonen i hele landet, gjøres også tilgjengelig for investeringer i saueproduksjon i Troms og Finnmark. Arbeidet bør videre bygge på kunnskap fra prosjektet «Kjøtt i Nord», som er gjennomført i den områderettede satsingen Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord, jf. kap. 7.5. For å stimulere til generasjonsskifter i Troms og Finnmark, er generasjonsskiftetilskuddet i IBU-ordningen viktig. Erfaringer fra arbeidet i nord skal være et bidrag til systematisk arbeid som kan komme småfeholdet og de beitebaserte næringene i hele landet til gode.

Som omtalt i kap 7.3.6, ble ny gjødselbruksforskrift fastsatt 31.1.2025. Forskriften gir behov for relativt store omstillinger i jordbruket, herunder økt behov for investeringer i gjødsel- og biorestlager. En fortsatt prioritering av slike investeringer er derfor nødvendig.

Det kan i enkelte fylker være utfordrende å prioritere større utbygginger av biorestlager innenfor de regionale IBU-rammene. Det samme gjelder investeringer i veksthus. For å sikre en god og effektiv samlet utnytting av rammene for de ulike ordningene Innovasjon Norge forvalter, kan det utvises en viss fleksibilitet mellom bruk av Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket og IBU-ordningen. Dette gjelder støtte til små og mellomstore veksthus, samt i tilfeller der det er ekstraordinært behov for å bygge ut et stort antall biorestlagre, se også kap 7.2.11.

Jordbrukets forhandlingsutvalg ber i sitt krav om nye føringer eller tillegg til føringer på en del områder der det allerede gis støtte i dag. Dette gjelder bl.a. støtte til seterdrift, omlegging til SPF-besetning innen svineproduksjon, at risikolån kan brukes til toppfinansiering innenfor både tradisjonelt landbruk og andre landbruksbaserte næringer og tilskudd til tilbygg til eksisterende melkegeit-fjøs. Statens forhandlingsutvalg mener det ikke er nødvendig å spesifikt nevne disse i de samlede føringene.

Føringer for 2027

Statens forhandlingsutvalg foreslår at rammen for IBU-ordningen økes med 140 mill. kroner til 1 452,5 mill. kroner, av dette settes det av 100 mill. kroner til nasjonal løsdriftspott. Dette skal bidra til omlegging til løsdrift i storfeproduksjon, men også gi muligheter for investeringer i andre produksjoner. Det foreslås ingen endringer i innretning av ordningen, utover at det ikke kan gis støtte til nyetablering av svineproduksjon i Finnmark. De nasjonale føringene videreføres for 2027:

- Små og mellomstore bruk skal prioriteres ved tildeling av støtte. Innen melkeproduksjon er det særlig behov for å prioritere fornying av fjøs med inntil 30 kyr uten at det medfører krav til økt produksjonsvolum eller besetningsstørrelse.
- Investeringstilskudd til seterfjøs og tilhørende infrastruktur til seterdrift skal prioriteres.
- Hensyn til dyrevelferd skal prioriteres høyt. Dette gjelder for alle typer produksjoner og produksjonsformer.
- Investeringstilskudd til tørke og lager for bruk med økologisk kornproduksjon prioriteres.
- Investeringer som følge av EUs økologiregelverk prioriteres.
- Støtte til investeringer innen korn, frukt-, grønt-, potet- og veksthusnæringen skal prioriteres.
- Det kan gis investeringstilskudd til bygging og oppgradering av gjødsellager med tekniske løsninger som reduserer utslipp til luft og vann, samt tilsvarende lager til biorest og øvrig organisk gjødsel. Felleslager for biorest kan støttes.
- Prosjekt med energi- og klimaeffektive løsninger skal prioriteres.
- I vurderingen av lønnsomhet i investeringsprosjektene må det tas hensyn til det samlede næringsgrunnlaget og økonomien på bruket.

- Støtte til investeringsprosjekt som gir økt matproduksjon skal prioriteres til produksjoner med markedspotensial.
- Det kan gis inntil 100 mill. kroner i risikolån der tapsavsetningen skjer innenfor rammen av IBU-midlene.
- Strategiske føringer fra det regionale partnerskapet er avgrenset til prioritering mellom ulike produksjoner og mellom ulike områder i den enkelte regionen/fylket. Faglagene skal inngå i de regionale partnerskapene.
- Nasjonal pott til løsdriftsinvesteringer for storfe videreføres med 100 mill. kroner for 2027.

Ubenyttede midler ved årsskiftet skal inndras og fordeles ut igjen til samtlige fylker.

7.2.2 Tilskudd til investeringer i setrer med melkeproduksjon

Seterdrift bidrar til utnytting av utmarksressursene, og til ivaretagelse av tilhørende miljøverdier og mattradisjoner. Den norske seterkulturen har en lang og rik tradisjon i Norge, og er skrevet inn på UNESCO-listen over immateriell kulturarv. Tilskuddsordningen skal bidra til langsiktig seterdrift og støtte investeringer som legger til rette for melkeproduksjon på setra over tid.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til investeringer i setrer med melkeproduksjon økes med 2 mill. kroner i 2026 av ledige midler til 8 mill. kroner i 2026. For 2027 økes ordningen med 10 mill. kroner til 16 mill. kroner.

7.2.3 Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler)

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til nasjonale tilretteleggingsmidler økes med 3 mill. kroner til 16 mill. kroner for 2027.

Gjennom ordningen kan det gis støtte til prosjekter som styrker verdiskapingen i landbruket gjennom tilretteleggende tiltak som bidrar til næringsutvikling eller kompetanseheving, og som har nasjonal nytteverdi. Følgende tema foreslås prioritert for 2027:

- Prosjekter som følger opp mål og tiltak knyttet til Meld. St. 11 (2023–2024) om strategi for økt selvforsyning av jordbruksvarer, særlig på grøntområdet jf. innsatsområdene i rapporten «Grøntsektoren mot 2035».
- Prosjekter som kan bidra til oppfølging av ny strategi for Inn på tunet, som lanseres før sommeren 2026.
- Prosjekter som bidrar til økt satsing på økologisk jordbruk.

7.2.4 Regionale tilretteleggingsmidler i landbruket

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til regionale tilretteleggingsmidler i landbruket økes med 11,5 mill. kroner, til 75,5 mill. kroner i 2027. Økningen skal bidra til å styrke mobilisering til regional verdiskaping, rekruttering og kompetanseutvikling i landbruket. Det forutsettes at den strategiske innretningen på bruken av tilrette-

leggingsmidlene er godt samordnet med den strategiske innretningen for de bedriftsrettede virkemidlene regionalt, og at arbeidet er forankret i de regionale partnerskapene.

7.2.5 Områderettet innsats

Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord

Ruralis har evaluert satsingen på Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord for perioden 2023-2025. Mange prosjekter i satsingen er ikke avsluttet, og det er derfor for tidlig å måle samlet effekter av ordningen. Ruralis mener likevel at satsingen er nyttig, og at den bidrar til å nå målene for ordningen, fyller et hull i virkemiddelapparatet og har en positiv virkning på samarbeid på tvers i landsdelene. Hovedkonklusjon og anbefaling fra Ruralis er at satsingen bør videreføres, og at den geopolitiske situasjonen gjør at begrunnelsen for en slik satsing er enda sterkere nå enn ved etableringen av ordningen i 2022.

Med bakgrunn i konklusjonene i evalueringen, er Statens forhandlingsutvalg sin vurdering at det fortsatt er behov for midler som bidrar til at fylkeskommunene kan ta en overordnet og koordinerende rolle for å drive regional utvikling, mobilisering og samordnet innsats for landbruket i nord. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor å videreføre satsingen på *Bærekraftig matproduksjon og verdiskaping i nord* med 15 mill. kroner i 2027. Innenfor rammen skal det settes av midler til NIBIO. Troms fylkeskommune skal fortsatt forvalte ordningen i samarbeid med Nordland og Finnmark fylkeskommune. Fylkeskommunene oppfordres til å supplere med egne midler for å styrke satsingen ytterligere.

Innenfor rammen skal det etableres et pilotprosjekt for bærekraftige investeringer og fornying av sauefjøs i Nord-Norge, jf. tilsvarende regionale prosjekter for storfeproduksjon og omstilling til løsdriftsfjøs, for eksempel Innlandsfjøset. Formålet skal være å finne frem til nøkterne og lønnsomme fjøsløsninger og en metodikk for dette, som også kan tas i bruk i resten av landet. Prosjektet skal bygge på resultatene fra Norturas Kjøtt i nord-prosjekt, og må sees i sammenheng om økningen i IBU-midler til Troms og Finnmark, jf. kap 7.2.1.

Fjellandbruket

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre satsingen på fjellandbruket med 4 mill. kroner i 2027. Fylkeskommunene oppfordres til å supplere med egne midler for å styrke satsingen ytterligere. Det er fortsatt viktig med god dialog med Senter for fjellandbruk i arbeidet. Prosjekter som støtter opp om seterbruk skal prioriteres innenfor satsingen.

7.2.6 Rekruttering og kompetanseheving i landbruket

7.2.6.1 Pilotprosjekt for å styrke landbruksutdanningen

I tråd med hva partene ble enige om i 2024 og 2025 foreslår Statens forhandlingsutvalg at det settes av 3 mill. kroner i 2027, som er det siste året i prosjektet. En forutsetning i prosjektet er at det er et godt samarbeid og en god arbeidsdeling mellom pilotprosjektet og det som gjøres i regi av Norges Bondelag knyttet til rekruttering av lærebedrifter, finansiert over NT-ordningen.

7.2.6.2 Nasjonal modell for voksenagronomen

Formålet med ordningen er å styrke kompetansen og gi et utdanningstilbud til de som er på vei inn i næringen eller som har etablert seg i næringen, og som har en annen yrkesbakgrunn og utdanning enn fra landbruket. Evalueringen av ordningen (Sintef rapport 2024-003) viste at den treffer målgruppen, og fungerer etter hensikten. Evalueringen viste imidlertid at flere av skolene opplevde å ha knappe ressurser. Rapporteringen for 2025 forsterker inntrykket, ved at flertallet av fylkeskommunene har måttet delfinansiere tilbudet.

For 2027 foreslår Statens forhandlingsutvalg å øke midlene med 2 mill. kroner til 19 mill. kroner til den nasjonale modellen for voksenagronomopplæring. Av dette skal 0,3 mill. kroner gå til drift av felles pedagogiske og digitale løsninger for hele landet, basert på prosjektet som ble igangsatt i forbindelse med etableringen av voksenagronomordningen.

7.2.6.3 Regionale kompetansenettverk for lokalmat

Fra og med 1. januar 2026 tilbyr de regionale kompetansenettverkene for lokalmat matfaglig kompetanse og markedstjenester både til konvensjonelle og økologiske lokalmatprodusenter. Kompetansenettverkene er sentrale bidragsytere for å oppnå målet om å øke omsetningen av lokalmat og -drikke til 25 mrd. kroner innen 2035.

Statens forhandlingsutvalg viser til jordbrukets krav om at det skal settes av midler til en ressurs for ystefaglig kompetansebygging i regi av Norsk Gardsost. Statens forhandlingsutvalg mener at ressurser til ystefaglig kompetansebygging bør legges til de regionale kompetansenettverkene for lokalmat, slik at det ikke bygges opp et offentlig finansiert kompetansetilbud ved siden av kompetansenettverkene.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 1 mill. kroner til å dekke formidling av ystefaglig kompetanse. Kompetansenettverkene må avklare organisering av dette tilbudet.

For å videreutvikle tilbudet innenfor matfaglig kompetanse og markedstjenester foreslår statens forhandlingsutvalg å øke avsetningen til drift av de fem kompetansenettverkene for lokalmat økes med 2 mill. kroner i 2027.

Samlet bevilgning for 2027 blir da på 24 mill. kroner. Bevilgningen inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader. Fordeling av tilskudd mellom nettverkene fremgår av tabell 7.3, i tillegg tilkommer 1 mill. kroner til utvikling av et ystefaglig tilbud.

Tabell 7.3 Regionale kompetansenettverk og ansvarlige fylkeskommuner

Ansvarlig fylkeskommune	Kompetansenettverk for lokalmat	Dekker følgende fylker	Forslag 2027 mill. kr ¹	Endring fra 2026
Akershus fylkeskommune	Kompetansenettverket i Øst-Norge	Vestfold, Telemark, Oslo, Akershus, Østfold og Innlandet	5,79	0,50
Rogaland fylkeskommune	Kompetansenettverket i Sør-Norge	Agder og Rogaland	3,93	0,34
Vestland fylkeskommune	Kompetansenettverket i Vest-Norge	Vestland	4,01	0,35
Trøndelag fylkeskommune	Kompetansenettverket i Trøndelag.	Trøndelag og Møre og Romsdal	4,75	0,41
Troms fylkeskommune	Kompetansenettverket i Nord-Norge.	Nordland, Troms og Finnmark	4,52	0,39
Total			23,00	2,00

1. Inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader.

7.2.7 Forskning og utvikling

Midler til forskning og utvikling over jordbruksavtalen har som formål å støtte utvikling av ny kunnskap og teknologi i landbruks- og matsektoren. Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for forskning langs hele verdikjeden for korn, fra sortsutvikling og beredskapslagring av såfrø, til lagring og videreforedling. Særlig er det behov for kunnskap som bidrar til økt norsk selvforsyning av korn, i første rekke hvete. Statens forhandlingsutvalg mener også at det er behov for kunnskapsutvikling som kan bidra til å redusere utslipp av lystgass fra ulike typer jordbruksjord.

Videre mener Statens forhandlingsutvalg at det er behov for forskning som kan bidra til å løse utfordringer på plantevern. Forhandlingsutvalget foreslår derfor at det prioriteres midler til forskning og utvikling av alternative plantevernstrategier i kulturer og for skadegjørere hvor det er, eller forventes å bli, mangel på aktuelle kjemiske midler.

Avl er et viktig bidrag for å redusere klimagassutslippene fra drøvtyggere. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at det prioriteres midler til forskning og utviklingsarbeid som bidrar til ytterligere reduksjon i klimagassutslipp fra storfe gjennom avlsfremgang.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til FoU økes med 17,0 mill. kroner til 112,5 mill. kroner for 2027, med en prioritering av overnevnte tema. Av dette settes 3,5 mill. kroner av til det det norsk-svenske samarbeidet innen hesteforskning, hvorav inntil 1 mill. kroner skal gå til en ekstern evaluering av ordningen og samarbeidet. Av bevilgningen foreslås det også å sette av minst 4 mill. kroner til gjennomføring av utredninger.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at følgende utredninger skal lyses ut over forskningsmidlene:

- Økonomiske vurderinger ved kjøp av Inn på tunet-tjenester, og verdien av Inn på tunet som forebyggende tiltak.

- Kan tidligere skadehendelser, som følge av ekstremvær, si noe om effekten av klimatilpasningstiltak.
- Beredskap og smitterisiko med husdyrgjødsel som råvare i biogassproduksjon og håndtering av hudyrgjødsel og biorest ved smittsom sykdom.

7.2.8 Stiftelsen Norsk Mat

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen til Stiftelsen Norsk Mat med 5,0 mill. kroner til 84 mill. kroner for 2027. Stiftelsen skal for 2027 arbeide videre med utvikling av KSL og Beskyttede betegnelser.

Videre utvikling av KSL

Stiftelsen har de siste årene systematisk arbeidet med å forenkle og utvikle KSL-verktøyet. Det er fortsatt behov for videre utvikling av KSL for å møte forventninger og behov i næringen og i markedet. For 2027 skal stiftelsen fortsette arbeidet med å bedre samhandling mellom de ulike dataløsningene som benyttes i landbruket. Statens forhandlingsutvalg understreker at drift og utvikling av KSL er stiftelsens hovedoppgave. Stiftelsen skal prioritere videre utvikling av KSL, og innføring av Sustainability Assessment (FSA) for grøntnæringen.

Utvikling av ordningen Beskyttede betegnelser (BB)

Statens forhandlingsutvalg mener stiftelsen må prioritere det langsiktige prosjektet BB2030, som er startet for å mobilisere flere produsenter til ordningen, og fortsette arbeidet med å gjøre ordningen kjent.

Økologisk mat og jordbruk

Stiftelsen Norsk Mats arbeid med forbrukerrettet informasjonsarbeid ble evaluert til jordbruksoppkjøret 2026. Statens forhandlingsutvalg foreslår at Stiftelsen Norsk Mat fortsetter å ha ansvaret for arbeidet med forbrukerrettet informasjonsarbeid. Avsetningen til dette arbeidet videreføres på samme nivå for 2027. Se omtale i kap. 7.4.2.

7.2.9 Utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Utviklingsprogrammet skal bidra til at målet om en omsetning av lokalmat og -drikke på 25 mrd. kroner innen 2035 nås. Skalering av reiselivs-, lokalmat- og drikkebedrifter er viktig for å møte ambisjonene om flere og større vekstbedrifter innenfor programmets målgrupper. Innovasjon Norge skal vektlegge denne innsatsen, samt videreføre arbeidet med å styrke koblingen mellom mat- og drikkeprodusenter og reiselivsaktører.

Frakt og distribusjon av lokalmat og -drikke er en utfordring som kan hemme vekst og lønnsomhet i næringen. Innovasjon Norge skal støtte opp under prosjekter som kan bidra til forenklinger og reduserte kostnader, i hovedsak gjennom produsentnettverk og/eller andre sammenslutninger. Prosjektene skal gi nasjonal nytteverdi.

Ny strategi for Inn på tunet legges frem før sommeren, og Innovasjon Norge skal vurdere hvordan virkemidlene i Utviklingsprogrammet best kan tilpasses slik at de treffer Inn på tunet-tilbydere. Dette må ses i sammenheng med det pågående arbeidet for å fremme leveranser til det offentlige fra andre landbruksbaserte næringer.

Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbruket om at det strategiske rådet for utviklingsprogrammet kan utvikles til en nasjonal ressursgruppe som samler flere aktører på tvers, både fra næring og forvaltning, og som kan bidra til god informasjonsflyt og samarbeid om videre utvikling.

Deltakelsen på Grüne Woche (IGW) har over mange år vært et viktig tiltak for å bidra til samarbeid mellom produsenter og bedrifter, og regional og nasjonal utvikling innenfor lokalmat og reiseliv. Det har skjedd en stor utvikling innenfor lokalmat- og reiselivs-området i perioden Norge har deltatt på IGW, med mer modne næringer og god regional utvikling. Statens forhandlingsutvalg er enige med jordbruket i at IGW-prosjektet nå kan avsluttes. Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for å vurdere hvordan Utviklingsprogrammet kan bidra til å supplere det regionale arbeidet for å utvikle matnasjonen Norge, og å bygge opp under sterke mat- og reiselivsregioner gjennom ulike samhandlingsmodeller. Arbeidet vil skje i dialog med den nasjonale ressursgruppen.

Etterspørselen etter virkemidler under programmet, særlig innenfor vekstordningene, er stor. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at bevilgningen til Utviklingsprogrammet for 2027 økes med 7 mill. kroner til 68 mill. kroner.

7.2.10 Støtte til Bondens marked og Norsk Gardsost

Statens forhandlingsutvalg foreslår at samlet bevilgning til Norsk Gardsost og Bondens Marked Norge i 2027 økes med 1 mill. kroner til 4 mill. kroner. Dette fordeles med 1,5 mill. kroner til Norsk Gardsost og 2,5 mill. kroner til Bondens Marknad Norge.

Tilskuddene skal benyttes til aktivitet innenfor organisasjonenes virke. Organisasjonenes arbeid er et bidrag til å målet om å øke omsetningen av lokalmat til 25 mrd. kroner innen 2035, bl.a. gjennom å fremme alternative salgskanaler, bygge nettverk og drive kompetansedeling.

7.2.11 Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket

Verdiskapingsprogrammet forvaltes av Bionova. Målet for programmet er å bidra til produksjon og bruk av fornybar energi internt i landbruket, og salg av biovarme til andre samfunnssektorer. Programmet skal også støtte uttesting av ny produksjonsteknologi, som kan redusere klimagassutslippene og øke konkurransekraften for landbruket. Dette vil gi økt verdiskaping basert på landbrukets egne ressurser, og bidra til å nå regjeringens mål i klima- og energipolitikken.

Etterspørselen etter virkemidler under programmet er god, og økende. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at Verdiskapingsprogrammet kan ta et mer helhetlig ansvar for gode løsninger når det gjelder klima, miljø og utfasing av fossil energi for landbruket, og bidra til at målene i klimaavtalen med jordbruket nås.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen til programmet med 20,0 mill. kroner slik at rammen blir på 248,0 mill. kroner for 2027. Økningen skal gi rom for økt aktivitet i programmet generelt, og evt. støtte til biorestlager og veksthus jf. kap 7.2.1.

7.2.12 Skogbruk

Skogressursene er viktige for sysselsetting og verdiskaping i Norge. En ansvarlig og langsiktig forvaltning av skogressursene er en forutsetning for å produsere skog med kvalitetstømmer, og slik bidra til fremtidig verdiskaping og karbonopptak. Skog i vekst tar opp CO₂, og aktiv skogskjøtsel med planting, gjødsling og ungskogpleie gir økt CO₂-opptak. Økt bruk av tre kan erstatte fossile materialer og produkter, og dermed bidra til reduserte klimagassutslipp i andre sektorer.

Regjeringen vil bruke skogen aktivt som en del av klimapolitikken. Skogen er også viktig for friluftsliv, naturmangfold og kulturminner, samt for å redusere risiko for naturfare. Gode avveininger mellom aktivitet og miljøhensyn i skogbruket står sentralt i regjeringens skogpolitikk. Økt hogst de siste årene medfører økte behov for skogkulturtiltak som planting og ungskogpleie. Regjeringens klimastatus og plan peker på at økt skogkulturinnsats kan gi betydelige klimabidrag fremover. Å øke tilskuddene til skogplanting, ungskogpleie og andre skogkulturtiltak vil bidra til å øke CO₂-opptaket, og å sikre ressursgrunnlaget for industrien.

Skogsveinettet er avgjørende for et aktivt og lønnsomt skogbruk og for kostnadseffektiv forsyning av råstoff til foredlingsindustrien. Skogsveiene har også betydning for beredskap og samfunnssikkerhet, og brukes aktivt av friluftslivet. Prognoser for klimaendringer underbygger et stort investeringsbehov for klimatilpasning av veinettet.

Skogbruksplanlegging med miljøregistreringer sikrer oversikt over skogressurser og miljøverdier, og bidrar til et godt beslutningsgrunnlag for å ta miljøhensyn ved skogtiltak. Miljøregistreringene er i samsvar med systemet Natur i Norge. Miljøtiltak i skogbruket skal blant annet bidra til bevaring og skjøtsel av nøkkelbiotoper, fjerning av utenlandske treslag samt skjøtselstiltak for å ivareta landskap, friluftsliv og kulturminner.

Kompetansehevende tiltak er sentralt for gjennomføringen av skogpolitikken og en forutsetning for skogeierens muligheter for næringsutvikling og verdiskaping med basis i eiendommens ressurser. Skogkurs er en viktig aktør og har et bredt kurstilbud innen skogbruk og utmarksnæring for private, entreprenører og offentlig forvaltning.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke avsetningen til skogbrukstiltak med 30 mill. kroner, til 309 mill. kroner for 2027, hvorav 3 mill. kroner øremerkes tilskudd til miljøtiltak i skogbruket. Fordelingen mellom de ulike virkemidlene vil gjøres etter drøftinger mellom avtalepartene, der skogbrukets næringsorganisasjoner inviteres med.

7.2.13 Bekjempelse av villsvin

Bekjempelse av villsvin er viktig som forebyggende tiltak mot afrikansk svinepest og innsatsen skal bygge opp under nullvisjonen for villsvin i Norge. Villsvinprosjektet for effektiv jakt og overvåking av bestandsstørrelse, spredning og arealbruk hos villsvin er

sentrale tiltak i dette arbeidet. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 2,5 mill. kroner til bekjempelse av villsvin i 2027.

7.2.14 Tilskudd til konfliktforebyggende tiltak jordbruk/reindrift

I Reindrifftsavtalen 2026/2027 er det satt av 4,0 mill. kroner til ordningen. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 4,0 mill. kroner til ordningen over jordbruksavtalen, en avsetning på samme nivå som over reindrifftsavtalen. I Reindrifftsavtalen 2026/2027 er det enighet om å rendyrke ordningen til å gjelde konfliktdependente tiltak mellom reindriften og det øvrige landbruket. Denne endringen vil bli gjennomført fra 1. juli 2026. Av totalrammen settes 0,1 mill. kroner av til administrasjon, fordelt likt på reindrifftsavtalen og jordbruksavtalen.

7.3 Natur, miljø og klima

Natur-, miljø- og klimasatsingen over jordbruksavtalen skal bidra til å opprettholde kulturlandskapet og til å redusere miljøbelastningen fra jordbruket, herunder utslipp til luft og vann. Flere av natur-, miljø- og klimaordningene bidrar også til bedre agronomi. Det er viktig å innrette virkemidlene i jordbrukspolitikken slik at de støtter opp under rettfærdig og bærekraftig omstilling av jordbruket til et lavutslippssamfunn, samtidig som øvrige mål for jordbruket tas hensyn til. Dette gjelder både arbeid med natur- og miljørettede tiltak og reduksjon av klimagasser, herunder oppfølging av intensjonsavtalen om klima med jordbruket.

Jordbruksavtalen er over tid vridd i en mer klima- og miljøvennlig retning, Vridningen fortsetter i årets jordbruksforhandlinger gjennom styrking av de målrettede natur-, klima- og miljøordningene. Statens forhandlingsutvalg vektlegger følgende på natur-, miljø- og klimaområdet i statens tilbud:

- Oppfølging av klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket, med styrking av kunnskapsgrunnlaget om klimatilpassing, tiltak som bidrar til reduserte utslipp av metan og lystgass og bedre klimatilpassing.
- Oppfølging av Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden med tilskuddsmidler som skal stimulere til gjennomføring av avrenningsreducerende tiltak.
- Oppfølging av Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket
- Oppfølging av gjødselregelverket.

Regjeringen har også etablert Bionova, som er et viktig verktøy både for oppfølging av intensjonsavtalen om klima og for å utvikle den biobaserte sirkulærøkonomien.

Konkretisering av Statens forhandlingsutvalg sine prioriteringer blir omtalt under de ulike ordningene.

7.3.1 Samlet oversikt over natur, miljø- og klimasatsing i jordbruksavtalen for 2027

Statens forhandlingsutvalg foreslår å avsette 12 132 mill. kroner til ordninger med klima- og/eller miljøformål i 2026, dette er 1 250 mill. kroner mer enn det som ble avsatt for 2026. Tabell 7.4 gir en oversikt over den samlede satsingen på natur, miljø- og klimaområdet i statens tilbud.

Tabell 7.4 Oversikt over ordninger på jordbruksavtalen med natur-, miljø- og/eller klimaeffekt, mill. kroner i 2027

Kap. 1150		2026	2027	Endring
Post 50	Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	230	270	40
Post 50	Drenering av jordbruksjord	151	190	39
Post 50	Tiltak i beiteområder	41	55	14
Post 50	Investeringstilskudd til melkesettrer	6	16	10
Post 50	Klima- og miljøprogram	34	42	8
Post 50	Klimasmart Landbruk	24	24	0
Post 50	Utvalgte kulturlandskap og verdensarvområdene	26	30	4
Post 50	Biogass	30	38	8
Post 50	Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	228	248	20
Post 50	MetanHUB	15,5	5	-10,5
Post 50	Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler	15	17	2
Post 50	Gebyrfinansiering godkjenning lavrisiko plantevernmidler	0	1,5	1,5
Post 50	Utviklingsmidler økologisk landbruk	12,7	16,7	4
Post 50	Landbrukets økoløft	2	3	1
Post 73.13	Pristilskudd økologisk melk	26,1	32,6	6,5
Post 73.17	Pristilskudd økologisk grønt	12,1	11,9	-0,2
Post 73.19	Prisnedskrivning økologisk korn mm.	71,2	77,7	6,5
Post 74.16	Beitetilskudd	2 460,0	2 843,5	379,3
Post 74.17	Areal- og kulturlandskapstilskuddet	6 136,3	6592	444,9
Post 74.19	Regionale miljøprogram (RMP)	1 146,1	1 416,1	270,0
Post 74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,6	166	-2,6
Post 77.11	Støtte til avlsorg., klimakammer	2	2	0,0
Post 77.13	Energirådgiving i veksthussektoren	2	2,5	0,5
Post 77.13	Tilskudd til klimarådgiving	27	31,5	4,5
Sum virkemidler natur, miljø og klima		10 881,6	12 132,0	1 250,4

7.3.2 Overordnede rammebetingelser og prioriteringer på natur-, miljø- og klimaområdet

Intensjonsavtalen om klima mellom regjeringen og jordbruket fra 2019 ligger til grunn for regjeringens klimaarbeid i sektoren. Hovedoppgaven for jordbruket i klimasammenheng

er å redusere utslippene og øke opptaket av CO₂, uten at klimaomstillingen fører til karbonlekkasje. Det legges vekt på å redusere utslippene per produserte enhet. Jordbruket har selv levert en klimaplan som synliggjør hvordan jordbruket følger opp intensjonsavtalen om klima. Klimagassutslippene som føres under jordbruk i SSBs statistikk (målt i CO₂-ekvivalenter) utgjorde 9,9 pst. av de totale utslippene i Norge i 2024.

De samlede jordbruksutslippene er redusert med om lag 10 pst. siden 1990. Samtidig er landbasert matproduksjon økt med 12,5 pst. Utslippene av den kortlevde klimagassen metan er redusert med 8,3 pst. siden 1990. Ved beregningsmetodikken GWP* (en beregningsmetodikk som ikke benyttes i Norges nasjonale eller internasjonale rapportering), er oppvarmingseffekten av metan fra jordbruket vel 5 pst. av Norges bidrag til den globale oppvarmingen i samme periode. Fordi metan er en kortlevd klimagass, vil en større reduksjon i metanutslippene redusere oppvarmingshastigheten kraftig på kort sikt, som en engangseffekt. Oppvarmingsbidraget fra CO₂-utslipp er resultat av alle historiske utslipp, mens bidraget fra metan følger av utslippsnivået til enhver tid. Reduksjoner i oppvarmingshastigheten vil være nødvendig om man skal ha en mulighet til å holde global oppvarming under 1,5 grader. En redusert hastighet på oppvarmingen vil kunne bidra til at verden unngår midlertidige overskridelse av det langsiktige temperaturmålet. Det er verken mulig, eller ønskelig, å kutte utslippene i jordbruket like mye som i andre sektorer. Målet i intensjonsavtalen om klima innebærer derfor at jordbruket forutsettes å bidra med lavere utslippsreduksjoner enn andre sektorer, sammenlignet med et scenario der alle sektorer bidrar likt til å nå Norges klimamål for 2030.

Riksrevisjonen leverte i 2025 sin undersøkelse av hvorvidt Landbruks- og matdepartementet legger til rette for at klimagassutslippene i jordbruket kan reduseres.

Riksrevisjonen evaluerte intensjonsavtalen mellom staten og jordbruket, og konkluderte med at målet i avtalen ikke er innenfor rekkevidde. Riksrevisjonen la kun 2021, det første virkningsåret for klimaavtalen, til grunn for sin analyse. Samtidig viste Riksrevisjonen til at det er tydelige målkonflikter i jordbruket knyttet til behovet for utslippskutt, samtidig som man har et mål om økt produksjon og økt selvforsyning, og at dette medfører krevende avveininger.

I jordbruksforhandlingene 2025 ble avtalepartene enige om at det skulle arbeides videre med sikte på å fastsette en implementeringsplan for bruk av metanreduserende fôrvarer i melkeproduksjonen i jordbruksforhandlingene 2026. Partene var videre enige om at det skulle arbeides med sikte på at bruk av metanreduserende fôrvarer til melkeku i minimum 80 dager per år skulle bli krav knyttet til husdyrtilskuddet fra 2027. I Stortingets behandling av representantforslag om ikke å bruke metanhemmere i norsk landbruk i februar 2026, ble det anmodet fra Stortinget at regjeringen skal legge til grunn at bruk av metanreduserende fôrvarer ikke skal være et krav for å motta husdyrtilskudd, slik det er varslet i sluttprotokollen for jordbruksavtalen 2025, jf. Innst. 132 S (2025–2026). Regjeringen legger dette til grunn i årets forhandlinger.

Statens forhandlingsutvalg vil fremheve at det ikke er tvil om at det blir mer krevende å nå målet for klimaavtalen uten bruk av metanreduserende fôrvarer. Det må derfor både

forskes videre på metanreduserende fôr, og arbeides med andre tiltak som vil ha en vesentlig effekt gjennom reduserte utslipp og økt lagring av karbon. Det er også viktig at det arbeides videre med bedre effektberegninger av klimatiltak i jordbruket.

Klimaendringer kan gi nye muligheter for produksjon som bøndene vil utnytte, men endringene vil også medføre stor usikkerhet. Varmere klima fører med seg et uforutsigbart værmønster der flom og skred, skogbranner, jorderosjon, steinsprang og tørke vil forekomme oftere. Behovet for klimatilpasning er stort og økende. Landbruksdirektoratet har i oppdrag å gjennomgå klimatilpasninger og klimarobuste driftsformer i landbruket. Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg som skal fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringene. Rapporter fra begge disse arbeidene har frist 1. juli 2026.

Høsten 2024 la regjeringen frem Meld. St. 35 (2023–2024) *Bærekraftig bruk og bevaring av natur – Norsk handlingsplan for naturmangfold*. Som del av meldingen la regjeringen frem en meny av tiltak for å bedre den økologiske tilstanden i skog. Som oppfølging vil regjeringen legge frem tilsvarende menyer av tiltak for fjell og for kulturlandskap og åpent lavland. Meldingen vektlegger bærekraftig bruk og forvaltning av jordbruksarealene gjennom variert bruk av inn- og utmark og gjennom å styrke den miljømessige bærekraften innenfor mer ensidige og intensive driftssystem. Styrket arealforvaltning, effektive restaureringstiltak og tiltak mot forurensning er andre elementer i handlingsplanen som berører jordbruket.

Regjeringen følger opp tiltaksplanen for bekjempelse av fremmede skadelige arter (2020–2025) og tiltaksplanen for pollinerende insekter (2021–2028). Det er også et tverrsektorielt samarbeid om tiltak for truet natur. Sektorvise tiltak for naturmangfold skal bidra til å nå det nasjonale målet om at ingen arter og naturtyper skal utryddes, og at utviklingen til truet natur, nær truet natur og naturtyper skal bedres.

De regionale vannforvaltningsplanene fastsetter miljømålene for alt vann, både elver, innsjøer, kystvann og grunnvann. Planarbeidet viser at jordbruk fremdeles er en av hovedpåvirkerne på vannet i Norge, og en av hovedårsakene til at miljømålene ikke er nådd for mange av vannforekomstene. Regjeringen fastsatte i april 2025 nye nasjonale føringer for vannforvaltningsarbeidet. Av de nasjonale føringene fremgår det et behov for en forsterket innsats for å redusere avrenningen og oppnå målet om god tilstand i alle jordbrukspåvirkede vannforekomster. Statsforvalterne har hjemmel etter jordlova til å fastsette regionale krav for å bidra til miljøforsvarlig drift av jordbruksareal. Alle fylkene som har jordbruksarealer som drenerer til Oslofjorden har nå vedtatt forskrifter om regionale miljøkrav, krav om bl.a. redusert høstpløying eller bruk av fangvekster. Ny gjødselbruksforskrift gir også statsforvalteren hjemmel til å stille strengere krav til lagring og bruk av gjødsel i særlig utsatte områder der de nasjonale kravene ikke vil være tilstrekkelige for å nå miljømålene.

7.3.3 Intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket

Regnskapsgruppen for klimaavtalen leverte sin årlige rapport og innspill til avtalepartene i mars 2026, jf. kap. 3.5.1.1. I tillegg til å rapportere på intensjonsavtalens utvikling, har også regnskapsgruppen en viktig funksjon når det gjelder å avdekke kunnskapshull, arbeide for å fremskaffe ny kunnskap og gi faglige råd som kan bidra å videreutvikle klimagassregnskapet for jordbruksrelaterte utslipp slik at det i større grad fanger opp effekten av tiltak og virkemidler.

Statens forhandlingsutvalg slutter seg til innspillet fra regnskapsgruppen om at prioriterte utviklingsprosjekter i 2026 er å iverksette følgende prosjekter:

- Forprosjekt om utslipp fra husdyrrom og gjødsellager. Forprosjektet skal identifisere hva som må til for å få inn bedre målinger på metan, ammoniakk og lystgass fra gjødsellager og husdyrrom.
- Utredning av årsaker til avskoging til beite og dyrket mark for bedre å forstå drivere bak aktiviteten.

Regnskapsgruppen foreslår også at det gjennomføres et større forskningsprosjekt som følger opp anbefaling fra NIBIO om oppdatering av kunnskapsgrunnlaget for direkte utslipp av lystgassutslipp fra dyrket mark. Dette vil kreve flere feltforsøk spredt rundt i landet over flere år, noe som vil kreve mer midler enn regnskapsgruppen besitter. Statens forhandlingsutvalg er enige i at det er behov for bedre kunnskapsgrunnlag når det gjelder utslipp av lystgass fra dyrket mark, jf. kap 7.2.7.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 2,5 mill. kroner over Klima- og miljøprogrammet i 2026 til prosjekter prioritert av regnskapsgruppa. Inntil 0,5 mill. kroner kan brukes til bistand fra SSB og NIBIO i arbeidet med rapportering og utviklingsprosjekter.

Neste hovedrapport for klimaavtalen blir ferdigstilt høsten 2026. Denne rapporten vil orientere om avtalens utvikling for årene 2021–2024, altså avtalens første fire år. Statens forhandlingsutvalg mener at det på bakgrunn av denne hovedrapporten må vurderes om progresjonen i avtalen er som ønsket.

7.3.4 Oslofjordplanen - Oppfølging og fornyet plan

Helhetlig plan for Oslofjorden 2021–2026 er inne i sitt siste år. Regjeringen arbeider med forslag til ny plan for perioden 2026–2030, som planlegges sendt på høring før sommeren. Det er lagt ned stor innsats i å utvikle kunnskap, praksis og politikk til hjelp for å redusere jordbrukspåvirkningene på fjorden, noe som må fortsette og forsterkes med ny plan.

Som oppfølging av anmodningsvedtak fra Stortingets behandling av jordbruksavtalen i 2025 er det i *Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen*, jf. kap 7.3.5, gjort vurderinger av tiltak som raskt kan bidra til å redusere avrenningen til Oslofjorden. Opprettholdelse av plantedekke gjennom vinteren ved bruk av fangvekster og redusert høstpløying, gjødsling i tråd med plantebehovet, gjødsling fordelt gjennom sesongen etter behov (delt gjødsling) og presisjonsgjødsling, er blant tiltak som kan beskytte fjorden.

Statens forhandlingsutvalg viser til at flere av disse tiltakene er i bruk allerede. Som grunnlag for ny plan er det også gjennomført modellering av hvor mye næringsstofftilførselen til Oslofjorden forventes å bli redusert med igangsatt politikk, og hvor mye mer som må til for å nå vanddirektivets mål om god tilstand.

Modelleringsrapporten¹⁰ viser at igangsatte jordbrukstiltak har svært god effekt for partikler, god effekt for fosfor og noe effekt for nitrogen. Statens forhandlingsutvalg mener det gjenstår mye, innen både kunnskapsutvikling og tiltaksgjennomføring, for å redusere nitrogentilførselen til Oslofjorden tilstrekkelig til å nå god økologisk tilstand.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre den kraftfulle satsingen på Oslofjorden gjennom:

- Økt tilskuddsramme over regionale miljøprogram, med en Oslofjordpott for å øke tiltaksgjennomføringen og som kompensasjon for regionale miljøkrav.
- Økt tilskuddsramme til Spesielle miljøtiltak i jordbruket, med føring om at kommuner med areal som drenerer til vassdrag som renner ut i Oslofjorden får en større del av økningen.
- Justeringer i tiltaksmeny/instruks for Regionale miljøprogram, så det kan skilles mellom hhv. utvintrende og vinterherdige fangvekster og dermed få frem merverdien av vinterherdige fangvekster når det gjelder tilbakeholdelse av nitrogen (og karbon), jf. funn i «Capture»-prosjektet.
- Økt tilskuddsramme over IBU der investeringer i gjødsellager og bioestlager prioriteres.

I utkast til ny Oslofjordplan, som kommer på høring før sommeren, vil det komme forslag til utredningsarbeid om løsninger for å redusere avrenningen av næringsstoffer til Oslofjorden.

7.3.5 Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen

Som oppfølging av jordbruksavtalen 2023 har Landbruksdirektoratet, sammen med Miljødirektoratet, utarbeidet «Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen» som ble oversendt avtalepartene 15. mars 2026. Planen utpeker følgende delmål og innsatsområder for forbedret nitrogenforvaltning:

1. Ressursutnyttelse
2. Ivaretagelse av norsk matproduksjon
3. Reduserte utslipp til luft, herunder:
  - Bidra til å redusere utslipp av lystgass fra mineralgjødselbruk
  - Bidra til å redusere utslipp av ammoniakk i tråd med forpliktelser under Gøteborgprotokollen og utslippstakdirektivet
4. Redusert avrenning til vann som bidrag til god økologisk tilstand i vann påvirket av nitrogenavrenning fra jordbruket, herunder:

---

¹⁰ [Modellering av Oslofjorden: Scenarier med redusert menneskelig belastning for å oppnå god økologisk tilstand](#)

- Bidra til raskt å redusere nitrogentilførslene til Oslofjorden

Planen er videre inndelt i fem innsatsområder: 1) bedre utnyttelse av gjødsel, 2) bedre utnyttelse av fôr, 3) økt resirkulering av nitrogen, 4) bedre jordhelse og nitrogenopptak i planter og 5) økt rensing av nitrogen.

Statens forhandlingsutvalg slutter seg til planen som en meny bestående av innsatsområder med mange ulike tiltak, og foreslår at de legges til grunn for videre arbeid med bedre nitrogenforvaltning i norsk jordbruk. Nesten alle tiltak gjennomgått i rapporten er relevante for redusert avrenning, økt ressursutnyttelse og ivaretagelse av norsk matproduksjon. Tiltak for å innfri mål om reduserte ammoniakktutslipp er for det meste relatert til gjødsling og fôring, mens for lystgass er aktuelle tiltak relatert til gjødsling, fôring og bedre jordhelse. Norge har en rekke nasjonale og internasjonale forpliktelser på feltet, der bedre nitrogenforvaltning kan gi viktige bidrag til bedre måloppnåelse. Statens forhandlingsutvalg mener imidlertid at det gjenstår behov for mer kunnskap og utvikling før flere av tiltakene kan være aktuelle for gjennomføring. Dette gjelder spesielt innsatsområder og tiltak innenfor hhv. økt resirkulering og økt rensing, som er mer umodne og krever mer kunnskap og utvikling før tiltak er aktuelle for gjennomføring i større skala. Statens forhandlingsutvalg mener at hele nitrogenkretsløpet må forvaltes mer effektivt. Bedre jordhelse og bruk av miljøvennlige spredemetoder kan øke nitrogenbeholdningen som er tilgjengelig for plantevekst.

Statens forhandlingsutvalg foreslår følgende tiltak for å komme i gang med gjennomføring av planen:

- Økt ramme til RMP som grunnlag for å trappe opp omfang og oppslutning om eksisterende miljøtiltak som er fremhevet i planen, herunder miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel og økt plantedekke om vinteren.
- Økt ramme til dreneringstilskudd.
- Videreføring og utvidelse av tilskuddsordninger for å støtte investeringer i lagerutvidelse og dekke på gjødsellager.
- Økt ramme til beitetilskudd som fremmer bruk av utmarksbeite.

Statens forhandlingsutvalg foreslår videre følgende tema for utredning og kunnskapsutvikling frem til jordbruksforhandlingene 2027:

- Klima- og miljøprogrammet: Prioritere prosjekter som kan skaffe bedre oversikt over nitrogenbalanse/-overskudd hos gårdsbrukene, herunder effekter av nytt gjødselregelverk, for å redusere usikkerheter knyttet til tilførsler og uttak av nitrogen.
- Kunnskapsutvikling som kan bidra til å redusere utslipp av lystgass fra ulike typer jordbruksjord gjennom prioritering innen forskningsmidlene.

7.3.6 Oppfølging av revidert gjødselbruksforskrift

Ny gjødselbruksforskrift ble fastsatt 31.1.2025. Forskriften gir behov for relativt store omstillinger i jordbruket. Det er funnet løsninger som ivaretar matproduksjonen, samtidig som avrenningen til vassdrag reduseres og ressursene utnyttes på en god måte. Kravene

som innebærer de største endringene vil først gjelde fra 2027. Det gjelder blant annet nye spredefrister og lavere fosforgrenser som vil gjelde for alle gjødselslag.

Departementene vil snarlig sende ut høringsforslag om en endringsforskrift med hovedsakelig mindre endringer i den fastsatte forskriften. Den endringen som forventes å ha størst konsekvens og kostnad for jordbruket, er å innføre krav om dekke på lager for svinegjødsel, et krav som også tidligere er varslet. Forslaget er et generelt krav om dekke, der foretakene kan velge mellom tett dekke i form av tak eller duk, som har best effekt mot ammoniakktlipp, og porøst dekke, som har best effekt mot metanutslipp. Det finnes muligheter for støtte gjennom SMIL- og/eller IBU-ordningen for å avlaste noe av kostnaden med å installere tak.

Statens forhandlingsutvalg ser fortsatt behov for å avlaste foretakene for konsekvensene av nytt gjødselregelverk, og vil fremheve følgende elementer i tilbudet som de mest sentrale:

- Forslag om økt ramme over IBU-ordningen der investeringer i gjødsellager og biorestlager prioriteres. Det kan gis investeringstilskudd til bygging og oppgradering av gjødsellager med tekniske løsninger som reduserer utslipp til luft og vann, samt tilsvarende lager til biorest og øvrig organisk gjødsel. Felleslager for biorest kan støttes.
- Forslag om økt ramme over RMP, som følger opp satsing på miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel. Miljøvennlige spredemetoder kan gi mer fleksibilitet i valg av spredetidspunkt gjennom vår og sommer, og kan bidra positivt i møte med strammere krav om når det er tillatt å spre og i hvilke mengder.
- Forslag om styrking av tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg.
- Det stimuleres til bygging av gårdsbaserte biogassanlegg og lager for biorest over Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket
- Det arbeides med ny digital løsning og forvaltningsverktøy for implementering av gjødselbruksforskriften.

7.3.7 Arbeid med å redusere matsvinn

Mindre matsvinn vil bidra til å redusere klimagassutslipp ved at behovet for produksjon av alle typer matvarer reduseres. I april 2025 la regjeringen frem forslag til ny lov om forebygging og reduksjon av matsvinn (matsvinnloven), og loven ble vedtatt i juni 2025. Formålet med loven er å bedre ressursutnyttelsen ved å hindre at næringsmidler går ut av verdikjeden. Det utarbeides forskrifter til loven i 2026. Bransjeavtalen om reduksjon av matsvinn, som ble undertegnet i 2017, skal bidra til at Norge halverer matsvinnet innen 2030. Dette er en frivillig avtale der myndighetene og private aktører har forpliktet seg til å redusere matsvinnet i alle ledd i matkjeden. Det er også igangsatt et arbeid med å revidere bransjeavtalen. Målet er at matsvinnloven, forskriftene og bransjeavtalen skal virke gjensidig understøttende.

Landbruksdirektoratet har ansvar for å kartlegge matsvinnet fra jordbrukssektoren. Tall for 2024 viser at matsvinnet for alle jordbruksproduksjoner i 2024 samlet er lavt og totalt

utgjør 43 132 tonn, som er et svinn på 1,8 pst. for alle produksjoner¹¹. Det var en reduksjon i matsvinnet på 18 pst. for 2024 sammenliknet med året før. Det kan være relativt store endringer mellom år i både produksjon og matsvinnmengder for planteproduksjonene, ettersom dette avhenger av vekstsesonger og værforhold.

Det gis allerede støtte til en rekke tiltak over jordbruksavtalen som bidrar til god kvalitet og til redusert matsvinn i primærleddet. Eksempler på dette er avrensordningen, tilskudd til drenering og tilskudd til pressfrukt.

7.3.8 Nasjonalt miljøprogram

Nasjonalt miljøprogram (NMP) skal bidra til å nå nasjonale klima- og miljømål, herunder mål om et bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser og ivareta internasjonale forpliktelser gjennom å målrette miljøarbeidet i jordbruket. NMP for perioden 2023–2027 gir en samlet fremstilling av hvordan myndighetene legger til rette for jordbrukets oppnåelse av mål for miljø og klima. Virkemidlene i programmet bidrar til et åpent og variert jordbrukslandskap, til at et bredt utvalg av landskapstyper og særlige verdifulle biotoper og kulturmiljøer ivaretas og skjøttes, samt at jordbruksproduksjonen fører til minst mulig forurensing og tap av næringsstoffer til luft og vann. Ordningene som ligger i NMP forvaltes på ulike nivåer. Ordningene som forvaltes nasjonalt har generelle krav knyttet til seg, og skal bidra til å gi generelle miljøgoder, som eksempelvis åpent kulturlandskap. Miljøkravene er innlemmet i Kvalitetssystemer i landbruket (KSL). Ordningene som forvaltes regionalt og lokalt skal ivareta utfordringer som krever større grad av målretting enn det som er mulig i de nasjonale tilskuddene. Nasjonalt miljøprogram er inndelt i ni miljøfaglige tema der jordbruket har et sektorsvar. Nasjonalt miljøprogram legger rammene for utforming av de regionale miljøprogrammene. Landbruksdirektoratet er ansvarlig for rullering av NMP og instruksen for Regionalt miljøprogram (RMP) for neste programperiode. Miljødirektoratet og Riksantikvaren involveres i arbeidet. Endringene skal sendes på høring før fastsettelse. Se for øvrig omtale av rullering av RMP under kap. 7.3.9.

7.3.8.1 Nasjonal tilskuddsordning for bevaringsverdige husdyrraser

I Norge er 18 av de nasjonale småfe-, storfe- og hesterasene i landbruket regnet som bevaringsverdige, og definert som truet eller kritisk truet etter standarder fra FNs organisasjon for ernæring og landbruk (FAO). Det genetiske materialet hos disse husdyrrasene vil kunne gå tapt dersom de ikke lenger benyttes i landbruksproduksjonen og inngår i videre avl.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at satsene for alle raser økes i 2027 med en prioritering av storfe. Se fordelings skjemaet for forslag til satser per dyr. For noen storferaser er antall avlskyr så lav at det viktigste er å få opp antallet. Det er ønskelig at bevaringsverdig storfe inngår i melkeproduksjon. Ordninger som støtter opp under melkeproduksjon generelt, samt ordninger rettet mot setring, utmarksbeite, økologisk drift og lokal foredling av

---

¹¹ [Matsvinn i jordbrukssektoren - Landbruksdirektoratet](#)

melk, vil også støtte opp under melk produsert på bevaringsverdige storfe. Det vises også til tilskuddet til de nasjonale hestesentrene, tilskudd til avlsorganisasjoner, tilskudd til genressurstiltak og midler til NIBIOs forvaltningsstøtte over statsbudsjettet.

7.3.8.2 Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler

Målene i forrige handlingsplanperiode er ikke nådd. Det er utfordringer på flere områder, blant annet gjenfinnes plantevernmidler i miljøet i uønskede konsentrasjoner.

Internasjonalt er det økt oppmerksomhet om behovet for å redusere bruk av kjemiske plantevernmidler, og for å redusere risikoen for negative helse- og miljøeffekter ved bruk av plantevernmidler. Det er også en trend at kjemiske plantevernmidler enten ikke blir godkjent eller godkjent på nytt på grunn av helse- og /eller miljørisiko. For å legge til rette for økt produksjon og selvforsyningsgrad av jordbruksvarer i Norge er det viktig å styrke innsatsen for å finne gode alternativer til bruk av kjemiske plantevernmidler. Dette vil også bidra til bedre forutsigbarhet for produsentene.

Referansegruppen for handlingsplanen, bestående av representanter fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Mattilsynet og Landbruks- og matdepartementet, viser også til at utviklingen i omsetningen og bruken av plantevernmidler, kunnskapsstatus for prioriterte temaer i handlingsplanen, og forslag til tiltak i revidert handlingsplan. Det er udekte behov på flere viktige områder som det bør arbeides med i 2027. Referansegruppen foreslår prioriteringer for utlysningen det enkelte år.

Det er behov for å styrke innsatsen for å redusere avhengigheten av kjemiske plantevernmidler, og redusere risiko for negative helse- og miljøeffekter ved bruk av plantevernmidler. Det er samtidig et mål å øke planteproduksjonen. For å kunne nå disse målsettingene er det behov for å utvikle og ta i bruk alternative metoder og midler som kan erstatte kjemiske plantevernmidler.

Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor å øke avsetningen med 2 mill. kroner til 17 mill. kroner for 2027 til oppfølging av revidert handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler. Statens forhandlingsutvalg foreslår videre at det prioriteres midler til forskning og utvikling av alternative plantevernstrategier i kulturer og for skadegjørere hvor det er, eller forventes å bli, mangel på aktuelle kjemiske midler over midler til forskning og utvikling.

7.3.8.3 Ny tilskuddsordning som skal stimulere til flere søknader om godkjenning av alternative plantevernmidler

Det er behov for at flere alternative plantevernmidler, som biologiske plantevernmidler og midler med lav risiko, blir tilgjengelig i Norge. Mattilsynet og Landbruksdirektoratet har på oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet, vurdert om det kan være hensiktsmessig å etablere en tilskuddsordning som har som formål å gjøre det mer attraktivt å søke om godkjenning av slike midler.

Det vurderes at en økonomisk lettelse som gjør det mindre kostbart å søke om godkjenning av alternative plantevernmidler, vil kunne gi klare fordeler for næringen og støtte opp under målsettingene i handlingsplanen.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det etableres en gebyrtilskuddsordning for alternative plantevernmidler. Landbruksdirektoratet, i samarbeid med Mattilsynet, vil få i oppdrag å etablere en slik ordning, og skal vurdere hvorvidt det skal være faste satser eller et prosentvis tilskudd. Mattilsynet vil vurdere nærmere hvilke typer midler som vil omfattes av ordningen. Landbruksdirektoratet får ansvar for å forvalte tilskuddsordningen. Statens forhandlingsutvalg foreslår at det settes av 1,5 mill. kroner til formålet for 2027.

7.3.8.4 Nasjonalt program for jordhelse

Jordas fysiske, kjemiske og biologiske egenskaper er forutsetningen for produksjon av mat og biomasse. God jordhelse og økt innhold av karbon i jord har positive effekter for blant annet matproduksjon, klimagassutslipp, biologisk mangfold og vannmiljø. I Meld. St. 26 (2022–2023) *Klima i endring – sammen for et klimarobust samfunn* varslet regjeringen styrket oppmerksomhet om natur- og landbruksområder som binder jordsmonnet, lagrer karbon, verner mot erosjon og er viktig for overvannshåndtering og flomdemping. I november 2025 fastsatte EU om nytt direktiv om jordovervåking og jordhelse. Med det blir alle EU-land pliktig til å overvåke tilstand og utvikling i jordsmonnet. NIBIO har system for å overvåke jordsmonn i skogsjord og beite gjennom landsskogstakseringen, og har nå startet opp overvåkingsprogram for jordbruksjord. Jordprogrammet (Nasjonalt program for jordhelse) ble etablert i 2020, og mange av punktene her er nå igangsatt.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at Landbruksdirektoratet får i oppgave å utarbeide revidert jordprogram, og at direktoratet utarbeider forslag til mandat og organisering av arbeidet, som fastsettes etter samråd med avtalepartene.

7.3.8.5 Tilskudd til klimarådgiving (post 77.13)

Tilskuddet skal bidra til at gårdbrukere får økt kunnskap om klimagassutslipp, utslippsreducerende tiltak, lagring og opptak av karbon og klimatilpasning i produksjonen. Klimarådgiving er viktig for oppslutning om klimatiltak og oppfylning av klimaavtalen mellom staten og jordbruket.

Med bakgrunn i ønske om økt oppslutning om klimarådgiving og økt gjennomføring av klimatiltak i jordbruket, ble det i jordbruksoppgjøret 2024 bestemt at tilskudd til klimarådgiving skal flyttes ut av RMP og etableres som en egen ordning for rådgiving som gis fra oktober 2025.

Landbruks- og matdepartementet fastsatte forskrift for den nye ordningen i februar 2026. Tilskuddet forvaltes av statsforvalteren og bonden er tilskuddsmottaker. Tilbydere av rådgiving må få godkjent klimarådgivingsopplegget av Landbruksdirektoratet. Godkjenningen skjer for fem år av gangen. Forslag til satser for tilskudd til klimarådgiving fremgår av tabell 7.5.

Tabell 7.5 Satser for tilskudd til klimarådgiving

Rådgivingskategori	Sats (kr)
En-til-en-rådgiving	7 500
To-til-en-rådgiving	9 500
Grupperådgiving	5 500

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen med 4 mill. kroner, som er i tråd med prognosert behov gjort av Landbruksdirektoratet. Det foreslås en avsetning på 31 mill. kroner til tilskudd til klimarådgiving i 2027.

7.3.9 Regionale miljøprogram (RMP)

De regionale miljøprogrammene skal gi en målretting av miljøinnsatsen i jordbruket ut over det som er mulig gjennom generelle nasjonale ordninger. Det gis ulike tilskudd kategorisert i ni miljøtema, med ulike miljømål. Fylkene velger hvilke tiltak de skal tilby ut ifra en nasjonal instruks. Hvert fylke har egne 4-årige miljøprogram som prioriterer innsatsen rettet mot miljøutfordringene i fylket. Inneværende programperiode er forlenget med ett år, og gjelder for årene 2023 til 2027. Det har vært en betydelig økning på rammen til Regionale miljøprogram de siste årene, fra 551 mill. kroner i 2021 til 1146 mill. kroner i 2026.

Evaluering av regionalt miljøprogram - Oppsummering av evalueringen og forslag til oppfølging

I jordbruksoppgjøret 2024 ble det bestemt at regionale miljøtilskudd skal evalueres. NIBIO fikk evalueringsoppdraget, og leverte sin rapport i desember 2025.

NIBIO har prioritert å se på miljøeffektene av ordningen og forvaltningsmodellen. Hovedkonklusjonen i evalueringsrapporten er at regionale miljøtilskudd i hovedsak fungerer etter hensikten, treffer regionale utfordringer og bidrar til god miljøeffekt. Den regionale forvaltningsmodellen vurderes som hensiktsmessig og foreslås videreført, da den gir nødvendig rom for regionale tilpasninger. Evalueringen viser imidlertid også at det er noen utfordringer. Blant disse er ressurskrevende forvaltning og svake digitale løsninger for søknad og saksbehandling. Det trekkes videre frem utfordringer knyttet til ulik praksis om satsfastsettelse mellom fylker i tilfeller der utfordringene som skal løses er relativt like. Sistnevnte gjelder spesielt i områder med juridiske krav knyttet til oppfølging av Oslofjordplanen. I evalueringen understrekes det at regionale miljøtilskudd er et nødvendig og målrettet virkemiddel for å balansere klima- og miljøhensyn mot mål om økt matproduksjon, selvforsyning og inntekt i jordbruket. NIBIO finner ikke grunnlag for større omlegginger av ordningen.

På bakgrunn av evalueringen har Landbruksdirektoratet, i samråd med Miljødirektoratet og Riksantikvaren, lagt frem forslag til mulige endringer i organisering og faglige rammer for regionalt miljøprogram til grunn for oppfølging i jordbruksforhandlingene 2026. Direktoratene anbefaler å tydeliggjøre både roller og forvaltningsansvar. De anbefaler også lengre rulleringsintervall for regionale miljøprogram og mer standardiserte krav til

utforming og rapportering. Videre løftes behovet for å fornye det digitale saksbehandlings- og søknadssystemet. Det anbefales også justeringer innenfor noen av miljøtemaene, med vekt på bedre målretting, mer kunnskapsbaserte prioriteringer og styrket rådgiving.

Statens forhandlingsutvalg legger evalueringen og anbefalingene fra direktoratene til grunn for oppfølging i statens tilbud. Det er viktig at de regionale miljøprogrammene fortsatt skal ha som mål å stimulere til økt miljøinnsats i jordbruket ut over det som er mulig gjennom nasjonale ordninger. Statens forhandlingsutvalg mener at dette også bør ligge til grunn for RMP-tiltak fremover, og ser ikke behov for endringer av vesentlig grad.

RMP har de siste årene fått en forsterket rolle i å bidra til å oppfylle forpliktelser innen blant annet vannmiljø, jf. Oslofjorden og vannforskriften, og utslipp til luft, jf.

klimateksten mv. RMP er også viktig i oppfølging av *Norsk handlingsplan for natur* (Meld. St. 35 (2023–2024)) ved å støtte opp om bevaring og bærekraftig bruk av naturmangfold som hører til i kulturlandskapet. For RMP-tilskudd innen miljøtema naturmangfold peker NIBIOs evaluering på behov for å prioritere tiltak til dokumenterte naturverdier, men at det bør kombineres med å videreutvikle landskapsøkologiske tiltak og endre innretningen av tilskudd til pollinatorsoner. Med bakgrunn i evalueringen og direktoratenes vurdering, foreslår statens forhandlingsutvalg at miljøprogramperioden utvides fra fire til fem år. Videre foreslår statens forhandlingsutvalg at

Landbruksdirektoratet som ledd i rulleringen av RMP, bl.a. vurderer følgende justeringer i menyen:

- Tilskudd til spredning av husdyrgjødsel i vår/vekstsesong tas ut av RMP, da dette anses å være ordinær jordbrukspraksis.
- Tilskudd til fangvekster bør differensieres mellom fangvekster som overvintrer og fangvekster som ikke er vinterherdige, ettersom overvintrende fangvekst har best miljøeffekt for ivaretagelse av nitrogen og karbon i jord.
- Nytt tilskudd til naturregistrering for å følge opp evalueringens påviste behov for å dokumentere prioriterte tiltak til dokumenterte naturverdier.
- Tilskudd til miljøavtaler innrettes slik at det også omfatter andre miljøtemaer utover vannmiljø, som biologisk mangfold, kulturminner, kulturmiljøer og kulturlandskap.
- At tilskudd til pollinatorsoner justeres slik at man kan prioritere bruk av regionale og stedegne frøblandinger, at disse prioriteres høyere enn generelle frøblandinger, og i større grad kan vurdere å legge pollinatorsoner ved jordbruksareal, på arealer som ligger brakk, i soner som kan bli flerårige mv., fremfor at de legges inne på jordbruksareal, samt at allerede eksisterende, naturgitte pollinatorhabitater prioriteres.
- Vurdere om taket på tilskudd til biokull per foretak skal heves eller fjernes.

Utover dette foreslås det at Landbruksdirektoratet i arbeidet med rulleringen vurderer andre relevante endringer. Videre foreslår statens forhandlingsutvalg at:

- Statsforvalterne årlig skal redegjøre for Landbruksdirektoratet i årsrapportene hvordan satsene settes i de ulike fylkene.

- Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet får i oppdrag å se på hvordan Oslofjordmidlene kan bli fordelt med en fordelingsnøkkel som også tar hensyn til tiltaks-gjennomføringen av vannmiljøtiltak i de fylkene som mottar øremerkede midler.
- Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet får i oppdrag å utrede hvordan rådgivningen for naturmangfoldstiltak på gårdsnivå kan styrkes.
- Utvikling av fagsystemet gjennom Fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP, jf. kap. 7.11.3.

Utover dette ber statens forhandlingsutvalg Landbruksdirektoratet følge opp evalueringen og utarbeide forslag til revidert instruks som vil danne grunnlag for fylkenes arbeid med revidering av sine regionale miljøprogram. Dette inkluderer blant annet bedre rutiner og systemer for involvering av regional kulturmiljøforvaltning.

Nye regionale miljøprogram for 2028–2031 skal baseres på oppdatert Nasjonalt miljøprogram og instruks for regionale miljøprogram, jf. kap. 7.3.8. Statsforvalterne rullerer RMP for sitt fylke i samarbeid med det regionale partnerskapet. Programmet fastsettes av statsforvalteren etter samråd med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. De regionale miljøprogrammene må ferdigstilles innen utgangen av desember 2027, da det må være tid til fastsettelse av regional forskrift og utarbeidelse av søknadsmateriell før søknadsomgangen 2028.

Bevilgning til regionale miljøprogram

Statens forhandlingsutvalg mener det er behov for å øke miljøinnsatsen i jordbruket ytterligere, og foreslår at rammen for RMP økes med 270 mill. kroner for 2027, til 1416,1 mill. kroner, jf. tabell 7.6. For å følge opp *Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden*, jf. kap. 7.3.4 styrkes den totale øremerkingen til Oslofjordfylkene med ytterligere 50 mill. kroner, til 220 mill. kroner. Oslofjordfylkene kan i tillegg bruke midler til dette formålet over den øvrige potten. Den styrkede satsingen på RMP generelt og Oslofjorden spesielt, er også sentrale i oppfølging av hhv. *Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen i jordbruket*, jf. kap. 7.3.5. og *Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden*. Den totale økningen skal legge til rette for at fylkene i enda større grad kan målrette sin miljøinnsats innenfor det som er utfordringer i sitt område.

For å stimulere til setring og mer bruk av utmarka, foreslår statens forhandlingsutvalg økte minstesatser for setring over RMP. Det foreslås at satsene økes med hhv. 10 000 kroner per seter og 20 000 kroner per seter, slik at nye satser blir 130 000 kroner per seter for setring i 4-6 uker og 160 000 kroner per seter for setring i mer enn 6 uker.

Det er statsforvalterne sitt ansvar å gjøre en forsvarlig og best mulig prognosering som tar høyde for økt oppslutning som følge av økt ramme eller innføring av krav.

Tabell 7.6 Fordeling av midler til regionale miljøprogram for søknadsomgangen 2026 med utbetaling 2027¹⁾. Mill. kroner.

Fylker ¹⁾	Mill. kroner 2026	Mill. kroner 2027 ²⁾
Oslo og Viken	323,0	401,8
Innlandet	259,2	321,2
Vestfold og Telemark	96,3	120,0
Agder	24,0	29,4
Rogaland	87,3	107,0
Vestland	101,5	124,4
Møre og Romsdal	40,5	49,6
Trøndelag	145,3	178,1
Nordland	39,0	47,8
Troms og Finnmark	30,0	36,8
Sum	1 146,1	1 416,1

1) Bevilgningen tildeles statsforvalterembetene som fordeler midler i tråd med sitt regionale miljøprogram.

2) I fordelingen øremerket Oslofjorden er det tatt hensyn til at kun Vestfolddelen av Vestfold og Telemark har avrenning til Oslofjorden.

7.3.10 Miljøvirkemidler over Landbrukets utviklingsfond (LUF)

7.3.10.1 Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med SMIL-ordningen er å fremme natur- og kulturminneverdiene i jordbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket. Midlene kan ses i sammenheng med tiltak i RMP og midler fra miljøforvaltningen til istandsetting av naturtyper og kulturmiljø. Tiltakene som bidrar til å redusere forurensing under SMIL-ordningen kan også bidra til bedre agronomisk driftspraksis og tilpasning til klimaendringer. Ordningen er også et viktig virkemiddel som støtte til gjennomføring av nytt gjødselregelverk. SMIL-ordningen forvaltes av kommunene, og tilskudd gis som engangsstøtte til investeringer og utbedringer. Ordningen støtter også viktige klimatilpasningstiltak for å sikre god håndtering av overflatevann og riktig dimensjonering av hydrotekniske anlegg, inkludert fangdammer.

Det er stor etterspørsel etter midler, og kommunene må gjøre strenge prioriteringer mellom gode tiltak. Ordningen har god måloppnåelse når det gjelder å ta vare på natur- og kulturminneverdier samt avrenning. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor å øke avsetningen til SMIL-ordningen med 40 mill. kroner, slik at den totale avsetningen blir 270 mill. kroner i 2027. Statens forhandlingsutvalg foreslår at kommunene med arealer som drenerer til vassdrag som renner ut i Oslofjorden får en større del av økningen, slik at kommunen kan prioritere tilskudd til vannmiljøtiltak, bl.a. utbedring av hydrotekniske tiltak, etablering av vegetasjonssoner og fangdammer. Det er samtidig viktig at fordelingen til kommunene i tilstrekkelig grad hensyntar de ulike formålene med SMIL.

7.3.10.2 Tilskudd til drenering av jordbruksjord

Godt drenert jord er avgjørende for å kunne øke matproduksjonen i årene som kommer, og viktig for å tilpasse jordbruket til et endret klima med mer nedbør. Drenering bidrar også til å gjøre arealene bedre rustet til perioder med ekstremvær. God dreneringstilstand i

jorda motvirker jordpakking, gir i all hovedsak lavere risiko for utslipp av lystgass og høyere avlingsnivå. Godt drenert jord utnytter bedre tilført næring (først og fremst nitrogen) og bidrar i tillegg til å opprettholde gode avlinger. Det har en positiv effekt både for målet om økt selvforsyning og for å redusere matsvinnet. Om lag 629 550 dekar jordbruksareal er drenert siden ordningen ble innført i 2013. Det er kun tidligere drenerte arealer som er berettiget tilskudd over ordningen. For planerte arealer kan det gis tilskudd til arealer som ikke tidligere er drenert.

Økte tilskuddssatser fra 1. juli 2023 førte til en betydelig økt aktivitet fra midten av 2023. Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen for 2027 økes med 39 mill. kroner til 190 mill. kroner. Statens forhandlingsutvalg foreslår at eventuelle ubrukte midler på ordningen i 2026 kan overføres til rammen for 2027. Av hensyn til blant annet vannmiljøutfordringer, skal arealer med korn, grønnsaker og poteter fortsatt prioriteres ved fordeling av midler. Statens forhandlingsutvalg understreker at tilskuddet er ment å være et insitament for å igangsette drenering.

7.3.10.3 Klimasmart Landbruk

Landbrukets Klimaselskap ble etablert av næringen i 2016. I 2017 ble selskapet etablert som et samvirke bestående av faglagene i jordbruket, varemottakere og avlsorganisasjoner. I 2022 meldte Norsk Bonde- og Småbrukarlag seg ut av Landbrukets Klimaselskap. I dag er det 16 eiere av Landbrukets Klimaselskap, og det er Landbrukets Klimaselskap SA som er prosjekteier, og drifter klimakalkulatoren. Det er i perioden 2017 til 2026 stilt over 120 mill. kroner på kapittel 1150 og kapittel 1142 til disposisjon for Landbrukets Klimaselskap til utvikling av klimakalkulator for ulike jordbruksproduksjoner. I jordbruksoppgjøret 2022 ble det satt en rekke vilkår for tildelingen av midler til Klimasmart Landbruk, blant annet fikk Landbruks- og matdepartementet en observatørrolle i styret. Avtalepartene er enige om at midler avsatt over jordbruksavtalen kun dekker investering og utvikling av klimakalkulatoren, mens drift av selve Klimaselskapet ikke dekkes av midler på jordbruksavtalen. I jordbruksforhandlingene 2024 ble det også gitt tilslutning til at midlene også kan gå til brukertesting og mobilisering.

For 2025 og 2026 ble det avsatt til sammen 24 mill. kroner til utvikling av ny digital plattform for klimakalkulatoren. Arbeidet ventes å starte opp i 2026.

Statens forhandlingsutvalg mener at klimakalkulatoren har to viktige funksjoner: 1) Bonden selv får kunnskap om hva som bør gjøres for å redusere utslippene på egen gård og med det bidra til reduserte utslipp fra sektoren og 2) Kalkulatoren skal gi datafangst som kan bidra til at klimagassregnskap i større grad fanger opp effekten av tiltak og virkemidler. Det er derfor viktig at det er bred oppslutning om arbeidet med klimakalkulatoren i næringen.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 12 mill. kroner til å utvikle kalkulatorer for gjenstående produksjoner og styrke satsingen på mobilisering for 2027. Videre foreslår statens forhandlingsutvalg at det avsettes 12 mill. kroner i 2027 til arbeidet med ny teknisk plattform. Midlene tildeles etter søknad til Landbruksdirektoratet. Det pågår for tiden en strategiprosess i klimaselskapet, som fortsetter i 2026. Statens

forhandlingsutvalg mener at det er avgjørende for videre finansiering over jordbruksavtalen at eierne finansierer driften av selskapet.

7.3.10.4 MetanHUB

Formålet med prosjektet MetanHUB er å bruke metanhemmere i fôr til drøvtyggere som bidrag til å oppfylle intensjonsavtalen om klima mellom staten og organisasjonene i jordbruket. Det skal gjøres gjennom kunnskapsbygging og uttesting av metanreducerende fôrvarer for drøvtyggere under norske forhold.

Tine er prosjekteier og det er etablert en forsknings-HUB med en prosjektgruppe bestående av NMBU, NIBIO, Nortura, Tyr, NSG, Geno. I tillegg er det en referansegruppe, bredt sammensatt av næringsaktører i landbruket. Det er etablert en styringsgruppe bestående av Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, LMD, KLD og Tine.

I 2027 går prosjektet inn i sitt siste år. Statens forhandlingsutvalg forutsetter at MetanHUB fortsatt har en bred tilnærming for å finne bruksmåter som bygger opp under det norske husdyrholdet og ressursgrunnlaget basert på grovfôr og beite. Bruken må være forenlig med god dyrevelferd, mattrygghet og forbrukeraksept. Statens forhandlingsutvalg mener det er viktig med en faglig og samordnet kommunikasjon rundt dette arbeidet. Siden jordbruksavtalen 2025 ble inngått, der partene åpnet for en fremtidig vurdering av kobling mellom husdyrtilskudd og metanreducerende fôrvarer, er forutsetningene for MetanHUB endret vesentlig. I tråd med nye rammer og ny oppdragsbeskrivelse, foreslår statens forhandlingsutvalg at avsetningen reduseres med 10,5 mill. kroner i 2027, slik at avsetningen blir 5 mill. kroner. Midlene tildeles etter søknad til Landbruksdirektoratet. Prosjektet skal rapportere på fremdrift, resultater og økonomistatus til avtalepartene. Prosjektet skal ha tett kontakt med Mattilsynet når det gjelder forsøk og sikker råstoffkvalitet og i tråd med regelverk, trygg mat og dyrevelferd.

7.3.10.5 Tilskudd til tiltak i beiteområder (organisert beitebruk)

Utmarksbeite er et viktig bidrag til matproduksjon basert på norske ressurser. Ordningen stimulerer til effektivt samarbeid mellom dyreeiere og til realisering av nødvendig infrastruktur for næringsutvikling i husdyrproduksjoner basert på utmarksbeiteressursene. Det kan gis tilskudd til investeringer i fysiske anlegg i beiteområder, teknologi/elektronisk overvåkingsutstyr og til planleggings- og tilretteleggingsprosjekter. Det er stor interesse for elektronisk overvåking av både småfe og storfe. Dette er kostbart, men gjør beitebruk mer attraktivt ut fra en ressursprioritering og gir mulighet for tettere oppfølging av dyrene. Tradisjonelle tiltak som sperregjerder mv er også fortsatt aktuelle.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til ordningen økes med 14 mill. kroner til 55 mill. kroner i 2027. Av de avsatte midlene foreslås det at 9 mill. kroner øremerkes elektronisk overvåkingsutstyr for beitedyr og elektronisk gjerdeteknologi i Nord-Norge. Disse tiltakene skal ha som hovedformål å legge til rette for best mulig utnyttelse av utmarksbeite, herunder å avverge og avdekke tap på utmarksbeite og fremme fellestiltak. Områder med tap hvor det er mistanke om, men liten dokumentasjon av rovvilttap skal prioriteres. Aktuelle tiltak i kombinasjon med elektronisk overvåking eller som

selvstendig tiltak kan være blant annet kadaverhund, beredskapsplaner, beredskapsgrupper, bruk av droner el.

Av de avsatte midlene foreslås det at 6,5 mill. kroner øremerkes til CWD-tiltak i Nordfjella og på Hardangervidda. Forhandlingsutvalget foreslår videre at øremerking av 1 mill. kroner av avsetningen videreføres til Norsk Sau og Geit sitt arbeid med rådgiving av beitelag.

7.3.10.6 Klima- og miljøprogrammet - bærekraftig jordbruk gjennom god agronomi

Klima- og miljøprogrammet skal gjennom utredninger og informasjonstiltak bidra til å oppnå landbrukspolitikkenes målsettinger på klima- og miljøområdet. Økt kunnskap om utfordringer og tiltak, effektive virkemidler for næringsutøverne, god kunnskapsoverføring fra forskning til praktisk jordbruk og oppdatert rådgiving overfor næringsutøverne innen temaene klimagassutslipp, klimatilpasning, jord, vannmiljø, naturmangfold, kulturmiljø og kulturlandskap, er sentrale elementer. Ny kunnskap som kommer frem gjennom prosjektene skal raskt kunne implementeres i praktisk jordbruk.

For 2027 foreslås det å prioritere prosjekter som bidrar til å styrke kunnskapsgrunnlaget knyttet til jordbrukets klimautfordringer. Det er behov for å dekke kunnskapsbehov i oppfølgingen av helhetlig nitrogenplan, herunder oversikter over faktiske nitrogenbalanser og forbedringsmuligheter på gårdsnivå og bedre kunnskapsgrunnlag knyttet til oppfølging av vannforskriften, bl.a. for å bedre målretting av tiltaksgjennomføringen. Videre foreslås det å prioritere prosjekter som kan skaffe bedre oversikt over nitrogenbalanse/-overskudd hos gårdsbrukene, herunder effekter av nytt gjødselregelverk, for å redusere usikkerheter knyttet til tilførsler og uttak av nitrogen.

Klimaeffekten av økologisk jordbruk er lite dokumentert, og det foreslås at prosjekter som bidrar til mer kunnskap om dette skal prioriteres. Videre foreslås det å prioritere prosjekter som skal undersøke og tydeliggjøre økologisk jordbruk sin spydspissfunksjon, i tråd med oppdatert strategi for økologisk jordbruk.

Forskning og kunnskapsutvikling på tiltak som gir utslippskutt, og som kan godskrives i utslippsregnskapet, er viktige for å nå jordbrukets klimamål. I jordbruket gjennomføres en rekke tiltak som sannsynligvis har positiv effekt på klima, men der klimaeffekten enda ikke kan dokumenteres. Det foreslås å øremerke 5 mill. kroner til prosjekter som følger opp forvaltningsrelevant kunnskap på klimaområdet, med forslag til utvikling og iverksetting av virkemidler, herunder nye tiltak som bidrar til å redusere klimagassutslipp eller videreutvikling av metoder for å beregne utslipp fra eksisterende tiltak.

Statens forhandlingsutvalg foreslår en avsetning på 2,5 mill. kroner til arbeid i regnskapsgruppen som skal følge opp klimaavtalen mellom staten og organisasjonene i jordbruket. Herunder 2 mill. kroner til utredningsarbeid og 0,5 mill. kroner til bistand fra SSB og NIBIO i arbeidet med rapportering og utviklingsprosjekter.

Videre foreslår Statens forhandlingsutvalg at følgende utredninger skal gjennomføres:

- Oppdatere kunnskap om viktige leveområder for pollinatorer

- Prosjekt som bidrar til å etablere et samlet oppdatert kunnskapsgrunnlag om status og potensiale for tiltak og måloppnåelse knytta til beita seminaturlig eng med tilhørende arts mangfold og trua arter.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen til Klima- og miljøprogrammet med 8 mill. kroner i 2027, slik at samlet avsetning blir 42 mill. kroner. Avtalepartene blir enige om fordelingen mellom midler til nasjonale og regionale avsetninger i eget møte i juni 2026.

7.3.10.7 Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og Verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen.

Tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket og verdensarvområdene Vegaøyan, Vestnorsk fjordlandskap og Røros bergstad og Circumferensen er sektor-overgripende satsinger som skal ivareta verdifulle jordbrukslandskap i Norge, hvor aktiv landbruksdrift er nødvendig for å ivareta kulturlandskapsverdiene i disse områdene. Satsingen er også viktig for å ivareta seterdriften i Norge.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at ordningen evalueres i 2027. Evalueringen skal vurdere måloppnåelse, forvaltning og hvordan ordningen bidrar til å oppfylle internasjonale forpliktelser. Det skal også vurderes hvorvidt buffersonene til verdensarvområdene Vestnorsk fjordlandskap og Vegaøyan bør inngå i ordningen.

Det kan belastes inntil 0,5 mill. kroner over ordningen til en ekstern evaluering. Det forutsettes at Klima- og miljødepartementet bidrar med tilsvarende sum, slik at det totalt settes av 1 mill. kroner til å gjennomføre evalueringen. Landbruksdirektoratet får i oppgave å sette ut oppdraget, i samarbeid med Riksantikvaren og Miljødirektoratet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen til tilskudd til tiltak i Utvalgte kulturlandskap i jordbruket med 2,5 mill. kroner og bevilgningen til tiltak i verdensarvområdene på 1 mill. kroner, slik at total avsetning til de to ordningene blir 30 mill. kroner i 2027.

7.3.10.8 Tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg

Husdyrgjødsel er en ressurs som også kan brukes til produksjon av biogass. Gjødselen kan leveres til større eksterne biogassanlegg eller behandles i småskala biogassanlegg på egen gård. Satsingen er et spesielt positivt virkemiddel sett opp mot implementeringen av nytt gjødselbruksregelverk i områder der det er behov for å få avsetning på husdyrgjødsel. Enova gir støtte til utvikling av industrielle anlegg og innovative teknologier med spredningspotensial. Gårdsanlegg kan motta støtte fra Bionova gjennom Verdiskapningsprogrammet for fornybar energi og teknologi i landbruket. Biogassproduksjon på gårdsanlegg utgjør foreløpig en svært liten andel av den totale biogassproduksjonen. Biogass fra gårdsanlegg blir i dag hovedsakelig brukt til å produsere strøm/varme til eget forbruk og bioresten blir utnyttet som gjødsel.

I Jordbruksoppgjøret 2025 bestilte avtalepartene en utredning fra Landbruksdirektoratet for å se nærmere på hvordan ordningen tilskudd for levering av husdyrgjødsel til

biogassanlegg kan videreutvikles til å bli en teknologi- og konkurransenøytral ordning. Del 1 av dette oppdraget ble levert 21. mars 2026. Statens forhandlingsutvalg foreslår at Landbruksdirektorat utreder hvordan en slik ordning kan utformes og forvaltes til jordbruksforhandlingene 2027. Utredningen skal ta utgangspunkt i vurderingene og anbefalingene i del 1.

Det foreslås at direktoratet blant annet vurderer hvordan reduksjon i klimagassutslipp kan dokumenteres og eventuelt kvantifiseres for ulike behandlingsformer, hvordan tilskudd kan beregnes og eventuelt differensieres, samt hvordan ordningen kan innrettes for å sikre kostnadseffektiv måloppnåelse og likebehandling mellom teknologier. Det foreslås videre at direktoratet vurderer avgrensinger, administrative løsninger og andre forhold som er relevante for en praktisk forvaltning av ordningen. Løsnings- og kostnadsforslag for digitalisering av den nye ordningen skal omfattes av vurderingen. Det foreslås at det settes av 650 000 kroner til en ekstern utredning over ordningen. Dette for å gi nødvendig kunnskap om utslippsreduksjon for ulike teknologier som skal omfattes av et teknologinøytralt tilskudd.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til ordningen økes med 8 mill. kroner til 38 mill. kroner for 2027. Dette er i tråd med prognosert behov. Statens forhandlingsutvalg vil understreke at ordningen er å betrakte som en permanent ordning.

7.4 Økologisk jordbruk

Regjeringen har lagt frem en oppdatert nasjonal strategi for økologisk jordbruk i perioden 2025–2032, *Fra økologisk jord til middagsbord*. Utgangspunkt for strategien er målet om at 10 pst. av det totale jordbruksarealet skal være økologisk innen 2032, samtidig som det stimuleres til økt omsetning og etterspørsel i markedet, jf. Meld. St. 10 (2024–2025) og Innst. 197 S (2024–2025). Strategien vektlegger økologisk jordbruks spydspissfunksjon.

For å nå dette målet er det viktig med innsats i hele verdikjeden. Sentrale oppfølgingspunkter i strategien er arbeidet i Nasjonal ressursgruppe for økologisk jordbruk, intensjonsavtalen for å fremme økologisk mat og jordbruk og utarbeidelse av tiltaksplaner for melk, korn og frukt og grønt. Landbruksdirektoratet har fått i oppgave å levere utkast til tiltaksplaner innen utgangen av 2026, og skal ha dialog med Nasjonal ressursgruppe for økologisk jordbruk underveis i arbeidet. Dette er arbeid som primært foregår utenfor rammene av jordbruksavtalen.

Jordbrukets forhandlingsutvalg viser i sitt krav til at økt etterspørsel etter økologiske produkter anses som det viktigste tiltaket for å styrke økologisk produksjon. Statens forhandlingsutvalg støtter denne tilnærmingen og legger til grunn at man skal jobbe for å nå målet om 10 pst. økologisk jordbruksareal. Samtidig må utgangspunktet for denne innsatsen være å produsere det forbrukerne etterspør. Dette er også i tråd med Nasjonal strategi for økologisk jordbruk. Jordbrukets forhandlingsutvalg prioriterer tiltak for å øke norsk produksjon av økologisk korn til mat og fôr, bidra til å øke norsk produksjon av økologisk melk i takt med økt etterspørsel og tiltak for å styrke norsk volumproduksjon av økologiske grøntprodukter. Statens forhandlingsutvalg legger til rette for en styrking av

økologisk jordbruk gjennom tiltak som bidrar til å øke produksjonen av økologisk korn og melk for å møte den økte etterspørselen.

7.4.1 Stimulere til økologisk produksjon

God lønnsomhet hos primærprodusentene er viktig for å øke den økologiske produksjonen. I februar 2026 la NIBIO frem rapporten «Kartlegging av økonomien i økologisk jordbruk». Den viser at det er variasjon i lønnsomhet mellom de ulike produksjonene. Tall i rapporten viser at for noen produksjoner (melk, kjøtt og korn) er økonomien generelt god, og i gjennomsnitt like god eller bedre enn ved konvensjonell produksjon. For frukt og grønt er tilgang til markedet en utfordring.

Rapporten peker også på at økologiske produsenter har agronomiske utfordringer i driften, knyttet til blant annet ugrashåndtering og begrenset tilgang på gjødsel. Norsk Landbruksrådgiving har en viktig rolle i denne sammenhengen med å gi råd og formidle kunnskap om økologisk produksjon.

Økologisk melk

Det er stor etterspørsel etter økologisk melk etter en uvanlig stor vekst i 2025. Produksjonen foregående år var relativt stabil, men anvendelsesgraden økte, slik at det ble videresolgt et rekordhøyt volum økologisk melk fra Norsk melkeråvare (NMR). Likevel var det perioder industrien ikke fikk levert hele melkemengden de ønsket. NMR jobber aktivt med rekruttering for å få flere produsenter til å produsere økologisk melk, og har økt merprisen til økologiske produsenter med leveringsavtale. God lønnsomhet i økologisk melkeproduksjon gjør det attraktivt for produsenter å legge om, eller øke, sin produksjon. Omlegging fra konvensjonell til økologisk melkeproduksjon tar om lag 2 år, og det vil derfor ta noe tid før rekrutteringsarbeidet gir økt leveranse.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke pristilskudd for økologisk melk med 0,15 kr/liter til 0,75 kr/liter for 2027. Statens forhandlingsutvalg forutsetter at økningen i tilskuddet gir økt utbetalingspris for økologisk melk. Dette vil stimulere til økt økologisk melkeproduksjon og mer økologisk melk i markedet. Økt økologisk melkeproduksjon krever større grovfôrareal, og en økning i pristilskudd melk er et viktig bidrag for å nå målet om 10 pst. økologisk areal innen 2032.

Økologisk korn

Det er behov for å øke den norske produksjonen av økologisk korn både til mat og fôr. Økt produksjon av økologisk fôrkorn er viktig både for å øke norskandelen i økologisk kraftfôr (i dag på om lag 30 pst.), og fordi kravene i EØS-regelverket for økologisk produksjon innebærer at man i økologisk husdyrproduksjon må bruke en bestemt andel¹²

---

¹² Svin og fjørfe skal ha minst 30 pst. egenprodusert fôr, mens drøvtyggere skal ha minst 70 pst. egenprodusert korn.

egenprodusert fôr. Det inkluderer fôr fra egen gård eller fra regionen (Norge eller våre nærmeste naboland). Det er også etterspørsel etter norsk økologisk korn av matkvalitet.

Verdikjeden for økologisk korn er utfordrende, blant annet på grunn av mange mindre produsenter og store transportavstander. I rapporten «Vurdering av virkemidler for kornproduksjon i randsonene» har Landbruksdirektoratet utredet utfordringer i verdikjeden for økologisk kornproduksjon, og vurdert om fraktordningen for korn skal endres slik at dagens produksjonssteder for økologisk kraftfôr blir egne basissteder i ordningen for frakt av kraftfôr. Landbruksdirektoratet konkluderer ikke, men peker på fordeler og ulemper ved en endring. Statens forhandlingsutvalg foreslår at fraktordningene for økologisk kraftfôr endres i tråd med jordbrukets forslag. Det er også i tråd med endringene utredet av Landbruksdirektoratet. Endringene for kraftfôr kan innføres fra 1. januar 2027 og for korn fra kornsesongen 2027/2028. Statens forhandlingsutvalg prioriterer samtidig å styrke prisnedskrivningstilskuddet, for å løfte prisen for økologisk korn og å gjøre kornproduksjon mer lønnsom.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke prisnedskrivningstilskuddet for økologisk korn med 28 øre/ kg til 3,261 kroner/kg. Dette gir rom for en tilsvarende økning i prisen på økologisk korn. Tørking og lagring av økologisk korn på egen gård er med på å bidra til en mer effektiv verdikjede ettersom det økologiske kornet da kan leveres utenom sesong. Over IBU-ordningen blir prioriteringen av investeringsstøtte til korntørker og kornlagre for økologiske produsenter videreført, jf. kap. 7.2.1.

Økologisk frukt, bær og grønnsaker

Det er markedsmuligheter for økt produksjon av norsk økologisk frukt, bær og grønnsaker. Omsetningen av disse varegruppene økte i verdi i 2025, og det antas at deler av forbruket dekkes av import. Fra 2026 ble det innført pristilskudd for økologisk frukt, bær og grønnsaker for å stimulere til økt produksjon. For å forsterke dette ytterligere foreslås det at tilskuddet økes til 3 kr/kg for 2027. Tilskuddet til økologisk salat økes til 1,5 kr/kg. Pristilskuddet til økologiske urter foreslås fjernet.

Prosjektet Det Store Norske Grøntløftet, se egen omtale kap. 7.6.2, har som mål å legge til rette for å øke etterspørselen etter norsk frukt og grønt, slik at totalforbruket øker med 75 pst. og at norskandelen øker med 50 pst. frem mot 2035. Satsingen inkluderer også økologiske produkter.

Det er behov for å øke innsatsen med forbrukerrettet informasjon om økologisk frukt, bær og grønnsaker. Statens forhandlingsutvalg foreslår at Stiftelsen Norsk Mat i 2027 fortsetter å vektlegge norske, økologiske grøntprodukter i sitt arbeid med forbrukerrettet informasjon. Statens forhandlingsutvalg foreslår videre at det i utlysning til ordningen utviklingstiltak innen økologisk jordbruk prioriteres prosjekter som jobber med markedstiltak for økologisk frukt, bær og grønnsaker.

Rekruttering og mobilisering

For å nå målet om økt økologisk areal er det viktig å rekruttere nye produsenter, i tillegg til å motivere eksisterende produsenter til å utvide sin økologiske produksjon.

Landbrukets Økoløft er et viktig rekrutterings- og mobiliseringstiltak der hele næringen jobber sammen. Norsk Landbruksrådgiving er også en viktig aktør for rekruttering og mobilisering gjennom rådgiving før, under og etter omlegging til økologisk jordbruk.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til prosjektet Landbrukets Økoløft over LUF økes med 1 mill. kroner, til 3 mill. kroner i 2027. Økningen skal brukes til arbeidet med å rekruttere flere produsenter innen økologisk korn- og melkeproduksjon. Det skal også jobbes med rekruttering til produsenter innen økologisk frukt og grønt, under forutsetning av at det er muligheter for avsetning i markedet.

7.4.2 Markedsutvikling innen økologisk mat og drikke

Målet for økologisk jordbruk forutsetter at man må stimulere til økt produksjon, omsetning og etterspørsel samtidig. Verken produsent eller forbruker er tjent med en situasjon der det produseres økologiske produkter som ikke blir omsatt som økologisk vare i markedet. Statens forhandlingsutvalg vektlegger derfor også markedsutvikling i sitt tilbud.

Informasjonstiltak rettet mot forbrukere

Stiftelsen Norsk Mat har ansvaret for å arbeide med forbrukerrettet informasjon om økologisk mat. Zynk AS evaluerte arbeidet til jordbruksoppgjøret 2026. Evaluatoren fant at Stiftelsen Norsk Mat jobber effektivt innenfor de rammene som er gitt og anbefaler at ansvaret fortsatt skal ligge hos Stiftelsen Norsk Mat. Evaluatoren gir også anbefalinger knyttet til intern styring og organisering av arbeidet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at anbefalingene fra evalueringen tas med inn i det videre arbeidet. Stiftelsen Norsk Mat skal fortsatt ha ansvar for arbeidet med forbrukerrettet informasjon om økologisk mat. Statens forhandlingsutvalg foreslår at Stiftelsen Norsk Mat får ansvar for oppfølging av evalueringen i dialog med LMD og Landbruksdirektoratet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre avsetningen til Stiftelsen Norsk Mat sitt arbeid med forbrukerrettet informasjon om økologisk mat for 2027. Forbrukerrettet informasjon om norske, økologiske grøntprodukter vektlegges. Omsetningsrådet oppfordres til fortsatt å delta i spleiselaget med avtalepartene om den forbrukerrettede informasjonsvirksomheten.

Utviklingstiltak innen økologisk jordbruk

Det er mulig å søke om støtte til utviklingsprosjekter innenfor økologisk jordbruk over tre ordninger; Utviklingstiltak innen økologisk landbruk, Nasjonale tilretteleggingsmidler (NT-midler) og Klima- og miljøprogrammet. Føringer for NT-midlene er omtalt i kap. 7.2.3. I Klima- og miljøprogrammet er det foreslått at man innenfor temaet økologisk jordbruk særlig prioriterer prosjekter som skal undersøke og tydeliggjøre spydspissfunksjonen i tråd med strategien.

Ordningen Tilskudd til utviklingstiltak innen økologisk landbruk skal gå til prosjekter rettet mot å løse utfordringer i verdikjeden for økologisk produksjon og forbruk. Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen med 4 mill. kr til 16,7 mill. kroner for 2027.

Avsetningen på 7 mill. kroner til anbudsrundene om produktutvikling, og veilednings- og informasjonstiltak til storhusholdning foreslås videreført også for 2027. Dette er områder som er viktige for utvikling av markedet for økologisk mat. Storhusholdninger utgjør et potensial for å øke omsetningen av økologiske produkter. Informasjons- og veiledningstiltak er viktige for å gjøre storhusholdninger i stand til å velge økologiske alternativer der dette er ønskelig.

Utover dette skal prosjekter som kan bidra til å løse utfordringer i det økologiske markedet, særlig økologisk frukt, bær og grønnsaker, prioriteres.

7.5 Korn, kraftfôr og mel

Økt markedsrettet kornproduksjon er det viktigste enkeltbidraget for å nå målet om økt norsk selvforsyning. For kornsektoren er dette konkretisert gjennom målene om 90 pst. norsk matkorn i matmelet og 70 pst. norske råvarer i kraftfôret. I tilbudet legger Statens forhandlingsutvalg opp til en bred satsing på sektoren for å bygge opp under målene.

Virkemidlene over jordbruksavtalen er først og fremst rettet mot primærjordbruket, ikke leddene lengre ut i verdikjeden. Den partssammensatte arbeidsgruppa som gikk gjennom korn- og kraftfôrpolitikken foran fjorårets jordbruksoppgjør pekte på at det er behov for betydelige investeringer i mottaks-, tørke og lagerkapasitet i kornbransjen. De viste til at det i liten grad har skjedd utvikling av nye forretningsmodeller eller større investeringer verdikjeden basert på norsk kornproduksjon etter at ny markedsordning for korn ble iverksatt rundt årtusenskiftet. Gruppa pekte også på svakheter i hvordan markedets behov formidles til kornprodusent.

Statens forhandlingsutvalg inviterer jordbruket til å drøfte rammer for en prosess som kan lede frem til endringer i virkemidler og markedsdrevne insentiver for en verdikjede på kornområdet som gir investeringer og markedsdrevet vekst. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at det ikke skal forventes at staten kan bidra direkte med investeringsmidler for industrielle mottaks-, tørke- eller lageranlegg.

For å bidra til bedre balanse mellom produksjon og etterspørsel mellom de ulike kornslagene (mer hvete), samt å bidra til å opprettholde og eventuelt øke kornproduksjonen i randsonene, er det et trolig behov for å endre enkelte virkemidler i kornpolitikken, jf. kap 7.5.4 og 7.5.5. Flere alternativer er vurdert både i den partssammensatte arbeidsgruppa fra 2025 og av Landbruksdirektoratet foran årets oppgjør. Det er ikke mulig å gjennomføre endringer for kornsesongen 2026–2027, men jordbruket inviteres til å drøfte endringer som kan gjennomføres fra 2027. For kommende kornsesong foreslår Statens forhandlingsutvalg justeringer av priser og satser innenfor eksisterende virkemidler, samt en betydelig styrking av ordningen for beredskapslagring av såkorn.

7.5.1 Målpriser og prisnedskrivings- og matkorntilskudd

Målpriser

Statens forhandlingsutvalg understreker at målprisen er ment å være den prisen som skal oppnås i et balansert marked. Det kan ikke forventes at målpris tas ut i en situasjon med overproduksjon. Markedsregulator skal vurdere om forutsetningene for å ta ut målpris er til stede i forbindelse med første prognose i starten på hver kornsesong. På grunn av kornets egenskaper med innhøsting i en kort periode på høsten, der betydelige mengder leveres senere fra gårdslager, vil det være mindre aktuelt å justere prisløypa betydelig ned etter at kornsesongen er i gang. Dette vil kunne gi en for stor usikkerhet i økonomien i lagring av korn, med et forsterket press på mottaksanleggene i sesong.

Det er behov for flere tiltak som kan bidra til at balansen mellom kornartene blir i samsvar med markedets behov. Statens forhandlingsutvalg støtter derfor jordbrukets krav om en større differanse mellom målprisene på mathvete på den ene side og bygg og havre på den andre. Effekten av at målprisen for havre ble økt 9 øre mer enn målprisen for bygg i fjor, har medført at havre er for høyt priset i forhold til forverdien, med påfølgende risiko for avsetningsproblemer. Overskuddet for bygg i kornsesongen 2025–2026 tilsier isolert sett et behov for reduserte førkornpriser.

Målprisene for korn ble økt vesentlig i forbindelse med kostnadsøkningene i 2022–2023 og er siden holdt på et høyt nivå. Med de nye anslagene for økning av gjødselpriser mener Statens forhandlingsutvalg likevel at det er nødvendig at prisene for bygg og havre økes noe for at det sammen med noe økte arealtilskudd skal gi god kornøkonomi også i marginale kornområder. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at målprisen for hvete økes med 28 øre per kg, bygg 8 øre og havre 4 øre per kg.

Prisnedskrivningstilskudd

Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbruket i premisset om at prisnedskrivningstilskuddet for korn bidrar til at kornprisen kan holdes på et høyere nivå enn uten dette tilskuddet. Forhandlingsutvalget er også enig i at tilskuddet bidrar til lønnsomhet i kornproduksjonen uten å velte alle kostnadene videre i verdikjeden, enten det er til husdyrbonden eller for mølle og bakeindustrien. Det er derfor like meningsfullt å omtale prisnedskrivningstilskuddet for korn som et pristilskudd for korn. Statens forhandlingsutvalg foreslår at prisnedskrivningstilskuddet økes med 1 øre per kg korn.

Det er et betydelig markedsrom for økt produksjon av økologisk korn og økt økologisk kornareal er også sentralt for å nærme seg målene om 10 pst. økologisk jordbruksareal. Statens forhandlingsutvalg støtter jordbruket i forslaget om å øke prisnedskrivningen for økologisk korn for å gi rom for økt pris, og foreslår at tilskuddet for økologisk korn økes med 28 øre per kg. Også protein og belgvekster bør stimuleres gjennom pris og det foreslås at prisnedskrivningstilskuddet for disse vekstene øker med 20 øre per kg.

Matkorntilskudd

Norsk matkorn er sterkt konkurranseutsatt gjennom import av industrielt bearbejdede bakevarer som halvfabrikata, kjeks, ferdige deiger med videre. Økt norsk selvforsyning

forutsetter at norsk matkorn har konkurransekraft for å møte denne konkurransen. Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbruket i at matkorntilskuddet bør økes tilsvarende økning i engrosprisen på mathvete.

7.5.2 Arealtilskudd

Arealtilskuddene er viktig for lønnsomheten i kornproduksjon, og bidrar til å jevne ut lønnsomhet mellom ulike deler av landet der kornproduksjon er mulig. Samtidig er Statens forhandlingsutvalg opptatt av at arealtilskuddene ikke må bli på et nivå som stimulerer til ekstensiv drift. I jordbruksoppgjøret 2024 ble partene enige om å innføre særskilt arealtilskudd som skal stimulere til økt produksjon av hvete og proteinvekster. Tilskuddet ble styrket i 2025, og Statens forhandlingsutvalg ønsker å forsterke dette virkemidlet i år. Sammen med økt målpris til hvete og økt PNS for protein og belgvekster, gir det sterk stimulans for disse vekstene i gode kornområder. Det foreslås derfor at arealtilskuddet i sone 1 økes mindre enn i de øvrige sonene. Arealtilskuddene i de øvrige sonene justeres opp og bidrar til styrket produksjonsøkonomi også i de mer krevende dyrkingsområdene, jf. vedlegg 1.

7.5.3 Sikker tilgang på såkorn og såfrø

Det er få saker som er så praktisk viktig for matberedskapen som å ha nok og riktig såkorn og såfrø. På grunn av uroen rundt forsyningskjeder internasjonalt og potensiell tørke i viktige jordbruksområder er økt beredskap for såkorn og såfrø et tema der det er viktig å komme raskt videre med. For å motvirke at mangel på riktig såkorn begrenser kornsektorens bidrag til økt selvforsyning, legger forhandlingsutvalget til grunn at beredskapslagringen av såkorn skal styrkes og forbedres. Til sammen styrkes ordningene for frøavl og såkorn med 18 mill. kroner.

De siste årenes ubalanse mellom kornslagene med for mye bygg og for lite hvete kan i noen grad tilskrives at det ikke har vært nok såkorn av vårhvete tilgjengelig. Samtidig har det over lengre tid ikke vært samsvar mellom de sortene som tilbys kornbonden av såkorn for hvetedyrking og de sortene som etterspørres av matmellemøllene. Dårlige høster har også gitt for lite såkorn tilgjengelig. Det er derfor behov for å gjøre tiltak for å kunne tilby sorter og arter som dekker markedets behov.

Ordningen for beredskapslagring av såkorn er et tilskudd for overlagering av såkorn mellom sesonger. I 2025 var tilskuddet for såkorn 90 øre per kg.

Jordbruket krever at høstkorn og åkerbønner skal inngå i grunnlaget for tilskuddsberettiget beholdning og at satsen settes til kroner 1,90 per kg for overlageret vare, tilsvarende det bransjen har meldt inn som faktiske kostnader ved overlagering med dagens lagring i sekk. Jordbruket krever også at det innføres et ekstra arealtilskudd for areal til såkorn som forvaltes av såvareforretningene og at bonden godtgjøres et pristilskudd. Jordbruket peker også på at forvaltningen av importvernet for såkorn burde endres.

Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbruket om at ordningen for såkornberedskap må forbedres og at det er naturlig at bevilgningen til ordninger som bidrar til økt

så Kornberedskap økes. Statens forhandlingsutvalg mener deler av forslaget til jordbruket må utredes nærmere, med sikte på ytterligere forbedring og styrking av ordningen, slik at beredskapen for såkorn og såfrø bedres raskt.

7.5.4 Gjennomgang prissystemet for korn

De ambisiøse politiske målene for kornproduksjonen forutsetter produksjon av kvaliteter som etterspørres i markedet. For å stimulere til produksjon av etterspurt kvalitet, mener statens forhandlingsutvalg det er nyttig å vurdere tilpasninger i prissystem og tilskuddsordninger. Det foreslås at Landbruksdirektoratet gis et oppdrag med å:

- Gjennomgå regelverk og forvaltningspraksis mv. knyttet til målprissystemet. Formålet er å identifisere forbedringer som kan bidra til mer effektiv formidling av markedsbehov og effektiv logistikk mellom industri og kornprodusent. I arbeidet må det tas hensyn til markedsregulators rolle og ansvar for priser og betingelser som gjør det mulig å ta ut målpris i et balansert marked. Kornprodusentens behov for lav prisrisiko og sikker avsetning må også hensyntas.
- Vurdere å omgjøre deler av prisnedskrivningstilskuddet til et pristilskudd for korn, utbetalt til kornprodusent for å forsterke formidlingen av matmel- og kraftfôrindustriens behov til kornprodusent. Det kan vurderes om pristilskuddet skal ha en geografisk dimensjon for å bidra til å opprettholde og eventuelt utvikle kornproduksjonen i randsonene.

Utredningen bør bygge på erfaringene fra *randsoneprojektet*. Landbruksdirektoratet organiserer selv arbeidet, men det legges til grunn at markedsaktører og andre gis anledning til å bidra med innspill. Frist 1. mars 2027.

7.5.5 Tiltak for økt tilgang hvete til mat og fôr

Klassifisering av mathvete

I sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene 2025 fikk Landbruksdirektoratet ansvar for å lede en prosess med involvering av markedsregulator og den øvrige bransjen, med sikte på å kunne innføre nytt klassifiseringssystem for «å få en mer markedsrettet produksjon av mathvete, med større samsvar mellom dyrking og møllenes etterspørsel etter ulike klasser og sorter». I tråd med oppdraget la Landbruksdirektoratet Matkornpartnerskapets forslag til grunn i arbeidet. Formålet med forslaget er å sortere norsk mathvete etter tydeligere og mer differensierte krav, slik at bransjen kan utnytte den norske hveten bedre.

Det er en enighet i alle ledd i verdikjeden om behov for en mer markedstilpasset matkornproduksjon. Dette er et kommersielt anliggende som i utgangspunktet burde kunne løses i bransjen. Men av ulike årsaker stoppet implementeringen opp.

Bakeres og husdyrbønders krav til mel og kraftfôr er i dag i stor grad avhengig av god tilgang på importerte råvarer for å kunne produseres. Aktørene har, blant annet takket være et stabilt importregime, blitt dyktige til å utnytte importerte råvarer effektivt i produksjonen. Dette er i dag en forutsetning for å møte behovene. Dette er av særlig stor

betydning for bakeribransjen, siden bakevarer er RÅK-varer og har dermed lav importbeskyttelse.

En omlegging der produksjon av mel, som i hovedsak skal skje basert på norske kornråvarer og samtidig møte behovene fra kundene, er dermed en betydelig utfordring for aktørene. Landbruksdirektoratet er av den oppfatning at dette er en av hovedårsakene til at implementeringen av nytt klassifiseringssystem stoppet opp.

En innføring av et nytt klassifiseringssystem utløser behov for å gjennomføre omfattende tilpasninger i hele verdikjeden. Jf. ambisjonen om å endre verdikjeden fra å sikre produktkvaliteten gjennom bruk av importerte råvarer til norske råvarer.

Landbruksdirektoratet konkluderte på den bakgrunn at grunnlaget for en vellykket implementering av nytt klassifiseringssystem til kornsesongen 2026–2027 ikke var til stede.

Statens forhandlingsutvalg understreker betydningen av at et felles klassifiseringssystem basert på objektive kriterier blir en bransjestandard. Det er avgjørende med en robust, faglig solid og uavhengig forvaltning av systemet. Dette vil legge til rette for at kornkjøperne kan sette priser og betingelser som sikrer at årlig kornproduksjon samlet sett dekker behovet. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at forvaltningen av denne type faglige tiltak kan finansieres gjennom omsetningsavgiften for korn.

En vellykket implementering av nytt klassifiseringssystem innebærer tilpasningsbehov og omstillingskostnader i verdikjeden. Utviklingsbehov andre steder i matkornsystemet, som i organisasjoner som leverer tjenester til verdikjeden, må også påregnes. I tillegg er det behov for tilpasninger i regelverk.

Risikoreducerende tiltak ved produksjon av hvete

Prisgevinsten med å oppnå mathvete ved produksjon av hvete er økt betydelig de siste årene. Samtidig er det betydelig risiko ved dyrking og høyere innsats til både arbeid og innsatsvarer, enn til dyrking av andre arter som bygg, havre eller målrettet fôrhvetedyrking. Statens forhandlingsutvalg inviterer til en diskusjon om tiltak som kan gjennomføres for å redusere risikoen ved dyrking av hvete med ambisjon om å oppnå matkvalitet.

Matindustrien har gitt tydelige signaler om at det er en forutsetning for å nærme seg målet om 90 pst. andel norsk korn i matmelet at falltallet i hvete økes fra dagens 200 til 250. Dette vil isolert sett øke risikoen i dyrking av hvete. Å oppnå høyt falltall er også langt på vei utenfor kornprodusentenes kontroll. Et mulig tiltak for å møte denne problemstillingen er et forhøyet prisnedskrivningstilskudd til hvete med falltall mellom 200 og 250 sekunder, som ellers holder matkvalitet.

Tiltaket kan kompensere for den økte risikoen ved å satse på mathvete, gitt at det innføres et nytt, høyere falltallskrav. Staten kompenserer altså noe av tapet for produsenten hvis det viser seg at kornet ikke oppnår dette kravet, og produsent derfor kun får utbetalt fôrhvetepreis. Innføringen av et slikt tilskudd kan lette overgangen til et nytt klassifiseringssystem.

Prisnedskrivningstilskuddet tilfaller i utgangspunktet kornkjøper og ikke kornprodusent. Isolert sett vil det derfor være kornhandler som blir kompensert, og som muliggjør at kornhandler kan betale en pris for et fôrhveteprodukt som er noe høyere enn for fôrhvete ellers.

Et generelt forhøyet prisnedskrivningstilskudd til fôrhvete

Økt prisnedskrivning vil gjøre det mer attraktivt å ta imot og betale mer for fôrhvete. Et forhøyet prisnedskrivningstilskudd til fôrhvete kan bidra til å øke prisdifferansen mellom bygg og fôrhvete. Dette vil gi insentiver til å velge hvete fremfor bygg, og vil bidra til å redusere risikoen ved mathveteproduksjon. Tiltaket kan vurderes i sammenheng med tiltaket om risikoreduksjon gjennom kompensasjon for nedklassifiseringstilskudd for høyt falltall eller uavhengig av dette.

7.5.6 Frakttilskuddsordningene til korn og kraftfôr

Frakttilskuddsordningene til korn og kraftfôr bidrar til å utjevne regionale prisforskjeller på kraftfôr. Tilskuddene bidrar dermed til målsettingen om landbruk i hele landet.

Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbruket i at frakttilskuddsordningene må styrkes. Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningene til fraktordningen for korn med 6,3 mill. kroner og fraktordningen for kraftfôr med 18,5 mill. kroner. Innenfor disse økningene ligger forslag om endringer i fraktordningene for økologisk korn og kraftfôr, jf. kap 7.4.1.

7.6 Frukt, bær, grønnsaker og poteter

Frukt- og grøntsektoren står for en betydelig verdiskaping. Sektoren har hatt en positiv utvikling de siste årene, blant annet som følge av høy innovasjonstakt og nye produkter. Mange forbrukere blir stadig mer bevisste på kostrådene om at frukt, bær eller grønnsaker bør være en del av alle måltider, og sektoren opplever høy grad av preferanse for norsk vare. Det er ønskelig å dekke den økte etterspørselen med norske produkter. Regjeringen har mål om økt produksjon og verdiskaping i grøntsektoren. Sektoren produserer et mangfold varer til direktekonsum og en rekke varer som inngår i industrielle bearbeidingsprosesser.

Norsk frukt, bær, grønnsaker og potet produseres med lav bruk av plantevernmidler sammenlignet med andre land. Bærekraftstrategien for norsk frukt- og grøntproduksjon, som blant annet er utviklet med støtte gjennom jordbruksavtalen, skal bidra til økt bærekraft og synliggjøre hvordan bærekraft kan styrke både verdiskaping og markedsposisjon for norske produsenter.

Store deler av grøntnæringen er, som resten av jordbruket, sårbar for klimaendringer og ekstremvær som kan påvirke avlinger og produksjonsforhold negativt. Dette krever tilpasning og innovasjon for å sikre bærekraftig produksjon i fremtiden. Myndighetene bidrar med risikoreducerende tiltak i form av blant annet produksjonssviktordningen, støtte til å ta i bruk ny teknologi, midler til kunnskapsutvikling og klimatilpasning. Det skjer blant annet i form av støtte til utvikling av nye sorter som er bedre tilpasset lokale

dyrkingsforhold og endringer i klimaet. Regjeringen har satt ned et ekspertutvalg som skal fremskaffe mer kunnskap om samfunnsøkonomiske konsekvenser av klimaendringene. Utvalget skal bl.a. identifisere innsatsområder der potensialet for å redusere klimarisiko er stort, og belyse hvor klimaendringene kan ha positive virkninger og muligheter. Utvalget leverer sin rapport innen 1.7.2026.

Økt planteproduksjon er avgjørende for å øke selvforsyningsgraden. Fordi selvforsyningsgraden måles i energi, vil ikke økt produksjon av frukt, bær og grønnsaker gi store utslag på selvforsyningsgraden. Det er likevel et mål å øke norskandelen av disse produktene.

Statens forhandlingsutvalg viser til jordbrukets forslag om tilskudd til markedshager. Forhandlingsutvalget er enige i at drift av markedshager kan bidra til å heve interessen for dyrking av frukt og grønt, også i et beredskapsperspektiv, og er interessert i å drøfte muligheter og utfordringer med et tilskudd til markedshager i forhandlingene.

Samlet sett legger Statens forhandlingsutvalg til rette for en kraftig styrking av grøntproduksjonen i årets jordbruksoppgjør. Målprisene for frukt og grønt økes med 3,8 pst., og potet med 27 øre per kg. Bevilgningen til pristilskudd grønt foreslås økt med 10,6 pst. Statens forhandlingsutvalg foreslår også at prosjekter som følger opp mål og tiltak knyttet til Meld. St. 11 (2023–2024) er prioritert på NT-midlene, jf. kap. 7.2.3. Tilskudd til fellesanlegg frukt økes med 1,3 mill. kroner. For tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv. foreslås det at tilskuddet kun kan gis med grunnlag i veksthusareal som nyttes til produksjon av mat. Økningen på de ulike tilskuddsordningene fremgår av vedlegg 1.

7.6.1 Opplysningskontoret for frukt og grønt

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG) har som formål å stimulere til økt forbruk av frukt, bær, grønnsaker og potet. Opplysningskontoret finansieres i hovedsak av midler over jordbruksavtalen, i tillegg til støtte fra Helsedirektoratet til skolefruktprosjektet. Med bakgrunn i OFGs viktige rolle i arbeidet med å fremme forbruk av norsk frukt, grønt, bær og potet, foreslår Statens forhandlingsutvalg at bevilgningen til OFG økes til 0,95 mill. kroner i 2027. Det forutsettes at OFG jobber videre med Dialog- og innsiktsdashboardet innenfor bevilgningen.

7.6.2 «Det store norske Grøntløftet»

Statens forhandlingsutvalg følger opp enigheten fra jordbruksoppgjøret i 2024 om å avsette 5 mill. kroner per år i tre år til prosjektet Det store norske Grøntløftet. Midlene tildeles OFG som er prosjektleder og utfører prosjektet i samarbeid med Stiftelsen Norsk Mat. Det må leveres en sluttrapport for prosjektet innen 1. mars 2028. Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbrukets forhandlingsutvalg om at prosjektet må planlegge for avslutning eller overføring til driftsfase innenfor ordinære budsjetter etter denne perioden.

7.6.3 Kadmium

Det skal gjennomføres kartlegging av kadmiumforekomster i Mjøs-regionen i 2026, finansiert over statsbudsjettet. Denne kartleggingen vil blant annet innebære analyse av jordprøver,

måling med droner/ATV og innsamling av data knyttet til opptak av kadmium i løk. Norsk Landbruksrådgiving (NLR) leder arbeidet, som gjennomføres i samarbeid med Norges geologiske undersøkelse og Norsk institutt for bioøkonomi (NIBIO). Statens forhandlingsutvalg foreslår å avsette 5 mill. kroner til dette arbeidet også i 2027. Midlene tildeles NLR, som ansvarlige for arbeidet.

7.6.4 Potet

7.6.4.1 Avrensordningen

Formålet med avrensordningen for potet er å sikre avsetning av norskproduserte avrenspoteter, som er definert som frasorterte poteter i tilknytning til potetproduksjon, -omsetning og -foredling. I dag er mengden potet til avrens redusert som følge av bedre utnyttelse av potetene, og mer lønnsom alternativ bruk.

Statens forhandlingsutvalg mener derfor at det er behov for en nærmere vurdering av avrensordningen, og foreslår at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å levere dette til jordbruksoppgjøret 2027. Vurderingen bør omfatte hvorvidt ordningen bidrar til en rasjonell varestrøm, gir risikoavlastning for produsenter og omsetningsledd og sikrer en hensiktsmessig bruk av tilskuddsmidler.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår å omprioritere 5,5 mill. kroner fra prisnedskrivning potetsprit til potetstivelse og øke satsen for potetstivelse. Statens forhandlingsutvalg er enig i at det kan gjøres i år, i påvente av den samlede vurderingen av ordningen. Satsene på prisnedskrivning stivelse kan da økes fra 5,43 kroner per kg stivelse/glykose til 6,38 per kg stivelse/glykose.

7.6.4.2 Sertifisert settepotetavl

Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at kvalitetstiltak settepotetavl økes med 10 mill. kroner, som brukes for å øke arealtilskuddet til prebasisdyrkere til 10 000 kroner per parti og 1000 kroner per dekar, samt å utvide tilskuddet til også å gjelde basisdyrkere. Statens forhandlingsutvalg er enige i at det er viktig å dekke opp den økte etterspørselen etter settepotet med norsk, sykdomsfri settepotet, og vil diskutere problemstillingen med jordbruket.

7.7 Melk

Melkeproduksjon er en bærebjelke i det norske landbruket. Produksjonen foregår i alle landets fylker og de fleste kommuner, og står for en stor del av landbrukets samlede sysselsetting og verdiskaping. For å bidra til produksjon, inntektsutjevning og landbruk over hele landet, er flere av tilskuddsordningene differensiert etter geografi og struktur. Planlagt gjennomsnittlig engrospris for melk fastsettes av Tine, som markedsregulator.

Økonomien i melkeproduksjonen er betydelig bedret som følge av satsingen på melk i jordbruksoppgjørene de siste årene, utviklingen i melkepris til produsent og høye forholdstall i både 2024 og 2025. For 2026 er forholdstallet 1,01. For geitemelk har etterspørselen over tid vært svakt fallende. For 2026 ble det fra industrien meldt om økende behov og forholdstallet for geitemelk ble økt til 1,00.

Statens forhandlingsutvalg har foreslått en økning av IBU-midlene, jf. kap. 7.2.1, blant annet for å legge til rette for omlegging fra bås fjøs til løsdrift i melkeproduksjonen. Statens forhandlingsutvalg har lagt opp til en betydelig styrking av økonomien i næringen gjennom å øke eksisterende tilskuddsordninger. Alle endringer fremgår av vedlegg 1.

7.7.1 Kvoteordningen for melk – rekrutteringskvote Troms og Finnmark

Formålet med kvoteordningen for melk er å tilpasse melkeproduksjonen til avsetningsmulighetene i markedet innenfor de målsettinger Stortinget har fastsatt, herunder distriktsprofil og variert bruksstruktur. I jordbruksoppgjøret 2025 var partene enige om å sette av 4 mill. liter kumelkkvote til en ordning med rekrutteringskvote til 1 krone per liter i Troms og Finnmark. Søknadsfristen for ordningen var 1. mai, og totalt 15 personer søkte om å få kjøpe 4,6 mill. liter kvote.

Statens forhandlingsutvalg legger opp til at ordningen videreføres også i 2027. Kvoten inndras fra den ordinære omsetningsrunden. Som følge av usikkerheten knyttet til mengde solgt kvote i 2026, avsettes det inntil 2 mill. liter til ordningen.

7.8 Kjøtt og egg

Prognosene for markedsbalansen i sektoren i 2026 viser en begrenset overproduksjon av egg, noe som vil gjøre markedet i stand til å møte forbrukstoppene i forbindelse med påske og jul. For kjøtt av svin viser markedsregulator Nortura til at det er tilnærmet balanse mellom tilførsel og forbruk, det er imidlertid en begrenset underdekning av lam av god kvalitet. Det prognoseres med en betydelig underdekning av storfekjøtt i 2026.

Frem mot 2030 forventer markedsregulator en samlet nedgang i etterspørselen av svin, storfe og småfe på 2 pst. sammenlignet med 2026. For egg og fjørfekjøtt prognoseres det med en økning i forbruket frem mot 2030 på hhv. 3 og 12 pst. Markedssituasjonen tilsier muligheter for bedret økonomi fremover.

For å bidra til landbruk over hele landet med en differensiert bruksstruktur og variasjon i klima og geografi, foreslår Statens forhandlingsutvalg flere satsøkninger i tilskuddsordninger rettet mot norsk husdyrhold. I tillegg til virkemidlene som omtales nedenfor, vil Statens forhandlingsutvalg vise til at økningene som foreslås for avløsertilskuddet og frakttilskuddene for hhv. egg og slaktedyr er viktige for jordbruksforetak med kjøtt- og eggproduksjon.

7.8.1 Ammeku – storfekjøtt

Markedsbalansen for storfekjøtt er avhengig av utviklingen i både melkeproduksjonen og i jordbruksforetakene med ammekuproduksjon. Om lag 70 pst. av storfekjøttet dekkes gjennom storfeholdet i melkeproduksjon, og tilgangen på storfekjøtt påvirkes av endringer i forbruket av melk og endrede melkekvoter.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke satsene for driftstilskuddet til spesialisert storfekjøttproduksjon, kvalitetstilskudd storfekjøtt, tilskudd husdyr, beitetilskuddene og arealtilskudd grovfôr (sone 3-7), jf. vedlegg 1. Satsene for distriktstilskudd storfekjøtt

økes for sone 2-5. For særlig å styrke produksjonen i Nord-Norge foreslås det å særlig øke satsene for sone 4 og 5 for tilskuddet.

Utredning av innretningen av kvalitets- og distriktstilskudd for storfekjøtt

Med grunnlag i bestilling fra avtalepartene ved jordbruksoppgjøret 2025 har Landbruksdirektoratet utarbeidet en rapport med vurdering av om det bør fastsettes begrensninger på hvor store beløp jordbruksforetak med storfekjøttproduksjon, kan motta i hhv. distrikts- og kvalitetstilskudd. Direktoratet peker på at en gjennomgang av statistikk over utbetalinger over tilskuddsordningene, viser at innretningen av tilskuddene er i tråd med og understøtter formålet med ordningene. Gjennomgangen viser at eventuelle endringer i de to tilskuddsordningene kan være i strid med statens økonomiregelverk og svekke formålet med ordningene.

Statens forhandlingsutvalg er enig med vurderingen i jordbrukets krav, om at det ikke bør foreslås innføring av tak i utbetalingene av midler over de to ordningene.

7.8.2 Produksjon av sau/lam

Markedsregulator Nortura viser til at det er rom i markedet for økt salg av lam av god kvalitet, mens dette i mindre grad er tilfelle for kjøtt av sau. Økning i tilskuddsmidlene bør derfor rettes inn mot produksjonen av lammekjøtt.

Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor heving av satsene for kvalitetstilskudd lammeslakt, grunntilskudd kjøtt og distriktstilskudd kjøtt for sonene 2-5. Satsene økes særlig for sone 4-5 for å bidra til å styrke jordbruket i Nord-Norge. Satsen for lammeslakttilskudd som utbetales via mindre slakterier uten godkjent klassifisør, økes forholdsmessig like mye som satsen som utbetales via slakterier med klassifisør. Videre økes satsen for arealtilskudd grovfôr for sonene 3-7.

Aktører innen verdikjeden for ull viser til stor økning i produksjonskostnadene bl.a. til klipping, mens produsentenes inntekt fra ulla ikke har fulgt samme utvikling. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor en heving av tilskuddssatsen over jordbruksavtalen til norsk ull og skinn av sau/lam, jf. vedlegg 1.

Tilskudd husdyr utbetales for all sau som er født foregående år eller tidligere. Dette inkluderer alle værer, også værer som ikke gjennom avl benyttes i saueproduksjonen. For andre småfe enn kategorien sau, slik som melkesau, amme- og melkegeit, er husdyrtilskuddet kun knyttet til hunndyret, og det gis ikke tilskudd for hanndyr. For gris gis det tilskudd for avlsgris, som omfatter råner innsatt i avl. For storfe gis det tilskudd for hanndyr, men dyra inngår i produksjonen av storfekjøtt. I 2025 ble det søkt om husdyrtilskudd for 44 221 værer. Statens forhandlingsutvalg mener at tilskuddet bare bør gis for de værene som faktisk benyttes i produksjonen, og foreslår nye definisjoner av hva som skal regnes som tilskuddsberettiget sau:

- Vær: Hannsau født året før eller tidligere, til bruk i avl.
- Søye: Hunnsau født året før eller tidligere, og som ikke er melkesau.

7.8.3 Kraftfôrbasert husdyrhold

Kostnadene til kraftfôr er den viktigste innsatsfaktoren i svine- og fjørfeholdet, og endringer i prisen på kraftfôr påvirker derfor de økonomiske rammevilkårene for disse produksjonene sterkt. Markedsinntektene utgjør hoveddelen av inntektsgrunnlaget for det kraftfôrbaserte husdyrholdet. Det er derfor av stor betydning å ivareta balansen mellom produksjon og etterspørsel.

Det er viktig å opprettholde produksjonen av svinekjøtt i Nordland og Troms for å bidra til driftsgrunnlaget ved slakteriene i regionen. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor heving av satsene for distriktstilskudd gris i sone 4 og 5. I tillegg økes satsen for distriktstilskudd Vestlandet og Agder. Satsendringene fremgår av vedlegg 1.

For egg økes satsene for distriktstilskudd Vestlandet og Nord-Norge og tilskudd husdyr Nord-Norge, jf. vedlegg 1. For de kraftfôrbaserte husdyrproduksjonene viser Statens forhandlingsutvalg også til forslagene i tilbudet om frakttilskudd for kjøtt og egg, jf. vedlegg 1.

7.8.4 Frakttilskudd for egg og slaktedyr

Frakttilskuddene for hhv. egg og slaktedyr er et viktig grunnlag for markedsregulators mottaksplikt, og bidrar til spredt og variert husdyrproduksjon i hele landet. Statens forhandlingsutvalg foreslår økte bevilgninger til frakttilskudd slaktedyr med 40 mill. kroner og 1 mill. kroner til frakttilskudd egg.

7.8.5 Geit

Geiteholdet i Norge er en liten, men viktig, næring. Det er i dag om lag 230 produsenter med melkegeit og vel 1300 foretak med ammegeit. Næringa er spredt over store geografiske avstander.

Gjennomgang av geiteholdet i Norge – rapport fra partssammensatt arbeidsgruppe til jordbruksoppgjøret 2026

I jordbruksoppgjøret 2025 ble det nedsatt en arbeidsgruppe som skulle gjøre en helhetlig gjennomgang av geiteholdet i Norge, inkludert markedsituasjon, produksjonsmiljøer og næringens utfordringer, som grunnlag for videre landbrukspolitiske veivalg. Arbeidsgruppen skulle særlig beskrive og vurdere tiltak som kan bedre utnyttelsen av eksisterende geitemelk- og geitekjøttproduksjon og møte markedsmessige utfordringer, samt vurdere konsekvensene av tiltakene i lys av de landbrukspolitiske målsettingene.

Rapporten gir en samlet gjennomgang av situasjonen for geiteholdet i Norge. Geitemelkproduksjonen er konsentrert om noen få produkter, særlig brunost, i et marked med svak etterspørselsvekst. Dette har ført til strukturelt overskudd og behov for eksport. Produksjon av geite- og kjekjøtt er et lite og kostnadskrevenende nisjemarked, med mange svært små besetninger og lav lønnsomhet. Rapporten peker på utfordringer knyttet til arbeidskrevende drift for produsenter av geitemelk, dårlige muligheter for å ta i bruk arbeids-

sparende teknologi som melkerobot, svak markedssituasjon, lav lønnsomhet ved oppfôring og slakt av kje og lav investeringstakt og vedlikeholdsetterslep.

Arbeidsgruppen har vurdert flere målrettede tiltak for å sikre en mer bærekraftig utvikling. En konsentrasjon av virkemidlene i melkeproduksjonen rundt tydelige satsingsområder og tilrettelegging for frivillig utkjøp for produsenter utenfor satsingsområdet er pekt på som sentrale tiltak for å styrke produsentmiljøet innenfor eksisterende satsingsområder. For ammegeitproduksjon har arbeidsgruppen pekt på at det kan innføres et minsteantall dyr for å være berettiget husdyrtilskudd. Dette for å rette virkemidlene inn mot næringsvirksomhet. Reduksjon av tilskuddsnivået for ammegeit, samt en fortsatt satsing på helse- og avlsarbeid og videreføring av muligheten for investeringsstøtte trekkes også frem som viktige tiltak.

Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbrukets forhandlingsutvalg i at virkemidlene over jordbruksavtalen ikke bør stimulere til en ytterligere vekst i ammegeitbestanden med dagens markedssituasjon for kjejøtt. Statens forhandlingsutvalg er også enig med jordbruket i at produsenter utenfor satsingsområdet for geitemelk skal tilbys en utkjøpsordning finansiert med omsetningsavgiftsmidler.

Videre er statens forhandlingsutvalg enig med jordbruket om at det settes et innslagspunkt på 20 ammegeit for å motta husdyr- og avløsertilskudd, samt tillegget for økologisk ammegeitproduksjon, og at kun foretak med flere enn 20 ammegeiter får tilskudd fra dyr nr. 1. Endringen skal gjelde fra søknadsåret 2026, med utbetaling i 2027. Med utgangspunkt i opplysninger fra søknadene om produksjonstilskudd og tilskuddssatser for søknadsåret 2026, vil dette gi en besparelse på om lag 16,3 mill. kroner.

7.8.6 Birøkt

Honningbier regnes som husdyr, og omfattes dermed av krav og retningslinjer knyttet til blant annet dyrevelferd. Bier og birøkt er viktige av flere grunner, både for natur og matproduksjon. Samfunnsverdien av pollinering er langt større enn verdien av honningproduksjonen alene. Over jordbruksavtalen gis det tilskudd for overvintringsdyktige bifolk (dronning med bier), med en begrensning på inntil to bifolk per bikube. I 2026 søkte 1 153 birøktere om produksjonstilskudd for 53 253 bifolk. Staten forhandlingsutvalg foreslår å øke tilskuddet per bifolk med 100 kroner, jf. vedlegg 1.

Merkenøytral opplysningsvirksomhet

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke avsetningen til den merkenøytrale opplysningsordningen for honning og andre bieprodukter med 0,5 mill. kroner, til 2 mill. kroner som ble innført i jordbruksoppgjøret 2023.

Helsetjeneste for birøkten

Honningbier utgjør en sentral del av norsk landbruk gjennom pollinering og honningproduksjon, men næringen står overfor økende helseutfordringer som følge av etablerte sykdommer og parasitter, økende vintertap samt økt risiko for introduksjon av nye skadegjørere som følge av blant annet klimaendringer og internasjonal handel. Risikoen

for smittespredning er høy fordi biene flyr fritt og næringsstrukturen er preget av en blanding av hobby- og næringsbirøkt.

Det jobbes i dag aktivt med avl for mer sykdomsresistens i næringen. Statens forhandlingsutvalg mener at en helsetjeneste for birøkten vil bidra til at meldepliktige sykdommer oppdages tidlig, og til å styrke forebyggende helsearbeid, redusere risikoen for større sykdomsutbrudd og ivareta dagens gode helsestatus i norsk birøkt. Det foreslås derfor at Norges Birøkterlag får 1,5 mill. kroner per år i tre år over jordbruksavtalen til et prosjekt for å utvikle en helsetjeneste. I prosjektet bør også økt kompetanse, bedre rådgiving og mer systematisk overvåking og beredskap vektlegges.

7.9 Velferdsordninger

Regjeringen har ambisiøse mål for norsk landbruk, og utvikling av bedre velferdsordninger for norske bønder er en viktig del i dette. Som en oppfølging av regjeringens mål om å utvikle velferdsordningene, er det også i årets tilbud lagt vekt på en videre forbedring av dem. Særlig satses det på bønder som får barn, ved at det gis økt mulighet til å få dekket kostnader til avløsning. Heving av satser og maksimalbeløp for avløser-tilskuddet gir bedre mulighet for å ta ut ferie og fritid gjennom året.

7.9.1 Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.

Tilskuddet skal bidra til å dekke kostnader til avløsning ved sykdom, svangerskap og fødsel mv., sykdom hos barn og dødsfall. Tilskuddet kommer i tillegg til ytelsene som næringsdrivende har gjennom Nav, som sykepenger og foreldrepenger.

Etter jordbruksavtalen blir tilskuddet utmålt etter det laveste av to alternativer. Etter alternativ én blir tilskuddet beregnet ut fra dagsatsen gitt av produksjonsomfanget hos jordbruksforetaket. Etter alternativ to blir tilskuddet beregnet ut fra høyeste maksimale dagsats for sykdomsavløsningstilskuddet (2 700/3 050 kroner i 2026), fratrukket lønn, pensjoner, honorar for verv, ytelser fra Nav mv. (samordning). Høyt inntektsgrunnlag gir høye ytelser fra Nav og ev. arbeidsgiver, og lavt tilskudd, og motsatt. Det gjøres ikke fradrag for næringsinntekt.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at det ikke lenger skal gjøres fradrag for visse typer inntekter etter utmålingsalternativ nummer to i jordbruksavtalen. Statens forhandlingsutvalg har fått avklart at endringen er foreslått å gjelde kun for lønn og ytelser basert på lønnsinntekt. Formålet oppgis å være «å opprettholde inntektsnivå ved sykdom, svangerskap, fødsel mv., tilsvarende som for NAV-ytelser». Kostnaden ved endringen foreslås dekket gjennom andre poster i statsbudsjettet enn over jordbruksavtalen. Endringen skal i henhold til kravet gjelde for samtlige tilskuddsgrunnlag (sykdom, svangerskap og fødsel mv., sykdom hos barn og dødsfall).

Statens forhandlingsutvalg mener det av prinsipielle grunner skal gjøres fradrag for de nevnte inntektsbidragene ved utmålingen av tilskuddet. Samordningsregelen sørger for at tilskuddet målrettes mot bønder med lave inntekter, der behovet for tilskudd kan antas å være størst, og at staten ikke kompenserer flere ganger for samme forhold. Dessuten

utgjør fradrag for inntekt bare en av flere komponenter i ordningen. Endringer i en så sentral del bør ikke gjøres uten at det sees i sammenheng med andre komponenter, som det andre utmålingsalternativet, vilkår og satser. Endringer i ordningen som gjør at foretak vil kunne komme bedre ut økonomisk ved sykdom enn ellers anses ikke å være i tråd med arbeidslinjen som gjelder for andre arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende. Dette gjelder uavhengig av hvordan denne mulige endringen i samordningen finansieres.

Jordbrukets forhandlingsutvalg tar til orde for at inntekter i form av Nav-ytelser ikke trekkes fra ved tilskuddsutmålingen dersom de er basert på lønnsinntekt, mens de som i dag skal trekkes fra dersom de er basert på forutgående næringsinntekt. Statens forhandlingsutvalg mener et slikt skille er uheldig. For det første vil det gi høyere tilskudd til bønder med lønnsinntekt enn bønder uten lønnsinntekt eller med annen næringsinntekt. Det kan skape incentiver til å prioritere lønnsarbeid fremfor arbeid som gir næringsinntekt. For det andre vil det kunne være vanskelig å skille på om ytelsen er opptjent på det ene eller det andre grunnlaget, ev. hvor stor andel som kommer fra hhv. nærings- eller lønnsinntekt. Enkelte inntektsbidrag kan heller ikke knyttes til en forutgående lønns- eller næringsinntekt. Å skille på opphavet til ytelsen vil reise mange praktiske og prinsipielle spørsmål.

Statens forhandlingsutvalg foreslår ingen endring i de maksimale dagsatsene for tilskuddsordningen.

7.9.2 Avløsning ved fødsel og svangerskap

Gode velferdsordninger har stor betydning for å bidra til rekruttering av unge utøvere til norsk landbruk. For også å kunne rekruttere flere kvinner til landbruket er det avgjørende at de har trygghet for å få avløsning i forbindelse med svangerskap, fødsel og barselstid.

Statens forhandlingsutvalg ønsker å prioritere en økonomisk styrking for bønder som får barn. Regjeringen ønsker at flere unge skal velge å gå inn i norsk landbruk. Da er det avgjørende med velferdsordninger som sikrer at dette lar seg kombinere med å få barn, og gjerne flere barn. Da er det også nødvendig å innrette ordningen slik at verdien av å bidra i gårdsarbeidet, i tillegg til lønnsarbeid eller næringsvirksomhet, verdsettes, og det skal ikke lengre gjøres fradrag for inntektene til personen som trenger avløser. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at all samordning ved svangerskap og fødsel fjernes. Endringen som nå foreslås for svangerskap og fødsel, skal dermed gjelde alle typer inntekt som er ramset opp i utmålingsalternativ nummer to i jordbruksavtalen kap. 9.2, jf. sykdomsavløsningsforskriften § 5. I praksis vil det innebære at samtlige foretak får tilskuddet utmålt etter alternativ nummer en, dvs. i samsvar med tabell 9.3, så lenge vilkårene for tilskuddet er oppfylt.

I jordbruksoppgjøret i 2025 ble det enighet om høyere maksimale satser for avløsning ved svangerskap og fødsel mv. De høyere satsene videreføres som en del av denne satsingen.

Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at den foreslåtte endringen på samordningen med andre inntekter på tilskuddsgrunnlaget svangerskap og fødsel mv. vil ha en kostnad på om lag 213 mill. kroner, hvorav om lag 106 mill. kroner vil komme til utbetaling i 2027.

7.9.3 Andre endringer

Egenmeldingsdager ved barns sykdom

Regelverket for avløsning ved barns sykdom er blitt endret ved at tilskudd kan gis til avløsning også ved annen sykdom på barn enn for kronisk sykdom. Dersom det søkes om tilskudd for avløsning ved barns sykdom, kreves det legeerklæring for hele perioden det søkes om tilskudd for. Alternativet til fremlegging av en erklæring fra lege, er at foreldre gis mulighet til å bruke egenmelding. Dette vil ikke være en dokumentasjon på nivå med uttalelse fra lege, og kan innebære redusert legitimitet for ordningen.

Adgang til bruk av egenmelding (omsorgsdager) i hvert sykdomstilfelle vil imidlertid kunne bidra til å forenkle foreldrenes oppfølging av barna, inkl. redusere behovet for å ta med barna til lege i sykdomsperioden. Innføring av bruk av egenmelding kan også bidra til å redusere belastningen på fastlegene. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at forskriftens § 6 endres, slik at foreldre med sykt barn kan bruke egenmelding for de tre første kalenderdagene i hvert sykdomstilfelle når avløsningsbehovet har sitt grunnlag i barns sykdom.

Som grunnlag for vurdering av bruk av egenmelding i forhold til avløsertilskudd, kan det vises til Navs ordning med omsorgspenger (omsorgsdager). I denne ordningen kan arbeidstakere ved barns sykdom levere egenmelding for de tre første dagene per fraværstilfelle, men det kan kreves legeerklæring ved lenger fravær. Helgedager og offentlige fridager telles med i de tre dagene, og adgang til bruk av egenmelding gjelder kun til og med det året barnet fyller tolv år.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at de overnevnte bestemmelsene også skal gjelde for tilskudd til avløsning v/barns sykdom. Maksimalt antall egenmeldingsdager per år og forelder settes til ti dager, for enslige foreldre til 20 dager per år. Provenyeffekt av forslaget er beregnet til 1 mill. kroner.

Fastsetting av hvilke veksthusproduksjoner som omfattes av avløsertilskudd v/sykdom og fødsel mv.

Tilskudd til avløsning v/sykdom og fødsel mv. omfatter både husdyr- og planteproduksjon. Når det gjelder vekster på friland, er det fastsatt hvilke planteproduksjoner dette gjelder, ved å vise til jordbruksavtalens definisjoner av vekstgrupper, jf. kap. 7.7.1 i avtalen. Det er imidlertid ikke fastsatt noen definisjon av hvilke veksthusproduksjoner som omfattes av avløserordningen. I jordbruksavtalen er det kun vist til «Veksthusareal som benyttes til planteproduksjon», jf. tabell 9.2 i avtalen.

Gjeldende bestemmelse for veksthus kan åpne for at avløserordningen i tillegg til matproduksjon, også omfatter prydplanter, potteplanter og ev. spesialproduksjoner. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at avløserordningen, når det gjelder

veksthusproduksjon, skal avgrenses til kun å omfatte planteproduksjoner som dyrkes i veksthus med formål om matproduksjon. En mulig avgrensning i denne sammenheng kunne være salat, tomater og slangeagurk, som er de produksjonene som gir grunnlag for å motta distriktstilskudd for frukt, bær og veksthusgrønnsaker. Statens forhandlingsutvalg legger imidlertid til grunn at en slik avgrensning vil bli for snever, fordi den blant annet ikke omfatter dyrking av urter.

Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at det legges inn følgende som ny fotnote til «Veksthusareal som benyttes til planteproduksjon» i tabell 9.2 i jordbruksavtalen: «Begrenset til matproduksjon i veksthus».

7.9.4 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid bidrar til finansiering av leid arbeidshjelp og bidrar til at husdyrprodusenter kan ta ferie og få ordnet fritid. Statens forhandlingsutvalg foreslår en heving av maksimalbeløp per foretak og år for avløsertilskuddet fra 139 100 til 146 055 kroner (tilsvarende 5 pst.) og en tilsvarende økning av satsene på 5 pst., jf. vedlegg 1.

7.9.5 Tidligpensjonsordningen for jordbrukere

Formålet for tilskuddsordningen er å bidra til enklere generasjonsskifter for dem som har hatt hoveddelen av inntekten sin fra jordbruk/gartneri og skogbruk. Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre satsene på hhv. 105 200 kroner for enbrukerpensjon, og 168 320 kroner for tobrukerpensjon for 2027.

7.9.6 Tilskudd til landbruksvikarordningen

Formålet med ordningen er å legge til rette for at primærprodusentene over hele landet har tilgang på arbeidshjelp, når de trenger det ved akutt sykdom eller i andre krisesituasjoner. Det er et mål at ordningen samlet skal ha et omfang på 240 årsverk for å bidra til at alle produsenter skal kunne dekkes gjennom beredskapsordningen. Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke tilskuddssatsen per årsverk landbruksvikarvirksomhet fra 325 000 kroner til 340 000, jf. vedlegg 1.

Nær alle avløserlag deltar i landbruksvikarordningen, og avtalepartene har lagt til grunn at avløserlagene kan benytte deler av tilskuddsmidlene til landbruksvikarordningen til å dekke kostnader til kompetanseutvikling. For å bidra til god informasjonstilgang for nye avløsere foreslår Statens forhandlingsutvalg å øke bevilgningen fra 1 til 2 mill. kroner for gjennomføring av avløserkurs.

7.9.7 Tilskudd til sykepengeordningen

Sykepengeordningen er en kollektiv innbetaling over jordbruksavtalen til Nav for å finansiere det høyere nivået på sykepenger for bønder jamført med andre selvstendig næringsdrivende på hhv. 100 og 80 pst. av sykepengegrunnet. Statens forhandlings-

utvalg foreslår å sette av 44,7 mill. kroner til ordningen i 2027, i tråd med forbruksprognosen fra Landbruksdirektoratet.

7.10 Andre politikkområder

7.10.1 Tilskudd ved produksjonssvikt

Tilskudd ved produksjonssvikt er et viktig virkemiddel for å redusere risikoen for økonomisk tap som følge av klimatiske forhold det ikke er mulig å sikre seg mot. Ordningen har vært gjennomgått flere ganger de senere årene, blant annet en større gjennomgang i 2022. Det har blitt foretatt noen justeringer i ordningen som følge av de nyere gjennomgangene, blant annet heving av toppavgrensningen. Jordbrukets forhandlingsutvalg krever at det skal settes ned en partssammensatt arbeidsgruppe som blant annet skal vurdere flere konkrete tilpasninger knyttet til produksjonssviktordningen. Elementene i kravet ble alle ble vurdert i gjennomgangen av ordningen i 2022. I tillegg skal Landbruksdirektoratet lede en arbeidsgruppe som skal se på klimatilpasning i landbruket, hvor vurderinger av klimatilpasning i frukt- og grøntproduksjonen inngår.

Beregningen av standardsatsene for denne ordningen gjøres hvert tredje år. 23. februar 2026 leverte Landbruksdirektoratet rapporten «*Beregning av satser for tilskudd ved produksjonssvikt 2026*», hvor direktoratet har gjennomgått grunnlaget for satser for de ulike vekstgruppene og foreslått nye satser. Rammen for ordningen for 2026 er 104,4 mill. kroner. Statens forhandlingsutvalg foreslår en endring av standardsatsene i samsvar med beregningene til Landbruksdirektoratet, med en økning i rammen på 28 mill. kroner i 2027. Statens forhandlingsutvalg foreslår også å innføre de nye satsene fra og med 2026-sesongen og finansierer dette med ledige midler.

7.10.2 God agronomi og næringsmessig preg

Bunnfradrag

Jordbruksavtalen er en næringsavtale. Bunnfradraget i produksjonstilskuddene fungerer i praksis som jordbruksavtalens avgrensning til foretak med næringsmessig preg etter at kravet til en minste avgiftspliktig omsetning ble avvirket. Siden bunnfradraget ble fastsatt til 6 000 kroner per foretak for utbetalingen i 2015, er direktetilskuddene mer enn fordoblet. Det er i dag i praksis knapt noen nedre grense for driftsomfang for foretak med husdyr som driver vanlig jordbruksproduksjon. Statens forhandlingsutvalg er enig med jordbruket i at bunnfradraget bør heves og foreslår at det heves til 12 000 kroner per foretak med vanlig jordbruksproduksjon.

Avgrensning av ekstensiv grovfôrproduksjon

For å unngå at grovfôrareal drives for ekstensivt, er det i jordbruksavtalen bestemmelser om et minimum antall dyr per dekar for ikke å få avkorting i arealtilskuddet for grovfôr. Høye satser for arealtilskudd i de høyere tilskuddssonene vil, sammen med svake krav til produksjon, stimulere til for ekstensiv drift og dårlig agronomi. Statens forhandlings-

utvalg er enig i at det er grunnlag for å stramme inn avlingskravet til grovfôrproduksjon i sone 5-7, og at avtalen går tilbake til kriteriene som gjaldt før 2018. Basert på søknadsomgangen i 2025, har Landbruksdirektoratet beregnet at om lag 77 000 dekar vil bli avgrenset. Det vil gi en reduksjon i areal- og kulturlandskapstilskuddet på vel 56 mill. kroner. Statens forhandlingsutvalg foreslår i fordelingen at denne innsparingen legges på satsene i de samme sonene, siden hensikten ikke er å flytte tilskuddsmidler ut av grasområdene.

7.10.3 Tilskudd til dyreavl med mer

7.10.3.1 Tilskudd til avlsorganisasjoner

Tilskudd til dyreavl skal medvirke til avlsmessig fremgang og populasjoner av friske, sunne husdyr tilpasset vårt miljø og klima. Ordningen skal også bidra til genetisk variasjon i populasjonene og bygge på bærekraftige prinsipper basert på en tilstrekkelig stor effektiv avlspopulasjon og inkludering av funksjonelle egenskaper i avlsmålet.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til ordningen økes med 6 mill. kroner. Dette for å bidra til og styrke avlsorganisasjonenes oppfølging av nasjonale klima- og beredskapsmål.

7.10.3.2 Tilskudd til semin

Det er store fylkesvise forskjeller i kostnadene til semintjenester. For å styrke utjevningen av kostnadene til semin foreslår Statens forhandlingsutvalg at bevilgningen til ordningen økes med 8 mill. kroner. Tilskuddet fordeles av Landbruksdirektoratet med grunnlag i forskriften som regulerer tilskuddsordningen.

7.10.3.3 Tilskudd til veterinærreiser

Det gis tilskudd til veterinærreiser for å bidra til å utjevne forskjeller i husdyrproduzentenes veterinærkostnader. Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke tilskuddssatsene for bruk av egen bil både i og utenfor vakt. Dette for å styrke ordningen, slik at den i økt grad kan bidra til å oppfylle formålet med ordningen.

Statens forhandlingsutvalg foreslår:

- Ordinær sats på vakt økes fra 29,63 kroner per km til 31,48 kroner per km med egen bil.
- Ordinær sats utenfor vakt økes fra 20,15 kroner per km til 22,00 kroner per km med egen bil.

Satsendringene gir en samlet provenyendring på 6,3 mill. kroner.

7.10.3.4 Helsetjeneste for geit

Statens forhandlingsutvalg foreslår at Helsetjenesten for geit i sin helhet finansieres over jordbruksavtalen, dvs. at midler fra omsetningsavgiften ikke lenger inngår som en del av finansieringen. Forhandlingsutvalget foreslår at bevilgningen til ordningen som en følge av dette økes med 1,4 mill. kroner til 2,8 mill. kroner.

7.10.3.5 Tilskudd til ringormvaksinering av storfe

Ved jordbruksoppgjøret 2024 ble partene enige om å innføre en tilskuddsordning for å delfinansiere et vaksinasjonsprogram mot ringorm. Det ble satt av 2,1 mill. kroner til tiltaket i 2026 over underpost 77.11 Tilskudd til dyreavl. Statens forhandlingsutvalg foreslår å videreføre gjeldende bevilgningsnivå på 2,1 mill. kroner til tiltaket for 2027.

7.10.4 Tilskudd til frøavl m.m.

Formålet med tilskudd til frøavl er å fremme dyrking og frøforsyning av klimatilpassa sorter av gras, belgvekster, rotvekster og grønnsaker samt naturfrø av regionalt tilpassede pollinatorvennlige blomsterarter. Bevilgningen til tilskudd til frøavl m.m. dekker også tilskudd til beredskapslagring av såkorn. Det vises til kapittel 7.5.4 for omtale av dette. Det vil bli gitt et oppdrag til Landbruksdirektoratet om å gjennomgå forskrift for tilskudd til frøavl for å se på behov for endringer i ordningen, det gjelder både endring av satsene for 2026 og en mer overordnet gjennomgang av ordningen. Total ramme for denne posten foreslås til 51,7 mill. kroner.

7.10.5 Tilskudd til utvikling av plantemateriale

Tilskuddet bidrar med viktige resultater, men tildeles i tråd med retningslinjer som ble fastsatt for ti år siden. Statens forhandlingsutvalg foreslår derfor at Landbruksdirektoratet gjør en gjennomgang av ordningen for å vurdere resultater opp mot formålet til ordningen, om det er behov for å endre retningslinjene, samt hvordan tilskuddet virker sammen med tilgrensende ordninger, herunder ordningene med tilskudd til frøavl mm. og sertifisert settepotetavl.

Statens forhandlingsutvalg foreslår å øke bevilgningen for 2027 med 2,4 mill. kroner. Samlet avsetning til formålet og fordeling på de ulike tiltakene følger av vedlegg 1. Innenfor den delen av bevilgningen som går til Graminor, skal 2,6 mill. kroner gå til videre drift av nasjonal klonbank for bær og frukt ved Njøs som ble etablert i januar i år og 4,0 mill. kroner skal gå til Overhalla Klonavlsenter for prebasis potet, og andelen til nordisk offentlig-privat samarbeid om pre-breeding skal økes med 0,4 mill. kroner til 3 mill. kroner

7.10.6 Rådgiving og kunnskapsformidling i hele landet

7.10.6.1 Energirådgiving i veksthus

Landbrukets klimaplan setter som mål at oppvarmingen i landbruket skal være fossilfri innen 2030. Energi- og klimarådgiving i veksthus er viktig for at veksthusnæringen skal nå målene om økt produksjon, minsket energiforbruk og redusert CO₂-utslipp per produserte enhet. Norges Gartnerforbund (NGF) har siden 2012 fått støtte til energi- og klimarådgiving i veksthus. Statens forhandlingsutvalg foreslår at avsetningen til energi- og klimarådgiving i veksthus i regi av NGF økes med 0,5 mill. kroner til 2,5 mill. kroner i 2027.

7.10.6.2 *Norsk Landbruksrådgiving*

En sterk rådgivingstjeneste i landbruket er viktig for å bidra til god agronomi, at ny kunnskap og forskning raskt blir tatt i bruk i produksjonen, og at målet om økt selvforsyning, og klima- og miljømålene nås. Formålet med støtten til Norsk Landbruksrådgiving (NLR) er å bidra til et likeverdig rådgivingstilbud til alle bønder i hele landet.

Deler av tilskuddet som gis, skal gå til å fullfinansiere tjenester for bonden. Dette gjelder tjenestene «NLR Økologisk Førsteråd» og «NLR Krisebistand». Norsk matproduksjon er avhengig av bønder med god helse, og at krav til sikkerhet og miljø på gården følges opp på en god måte. Dette bidrar også til god dyrevelferd og trygg matproduksjon.

NLR gir rådgiving innen økologisk jordbruk. Rådgivingstilbudet omfatter rådgiving før, under og etter omlegging til økologisk drift. Dette arbeidet er en del av arbeidet med rekruttering og mobilisering innen økologisk jordbruk. NLR har også en sentral rolle i å utvikle og styrke økologisk jordbruk sin spydspissfunksjon, blant annet gjennom å utvikle og koordinere faglige nettverk innen økologisk produksjon. Å vektlegge spydspissfunksjonen er et tiltak i den oppdaterte strategien for økologisk jordbruk, se omtale i kap.7.4.

NLR har videre en mentorordning der man gjennom personlig veiledning i en oppstarts- eller utviklingsfase bidrar til å hjelpe unge produsenter under 35 år, eller nye produsenter, med å heve sin kompetanse.

NLR har ansvar for søknader om Minor-use (tillatelse til at allerede godkjente plantevernmidler brukes i andre «mindre» kulturer).

Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen til NLR for 2027 økes med 16 mill. kroner til 138 mill. kroner. Av disse skal 5 mill. kroner gå til kartlegging av kadmiumforekomster i Mjøs-regionen. Aktiviteten innen områdene økologisk jordbruk, presisjonsjordbruk, klimarådgiving, mentorordningen og grøntsektoren skal prioriteres. Det legges videre til grunn at NLR sin omorganiseringsprosess over tid bidrar til reduserte kostnader til administrasjon, og at kompetansen i organisasjonen utnyttes på en god måte slik at rådgivingstjenesten kan styrkes totalt sett til det beste for den enkelte bonde.

7.10.7 Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem

Over jordbruksavtalens post 21 finansieres utredninger, evalueringer og utvikling av IKT-fagsystemer til forvaltning av ordninger. Enkle, robuste og brukervennlige elektroniske forvaltningssystemer bidrar til god og effektiv forvaltning, både for næringsutøvere og forvaltning.

Når det gjelder midler som er overført fra 2025 til 2026 på post 21, foreslår Statens forhandlingsutvalg å bruke dem på avtalte prosjekter som har blitt utsatt eller forsinket (risikoreduserende tiltak i eStil-PT og eStil-RMP, digitalisering som følge av nye og endrede ordninger etter jordbruksavtalen for 2024 og 2025, evaluering av RMP, avvikling av telledato for utmåling av produksjons- og avløsertilskudd for storfe, ny løsning for

innrapportering og avregning av korn, nytt forvaltningssystem for gjødselbrukforskrift og nytt landbruksregister.

For 2027 foreslår statens forhandlingsutvalg å avsette 2 mill. kroner til risikoreducerende tiltak i eStil-RMP og eStil-PT, 9 mill. kroner til Mattilsynet og Landbruksdirektoratet for omlegging av telledato for storfe, 3,5 mill. kroner til nytt landbruksregister, 2 mill. kroner til utvikling og forbedring av Agros, 2,5 mill. kroner til konseptutredning for fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP og 7 mill. kroner til utvikling av ny løsning for utregning av pris- og mengdedata. Det settes av 2 mill. kroner til utredninger og evalueringer.

7.10.8 Tilskudd til råvareprisordningen

RÅK-ordningen skal utjevne forskjellene i råvarekostnader ved handel med bearbejdede jordbruksvarer innenfor EØS-området. Det gis kompensasjon for norskproduserte ferdigvarer som blir omsatt i Norge (PNS). «RÅK-industrien» er en betydelig avtaker av råvarer fra jordbruket, og det er viktig at bevilgningene over ordningen blir tilpasset engrosprisene på norskproduserte jordbruksvarer. Bevilgningsbehovet til ordningen vil også være påvirket av verdensmarkedspriser, som er ustabile, og valutakurser som i sum gjør det utfordrende å prognosere behovet.

Statens tilbud er tilpasset prognosert bevilgningsbehov og de endringer i målprisene som følger av tilbudet. Statens forhandlingsutvalg foreslår å styrke finansieringen av ordningen med 8,5 mill. kroner og inviterer jordbruket til en drøfting om bruken av disse midlene. Budsjettert beløp for 2026 er på 265,85 mill. kroner. Prognosert bevilgningsbehov for 2027 er på 302,8 mill. kroner, inkludert økningen på 8,5 mill. kroner og utslag av endrede målpriser.

7.11 Utvikling av tilskuddssystemet

Det er rask utvikling på teknologiområdet, med store datamengder som samles inn, muligheter for å legge opplysninger inn i kart, nye analyseverktøy og kunstig intelligens. Dagens landbrukspolitikk har samlet sett en meget sterk distriktsprofil i de nasjonale ordningene. Det er allerede mange virkemidler, både økonomiske og andre, som virker inn mot å ivareta distriktpolitiske hensyn. Det er både kostbart og tidkrevende å lage nye systemer og tilpasninger i eksisterende systemer. Det er derfor viktig å bruke erfaringene fra gjennomførte prosjekter til å diskutere det grunnleggende i hvordan fremtidens tilskuddssystemer skal utformes, og hvilke mulighetsrom som ligger der. Landbruksdirektoratet er i gang med flere fremtidsrettede digitaliseringsprosjekter, blant annet hvilke utfordringer som kan løses og mulighetsrommet i et nytt fagsystem for PT og RMP, se omtale under kap. 7.11.3. Dette arbeidet vil også ses i sammenheng med muligheter og gevinster som ligger i bruk av kart og prosjektet for nytt nasjonalt skifteregister.

Statens forhandlingsutvalg ønsker å sette av midler til direktoratets langsiktige arbeid med fremtidige systemløsninger for jordbruket og mener dette også svarer ut jordbrukets ønske

om en partssammensatt arbeidsgruppe om å se på forsterking av distriktsprofilen på virkemidlene.

7.11.1 Telledato for storfe

Landbruksdirektoratet la 2. mars frem rapporten «Forslag til justering av regelverket for utmåling av tilskudd for storfe», som oppfølging av en bestilling fra avtalepartene ved jordbruksoppgjøret 2025. I rapporten konkluderer direktoratet med at avtalepartene i oppgjøret 2026 må ta stilling til følgende spørsmål/tema:

1. Hvordan skal dyr kategoriseres i tilskuddskategoriene Melkeku, Ammeku og Øvrig storfe, særlig om kategorisering av melkekyr skal skje på individnivå eller besetningsnivå.
2. Hvor lang(e) periode(r) kan et foretak være uten melkeleveranse uten at kyr kategoriseres som ammekyr, men kategoriseres som melkekyr.
3. Eventuelle presiseringer knyttet til grunnvilkåret om vanlig jordbruksproduksjon.
4. Hvilken/hvilke perioder med dyr og grovførsalg skal legges til grunn for avgrensning av hvor stort grovfôrareal og innmarksbeiteareal det kan gis tilskudd for.

Til det første punktet om kategorisering anbefaler direktoratet i korte trekk følgende:

- Videreføre dagens tilskuddskategorier, krav om kalving siste 15/18 mnd. for «melkeku» og «ammeku» (kalvingskrav), krav om disponering av melkevot/lokalforedling og melkeleveranser for «melkeku» og at storfe som ikke oppfyller kalvingskravet kategoriseres som «øvrig storfe».
- Kyr hos foretak uten kumelkproduksjon og som oppfyller kalvingskravet kategoriseres som «ammeku».
- Kyr hos foretak med kumelkproduksjon som oppfyller kalvingskravet og
  - som er av minst 50 pst. kjøttferase kategoriseres som «ammeku» ved bruk av raseopplysninger.
  - som ikke er av minst 50 pst. kjøttferase kategoriseres som «melkeku» på besetningsnivå.

Bruk av besetningsnivå for kategorisering av kyr innebærer at kategoriseringen gjøres uten hensyn til om det enkelte mordyr inngår i melk- eller spesialisert kjøttproduksjon.

Til punkt tre anbefaler direktoratet at vilkåret om vanlig jordbruksproduksjon fortsatt skal være en skjønnsmessig vurdering. Til punkt fire anbefales det at gjennomsnittlig dyretall i søknadsåret for de ulike storfekategoriene, samt grovførsalg i søknadsåret, skal legges til grunn ved avgrensning av hvor stort grovfôrareal det kan gis tilskudd for, og at avgrensningen av innmarksbeiteareal knyttes til gjennomsnittet av det antall storfe som foretaket har i de ulike storfekategoriene i de 6 månedene fra mai til oktober.

Det er ikke gitt noen anbefaling av hvor lang oppholdsperiode som bør aksepteres, da direktoratet mener det må være opp til partene å vurdere og bestemme dette. Det anbefales imidlertid at en oppholdsperiode avgrenses både i forhold til forrige og neste leveranse, og i forhold til leveranse året etter søknadsåret.

Statens forhandlingsutvalg er enig i at temaene som direktoratet tar opp er sentrale elementer som må avgjøres for å kunne legge om utmålingen av tilskudd for storfe fra telledato til bruk av data fra Husdyrregisteret. Ettersom «vanlig jordbruksproduksjon» er et av grunnvilkårene for produksjons- og avløsertilskudd, mener Statens forhandlingsutvalg at spørsmålene rundt dette bør følges opp i et forskriftsarbeid som ser på hvordan gjeldende bestemmelser i forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket konkret må tilpasses og endres som følge av omleggingen. Statens forhandlingsutvalg legger direktoratets anbefaling til punkt 4 til grunn. For de øvrige spørsmålene/temaene vil Statens forhandlingsutvalg komme tilbake til drøfting av disse i forhandlingene, herunder avveining av hensynene som ligger bak de ulike alternativene.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det for 2027 settes av hhv. 4 og 5 mill. kroner til Landbruksdirektoratet og Mattilsynet sitt arbeid med omlegging av utmålingsgrunnlaget for tilskuddene. Ubrukte midler i 2025 til dette arbeidet hos Landbruksdirektoratet og Mattilsynet foreslås overført til 2026, jf. kap. 8.1.2.

7.11.2 Teigbasert tilskudd

Partene ble i fjorårets jordbruksoppgjør enige om å videreføre prosjektet med teigbasert tilskudd med 5 mill. kroner også for 2026. Prosjektet finansieres innenfor ordningen Bærekraftig landbruk i nord. Prosjektet består av et tilskudd for drift av små teiger og et tilskudd for drift av arealer som det ikke ble søkt tilskudd for foregående år. Formålet med prøveprosjektet var å forhindre gjengroing av areal, lage gode systemer og prøve ut ordninger som kan forvaltes på en god måte.

I den foreløpige evalueringsrapporten sier Landbruksdirektoratet at det ikke er mulig å konkludere med om tilskuddene har hatt en effekt på målet om å hindre gjengroing og det har ikke bidratt til gode systemer for et slikt tilskudd. Den korte tiden prosjektet hadde på utredning, implementering og gjennomføring har gjort at det har vært lite egnet til å hente nyttige erfaringer for fremtiden. Landbruksdirektoratet anbefaler derfor at prosjektet med teigbasert tilskudd avsluttes. Statens forhandlingsutvalg er enig med Landbruksdirektoratet, og foreslår derfor å avslutte prosjektet. Dette er også i tråd med jordbrukets krav.

7.11.3 Fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP

Produksjons- og avløsertilskudd (PT) og regionale miljøtilskudd (RMP) er blant de største og viktigste tilskuddsordningene i jordbruket. I 2025 mottok over 37 000 bønder nærmere 18,4 mrd. kroner i PT. Det var nærmere 24 000 bønder som søkte om og mottok 1,1 mrd. kroner gjennom regionalt miljøtilskudd (RMP).

For di PT og RMP er store ordninger med komplekse systemer, vil det ta flere år å utvikle nye digitale systemer. Landbruksdirektoratet vurderer derfor at det er behov for å starte dette arbeidet i nær fremtid. Det kan være betydelige gevinster for søker og forvaltning knyttet til å se disse to ordningene i sammenheng når neste generasjons system skal utvikles. Å se ordningene i sammenheng vil bety at utviklingsarbeidet tar lengre tid, og

krever mer ressurser enn en gjennomsnittlig utvikling av digitale søknads- og saksbehandlingssystemer.

Statens forhandlingsutvalg foreslår at det avsettes 2,5 mill. kroner for å finansiere deler av innsikts- og analysefasen for utviklingen av fremtidens digitale forvaltning av PT og RMP. Totalkostnad for analyse- og innsiktsarbeidet er estimert til 5 mill. kroner for gjennomføring i perioden høst 2026 til høst 2027. Arbeidet skal gi et nødvendig underlag for det videre utviklingsarbeidet.

7.12 Oversikt over utredninger og evalueringer

Utredninger i virkemiddelapparatet:

- Utredning andre landbruksbaserte næringer
- Utredning av tilskudd til utvikling av plantemateriale
- Treffer eksisterende virkemidler dagens behov for å fremme teknologi i landbruket?
- Følge opp utredningsbehov fra Helhetlig plan for bærekraftig bruk av nitrogen
- Følge opp utredningsbehov som følge av evalueringen av Regionalt miljøprogram
- Vurdere pristilskudd korn vs. prisnedskrivningstilskudd
- Utforming av teknologinøytral ordning husdyrgjødselhåndtering (under biogassordningen)

Evalueringer:

- Evaluering av tilskudd til utvalgte kulturlandskap i jordbruket og tilskudd til tiltak i verdensarvområdene
- Evaluering av FoU-midler til norsk-svensk hesteforskning

I tillegg kommer føringer og utlysninger på de enkelte ordningene.

8 Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150

8.1 Budsjettmessige forhold

8.1.1 Innledning

Jordbruksoppgjøret 2026 dreier seg i hovedsak om budsjettmessige endringer for budsjettåret 2027. Videre utarbeides det prognoser for forbruket i 2026 på de enkelte ordninger med utgangspunkt i gjeldende satser og regelverk. På bakgrunn av dette fremmes det nye bevilgningsforslag for Stortinget som innebærer endringer og omdisponeringer innenfor gjeldende budsjett i 2026 som tilpasser bevilgningene til det prognoserte behov. Det legges til grunn en omdisponering av de overførte bevilgninger fra året før, samt tilpasninger til de reviderte prognosene for behov ut fra gjeldende regelverk i inneværende år.

8.1.2 Overførte beløp fra 2025 og omdisponering av bevilgninger i 2026

Overførte beløp fra 2025 til 2026

På de overførbare postene er det overført 94,1 mill. kroner fra 2025 til 2026, jf. tabell 8.1.

Tabell 8.1 Overførte beløp fra 2025 til 2026. Mill. kroner.

Post	Ordning	Budsjett minus forbruk
21	Spesielle driftsutgifter (kan overføres)	14,937
70	Markedstiltak (kan overføres)	7,122
74	Direkte tilskudd (kan overføres)	20,196
77	Utviklingstiltak (kan overføres)	19,208
78	Velferdsordninger (kan overføres)	32,623
	Sum overførte bevilgninger	94,086

Prognoser for forbruk i 2026

Forbruksprognosen fra Landbruksdirektoratet for de overførbare postene på kap. 1150 med gjeldende budsjettvedtak og satser i 2026 viser et overforbruk på 14,8 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2026, jf. tabell 8.2.

Tabell 8.2 Prognoser for forbruk i 2026. Mill. kroner.

Post	Ordning	Differanse budsjett - prognose
21	Spesielle driftsutgifter (kan overføres)	-3,522
70	Markedstiltak (kan overføres)	-62,350
74	Direkte tilskudd (kan overføres)	53,345
77	Utviklingstiltak (kan overføres)	17,702
78	Velferdsordninger (kan overføres)	-19,973
	Sum udisponert bevilgning 2024	-14,798

Omdisponeringer i 2026

Summen av udisponerte, overførte midler fra 2025 og innsparinger innenfor budsjettet i 2026 blir etter dette 79,3 mill. kroner. Dette er midler som kan omdisponeres innenfor rammen av uendret budsjett i 2026.

Prisnedskrivningstilskuddet for korn foreslås økt med 1 øre per kg. For 2026 medfører det en kostnad på 8,9 mill. kroner. For matkorn er det foreslått en gjennomsnittlig økning i målpris på 28 øre per kg. For å opprettholde konkurransekraften til norsk matkorn, økes matkorntilskuddet med 27 øre per kg. Dette utgjør en økt kostnad på 27,1 mill. kroner i 2026. Videre økes prisnedskrivningen på proteinvekster, erter og oljefrø med 20 øre per kg, og økologisk korn med 28 øre. I 2026 utgjør dette en kostnad på 9,0 mill. kroner. Den samlede effekt av dette innebærer at bevilgningsbehovet på post 73 økes med 45,0 mill. kroner i 2026. Øvrige endringer går frem av tabell 8.3.

Tabell 8.3 Bruk av ledige midler 2026

Post	Ordning	Mill. kr
50	Fondsavsetninger LUF	5,3
50	Nedskrivning av rentestøtteforpliktelser for Innovasjon Norge	7,3
50	Tilskudd til seter	2,0
21	Utredning andre landbruksbaserte næringer	1,5
71	Tilskudd ved produksjonssvikt	18,2
73	Tilskudd til matkorn	27,1
73	Prisnedskrivningstilskudd korn, økologisk korn og proteinvekster, erter og oljefrø	17,9
	Sum bruk av ledige midler 2026	79,3

9 Vedlegg 1: Fordeling av statens tilbud

Tabell 9.1 Fordeling på priser og tilskudd

	Mill. kr
Kap. 1150, Jordbruksavtalen, utgifter	2 844,0
- Kap. 4150, Jordbruksavtalen, inntekter	0,0
= Nettoeffekt av tilskudd	2 844,0
+ Målpriser fra 1.7	182,0
= Sum målpriser og tilskudd	3 026,0
+ Omdisponering overførte midler fra 2025	94,1
= Sum til fordeling	3 120,0
+ Endret inntektsverdi jordbruksfradrag	80,0
= Sum	3 200,0

Tabell 9.2 Målpriser fra 01.07.26

Produkt	Mill. l/kg/kr	Målpris, kr/l/kg	Endring, kr/l/kg	Endring, mill. kr
Poteter	93,8	7,51	0,27	25,3
Grønnsaker og frukt	2 774,2		3,8%	104,6
Norsk matkorn	185,9	5,37	0,280	52,0
Sum målprisendringer				182,0

Tabell 9.3 Markedsordningen for korn

Prisendringer norsk korn	1000 tonn	Målpris, Kr/kg	Endring, Kr/kg	Mill. kr
Hvete, matkorn	185,9	5,37	0,28	52,0
Rug, matkorn	5,5	4,22	0,08	0,4
Bygg	573,9	4,08	0,08	45,9
Havre	237,7	4,04	0,04	9,5
Fôrhvete, fôrrug og rughvete	150,0		0,08	12,0
Erter til modning	9,5		0,20	1,9
Såkorn	61,3		0,11	6,6
Oljevekster	26,4	7,88	0,20	5,3
Sum korn og oljevekster	1 250,1		0,107	133,7

Tabell 9.4 Endring i råvarekostnader til kraftfôr og matkorn

	1000 tonn	Andel	Ref. pris kr/kg	Endring, kr/kg	Endring, mill. kr
Norsk korn til kraftfôr	997,5	60,7%		0,068	68,1
Kli m.m.	65,1			0,055	3,6
Prisnedskrivning norsk korn til kraftfôr				0,010	-10,0
Protein, soya m.m.	437,6	26,6%	4,900	0,119	0,0
Fett	43,2	2,6%			
Vitaminer og mineraler	99,3	6,0%			
Endret bevilgning frakt korn/kraftfôr					-24,8
Sum råvarekostnad kraftfôr	1 642,66			0,022	36,9
Prisendring matkorn				0,280	
Endret prisnedskrivning				-0,010	
Endret matkorntilskudd				-0,270	
Endret råvarekostnad matkorn				0,000	

Tabell 9.5 Kap. 1150 og kap. 4150 Jordbruksavtalen, mill. kroner

Post		Budsjett 2026 ¹⁾	Endring	Budsjett 2027 ²⁾
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	39,200	-11,200	28,000
50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	2 640,253	506,900	3 147,153
70.11	Markedstiltak grønt	44,900	3,000	47,900
70.12	Tilskudd til råvareprisordningen	217,650	85,440	303,090
70.13	Tilskudd til avrensordningen potet	55,000	0,000	55,000
70	Markedstiltak, <i>kan overføres</i>	317,550	88,440	405,990
71	Tilskudd ved produksjonssvikt, <i>overslagsbevilgning</i>	104,400	28,000	132,400
73.11	Pristilskudd ull	114,000	12,104	126,104
73.13	Pristilskudd melk	1 640,986	239,677	1 880,663
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 872,232	288,530	2 160,762
73.16	Distriktstilskudd egg	6,799	0,973	7,772
73.17	Pristilskudd grønt	401,400	42,735	444,135
73.18	Frakttilskudd m.m.	580,700	65,800	646,500
73.19	Pristilskudd korn	1 985,186	79,772	2 064,958
73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	6 601,303	729,590	7 330,893
74.11	Driftstilskudd, melk og kjøtt	2 926,500	47,072	2 973,572
74.14	Tilskudd husdyr	5 033,945	99,909	5 133,854
74.16	Beitetilskudd	2 464,200	379,254	2 843,454
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	6 147,100	444,916	6 592,016
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	1 146,100	270,000	1 416,100
74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	168,600	-2,600	166,000
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	17 886,445	1 238,551	19 124,996
77.11	Tilskudd til dyreavl med mer	157,796	21,666	179,462
77.12	Tilskudd til frøavl	42,060	9,640	51,700
77.13	Tilskudd til rådgivning	151,000	21,000	172,000
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	75,235	2,400	77,635
77.17	Tilskudd til fellesanlegg for frukt	26,700	1,300	28,000
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	452,791	56,006	508,797
78.11	Tilskudd til avløsning	1 634,800	67,250	1 702,050
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.	220,149	136,851	357,000
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen	44,700	0,000	44,700
78.15	Tilskudd til landbruksvikarordningen	79,092	4,600	83,692
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordningen	63,000	-1,000	62,000
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	2 041,741	207,701	2 249,442
Sum kapittel 1150		30 083,683	2 843,989	32 927,672
Sum kapittel 4150		1,050	0,000	1,050

1) Saldert budsjett

2) Budsjett før flyttinger, kvantums- og konsekvensjusteringer

Tabell 9.6 Post 21 Spesielle driftsutgifter, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Evalueringer, utredninger, arbeidsgrupper (LMD)	2,00	2,00	
IT-utvikling Landbruksdirektoratet	31,20	21,00	0,00
IT-utvikling Mattilsynet	6,00	5,00	
Justert bevilgningsbehov			-11,2
Sum	39,20	28,00	-11,20

Tabell 9.7 Post 70.11 Markedstiltak i grøntsektoren, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Kollektiv dekning av omsetningsavgift*)	44,9	44,9	3,0
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	44,9	44,9	3,0

*) 2,0 mill. kroner settes på egen post for hesetjenesteste for bier og opplysningsvirksomhet for honning.

Tabell 9.8 Post 70.12 Tilskudd til råvareprisordningen, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
PNS, prognose	217,7	290,0	0,0
Endret målpris potet			4,6
Utvidede produkter			8,5
Behov knyttet til produkter uten målpris			0,0
Justert bevilgningsbehov			72,4
Sum	217,7	290,0	85,4

Tabell 9.9 Post 70.13 Tilskudd til avrensordningen potet, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Potetsprit	23,5	23,5	-5,5
Potetstivelse	31,5	31,5	5,5
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	55,0	55,0	0,0

Tabell 9.10 Post 71 Tilskudd ved produksjonssvikt, mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring
Tilskudd ved produksjonssvikt i planteprod.	101,4	0,0
Tilskudd ved svikt i honningprod.	3,0	0,0
Justert bevilgningsbehov		28,0
Sum	104,4	28,0
Herav inneværende år		18,2

Tabell 9.11 Post 73.11 Pristilskudd ull

	Mill. kg/stk	Sats, kr/kg/skinn	Endring, kr/kg/skinn	Ny sats kr/kg/skinn	Endring, mill. kr
Ull	2,400	44,96	5,00	49,96	12,0
Skinn	0,052	74,00	2,00	76,00	0,1
Sum					12,1

Tabell 9.12 Post 73.13 Pristilskudd melk

	Mill. l.	Sats, kr/l	Endring, kr/l	Ny sats kr/l	Endring, mill. kr
Grunntilskudd geitemelk	19,1	3,56	0,15	3,71	2,865
Grunntilskudd økomelk	43,5	0,60	0,15	0,75	6,525
Pristilskudd					
ku- og geitemelk					
Sone A	213,2	0,32	0,02	0,34	4,3
Sone B	322,5	0,60	0,02	0,62	6,5
Sone C	234,0	0,93	0,14	1,07	32,8
Sone D	505,1	1,24	0,23	1,47	116,2
Sone E	119,8	1,32	0,28	1,60	33,5
Sone F	47,1	1,46	0,28	1,74	13,2
Sone G	49,3	2,22	0,30	2,52	14,8
Sone H	2,6	2,78	0,33	3,11	0,9
Sone I	13,3	3,11	0,35	3,46	4,7
Sone J	10,3	3,20	0,35	3,55	3,6
Sum pristilskudd melk	1 517,2		0,15		230,287
Sum pristilskudd melk					239,677

Tabell 9.13 Post 73.15 Pristilskudd kjøtt

Kvalitetstilskudd lammeslakt	Antall 12 mnd	Sats, kr/slakt	Endring kr/slakt	Ny sats kr/slakt	Endring, mill. kr
Kval. O+ og bedre			0	0	0,0
Under 11 kg slaktevekt	13 472	0	0	0	0,0
Fra 11 til 15 kg, kl. O+ og bedre	99 175	334	90	424	8,9
Over 15 kg kl. O+ og bedre	750 409	714	220	934	165,1
Ikke godkjent klassifisør, lam fra 11 til 15 kg	276	283	80	363	0,0
Ikke godkjent klassifisør, over 15 kg	928	605	180	785	0,2
Tillegg økologiske lam 11 kg eller mer	21 097	100	50	150	1,1
Kjeslakt over 5,0 kg	16 950	650	35	685	0,6
Sum	881 210				175,853
Grunntilskudd, kjøtt	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats kr/kg	Endring mill. kr
Sau og lam	20,7	5,31	1,00	6,31	20,7
Geit og kje	0,4	6,65	0,00	6,65	0,0
Sum	21,1				20,7
Kvalitetstilskudd storfekjøtt					
Klasse O og O+	26,4	9,20	0,75	9,95	19,8
Klasse R- og bedre	19,8	14,00	1,50	15,50	29,7
Sum	46,2				49,500
Distriktstilskudd, kjøtt					
Storfe, sau og geit					
Sone 1	21,8	0,00	0,00	0,00	0,0
Sone 2	55,4	5,25	0,15	5,40	8,3
Sone 3	17,5	8,05	0,75	8,80	13,1
Storfe og Geit					
Sone 4	6,6	17,05	1,50	18,55	9,9
Storfe og Geit					
Sone 5	0,8	17,90	2,10	20,00	1,7
Sau					
Sone 4	2,4	19,15	1,50	20,65	3,6
Sau					
Sone 5	0,5	19,90	2,10	22,00	1,1
Gris					
Sone 4	6,7	6,20	0,30	6,50	2,0
Gris					
Sone 4 ²	0,6	7,95	0,70	8,65	0,4
Gris					
Sone 5	0,01	7,95	0,70	8,65	0,0
Vestlandet og Agder ¹ Gris	9,5	1,10	0,25	1,35	2,4
Sum	121,8				42,477
Sum pristilskudd kjøtt					288,530

1) Agder, Vestland og Møre og Romsdal

2) Troms

Tabell 9.14 Post 73.16 Distriktstilskudd egg

	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Vestlandet	5,914	0,58	0,12	0,70	0,7
Nord-Norge	2,193	1,60	0,12	1,72	0,3
Sum distriktstilskudd egg					0,973

Tabell 9.15 Post 73.17 Pristilskudd grønt

		1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Epler, pærer	Sone 1	3,3	7,62	0,45	8,07	1,5
	Sone 2-4	4,0	9,20	0,50	9,70	2,0
	Sone 5	6,0	14,28	0,55	14,83	3,3
Ekstra til kirsebær og plommer i tillegg får de endringer fra epler	Sone 1	0,4	8,07	2,60	10,67	1,0
	Sone 2-4	0,3	9,70	2,70	12,40	0,8
	Sone 5	0,5	14,83	3,00	17,83	1,5
Moreller	Sone 1	0,0	9,94	0,73	10,67	0,0
	Sone 2-4	0,4	11,57	0,83	12,40	0,3
	Sone 5	0,4	16,91	0,92	17,83	0,4
Pressfrukt		9,6	5,99	0,35	6,34	3,4
Bær	Sone 1-3	5,8	7,88	1,30	9,18	7,5
	Sone 4-5	3,2	12,72	2,10	14,82	6,7
	Sone 6-7	0,1	13,93	2,30	16,23	0,2
Ekstra til industribær	alle soner	1,1	8,00	1,20	9,20	1,3
Sum distriktstilskudd frukt og bær		34,0				30,005
Tomat	Kvantumsgrense 103 400 kg					
Sone 1-3		1,3	5,68	0,29	5,97	0,4
Sone 4-7		2,5	7,13	0,37	7,50	0,9
Slangeagurk	151 800 kg					
Sone 1-3		3,1	4,16	0,22	4,38	0,7
Sone 4-7		1,8	5,00	0,26	5,26	0,5
Salat	220 000 stk					
Sone 1-3		4,5	1,56	0,09	1,65	0,4
Sone 4-7		1,7	2,08	0,11	2,19	0,2
Sum tilskudd grønnsaker						3,044
Økologisk frukt, bær, grønnsaker, potet (kg)		3,7	1,00	2,00	3,00	7,4
Økologisk salat (stk)		0,5	0,50	1,00	1,50	0,5
Økologiske urter (potter)		4,1	0,34	-0,34	0,00	-1,4
Sum pristilskudd økologisk grønt						6,506
Potet og grønt i Nord-Norge		5,3	4,24	0,60	4,84	3,180
SUM		39,3				42,735

Tabell 9.16 Post 73.18 Frakttilskudd m.m., mill. kroner

	Budsjett 2026	Endring,
Frakt korn	120,7	6,3
Frakt kraftfôr	209,3	18,5
Innfrakt slakt	240,0	40,0
Frakt egg	14,0	1,0
Sum	584,0	65,8

Tabell 9.17 Post 73.19 Pristilskudd korn

Prisnedskrivning	1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats kr/kg	Endring, mill. kr
Korn, norsk	1 260,2	1,371	0,010	1,381	12,6
Økologisk korn	21,9	2,981	0,280	3,261	6,1
Oljevekster, lupiner og bønner	27,6	3,668	0,200	3,868	5,5
Økologiske oljevekster, lupin, bønner	0,9	4,978	0,200	5,178	0,2
Fôrerter	5,2	2,435	0,200	2,635	1,0
Økologiske fôrerter	0,5	3,085	0,200	3,285	0,1
Sum norsk	1 316,2		0,019		25,556
- Herav 70 pst inneværende år	921,3				17,889
Tilskudd matkorn	200,8	0,820	0,270	1,090	54,216
- Herav 50 pst inneværende år	100,4				27,108
Sum prisnedskrivning- og matkorntilskudd					79,772
- Sum inneværende år					44,997

Tabell 9.18 Post 74. 11 Driftstilskudd, melk og kjøtt

		Antall	Sats kr per bruk/dyr	Endring kr per dyr/bruk	Ny sats kr/bruk/dyr	Endring, mill. kr
Kumelk AK-sone 2	Foretak	507	291 100	5 000	296 100	2,535
Kumelk AK-sone 1-3-4	Foretak	1 182	291 100	5 000	296 100	5,910
Kumelk AK-sone 5	Foretak	3 729	344 300	5 000	349 300	18,645
Kumelk AK-sone 6-7	Foretak	606	373 000	5 000	378 000	3,030
Geitemelk landet	Foretak	234	346 130	5 000	351 130	1,170
Ammekyr s. 1-4, 6-39 kyr	Dyr	28 383	7 132	750	7 882	21,287
40 og flere kyr	Foretak	328	285 280	30 000	315 280	9,840
Ammekyr s. 5-7, 6-39 kyr	Dyr	46 420	9 412	750	10 162	34,815
40 og flere kyr	Foretak	278	376 480	30 000	406 480	8,340
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						-58,500
Sum driftstilskudd, melk og kjøtt						47,072

Tabell 9.19 Post 74.14 Tilskudd husdyr

	Fra	Til	Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring kr/dyr	Ny sats kr/dyr	Endrin, mill. kr
Melkekyr	1	14	81 117	8 933	300	9 233	24,335
	15	30	63 029	7 211	300	7 511	18,909
	31	50	41 782	5 684	300	5 984	12,535
	51 +		22 430	4 857	0	4 857	0,000
Sum			208 358				55,778
Melkekyr på små og mellomstore bruk med 6-50 melkekyr	1	23	90 944	3 590	1 700	5 290	61,586
	24	50	29 904	-2 949	-1 396	-4 345	51,260
Sum			120 848				112,846
Ammekyr	1	50	102 220	6 166	200	6 366	20,444
	51+		3 583	2 166	100	2 266	0,358
Sum			105 803				20,802
Øvrige storfe			532 901	1 647	25	1 672	13,323
Melkegeit og melkesau	1	125	24 013	1 719	140	1 859	3,362
	126+		7 971	695	0	695	0,000
Sum			31 984				3,362
Sau	1	75	596 648	2 105	0	2 105	0,000
	76	150	192 283	1 565	0	1 565	0,000
	151+		91 132	211	0	211	0,000
Sum			880 063				0,000
Ammegeit	< 20 dyr		6 310	2 585	-2 585	0	-16,311
	1	60	11 858	2 585	0	2 585	0,000
	61	120	347	1 938	0	1 938	0,000
	121+		33	267	0	267	0,000
Sum			18 548				-16,311
Avlsgris Sør-Norge 2)	1	35	15 255	633	0	633	0,000
Avlsgris Jæren	1	35	3 494	484	0	484	0,000
Avlsgris Nord-Norge	1	35	1 057	994	0	994	0,000
Sum			19 806				0,000
0	1	1400	985 441	24	0	24	0,000
Slaktegris Jæren	1	1400	204 559	20	0	20	0,000
Sum			1 190 000				0,000
Verpehøner Sør-Norge	1	1 000	560 071	14	0	14	0,000
Verpehøner Nord-Norge	1	1 000	22 435	28	2	30	0,045
Verpehøner, landet	1 001	7 500	2 746 302	14	0	14	0,000
Sum			3 328 808				0,045
Rugeegg Sør-Norge	1	167 000	11 996 900	0,07	0,00	0,07	0,000
Rugeegg Nord-Norge	1	167 000	0	0,15	0,00	0,15	0,000
Rugeegg, landet	167 001	833 000	37 283 442	0,07	0,00	0,07	0,000
Sum			49 280 343				0,000
Bifolk	1 +		53 440	1 079	100	1 179	5,344
Hjort over 1 år			4 601	1 224	0	1 224	0,000
Delsum tilskudd husdyr							195,189

Forts. Tabell 1.22 Post 74.14		Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring kr/dyr	Ny sats kr/dyr	Endring, mill. kr
Genbev.	Storfe	6 619	4 010	500	4 510	3,310
	Sau	17 915	310	25	335	0,448
	Geit	1 476	610	45	655	0,066
	Hest	865	1 200	85	1 285	0,074
	Sum	26 875				3,897
Bunnfradrag 35 pst. ¹⁾	35 %	36 539	6 000	-6 000	12 000	-76,732
Beløpsavgrensing			1 000 000	70 000	1 070 000	4,000
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						-26,445
Sum produksjonstilskudd, husdyr						99,909

1) Bunnfradrag produksjonstilskudd fordeles med 35 pst. tilskudd husdyr og 65 pst. arealtilskudd

2) Unntatt Jæren

Tabell 9.20 Post 74.16 Beitetilskudd

		Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring kr/dyr	Ny sats kr/dyr	Endring, mill. kr
Utmarksbeitetilskudd:	Kyr, storfe, hest	284 059	1 763	250	2 013	71,015
	Sau, lam, geit, kje	1 823 316	581	100	681	182,332
Beitetilskudd:	Storfe m.m.	626 984	1 001	100	1 101	62,698
	Småfe m.m.	2 095 443	131	20	151	41,909
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						21,300
Sum beitetilskudd		4 829 802				379,254

Tabell 9.21 Post 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd

	Antall dekar	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring, mill. kr
Kulturlandskapstilskudd alt areal	8 982 613	300	0	300	0,000
Bunnfradrag, 65 pst ¹⁾	36 539	6 000	-6 000	12 000	-142,502
Arealtilskudd, grovfôr	5 777 803				62,648
Innmarksbeitearealer	1 532 598				0,000
Arealtilskudd, korn	2 955 966				474,547
Arealtilskudd, potet	122 826				22,771
Arealtilskudd, grønnsaker	74 900				15,566
AK-tilskudd, frukt, bær og planteskoleareal	39 433				17,987
Kulturlandskapstilskudd korn > 3000 daa	7 908				
Kulturlandskapstilskudd økol. grønngjødsling	3 777				0,000
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser					-6,100
Sum, AK-tilskudd	8 982 613				444,916

1) Bunnfradrag produksjonstilskudd fordeles med 35 pst tilskudd husdyr og 65 pst arealtilskudd

Arealtilskudd, grovfôr

	Antall daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring, mill. kr
Sone 1	370 392	50	0	50	0,0
Sone 2	311 742	50	0	50	0,0
Sone 3	592 796	160	2	162	1,2
Sone 4	474 468	180	2	182	0,9
Sone 5 A	1 772 892	390	15	405	26,6
Sone 5 B Vestlandet	1 481 989	445	40	485	59,3
Sone 6	665 650	460	40	500	26,6
Sone 7	107 874	506	40	546	4,3
Innsparing ved justert avlingsfaktor					-56,3
Sum grovfôr alle soner	5 777 803				62,6

Arealtilskudd, korn

	Antall daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring, mill. kr	
Sone 1	1-3000 daa	1 282 793	309	80	389	102,6
Sone 2 og 3	1-3000 daa	1 116 594	442	140	582	156,3
Sone 4	1-3000 daa	414 652	552	160	712	66,3
Sone 5 - 7	1-3000 daa	141 927	572	170	742	24,1
Arealtak 3000 daa		7 908	0	0	0	0,0
Tillegg for hvete		602 047	165	160	325	96,3
Tillegg for protein og belgvekster		120 002	265	240	505	28,8
Sum korn, alle soner		2 955 966				474,5

Arealtilskudd, øvrige vekster

		Antall daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring, mill. kr
Potet sone 1-4		102 014	733	150	883	15,3
Potet sone 5		16 530	733	400	1 133	6,6
Potet sone 6-7		4 282	1 520	200	1 720	0,9
Sum poteter, alle soner		122 826				22,8
Grønnsaker sone 1-4	1-300 daa	43 578	1 550	300	1 850	13,1
	301-	27 741	1 200	0	1 200	0,0
Grønnsaker sone 5	1-300 daa	3 030	1 550	750	2 300	2,3
	301-	0	1 200	500	1 700	0,0
Grønnsaker sone 6-7	1-300 daa	551	2 590	400	2 990	0,2
	301-	0	2 250	0	2 250	0,0
Sum grønnsaker, alle soner		74 900				15,6
Frukt sone 1-4	1-75 daa	8 510	2 100	300	2 400	2,6
	75-	1 905	1 840	0	1 840	0,0
Frukt sone 5-7	1-75 daa	12 544	2 880	650	3 530	8,2
	75-	140	2 620	0	2 620	0,0
Sum frukt, alle soner		23 099				10,7
Bær sone 1-4	1-150 daa	9 389	2 200	450	2 650	4,2
	151-	2 153	1 940	0	1 940	0,0
Bær sone 5-7	1-150 daa	4 700	2 670	650	3 320	3,1
	151-	92	2 410	0	2 410	0,0
Sum bær, alle soner		16 334				7,3

Tabell 9.22 Post 74.19 Tilskudd til regionale miljøprogram, mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring, mill. kr
Fordelt på regionene	1 146,1	1 146,1	270,0
Landet			270,0

Tabell 9.23 Post 74.20 Tilskudd til økologisk jordbruk

Arealtilskudd	Antall daa	Sats kr/daa	Endring kr/daa	Ny sats kr/daa	Endring, mill. kr
Frukt og bær m.m.	3 210	1 955	0	1 955	0,0
Grønnsaker	3 113	1 955	0	1 955	0,0
Potet	837	885	0	885	0,0
Korn	75 757	675	0	675	0,0
Grovfôr	274 477	50	0	50	0,0
Økologisk areal 1. års karens	15 800	305	0	305	0,0
Grønngjødsling	3 777	515	0	515	0,0
Sum arealtilskudd økologisk areal	376 971				0,000
Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon	Antall dyr	Sats kr/dyr	Endring kr/dyr	Ny sats kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr	6 939	4 350	0	4350	0,0
Ammekyr	4 623	3 250	0	3250	0,0
Andre storfe	16 379	730	0	730	0,0
Sau og melkesau	42 806	500	0	500	0,0
Melkegeit	762	353	0	353	0,0
Ammegeit	383	265	0	265	0,0
Avlsgris	249	517	0	517	0,0
Slaktegris	4 047	315	0	315	0,0
Sum tilskudd til økologisk husdyrproduksjon					0,0
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser					-2,600
Sum tilskudd til økologisk jordbruk					-2,600

Tabell 9.24 Post 77.11 Tilskudd til dyreavl med mer. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Tilskudd til veterinære reiser	97,851	97,851	6,266
Tilskudd til semin	39,600	39,600	8,000
Vaksinering	2,100	0,000	2,100
Helsetjeneste for geit	1,400	1,400	1,400
Tilskudd til avlsorganisasjoner	16,845	16,845	6,000
Justert bevilgningsbehov			-2,100
Sum	157,796	155,696	21,666

Tabell 9.25 Post 77.12 Tilskudd til frøavl med mer. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Tilskudd til frøavl	26,56	18,20	2,00
Tilskudd til beredskapslagring av såkorn	15,50	15,50	16,00
Justert bevilgningsbehov			-8,36
Sum	42,06	33,70	9,64

Tabell 9.26 Post 77.13 Tilskudd til rådgivning. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Tilskudd til rådgiving, NLR SA	122,0	122,0	16,00
Tilskudd til klimarådgiving, NGF	2,0	2,0	0,50
Tilskuddsordning for klimarådgivning	27,0	31,5	0,00
Justert bevilgningsbehov	0,0	0,0	4,5
Sum	151,0	155,5	21,0

Tabell 9.27 Post 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak. Mill. kroner

	Budsjett 2026	Prognose 2027	Endring
Utvikling av plantemateriale, nordisk	2,600	2,600	0,4
Utvikling av plantemateriale, Sagaplant	11,375	11,375	0,0
Utvikling av plantemateriale, NMBU	1,500	1,500	0,0
Utvikling av plantemateriale, Graminor	40,160	40,160	2,0
Frukt- og bærprogrammet, Graminor	0,000	0,000	0,0
Kvalitetstiltak settepotetavl	19,600	19,600	0,0
Justert bevilgningsbehov			0,000
Sum	75,235	75,235	2,400

Tabell 9.28 Post 77.17 Tilskudd fellesanlegg frukt

	Volum siste 3 år, tonn	Sats 2026, kr / kg	Endring, kr/kg	Ny sats kr/kg ¹⁾	Endring, mill. kr
Sum	11 710,0	2,28	0,11	2,39	1,3

1) Satsen vil variere med gjennomsnittlig volum siste 3 år

Tabell 9.29 Post 78.11 Tilskudd til avløsning

	Antall	Kr per	Endring kr	Ny sats	Endring	Pst
	bruk/dyr	bruk/dyr	/bruk/dyr	kr/bruk/dyr	mill. kr	endring
						maksbeløp
Tilskudd per foretak	6 087	139 100	6 955	146 055	42,335	5,0 %
Melkekyr	208 358	5 336	267	5 603		
Ammekyr	105 800	1 473	74	1 547		
Andre storfe	532 897	889	44	933		5,0 %
Melkegeit og melkesau	31 984	1 229	61	1 290		
Sau	879 921	612	31	643		
Ammegeit	12 238	793	40	833		
Avlsgris	36 691	1 759	88	1 847		
Slaktegris	1 464 510	60	3	63		
Verpehøner, -ender, -kalkuner, -gjess	4 338 113	15,45	0,77	16,22		
Rugeegg	97 420 973	0,090	0,005	0,095		
Hester	24 773	1 759	88	1 847		
Avlskaniner	702	439	22	461		
Gjess, ender, kalkuner, livkylling	4 569 051	5,38	0,27	5,65		
Slaktekylling	71 697 734	0,66	0,03	0,69		
Tillegg for økologisk slaktekylling	267 102	1,90	0,10	2,00		
Hjort	6 571	598	30	628		
		Endring				
Utslag av satsendringer	Prognose	satser	Endring	Utslag av	Endring	
	mill. kr	pst.	mill. kr	tak mill. kr	mill. kr	
	1 621,0	5,00 %	81,05	-42,3	38,715	
Justert bevilgningsbehov					-13,800	
Sum endring tilskudd til avløsning for ferie og fritid					67,250	

Tabell 9.30 Post 78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom m.m.

	Antall	Sats	Endring	Endring,
	dager	kr/dag	kr/dag	mill. kr
Antall avløsningsdager, sykdom	167 397	2 700	0	
Gjennomsnittsberegning		1 080	0	0,0
Antall avløsningsdager, svangerskap/fødsel	35 199	3 050	0	
Gjennomsnittsberegning		945	0	0,0
Fjerning av samordning ved svangerskap og fødsel				107,0
Justert bevilgningsbehov				29,9
Sum				136,851

Tabell 9.31 Post 78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen

	Antall årsverk	Sats kr/å.v.	Endring kr/å.v.	Endring, mill. kr
Tilskudd per vikar	240	325 000	15 000	3,6
Utvidelse antall årsverk	0		0	0,0
		Budsjett 2026, mill kr.	Endring, mill kr	
Tilskudd til avløserkurs		1	1	1,0
Justert bevilgningsbehov				0,0
Sum				4,600

Tabell 9.32 Post 78.16 Tilskudd til tidligpensjonsordningen

	Antall	Sats, kr/pers.	Endring kr/pers	Endring, mill. kr
Enbruker	445	105 200	0	0,000
Tobruker	71	168 320	0	0,000
Justert bevilgningsbehov				-1,000
Sum	516			-1,000

Tabell 9.33 Kap. 4150 Jordbruksavtalen, inntekter

Post 85, Prisutjevningssbeløp kraftfôrråvarer	1000 tonn	Ref.pris kr/kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Endring, mill. kr
Sildemel	0		0	0,00	0,0
Soyamel	100	4,90	0,00	0,12	0,0
Andre fôrstoffer	20		0,20	0,00	0,0
Post 85	120,0				0,000
Sum kap. 4150					0,000